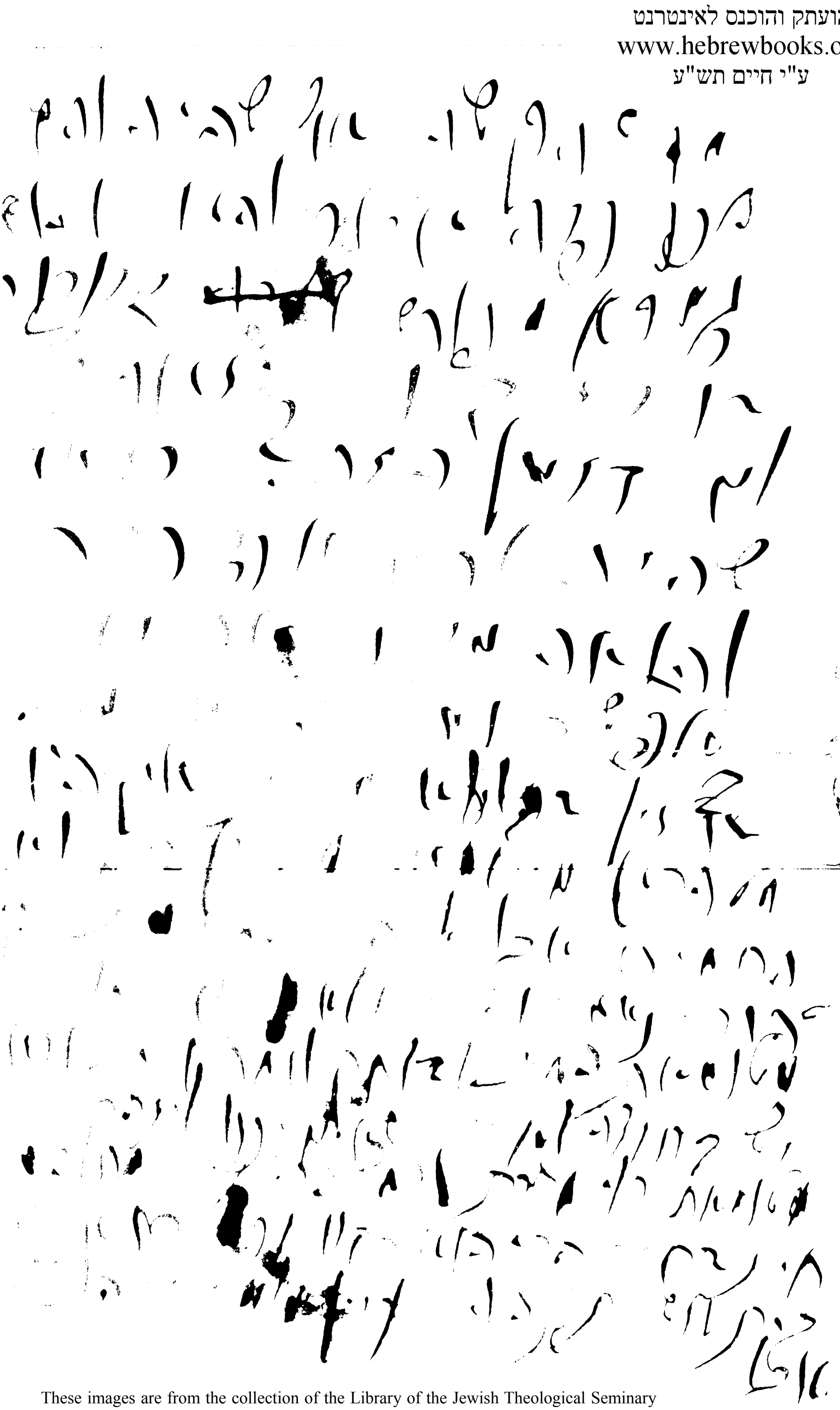

MIC. # 9341

REIFMAN, JACOB,

LETTERS TO NATHAN M. ADLER FROM JACOB REIFMAN, AND OTHER PAPERS.

[188-]

ASHKENAZIC SCRIPT

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

[illegible] and Mr

[illegible] their r

[illegible] return

[illegible] General.

[illegible] wishes

[illegible]

Jewish Theological Seminary of America
LIBRARY

4/24

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

[illegible]

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

מו׳ שלהרן [illegible]

הרימרם [illegible]

[illegible]

Zu Tinter 41
Vol I
[illegible]

בעזר השם.

אל כבוד מו"ר [illegible]

[illegible] ישראל [illegible] הגולה [illegible]

החוקר [illegible] בספרי [illegible]

רבינו נתן חדלינגר [illegible]

[illegible] תשובה [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

כי אחת [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] כי [illegible]

[illegible]

[illegible]

וכו' [illegible]

פ"ש – [illegible]

והנה [illegible] כי [illegible]

כי [illegible]

בתלמודית ספרות-ההלכה [illegible]

[illegible]

הספרות

ואפונה אנה אלך רק את אשר נבאו נביאי אמת אליהו וירמיהו [illegible]
אלקים נעמן" כי יקום וכל יהי כי בלבבי ולמען האמת
ורק לפני הבוחן ובקשת גלוי ובלי את החדוש בוגר
ובתמים והתמים כבר הגיע [illegible] דבר רבותינו [illegible]
הגדולים. הוא התכף הבעל בעיר [illegible] לכבד [illegible]
ובקבלת ובית המדרשים [illegible] הגורל [illegible]
ועוד יהי הדבר נעמים.

והנה איש שלח את המון [illegible] המדבר [illegible]
בטרם אשלח [illegible] רצית, ומה כבר [illegible]
על [illegible] ובשפתו הדאו והלך [illegible] מוסרים [illegible]
[illegible] מעלה.. ואם יש [illegible]
אחד יהי כבד [illegible] רבי [illegible]
[illegible] ה' [illegible] כבשים [illegible]
התשובה [illegible] בנינו [illegible]
על [illegible] כבד חב חם [illegible]
[illegible] 2 [illegible]
[illegible] והדברים של אים [illegible]
רואות [illegible] כהדרים.. [illegible]
הדרש [illegible] כי [illegible]
מאין [illegible]

מחשבה לבלות את כבוד [illegible] את [illegible] ספרי ומגדלי

לכבוד נגד דרש [illegible] כפי מדעתו

ובמעשה רב יחשב את אומנתי מורת רוחו,

ועוד ואת ירושה [illegible] [illegible] את ושימו [illegible]

נוספות, [illegible] הדרשות של [illegible] [illegible] הדרת

נייר לבד, וירשה לי להדפיס כמו [illegible] הדברים כתבם. אז [illegible]

שלו רב.

[illegible] מחבר הדרה [illegible]

ימחול לראות [illegible]. [illegible] רק [illegible] [illegible]

[illegible] בפעם הרבה [illegible] [illegible] [illegible]

מלשון מסגנון של [illegible] [illegible] [illegible].

הורכב בפעם הרבה ושבר את [illegible] [illegible] רב.

אותו והבטיחהו [illegible] [illegible] [illegible]

הכל כאשר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

בה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] של הרב החכם [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] תחבת [illegible] [illegible]

ולא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] מתקבצים [illegible] מאהבה [illegible] ערבית

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] גם [illegible] נחוה [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] רחוי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

הכלשת [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ההפסד [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

כל היום [illegible] [illegible] [illegible] הנוי [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible].

No.

OFFICE OF THE CHIEF RABBI,

16, Finsbury Square,

London, ______________________564

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

~~[illegible]~~
[illegible]
[illegible]

כדאיתא בשו"ע סי' שכ"ח ועיין הגה"מ שם בשו"ע

סי' שכ"ח סעי' כ"ב דאם אפשר לעשות ע"י שינוי [illegible] מלאכה

דאורייתא מחוייבים לעשות ע"י שינוי, וכן מבואר במשנה ב' [illegible]

דף נ"ז סוף ע"א אם לא שהן מ"ש [illegible] בשינוי ונותן אם לא

טרף יין ושמן מ"ש ונתן זה בעצמו וזה בעצמו וכו' עכ"ד

א"כ הכי נמי כיון שאפשר [illegible] בלא עשיית מלאכה

דאורייתא הוא המלאכה רק ע"י ההגיה והנחת הזיתים

שהמלאו הרפואים ובזה אין כאן מלאכה דאורייתא [illegible]

ומלא שאסור לעשות המלאכה שהוא מלאכה דאורייתא הואיל

ואפשר בלא מלאכה דאורייתא ובזה נראין [illegible]

דברי התו"ס ועי' מש"כ בדברות [illegible]

רפ"ו, אבל [illegible] [illegible] שבת, [illegible]

משום סכנה [illegible] [illegible] שאר פתחים

[illegible] בסוף [illegible] [illegible]

[illegible] רפ"ו [illegible] [illegible]

אסור [illegible] [illegible] [illegible] סכנה

[illegible] שנראה [illegible]

והנראה כן [illegible] [illegible]

ביום [illegible] ה' סכנה [illegible] [illegible]

[illegible] שאר פתחים [illegible] [illegible]

[illegible] שאין סכנה [illegible] [illegible] נראה

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] שבת [illegible]

[illegible] שתרחם, [illegible] [illegible] [illegible]

אולם גם הגאון [illegible] ח״ו לפניו [illegible] רבתא ושבת בענין הטבלה בשבת זה שכתב בזה ועי׳ בשו״ת [illegible] ג: וכו׳ כ׳ הנה [illegible] שזה ולא מצאתי שום התנגדות לסברתי וממילא הסברא שרירא וקיימת שרק אם חז״ל השוו לאיסור גמור האיסור משום אשה טמאה או [illegible] בב׳ מקומי׳ לבעלו וכו׳ הש״ע שהאיסור הוא מן התורה ורק שהחמירו שיש מקום סכנה והתירו איסור דאורייתא משום סכנה או ביטול הטבילה ואין סכנה בשאלה שהאיסור דאורייתא בעניננו דומה ולא״כ הוא פשוט [illegible] ודאי אפילו כדבר שאמרו ז״ל כדברי האוסר משום אשה חשש וכו׳ והחיים וכו׳ בתוס׳ ביצה דף ו׳ ובתוס׳ בע״ז דף נ״ו וכו׳ ובמג״א סי׳ תרכ״ח [illegible] ועוד אחר והאי ויש בזה אריכות דברים

ומכ״ש בקרה שהרחיצה בחמין ותחילה היתה רופפת גם כן [illegible] דיהי׳ [illegible] שהי׳ בקרה אפשר הטבילה כרא״בע שרחצו בחמין [illegible] אפילו ביום השישי ושלשה ביום א׳ אחר המילה כמבואר בר״ף ורא״ש ואם זה אסור אין כ׳ דהא איכא איסור רחיצה בשבת בחמין אינו אסור מן התורה רק דרבנן אסרוה כמבואר בשבת לט: וכו׳ והתירו לצורך מילה משום סכנה ואפי׳ הכי רחצה שאין סכנה במניעתו [illegible] חמר האיסור דרבנן [illegible] שאסור רחיצה בחמין כמו בגוף וכו׳ הש״ע שבמקום הדבק אסור דאורייתא כגון [illegible] שחיקה ורק משום סכנה התירו ומכ״ש בעניננו שאין סכנה במניעת טבלה שהוא האיסור דאורייתא [illegible] ואסור [illegible] בשבת

וגם זה שהקשה מע״כ הרב שם אוסיף נופך שאף שנימא שבמניעת הטבלה איכא חשש [illegible] מ״מ כיון שלפי דברי הרופאים אין סכנה [illegible] הא״ב וגם [illegible] מ״מ אסור לחלל שבת במלאכה דאורייתא דהא אפילו בסכנת אבר אסור לחלל שבת במלאכה דאורייתא

ב"ה יום ה' ר"ח [illegible] שנת ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טובה לפ"ק

שלום רב ואורך ימים ושנות חיים טובים ונעימים וכל טוב רב
הלא בראש ישרי המעלה ותפארת ישראל כהנא רבא דרמו
נ"י [illegible] [illegible] נתן הגפן [illegible] ואור [illegible] כלאות [illegible]
נמל' הבלהה הרבנות וכו' [illegible] לברכה וחשוב [illegible]

אחדש כתר . אודות אשר כי בקראי ג' כתר . שתים ושלש
פעמים [illegible] משתומם [illegible] נפלאה בעיני [illegible] המגילה
[illegible] בתשפחת מגילה . ונראה הדבר שלפי [illegible] כתר
המנהג בפה [illegible] שלא לעשות [illegible] . [illegible] והוראתי
ולא המנהג [illegible] וכל [illegible] באמתנו .. הלא
תמונה כי [illegible] בהמנהג אשר כתבתי [illegible]
ספר [illegible] תורת יד כתר [illegible] [illegible]
שנשת ובטוח [illegible] ונשלא כי עון אשר חטא

כי הלא [illegible] בואי פה ראיתי שמנהג [illegible]
שלא [illegible] המילה [illegible] כי היותי בפה
[illegible] כמה שנות ולא ראיתי [illegible] אפשר [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] אבל [illegible]
[illegible] שהם עיקרי [illegible] בפה וכן הג' אשר
[illegible] כתבתי והמנהג הזה הוא תמיד
[illegible] בכל יום [illegible] [illegible] הרב [illegible]
[illegible] [illegible] היום הזה [illegible] והמה

השלמת ורום תפארת גדולת באגרות [illegible]
ושלום כי אפשר שאלו דרך ושלום היא רואה
שמחת [illegible] אבד הנוסף בכל אשרת ווגרנו
בשעה שלשה ונדו אלו לשעה
[illegible] בולט [illegible] ר [illegible]

גם הוא כתב שאלת הצלה, לא היה שם זאת [illegible]
ורד לסוף בואת ושלוש הרץ שלה ווראש, וד ואור
עשה בשרות ושלמו [illegible] וושמם [illegible]
שאלות ועבר, ואות בשלם שען ווראשלם [illegible]
נוראות בבא

[illegible] אברהם וחתך ופרע ולא מצצו וכן ומימרו ומגורו מרים

ואמנם וגם נשאל לשאלה המוהלים בעצמם ומנהג מה

משונה טעמו כמבואר ואין בזה אפילו לא ראינו יש ראיה כמבואר

בתוס' סוף סי' ג' ובש"ע בריש סי' א' ביו"ד במנהג השכונה לא

אמרינן לא ראינו אינה ראיה ובספר ראיתי המנהג תלוי

הדבר שבזה נפסק עפ"י דעת כת"ר ובהסכמתו נעשה

המנהג וגם שאלתי להרב עב"ק כתבתו ואר תשו'

וגם ראיתי בתשו' שהביא העדות הרופאים ומ"ש ראינו

גם אחר בתשו' וראיתי שאין בחותו מבררות „ והנה זה

לא כביר כאן לפה אשם אחר מומחים והוא גם מוהל

וזה מרך שנה ראיתי מאד א' ואל שנפסק בעם על המנהג

שבפה שאינם מולמק והוא אין הוא הוא אמר הוא מוצץ גב

ולא אמרתי לו ומשנה המנהג שבפה שלא הי' ספק אצלו שבאמת

המנהג עפ"י הסכמת כת"ר ואמרתי כיון שהמנהג בפה שאין

מוצץ גם לדעתי לכל המוות בשבת וש"ב מותר שבת מוצץ

כיון שהמנהג הוא בפה שלא מוצץ אפילו בחול ולכן להם שאין

מניעת הסכנה חשש סכנה עפ"י שטה או בלסור מוצץ בפה בשבת

וזה הוא כמו מרך שנה אחת שאמרתי להמוהל הנ"ל וכו' ולא

אמרתי ואחר כך ואמר להרב ר' יש"ו אמר לו

המוהל הנ"ל מה שאמרתי לו ורואה כת"ר במעמדו שע"ז וכו'

כי אמרתי אשר תחת יד כתר „ ועתה רואה כת"ר

מה תלונתו ורק על המוהלים הנבונים בפה אם נהגו מעצמם

ולא לפי מנהגם, הדבר אתו שאמרתי להוראה שעפי המנהג בפה

לא מוצץ בשבת כו' כתבתו ואר להר"ר מלו'

36 First Avenue, Brighton.

ב"ה יום ו' כ"ח אלול [illegible] לונדון

קבלתי [illegible] ושאלותיו [illegible] [illegible] וכו' [illegible] [illegible] נ"י

מ"מ [illegible] הנ"ל [illegible] ~~[illegible]~~ תורה וחכמה [illegible] [illegible]
[illegible] ואין לי פנאי [illegible] [illegible] הנצרכים להוראה [illegible]
איזה דברים. אקרא.

א' מה שהקשה על [illegible] [illegible] טוב המבואר ([illegible]) [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] שאלה החטאת וכו' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] והנה הוא
[illegible] [illegible] אין מה אחד [illegible] [illegible] [illegible] וכו' [illegible] [illegible]
[illegible] למה [illegible] [illegible] לאיזה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הרבה וסבר [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הרבה [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ומה שהקשה [illegible] [illegible] לא ידעתי, למה [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] אסרו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

ב' ומה [illegible] על מה [illegible] [illegible] הנ"ל [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] אין טהרה [illegible] [illegible] [illegible] להם [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הוא [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] אותם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ומה שא"א דאין הכא לצריך כאן מיוחס ללישנא אבותינו ע"מ מחשבה ומה לגבי הר"ן ראוי

מנדה דלא[illegible] ע"ב חבריא מדרבנן בעלמא ואיך הוי טהרין שטומאת המת[illegible] לא

להתנו ~~[illegible]~~ ומי ~~[illegible]~~ (דין טבילה לנלך ע"ב ס"א והלכות אבל) אלא לטהר

יין ושמן התרו בחולה לנז"ר דין בתוספתא ברמב"ם דלא ר"ב ע"ב [illegible] מצוה

ומה שמניה שע"כ בסיפא הנ"ל כלים לטמא לטהרו כך מקוה ושמאי ח"ח [illegible]

אינך לעיל הוצא משנה דמדרבנן ר"ח לעם לם דברי הר"ן סיני

ע"ד דשמואל [illegible] לו (ר"י) רה [illegible] והרי הם עליהם מים טהורים תקנם יוחנן

ואלבין להוציאן [illegible] דמדרבנן בני אדם ובקולם תורתו דאורייתא

לא ידעתי למה לו תקנה ואצטריך שמאמרם דהאיך [illegible] ~~[illegible]~~ דרבנן

להסיר הבגלימה

ועוד היאך רקב בו ובאו להוי ~~[illegible]~~ [illegible] על ידי [illegible]

~~[illegible]~~ היא [illegible] להוי אלא בעצם תורתו ומש ~~[illegible]~~ [illegible]

[illegible] אלו רקב התרומה ומה החורבן [illegible] [illegible]

ועד תקנה כמו דמדרבנן לנו הי לעם על הגלה אם לא להסיר

~~[illegible]~~ ודברי

ואני תולה לומר א' שנה טובה [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

הענין [illegible]

[illegible]

[illegible]

וארץ [illegible]

[illegible] כהן [illegible]

[illegible]

[illegible] אחרים [illegible]

[illegible]

וישׁ שם [illegible]

או [illegible]

[illegible]

[illegible] אחרים [illegible]

[illegible]

שיר השירים [illegible]

[illegible]

No.

OFFICE OF THE CHIEF RABBI,

16, FINSBURY SQUARE,

London, Brighton 5642

ב״ה יום א׳ ב׳ שבט תרמ״ד ל

ה׳ [illegible] שלום

ג״ה המ׳ צוני והנך חושד בדברים ידוע [illegible]

[illegible]

ש.ד. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ש׳ רנווסו. אוסאר ונפארס
רפ׳ ענלו. רק ואלחר שי רינו
לא ויזהר. [illegible] ושו ואונחלו
חיתה אנו ונקמה שאמארן
פרנו פרקלת ילח י [illegible]
עשה אנז בסימן [illegible] אונירנו
זגרה נו ונו פ׳ זו

וקטוריה נוחה. סי בירוסלוי רירצו
לזוו ברי ניא שנוי צלי ענוש עלנו
ולדר שי שי קמה ונלגשו שה אלו
אין קמעשו. ורלנו. נקא עריזנה

חוזק
ונ. שנורקו. צורשי. ר׳ אק עלה ונש
ואונו. ונשה פ׳ אטא רנץ עזרא. זרני
מחו. ושאלה עריכם [illegible] ארץ ונד
ונו חרשו — ר׳ רם. שו רל בחולו
קרופ טום [illegible] [illegible] [illegible]

מנחות [illegible] ממקום שנאמר [illegible]
וחלה. [illegible] [illegible]
[illegible] בעשרון. לערב [illegible] [illegible]
כבש [illegible] ראשון [illegible] [illegible]
[illegible] שהם [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] לערב [illegible]
[illegible] [illegible] הוא
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ערב
[illegible] [illegible] עם
[illegible] ועשר [illegible]
[illegible] [illegible]

ב"ה יום ג' כ"ד תמוז תרצ"ט חלר. מילוואקי

לכבוד הרב הגאון הגדול נזר ישראל והדרו, סוע"ה עה"י
פה"ח כק"ת מרונו נתן השרן נ"י אבלמר

יודע נסתרות, ובוחן לב וכליות יודע. כמה אני משתוקק להכיר
את אדוני בקריאת מכתבו, אבל ששמחה לה קלונו אז לבו כמה
יגע ולבב הדורש. ברי"מ [illegible] לחוח [illegible]
יעקר בשנה. גם אדוני יכול להתפאר נגדה נא ר' ושראל. כי
לא דמות עמו בספר המחבר „נחמה וגר" כי ספרו נתקבל ברצון
ובכבוד בכל מדינות רוסיא, והוא נזכרין לעולם. כי רק כתר"ה
נתן בית „התרגום" דרך. ועד לכן כתר"ה לא היה אלו גם
אלו לב לאורות נקודתם כמו לבו אחד הרבים. כי כי זה היו
רק מלאכת מעשים מוזהבה. ואנכי כי כבר ישבו בולטים בו הגאון
האדיר ר"פ. בספרו „אות תרגום" והרב החכם ה"ל יהודה קרונגוולד
בספרו „אתם ואלה", ובדברי הרב החכם המשגיח המלמן ר' רויננוער,
אבל לדאבון רוח לא השיגו את מטרתם, את הרגילין ירבו
ואין לספר לו רק את הסופות, והוא מאוד מרוכות בסוגיות הש"ס
ובפסקי הראשונים, ובכ' נעשו כל סופות האחרונים לא נשלם
קונטרס בזה לשנות לאמתו. והנה אנכי כי ספרו הזה
כל את דברי „התרגום". אבל מפני שנתחבר לספר

„[illegible] ענוש כרת. שנאמר ואם לא יכבס ובשרו לא ירחץ ונשא עונו" (ויקרא י"ז פסוק ט"ז). ומה שהביא הרמב"ם פסוק זה. ולא הפסוק מבמדבר הנ"ל. מפני שמפסוק ולפניו בחז"ל והובא ברש"י „על רחיצת גופו ענוש כרת, ועל כבוס בגדים במלקות" ודין זה מובא בסוף הפרק (הלכה ט"ז). ומה שהביא כתר"הק ראיה מתוס' יבמות (ל"ב ע"ב) ד"ה ולא. לא זכיתי להבין מה ענין דברי התוס' לשאלה שלפנינו. התוס' מיירי שם בדין [illegible] שלוח. וע"ז כתבו התוס' דבטומאה לא הוזהרו נשים. דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו. (וכן פסק הרמב"ם (שם פרק ט' הלכה י"א) ומשמעות זה שמתחייב. מלקות שולל בטומאה. ולא מתחייב אלא כשנכנסה בטומאה הרגילה מתחלה. כידוע למעיין בסוגיא דשבועות שם והרמב"ם (שם פ"ג הלכה י"ט) ובתוס' שם. (ושם פ"ד ה"ג). ומה שכתב שם [illegible] בגמרא לקידוש ובהוראות ובחז"ל. לפי מהות הענין. לא הבנתי שום הוכחה מכל המקומות שציין. ואחרי שכתבתי לדין באין חולק לומר חייב כרת על

כניסה בטומאה. אין לנו ובמוקי נפקותא להאמר לאונקלוס וחבור לאונם חייב רק מיתה בידי שמים. כי הוא תרגם רק המלות, והרמן כי כמו או נראה לומר שגם חייב רק מיתה בידי שמים. אולם מוכרחת זה [illegible] עולה וורד. הא רק [illegible] דעה לחולקין על מדוע כרת חייב על שגגתו קרבן. ולא [illegible] דעה לחולקין על מדוע מיתה בד"ש, מוכן [illegible] דברי כתר"הק [illegible] מגיע מזה. ולא ידעתים —

למות (פ"א פסוק ל"ב) כי מה לחלק שם. כיון שאומתה על תורה וכבר קבעו בזה הגאון המחבר בעל „לב שמח" בכלל ה' [illegible] ([illegible] ע"ב) (דפוס גאלדמאן לעמבערג תרי"ג) ד"ה ובהוראות ויו"ל

[illegible] את מטרתו, והלוואי

היה דרך המצוות [illegible], ולא ידענו יתרונו בזה. ואתה כיה

דיברון כדרך וגר הוא ניהו רבה. כי נשרתי לשחו יפה נתן

לנו עצה אחת, בספינ"ק. כי לא הלך בעקבות הבלשנים לשון

והם ישן והחשבון. רק כשנו עצמו לשער ולתקן את דבקיו

המחשבה האלוהי "אונקלוס", ואז יתכן כי נדפס ביחד עם החומש

וזו היא הסבה הלומד אז גם הקורא פרשה במקרא, ולא יטעם

מתרגומו הידועים בכל נגד עולם. באלה אחת ספרו התחיל עולה

נעשו אותם והתרגום, ואולם לא יפרדו. גם אנשי הדור אחר:

ומשמשו ספרו הנוגע תנך. וכאשר קורא במקרא, אומר גם כן

כך, ולא זה בלבד אבל אחרי את התחקות על לרגון, ולתדור

אותן על כשרים כדי ולמלא הדבר מגור. ואחר בלמד תקנו צורות

והלוא לנו כתבתי אבות כמה הערות ופסוקים שנתחדשו לו בלמדו

ובזה כי דבקי הפיקו רצון בעיניו ונכבדה בתלמודם

בספרו. ולכן גם הפסוק אשר מדהיב עוד בנפלו להלכה ולפי

הדבר גלוה ישן אחד בספרו, ואקוה לה' לגלות בקרוב הזמן

ואמתנו דבקי חז"ל בעיניו להבדלת בתלמודם. והוא:

אונקלוס (ט"ו פסוק י"א) תמה על רז"ל והניח דבקיו כלשון ויו"ש, ומתרג"ם

בקנייה לא נצרת והשגן נקודתם. כי דבקי רז"ל הם ספרו ידוע

המדבר י"ט פסוק כ') "את מקדש ה' טמא ונכרתה, תרגם מה עשה"

"והאדם היא מתה (ויקרא ט"ו ל"ח) כאשר כרת למדבר לפרט הוא מתה",

"ומתה הוא כרת" והם תם דבקי רז"ל, והם הם דבקי המזרחי, ויש

פסק הרמב"ם הלכה [illegible] הלכה י"ב) "טמא לשטף ומקדש

הנה נוסע לאחורו, יקדו המלך את ידון מעבדו כערכו
דק זרח זעלוויאנסקי

אדרעססע אין:

Wolkowisk Guw. Grodno
Gut Werejke
Herrn M. Chose für S. Selwianski
Russland

ב״ה   בשם [illegible] רות.

שלום טוב סלה לכבוד הרב הגאון הגדול [illegible]
התורה והתעודה גם יחד, [illegible] בכל [illegible]
ולתהלה. מוה״ר נתן [illegible] [illegible]

זה רגעים מספר באוני [illegible] הנדרים אשר [illegible]
לתשורה, ושמחתי ולא התמהמהתי להודיעו כי [illegible]
עוד טרם התחלתי להגות בהן [illegible] לא [illegible]
הנעדים אשר בתבתון בחפצי ובאת [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

~~כל עבודתי [illegible] להודות תודה לו~~
מכל החמדים ומכל האמת אשר [illegible]
אשים לנגד תגמולוהי עלי במה אשלם [illegible]
כל הטוב אני מבקש להכיל וכבוד להוציא אלו דבריו
[illegible] אותם ולתת לו [illegible] תודה.

[illegible] לו [illegible] [illegible] העמד [illegible] על
[illegible] אשר במכתבו הנעים ובמכתבותיו
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

והשלשלים יבינו כי מעשה הנולד בשנת ג' א' לפ"ק [illegible]
הסב תשלום הפסוק הזה ומאמר בע' [illegible]

2) ויתנשא ויהי לצבא [illegible] [illegible] כי'
דמיון לובשין ועד כען אינון רטובין [illegible] [illegible]
לעתידין (שעו"ג) צבא הוא כה [illegible] [illegible]
המגדל צמח והו ומפרש ומריקי [illegible] [illegible].
נשבו והיו לאש צבאות המגדל ומפרח [illegible] [illegible]
הדאלון אשר גם לנו [illegible] עליהם [illegible]
רטובים היה סנוה [illegible] [illegible] [illegible]
תורה אביב. כן גלו ושראו עוד [illegible] [illegible]
כי צפע [illegible] בשעליהם והוא נתן [illegible] [illegible]
לעשות פרי [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] פירוש' ומן [illegible] גדל [illegible] גם [illegible]
במצבתן אשר בצבאו [illegible]

פשו' את הפו' הזה [illegible] של ד[illegible] [illegible]

3) לא תיאו חולא חזוה [illegible] [illegible] (כשם
נגו"ב). תמת: [illegible] תחזה - [illegible] [illegible]
ולפ'. לא יראה חזו [illegible] כי אם [illegible]
[illegible] לא דמות [illegible] [illegible] דמו [illegible]

4) [illegible] והוא [illegible] ועד לא [illegible] [illegible]
ושם [illegible]) [illegible] בשון [illegible] [illegible]

עד [illegible] ויהי אך לו ועבד
עבד עבודת הקדש כבודו תורתו ונמצא רעתך ואשה
[illegible] הכותב בשעברשען ט' חשון תבו"ג :

דוגמא קטנה מהערותי על חבורים נבזאי
אשר בעזה"י השגתי משלה אורם

(1) אתמנעו לכון מן אנשא במשעבדיה דהוא נשמת רוח חיין באפוהי אחר יומא דין הוא קיים ומחר לותוהי כלמא חשיב הוא (ישעיה ב' כ"ב). השתבש ופ"י : ואתו [illegible] אנשא דנשמת רוח חיין באפוהי לשעבדיה. דהלא [illegible] יומא דין וכו' וז"ל כאשר עשו וכם אחדו לעשות דמיון אשר אין נשמת רוח חיים באפיו לאלוה. כן אורים לא לעשות אדם לאלוה גם כי יש נשמת רוח חיים [illegible] כי מה נחשב לו באשר הוא חי. הלא אם היום [illegible] הוא חי ומחר לאפס ותהו, ישים ועוד [illegible]. ויען פ"ז ב"ר (פ"ג): מה דין דאתון לדלא לממן [illegible] לבר נש עם. וסנהדרין (ס"א ב'): לא תשתחוה [illegible] להם אי אתה משתחוה אבל אתה משתחוה לאדם כמותך יכול אפילו נעבד כהמן ת"ל ולא תעבדם ע"כ. [illegible] ומן הטעם שנתבאר: חדלו לכם מן האדם [illegible] אלילים כאלו ואלו כהם שאין בהם רוח ח[illegible]

ב"ה בדף (פסחים קי"ג): רבנן אמרו הגדה לתפלה, ויגנו

משה הנביא ואמר [illegible] (וגו׳) [illegible]

עניה פי׳ הלשון: הוא [illegible]

אלוהן לא [illegible] [illegible] ונתנו [illegible]

פי׳ שהוא [illegible] עוד [illegible] [illegible]

עד׳ והוה [illegible]

ועל לכל אנוש [illegible] רבא

הנדן [illegible] הפירוש [illegible]

אוים לא [illegible]

ט): ארורים [illegible] עליו [illegible]

ט"ז): אופכה [illegible]

אב עניין קושיית הלוחות [illegible]

[illegible] ישועה? ומה [illegible]

הלכה? ועל [illegible]

באור [illegible]

[illegible] סוף [illegible]

ישועה ומן (תהלים [illegible])

(תהלים ע"ג) [illegible]

רוח [illegible] ישועה [illegible]

לגאולת [illegible]

הלכה? ומה: ברמב"ן [illegible]

משפטו בספרו: [illegible] הספר [illegible]

ועל העירוב הראשון [illegible]

התנגדות

מה רבה [illegible] עשה האלהים (קהלת ז׳ כ״ט). כדרכו רק גם אנכי אלך ואשאלה: התנגדות למות:
השתדלות אשר בהאדם [illegible] השלג, ואשר בכל המשכילים על דבר [illegible] דעות וחכמים ומנהגים
אשר בכם ותנועה עמם לעמים אחרים והמה ראו ונוסדו להם. ולא אשיגה את הכתובים על ספר
תורת משה, כי התנגדות אלה היא [illegible] ועוצה לכל איש כדרכו [illegible]. ואולם אלה אשר נוסדו חז״ל
ולא הודיעו שמעתם כהם הוא אך התנגדות רבות [illegible] את [illegible] והשפלת בעלו
נפשים, והתהוללו בעמים. ונגד תמיד עד אשר לכבר [illegible]. והמשכילים [illegible] עבודתם תפלות ותפלות
עבודת רב מלאכתו אוהבו לכם. ואלה הם:

1) אמנם אלו דעות הענינים הקדמונים היתה בזיון העושר והרחקת העושר. ועיין במתנה
[illegible] (מתי י״ט, כ״ג): ויאמר ישוע אל תלמידיו: אמן אני אומר לכם. כי יקשה לעשיר לבא אל
מלכות שמים; ועוד אני אומר לכם. נקל עבור גמל בחור מחט מבא עשיר אל מלכות שמים (מתי י״ט
כ״ד); ויאמר אליו ישוע: אם תחפוץ להיות תמים לך מכור את כל רכושך ותן לעניים, והיה
לך אוצר בשמים, ובא לך אחרי עכ״ל. ושם (שם כ״א). ~~ויאמר אליו ישוע: אם תחפוץ להיות תמים לך~~
~~מכור את כל רכושך ותן לעניים, והיה לך אוצר בשמים, ובא לך אחרי עכ״ל~~ וראו התנגדו לזה
בתלמוד: רבי מכבד עשירים [illegible] (כתובות [illegible]) וסופר עליו עוד שהתפלל בכל יום שיתן לו
[illegible] של עושר] רע״ו מכבד עשירים (עירובין פ״ו א׳). עשר בשביל שתתעשר (שבת קי״ט א׳). כל
הנביאים עשירים היו (נדרים ל״ח א׳). באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש (כתובות
נ׳ א׳). ואם החרים את כל נכסיו אין מוחרמים. דברי ר״א. אמר ר׳ אלעזר בן עזריה מה אם לגבוה
אין אדם רשאי להחרים את כל נכסיו על אחת כמה וכמה שיהא אדם חס על נכסיו (ערכין כ״ח
א׳). וכן הראו התנגדותם לזה בחשבם את העושר למעלה ולהצלחה. ועיין ברכות (ה׳ ב׳): אי משום
מזוני (שאינך עשיר. פי׳ רש״י). לא כל אדם זוכה לשתי שלחנות עכ״ל. ושבת (קי״ט א׳): עשירים
שבא״י במה הן זוכין וכו׳. שבבבל במה הן זוכין וכו׳ ושבשאר ארצות במה הן זוכין וכו׳
במה [illegible] להן עכ״ל ובב״ב (ט׳ ע״ב): כל הרגיל לעשות צדקה הווין לו בנים וכו׳ בעלי
עשיר

המשגיח הזה והשבע נחת. ועוד אזכיר פה שכתב בשגגה פסוק על תגרי מדוני הנ"ל כתוב גם
בספר בן סירא (פרשה ה"ג כי העשיר בן אדם): ולעשיר ממך לא תתחבר עכ"ל. ואם יש עוד פסוקים
אשר ימצאו ונחבר עתה דבור על העשיר עכ"ל. וגם זה חרלתי ולפסוק בשגגתי לספר בן סירא
שכל הפסוקים האלה מספר בן מאת המשלים הקדמונים. והאמת שזה עוד תוספה בספר עבין
מאת המשלים הקדמונים.

ב). **בספר** ששון שמעון (סוף פרק ב') כתוב על הכותים "ומסרו ליקח בת אחיו. או בת אחותו." וכ"ה בדת
המסורה הנעלמת. ואחרונים אחרי החכמים אחד [illegible]: המקרא (חזון הנביא): לא תקחו
לכם לאשה --- את בנות אחיכם ואת בנות אחיותיכם עכ"ל. ולהראות הבדל הזאת אמרו חז"ל:
הנושא את בת אחותו כבספר משנה תורה להרמב"ם הלכות איסורי ביאה ספר ב' מסך: **והוא הדין
לבת אחיו** עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה (יבמות סב ב', סנהדרין עו ב'). ואחרי הדברים
האלה אם נאמר ומה נגד להכתוב בלשונות המיוחסות לר' יהודה החסיד (סי' כב'): לא ישא אדם
בת אחיו או בת אחותו עכ"ל. במה נשיב את הלשון הזאת המחוייבת בדעת הכותים והמסורה
הנעלמת ומתחדש ועוברת בדעת מורינו ומאורנו, האמת ראוי לקנא על כבודו והיה מי שהודיע
את המורא: כי שמעתי דעת גולה עמו אחד [illegible] וקרא מים חיים ולבי להם באורות בהורת
ושבעים אשר לא ידעו המים (ירמיה ב' יג'). ולהתר כמאמר רש"י לכו דבר חבל והכריע בין את
הלשון הזאת. והוא: כי כוונו בלוית הדיון הבינוני עכ"ל האל את היהודי אשר לקח לו בת
אחותו או בת אחיו לאשה. ועיין מאמר: **משפטי ישראל בעמים** אשר בתרגם החדש
המחדש (**מִצְפָּה** שמו נקרא ונולד לאור בפעטערסבורג ע"י בעל המליץ) חוברת ראשונה
שכתוב בו: נאסר להיהודים לקחת לו אשה אשר לפי חק הרוסיה אסורה לו מפני קרבת המשפחה
אף כי לפי דת משה מותרת להנשא לו. לדוגמא: בת אח או אחות וכו' ואם היהודי עבר חק
ונשא אשה כזו אזי בן עונש הדין, והממשלה תאסרהו לבל. על חטאתו. והמחוקקים יתגם
עשותם כזה. כי דת משה היתה להיהודים לחק אף בהיותם על אדמתם בפלשתינא. אבל
לא בדת אשר נמצאו בארצות שהגרים עכ"ל. ואלו סבר היו כלא עמו. דברים אלה בנוסחאות
את

[illegible] ובתמורות (י' ע"ב): העשירים [illegible] [illegible] כגולה המשיגים לו עולם הזה

כאלו חרב עצמו. ועיין עוד בר"ן. ומאמרם: אלו דברים (בשלח יה') הנה לשמרם ולא בקשם

בתורתנו בכל עולם? ומה שאמר הקב"ה על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות וכו'

הנמצא כדאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חיורא (חגיגה ט' ב').

לא נאמר כי אם על עם אשר ישמן ישורון ויבעט ויטוש אלוה עשהו בעבור גאונו על הונו

וברוב עשרו ותהלל [illegible] ואין לו עוד לב להתחבר לטוב ולהיטיב את אחיו רק להשליכו ולהכניעם באיום

ומפניו באסור ובזבון. אבל ברית אשר ישראל דבק בה' אלהיו ותורתו ומצותיו הן חותם על לבו

חותם על זרועו גם בהיות מרוב [illegible] זהב וכסף רב לשמחה עומדת כאשר אותן

גם כי הון ועושר בביתו אבל העושר הוא לו לשורת תפארה ולוית חן ונוה עליו הוד והדר

כמו אשר [illegible], וזה ברזא סומקא על סוסיא חיורא. וכן כתוב: עטרת חכמים עשרם (משלי י"ד

כ"ד). וגם הפסוק אשר ממנו נלמד המאמר הזה ברור ומלא אשר לא נאמר כי אם על עם אשר

ישמן ישורון [illegible] ויבעט, והוא בהיות בן סוגי עון ופשע להגדיר. ואמר ר' יוחנן אשר [illegible]

בנות חיל ובנות [illegible] ובנות [illegible] למען יוכל להגות בתורה (ראה סוף פרשת משפטים בלשון ספורנו)

אין לאמר רק על היות סחר התורה טוב בעיניו מסחר כסף כדכתיב במשלי (ג' י"ד). אבל היה לאו עם

ההמון בשנותם גם [illegible] היה אומר בן דוד: טובה חכמה עם נחלה ומי כי בצל החכמה בצל

הכסף (קהלת ז' י"א י"ב). ומאמר רבותינו שנו חכמים (משנה ד'): כך היא דרכה של תורה פת במלח

תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה וגו'. כבר כתבו על"ז [illegible]

הרשב"ץ ונפקא מ' [illegible] ובתלמוד מונחת [illegible] הרמב"ם: פירוש אפילו אין לך מה לאכול

אלא פת במלח אל תמנע מלעסוק בתורה וכו'. [illegible] ויש לו מעדני מלך מה טוב! ומה נעים

ומה [illegible] להתאבק [illegible] כי הדרך המשמרת [illegible] סכנה [illegible] אל תמנע העושר

[illegible] (משלי ט"ו ד'). [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible] וכו'. כאלו היה כתוב:

אל תמנע העושר [illegible] [illegible] ומה [illegible] [illegible] [illegible]: אורח בריות

אשר בנפשו [illegible] (משנת [illegible]). כי [illegible] [illegible] [illegible] אשר ישא עינו אל

[illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ונפשות על אדות

הפשעו-

בעבור בשעה הגדול אשר הובטח לנו את הגאלה ובי יעקב" ולא נתן להפריע מהם. ועוד"

לנו לרוב עונשים קשים ומרים מאת הממשלה ע"ע. והיו כשאות גם בעל הבאה הנ"ל הגון

ו להם אהב ורבו עליה והתגוללה לנענים מנשואיו בת אח ואחות ולא מלא כי אם להפך והם

הרחום והמלכה לאסור ע"י גזרה נערבה והיה בטוח אשר אחרו גזרתם לא ישנו. הוכח היות אשר גם

תמים רבנו גרשום מאור הגולה על לקיחת ב' נשים היה אך להציל כל עוד מעונש הממשלה. כי גם על

זה היה עונש גדול מהממשלה. כמבואר במאמר "משפט ושפט ברמו"ש הנ"ל. ז"ל היהודי הלוקח לו אשה שני

אחת הראשונה (הבלתי מגורשת) בן עונשין הוא----- על אשר עבר על פקודת הרוממות----- לעשות

סוג עבדו לעם ולשמש אחרים ויראו יענשו היהודי בעונש חמור --- ----ר ענוש שיהבו לעמו על עון

זה בעונש מות---- בעונש שיתנו להענש בעונשים אחרים ע"ע. ולכן לא חל החרם היה בארצות

אשר אין בהן עונש ע"י מהממשלה. והבית בש"ע אבן העזר סי' א' סעיף י' (ב') שלא החרים ה"ה רק עד סוף

האלף החמישי. הוא לדעו בעבור שחשב שאז לא תשגוח הממשלה ע"י וחבל הערו.

ג) עבר שם על הרגתם: לאנוס שיתבוע עם נשיהם ביום השבת ולא יבקרו אם בכתובתם ע"ע.

והתענג ליש אלה אמרו רז"ל: עונה של ת"ח מערב שבת לערב שבת (כתובות ס"ב ב') הדלקת

נר בשבת חובה (שבת כ"ה ב'). ונכרך בדברתם על "שלא אלה בנחת במאמרו: "נר שבת" א"ר הונא סוגי:

"משלח מנות" (הרמב"ם חנוכה) יעוין בין בשו"ע שם.

ד) ברייתרפא חברתא (מתם ו' ה'): וכי תתפללו אל תהיו כחנפים האוהבים להתפלל בבתי

כנסת התפלות וכו' ואתה כי תתפלל בוא בחדרך וסגור דלתך בעדך והתפלל אל אביך בסתר

ע"ע. וכן בהרבה מתאת בתפלות בת יהודה היונא מסדר תפלות הסוריים בינו אחד בלשון ארמית

הנאום בראשון: צלותא בכנישתא רחם מריא בגן תנונא ע"ע. ועניה בלשון זריות תפלה בסתר

מאהב ד' חבר בחדר". וחז"ל התנגדו לזה ואמרו: אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית

הכנסת (ברכות ו' א').

ה) שם שם (ו' ט'): אל תרבו דברי לשון כגויים ע"ע. וחז"ל התנגדו לזה בהרבה גדולה

לאמר ומשבח אדם קלות בוראו ויצא מעולם לרצון (שבת נ"ט א'). והנה המונע

מעולם

בשם צור עולמים

[illegible] גופא ומדות בו לא יפסוק ודו לא יבטול [illegible] – שמו לידידי, נשר גדול כנפים,
[illegible] ומחכמה [illegible] ותהלתו, גאון [illegible] ופאר ישראל, צדיק חסיד ועניו, שמו תהלתו שמו נ"י כתר
[illegible]

[illegible]

[illegible] וכו'. ברא. [illegible]. לבו גולה ונפשו משוש. ועל זה כל [illegible] לכבודו מאוד מאוד.
בד' הדבר על [illegible] לא שבפתם [illegible] עוד. ואמרו: ולחומר הנושא נראה. כי כוונת [illegible] על הפרושים שלא
אכלו בני הגולה (לא שאסור להם רק מדת חסידות כמבואר בב"ב ס' ע"ב) בשר [illegible] ולכן בגלות בבל וכו'
[illegible] נשאר החלב עכ"ל. עתה היתה ושמחתה. כי הפרושים גם יין לא רצו לשתות כדתניא בב"ב
שם [illegible] (שתה) כתוב עוד. כי אין יין הפסול לנסכים לא אכן ישתה. ולכאורה אפוא יתכן
הכתוב בדניאל (י', ג'). כי אך שלשת שבעים ימים לא בא יין אל פיו? ובלעדי זה הנה ברור לי מאד. כי

[illegible] אשר [illegible] להן כי [illegible] טעמו פרושותם מבשר ויין ולא ידעו להשיב כדתניא בב"ב שם [illegible] על
פרושותם מבשר ויין. והתחלו לאכול בשר ולשתות יין. ועל פירוש בדניאל [illegible] ה' סעדיה גאון [illegible] לו עוד.
כי [illegible] אמר על בשר בהמה ועופות תורים ובני יונה וכו' שלא אכלו בני הגולה בשר בהמה
ולכן [illegible] וכו' עכ"ל. [illegible] הלא תורים ובני יונה ראוים לקרבן כבהמה ולכן?

בלי [illegible] מסוכה [illegible] ע"ש כי הנושא אסור להם ולכן כפירוש הראשון של רש"י וכו' ועל [illegible] מן
[illegible] בדברי הפרושים בב"ב. או שסברו שבכלל מחולת על ירושלים בזה. כי [illegible]
[illegible] אותו אסור בהספד ותענית וכו' עכ"ל. הלא הוא כתוב

ומספיק למהר שכן · שנות ר' יהודה עלון הכתוב אומר: נוגי ממועד אספתי ממך היו מאי משמע דהאי נוגי לישנא דתברא הוא? כתרגומו רב יוסף תברא אתא על שנאיהון דבית ישראל על דאחרו זמני מועדיא דבירושלים עכ"ל. והנה כל המוטוב למאות מבין צדק· כי תרגום נוגי ממועד הוא אך: דאחרו זמני מועדיא. וכו פי' המתרגם: כנגה מן: נגה אשר בלשון התלמוד מורה על אחור· יעוין מגלה (ה' ב'): נגה ולא אתו רבנן, וערוך (ערך נגה ב'). ומאמר: תברא אתא על שנאיהון דבית ישראל על איוון כי אם הוספת המתרגם על המתורגם כדרך המתרגמים הארמיים. ובעבור היותו אך הוספה נשמט כולו בהנוסחא אשר לפנינו. ולפי הדברים והמלות האלה תמוה מאד מאוד שם: מאי משמע דהאי נוגי לישנא דתברא הוא. ונ"ל כי התיבות אשר במלות: דתברא נוספה ע"י טעות: תברא אשר בתרגום. וצ"ל אך: דתברא. ותברא הוא לשון אחור. יעוין ערוך (ערך תבר). וגם כי שם כתוב: תבר, בהא' ידוע. כי אותיות אהו"י בנות תמורה הן. והוכחת רבה"ר הוא אך זה: אספתי. כמתוב בפי' רש"י שם (בד"ה ממועד): ואסופים ונלוים · כו'. בשובכם אל היולד ונו' ואנחה ששום הכשף ואשליך אותו בית ר' אל היולד (מכות ו' וג') מתורגם: כתוב דכסן לעבדיהון בתולש כתשא ורמו ותמה לבית מקדש ורמו לתחות יד מורפלא. ועי' ~~בספרי ע"ה. תחת: בתולש כתרגא צ"ל: בחלון כספא. וחלון הוא בלשון יוני תיבה וארגז. כמתוב במוסף~~ בערוך (ערך חלן) יעו"ש. וחלון כספא הוא תיבה וארגז האישון מכסף. והרצ"ג הכתוב בעבריו ורמז לדעת המתרגם אל ארגז כסף הזה. והיולדה הכתוב בעבריו ורמז לדעתו אל האמרכל אשר כל ענינו ביתו ר' פה בודו כחמר ביד היוצר.

ט) התלמיד שגה מאד בכוונת הרד"ק. כי ברור מאד ואין ספק כל מאומה אשר כוונת הרד"ק הוא אך על מלת: עם שנראה: עם תחת: עם. ולא על מלת: אל. ויעוין אוהב גר (צד 120 מלת: רדא).

בהתעמי לדבר על אודות מכתבו אשים לפני כבודו שש הערות על מסכת סנהדרין אשר אני העתקתי פה ויבוא בחשבו ותנה אותו דעו עליהן. ואלה הן:

[illegible] [illegible] : [illegible] אמרו הג׳ ובעבור אשר אדמה כי ספרו זה

[illegible] [illegible] עד [illegible] — [illegible] ס״ט

[illegible] על המלה: בתריה תחת: בריה שבתרגום הירושלמי (עי׳ פא׳, הא׳): טעמו דבר ושעתא

[illegible] ולא אוכל משום כבוד הנוקבא. ואוק אפשר לומר אחרון משום אחרון עכ״ל. נראה להוסיף על

[illegible]. כי פונה הירושלמי הוא: טעמה דבר ושעתא הוא משום ענין אוסף את הכוונה בשם: בתריה

דמרעדא. ולשון: בתריה דמרעדא נמצאה בתרגום סורי על תורה. והירושלמי כתוב בלשון סורית רבתים

כפי׳ רש״י על סוטה (מ״ט ב׳ ד״ה לשון סורסי) ועי״ש. ועיין פי׳ רש״י על סוכה (מ״ה ב׳ ד״ה באפילה ושתמה): ויש

אומרים עם שלאחר הפסק. ותרגו׳ רה״ (ו״ט ב׳ ד״ה אומות עזרא): משום מחרת פסח. והלשונות האלו מתאימות

עם לשון: בתריה דמרעדא. ועל הירושלמי על: בריה דמרעדא הם דחוקים ולהוציא ומחסרי טעם.

5). בהנהגתו בתרגום הלשון (א׳ א׳): בתחלתא תחת: בתחליה כתוב בערוך (ערך אשש כ׳). ובמוסף הערוך

נוסף עוד: וכה גרס בקל הערוך. ולא בנוסחאות דורן אשר בהם כתוב ואמר מלה בחבריה, עכ״ל. וכפי

הבאתי גם בספרי: שדה ארם (חלק תרגום נביאים). וז״ל שם ודברים אחרות ולבדי והוא מובא עכ״ד:

אמור בטעם תמרא (בנואל ה׳ א׳). ושיעור כל המאמר הוא: אולי אם ישובון מאון ונסלח להם והיו דוגמא

למי אשר שגה ודבר סרה בטעם תמרא. כי אחרו תשובת החוטא ותשוב ד׳ את זדונותם לשגגות שוהם

[illegible] בעבור היות כל חוטא יגבר עליו יין התאוה. ועיין סוטה (ג׳ א׳): אין אדם עובר עבירה אלא אם

כן נכנס בו רוח שטות עכ״ל. ועל עוד גרור. כי הלוד אשר באות: דאשתנה ותסר. וכ״ג: דאשתי. ורז״ל

[illegible] יין. ועי׳ הדברים האלה מתאים היטב התרגום עם המתרגם: אהבו אשישי ענבים. עכ״ל. ומדו

[illegible] כאודו דבר אחד. מספרו זה אשות לפניו. עוד שני דברים ראו אשר כבר אדבר והיו צ׳ טורה

[illegible] בע״ב). בלבנה (ג׳ ח׳): נשי מנוף ומתורגם: די הוו מרכבין בוק רמני מודבק. ועי׳

[illegible] (בל׳ פר״ע) [illegible] נשמא אחרת. וז״ל אמר רבה״ כל המחבר [illegible] של

ו) [illegible] (ט׳ ב׳): אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע וכו׳. ושם (י׳ א׳): אדם קרוב אצל עצמו

ואין אדם קרוב אצל ממונו וכו׳. מאד נפלאו עיני לראות בדברי המון מפרשים ח״ו וטובים הוא אך

[illegible] בין אדם ובהלכותיהם ובמדותיהם [illegible] אחר. כי גם וטוב מאד: אדם קרוב אצל עצמו

ואדם משים עצמו רשע הוא אך בהבחנות בין אדם ובהלכותיו ובמדותיו. וכי כוונתו הוא: אין

[illegible] העצם משים עצמו רשע בעבור העדות קרוב אצל עצמו ולכן והוא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] כשר למאמר הנעלם לפעמים מפי אדם מגלה מיום ומגלה ביום [illegible] ולא [illegible] אלו לה׳ ולשון:

אין אדם משים עצמו רשע הוא עד לשון: אין אדם [illegible] בכונה ומהכונה. אין אדם שוחט בכוס

[illegible] יכן בודע. אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו. אין אדם [illegible] חוק [illegible]. אין אדם חוטא

[illegible] בן [illegible]. אין אדם חוטא ולא לו. אין אדם רוצה [illegible] [illegible]. ועוד הרבה

[illegible] אחד עם הכתוב בקדושין (ל׳ א׳): לא עביד איניש דמשוי נפשיה רשיעא וכו׳. ודומה

[illegible] הכתוב בספר ארבעה דרכים ([illegible] אות [illegible]): אין אדם משים עצמו רשע וכו׳

[illegible] להוכן בהם כולא. דבזמן דהכי הלכתא דאין אדם משים עצמו רשע משום דאדם קרוב אצל

עצמו ולא מהימן [illegible] דברי האומר [illegible] (נ׳ [illegible]) וכו׳ וכי תמוה הוה [illegible] [illegible] הטעם

לא עביד איניש דמשוי נפשיה רשיעא. והכ׳ [illegible] [illegible] [illegible] נפשיה רשיעא. [illegible]

משוי נפשיה הוה רשיעא. ולא הוא [illegible] [illegible] אין אדם משים [illegible] [illegible] לא עביד איניש

דנאמר? והתפוך זה דאין אדם משים עצמו רשע ולא מהימן כי נאמר [illegible] [illegible] וכו׳ ורבות.

נאמר: אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם קרוב אצל ממונו היא [illegible]: אין דרך האדם לומר דבר

לחובת עצמו. אבל זה דרכו לומר דבר לחובה. ממונו. כי רוב בני אדם אוהבים [illegible] [illegible]

ממונם ורבים גם [illegible] אחרו [illegible] כבוד [illegible] [illegible] גדול [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

רב. ומראהו לא פגשתי [illegible] [illegible]. ולכן לא אוכל [illegible] זה [illegible] מרובות [illegible].

(2.

[illegible] כתובות ג׳ ע״א): שהוא כבעלת לו ואינה חוזרת לבעל דינו כגון חולה שבת

[illegible] הוא תשובה מאהבה. כי באשת איש יש חובה לבעל האשה. ובתשו׳ (ר׳ לד׳) כתוב:

[illegible] גבר. ולא מבעל בינה נפש. ולולא כתובה ואורה גזרתה אין כי לבראשונה היה

[illegible] וזאת הנ׳ איסור אחר. אך אחר הגירושין חשב שהוא רק: אשת איש ותם

[illegible] לגירושין.

[illegible] כהנ׳ על דבר וג׳ ורמז על שם עיר אחרת): שאפילו בונה עיר אחרת ורואה וריחו אסור

[illegible] הוא תשובה מאהבה. כי אוהבה ותקן ואמר: אסור לבנותה אחרי אשר כבר נבנתה?

[illegible] כי יש פה שבוש, וכך צ״ל: שאפילו בונה עיר אחרת אסור לבנותה ולקראה

[illegible].

[illegible] הירח באמתו גם השורה ויורה מאת השר הנזכר בכל אפסי ארץ ושם ולהתהלך [illegible] היא כוס כסף ויפה והדור עד מאד [illegible]. בראותו אותו [illegible] [illegible] חבא עמדתו ונעלמתו. דומה אחרי כן נפתח כל שפתו ואומר ראשונה אל [illegible] בדבריו אשר אחר התפעלו אל האבן היורה אשר נמצא תחת אשל [illegible] לו

(עיין ספר משאלת שואלים משלי ד׳): מה בלע לו בכך? מה תועלתו ומה תשפתו לו? האחרות בכך עלה? רעה [illegible]? האמת על ידך של נפשות רעבות גם צמאות טוב? התכסו אתכן בגדך? התרתחו ויבו [illegible]. הלא? התגהרו בופעתך את כופרו נפשו אשר המון שוים חשב ויענו ואמר ואמן? הלא עשויה בכך לשוח ערטילאי ורמז מסאנו (כתובות הה׳ רע״ב)? מה טוב [illegible] היה לו לו בורות כוס ושורות תחת כוס כסף! כן היה [illegible] לכל צבורתו. כן כוש [illegible] [illegible] כבראשו. כן היה לכל ידו שנת שון ושאנן בכות התורה והחכמה. כן [illegible] ילדי בינתו והפיק מעינות לחי החולה ורבים שברו צמאם ממנו.

[illegible] עשות ופעלו? ולא צברו ומשגבו שארית דבריו: בראות מעשוק נשגבו לא
דרפוק

[illegible] ברעלתו · נתת בלב שר גדול

[illegible] ואמר והדר · נתת אותו לשם

[illegible] כי שבריו והוה כל [illegible] מחמדו

[illegible] ואף גם זה חלות

זו בהשתרגו לו רב טובו להוו ולחיי אנשי ביתו ופתאם חסרו לחם ובגדים ומעון וכל

אשר [illegible] מהו [illegible] ועל מה זה? בחמדו לו כל אלה למה זה לו הכבוד והחן?

הלא [illegible] ולא [illegible] [illegible] וגם [illegible] ולא יתן לו נוה הנאוה לו?

[illegible] הוגן דבר [illegible] לאסף כל [illegible] הזה ותבלו · עד הנה [illegible] ארשת

שפתו בברית [illegible] תשורת השיר · ואז תתן לו אשר אלה והיו עם לבבו לערוך דברי אלה

לפני השר · ולפני [illegible] הוא הרב החכם הגדול מוה"ר אלעזר הלוי הורוויץ: ד"ר

[illegible] ולפני כל [illegible] [illegible] ולהעיר את רוח [illegible] או בהתם לבבנו בבוא ישועות

[illegible] [illegible] · אשר [illegible] עלו [illegible] [illegible] ושמחה · ולבת [illegible] [illegible] כל עלם וכל תבואה

[illegible] ערוך לו [illegible] [illegible] [illegible] שלום [illegible] כי באוהב חסד ולעזרה ורבבות עולה

ורבה · ותדע נא אדני ! כי בגשתו [illegible] אל ההרים לראות מאין יבא עזרו · אך אל

[illegible] [illegible] [illegible] ולא אל [illegible] ארצו · הן [illegible] [illegible] [illegible] לא יורדו חשות

[illegible] ולא [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] אחר [illegible] לו זה ברחבה ·

ידידו [illegible] [illegible] [illegible] הגדול [illegible]

יעקב רייפמאנן

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] מדרש, המיוחסים לרש"י ז"ל אשר מקרוב

ויסדו [illegible] עשתונותיו.

[illegible] א'

מהקדמתו המדבר על אבות הספרים והמאמרים המובאים בו

[illegible]

1) אבות דר' נתן. בילקוט (תה' ב') [illegible] (הא"א) ובתנחו' (לך ט"ו) בלשון: משנת משה
ברבי נתן. על אבות של הספר הזה [illegible] : בית ועד לחכמים
אשר בן חרש היה [illegible] חדש אבל בברור [illegible] של אבות דרבי נתן
והתוספתא באבות. והוא [illegible] אשר [illegible] המתחילה במאמר: אמר רבי [illegible]
[illegible] שלשת [illegible] ועל שם [illegible]
[illegible] דרבי נתן [illegible]: [illegible] שיר השירים וקהלת על שם
[illegible] בסוף: [illegible] איש יהודי [illegible]. ושם: שוחר טוב [illegible]
[illegible] בסוף: שוחר טוב [illegible]: עת לעשות לד'
[illegible] על שם המתחיל בסוף: עת לעשות לד' הפרו תורתך. [illegible]
[illegible] הזה [illegible] שמואל [illegible] בברכת הגדול [illegible] (ת"ג ב"ה) הוא [illegible] במספר
[illegible] שכתוב שם: [illegible] במדרש אחד [illegible] עת לעשות לד' [illegible]
[illegible] והוא במדרש שמואל (פרשה יו"ד) ובטעות נראה
[illegible] אלו מוספות בשם: שוחר טוב הנזכר אך במדרש תהלים בעבור הטעם
[illegible] עד הנה דברי [illegible] את הספר הזה בשם תוספתא באבות [illegible]
[illegible] הרב [illegible] על [illegible] שהובאו בו דברים רבים בשם תוספתא באבות
[illegible] הספר הזה [illegible] שהן [illegible] התוספתא. [illegible]
[illegible] (כה א' [illegible]) [illegible].

ומעשה דבורים חלוותו והשה: נשארתי גדו׳ בנים [illegible] הלאה [illegible].

והמהדורה הזאת חסרה בקצה. כי אחרי פרק נ״ח חסר פרק בכתובים. וגם אחרי פרק
פ״ב חסר פרק בכתובים. וגם כי בראש פרק פ״ג רשום: כתובים אין [illegible] ט
עם ט״ט. הן הספרי הזה אשגה ומתחיל בפסוק ופתאום של פרקי פתאום רק
בפסוק ונבואים: שנת אלו ועוד ונשארו [illegible] ותשעה [illegible]). ולא מבוא על
הפרק הזה כי אם כי אשגה פרק בפ״ע רק הוא עוד ופרק נביאים אשר
לפנו וראוי לדבר בו. והיו לפרק אחד. ואם כי היה לפנו פרק תורה ואלה
בתוכו ולאחר ומסרים אח׳ וארבעה פרקים א׳ פרק תורה ושלש פרקי כתובים. וגם
נערה במגלה הזאת ~~[illegible]~~ בשגגות גדולות שלאו [illegible] ומחברו או [illegible]
וסדרה שהוסיף כה דברים ומערת. ראה עם בפנו: יוסף נתן ירוק לשרה;
בשעה שהיו מוכרין אותו לישמעאלים. ולא היה יכול לומר מחוכם אלא? אלא שהרג
נתן ירוק לשרה ע״ש. וכן בס״ס: [illegible] ויוסף [illegible] ע״ש. ובתוך הבראשית
פ׳ כ״א) בתוכו באור היוסף: בהתחבר אליהר רלא שאמרו [illegible] כתוב עוד בפ׳
~~בפרשה נ״ו) אשר יוסף רק שבר [illegible] שם [illegible] את אחיו מוכרים אותו והוא~~
שותק. אלא אומר שהוה מתחבט לפני רגליו של כל אחד כדי שיתמלאו עליו
רחמים ולא נתמלאו ע״ש. ובפמ״: והיו נוטלין ומעבירין השערות ולא היו מבריחין בשמן
והיו [illegible] שהדרו והולכות ומשלות לפתחין וכו׳ [illegible] את הנשים
עם [illegible] אמר להן? שהיו מניחין את הערבות ולא היו מבריחין
אותן בשערן ע״ש. ובאחת הנשים: טהורות לבעליהן עוד טרם [illegible] נדותן
כיון [illegible] על התורה (ו״באר): ושלשים יום ושלשה ימים ונתחן עוד עד
שלא [illegible] נפש. ולא תבא לעבודה. אחר שהם [illegible] טהור [illegible] וכו׳ ומלא
עם [illegible] למשנה ע״ש. וגם יש כה דברים הסותרים זה את זה. [illegible]
ט

[illegible]

יש עוד ספרים רבים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] והספון

[illegible] [illegible] הלאות [illegible] [illegible], (שנה ראשונה [illegible]: [illegible] לא [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אשר [illegible] [illegible]

בראשונה לא היה כתוב בפירוש: דרבי נתן [illegible] [illegible]: והוא [illegible]: דרבי נתן

[illegible] הנוסחא. [illegible] [illegible] ([illegible]): [illegible] הנוסחא [illegible]

[illegible] [illegible] נכתב בפירוש: דרבי נתן [illegible] הנוסחאות אשר [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] נתן. והאותיות [illegible] אל אותו [illegible]

[illegible] [illegible]. בפרק גדול [illegible] אשר. ([illegible] אל [illegible] [illegible] [illegible] והוא

[illegible] [illegible] שלא [illegible] הראשון לאגדה [illegible] בשם: תנא דבי אליהו. [illegible]

שם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] והאגדה [illegible] בשם: תנא דבי אליהו. [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לא הוא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בראשונות [illegible] אחרי [illegible] ודבר [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] אשר באגדת בראשונות [illegible] [illegible] ולכן [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] וישב ולכן [illegible] וגו׳ [illegible] עבדי ולכן וגו׳

[illegible] [illegible] אחרת וגו׳ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] והלוויות. [illegible]. [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עבדי ולכן [illegible] [illegible]. על [illegible] ולכן. [illegible]

וישב ולכן [illegible] הוא. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] את [illegible] ([illegible])

[illegible] על [illegible] [illegible]. ובפרק גדול [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible]: ולכן [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אשר באגדת [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] בספר [illegible] כלומר (מג״) במוה

שאמרו על שבת ושבת [illegible] צריך כל [illegible] של אוה״ע? בכל תשובה ותגבור אמת

והוא דבר זר ונפלא מאד. ובשב״ כתוב עי׳: אולי היה רק מנהג בזו והפרוש

יהיה [illegible] [illegible] זה בין האחבה״ ע״ש. וגם זה הוא דבר זר ונפלא מאד מאד

בעיני. ולא מובנה [illegible] הענין - [illegible] ע״ [illegible] - הפרשה הזאת [illegible] כה

גם [illegible] גם עוני? (ב׳). הלא היה יום נשן ויום לקרא פרק שבת ושבת כמו

עריות. אשר מבינה אהבות ועונשים כמו שקראו אותם בפרשת עריות ביום

הכפורים? והאמת הברורה הוא שתחת: בכל שבת ושבת צ״ל: בכל שנה

ושנה [illegible]. באגדה הזאת (פרק״) וז״ל אמר ר׳ ברכיה אמר הקב״ה לנוח זה את

ספר [illegible] חוטא ואין אדם וכו׳ [illegible] והיו צריכין בכל שנה ושנה וחסרין

שבת וכו׳ וכן שלמה אמר [illegible] [illegible] ומרב בכל תשובה ותגבור עש״ב וכן [illegible] לו [illegible]

באגדה הזאת [illegible] הדבר הכתוב בפי׳ [illegible] באורח לרשי״ (סד׳ א׳ בה׳ חב אמר

הר שלא הודעה). [illegible] לשראל. כי [illegible] [illegible] (ישעיה כ׳) [illegible] [illegible] [illegible]

(בבהום לג״). ולשעת הגדות שבה עמד הנביאים [illegible] [illegible] ע״ש וכאן

הכן [illegible]: עיקרת הנביאים בלשון הגדות [illegible] [illegible] ? [illegible] [illegible] ? [illegible]

ועל השאלה הזאת [illegible] [illegible] [illegible] הוא. באגדה הזאת שכתוב בה לפרק

י״ב): [illegible] לא נתנבא אלא בפני [illegible] גדולים וכו׳ [illegible]. ישעיה נתנבא [illegible]

סנהדרין שנאמר (ישעיה י׳) [illegible] את [illegible] [illegible] כי [illegible] [illegible] הקב״ה

[illegible] לנו [illegible]. סנהדרין. שאע״פ שהיו מתנבאים עין הקב״ה אלו היתה סנהדרי

גדולה [illegible] לא היה לו רשות להתנבאות וכו׳ ע״ש. [illegible] [illegible] [illegible] צריך

[illegible] הנביאים בזמן הסנהדרין [illegible] [illegible]. אולם [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] הלא היה לא הורו [illegible] כי [illegible]

[illegible] על [illegible] פשוטו המקרא: [illegible] של [illegible] [illegible]

[illegible] עליו [illegible] עליו. וכן בספר [illegible] פרק כ"ז [illegible] [illegible]

[illegible] וכו' וכן יעקב מה נאמר ~~[illegible]~~ [illegible] עליו.

[illegible] בלשון [illegible] שהוא [illegible] [illegible] ויעקב [illegible]

נקרא בנו עליו. ובספר [illegible] אחרון פרק [illegible]: וכן [illegible]

[illegible] וכו' וכן יעקב [illegible] אומר לרועה [illegible] ורועים היו וגו' [illegible]

לך [illegible] יעקב! עליו. גם יש בה דברים [illegible] ודברים [illegible]

עיין [illegible] פרק [illegible] שהרבה [illegible] היו [illegible] שכל אשה ואשה [illegible]

[illegible] שתי [illegible] בשנה [illegible] והיו [illegible] בן [illegible] עליו. ויבא [illegible]

[illegible]: [illegible] אחרי [illegible] ילדה [illegible] בפני בשנה [illegible]

[illegible] [illegible] אחד [illegible] [illegible] בספר [illegible] על [illegible]

בלא [illegible] שנולדות בפני בשנה. ועיין עוד פרק [illegible] וכן יעקב ויוסף [illegible] בתאר

שנאמר ויהי יוסף יפה תאר. בחכמה. שנאמר הנה בעל החלומות הלזה בא.

הרי לך. ואמר וחכמה עליו והוא [illegible] [illegible] כי [illegible] מורה הנה בעל

החלומות הלזה על חכמת יוסף בחכמה [illegible] [illegible] כי גם לו: שנאמר הנה בעל

החלומות הלזה. וכאמור הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו

(בראשית מא' לח'). ויש שאומרים: הלזה. כן: כזה. הנאמר על חכמת יוסף. [illegible]

[illegible] גם הלזה נאמר על חכמת יוסף. ופי': כי ראו והבינו את [illegible]

[illegible] שלא [illegible] יעקב [illegible] [illegible] אחר שהוא [illegible] עליו. [illegible]: אמר. [illegible]: אחר

[illegible] [illegible]: ואמר לה [illegible] [illegible] שהיא [illegible] עליו. והוא [illegible]

[illegible] עות באמרתו הנזכר בלים: אמ"ל.

כלי, שלכאורה [illegible] [illegible] והמשכיל הנזכר אשר לבעל המוסר אל

ספר פסוקים [illegible] ועי' [illegible] סגולה מיוחדת בהתבוננם במדרש הזה, וזה שהוא

נסבה בעולם [illegible] כל הפרשיות אשר [illegible] [illegible] ובסגולה הזו הנה [illegible]

עבודה שנתחברו [illegible] ואמר [illegible] שהדרכו אלין חז"ל בסנהדרין מ"ב: כל הוה

ברוך [illegible] בפרקי אבות. ברוך [illegible] [illegible]. שלש מאות [illegible] שנזכרים היום לרז"ל.

ובסוטה ט"ו [illegible] רב [illegible] [illegible] הדברים האלה אף [illegible] [illegible]

ואח"כ [illegible] [illegible] באדם [illegible]. בן [illegible] שרש"י לא ראה את המדרש הזה

במדרש אשר הראיתי לעיל. כי רש"י הביא [illegible] דברים. והראיתי על

היות המדרש [illegible] [illegible] ה' [illegible] [illegible] הנה [illegible] לאחת

לאחת. הנה [illegible] [illegible] הטבע על [illegible] [illegible] והמדרש הזה

[illegible] לפי [illegible] [illegible] [illegible] ה' [illegible]. והוא אף בדיון [illegible]

באומר הראשון: ואף כל הדברות ועי' את ביום [illegible] עוף מן הגג וכו' [illegible]

ביום בערבה עוף [illegible] [illegible] עם [illegible] ה' [illegible]: [illegible]

דבר בטלה [illegible] לא [illegible] וכו' [illegible] שנתחייב סקילה. או עוף מן הגג ועי' [illegible]

שנתחייב שרפה או עוף בבריכה וכו' (סוטה ח' ב') ועי' מאמר רז"ל: בזמן שאדם

[illegible] [illegible] לא [illegible] שלא [illegible] כל [illegible] [illegible] [illegible] שנתחייב סקילה

נוי שנתחייב שרפה. וכן באומר הרביעי: [illegible] [illegible] [illegible] את כל העולות

על [illegible] [illegible] [illegible] עם אמר רב: [illegible] [illegible] את כל התורה

[illegible] [illegible] אמר רז"ל: [illegible] חולין בטהרה היה אשר [illegible] [illegible] על [illegible]

כל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] טהרת [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לדבר [illegible]. [illegible] לו

כוונה

[illegible] נשואים [illegible] סנהדרין, והמקנא [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]?

מסתכל בחרבו, השונה שלוש [illegible] [illegible], [illegible], ולא [illegible]) אמר אחד התנאים של

אוקירה על מחבר המדרש אגדת [illegible] [illegible] בין מחברים האלה [illegible]

[illegible] [illegible] וכתוכם רש"י לא אלה ראו את המדרש הזה כל עקר וכו' [illegible] [illegible]

שזה המדרש חובר [illegible] [illegible], ומלבד שבלשונה כתוכו הרבה מאמרים סתמים

מספרים מאחרי [illegible] [illegible] ולדוגמא ראה בפרשה א': ואלו כל הפרות אם אדם וחוה

דומה אותו מעין חטאו, אם דינו בסקילה עפר מן הגג או מן האילן וכו'. ואם

דינו בשרפה [illegible] [illegible], או נופלין עליו [illegible] וכו' עכ"ל. הרעיון הזה ה' מאור .

אמרו בסוטה ח' ב': תנא ה' מאור אומר במדה שאדם מודד בה מודדין לו וכו' עיי"ש

[illegible] יוסף, ושם בפרשה ס"ג כבו [illegible] [illegible] [illegible] שהיא נהנית כתן של

שם בן נח עכ"ל. הדבר הזה נאמר מפי ה' מאור פרשה פה': אפרים ומנשה [illegible]

של ה' מאור [illegible] ה' מאור תאר כתן של שם הודה עיי"ש. ושם בפרשה נח' [illegible] [illegible]

מחוץ מכאותו ונאם בתולה וכחר בתולה. ועובדיה היה גר ונאם כה וכחר

בתולה וכו' ולפיכך חזון עובדיה עכ"ל. הדבר הזה אמר ה' מאור בסנהדרין לט' ב'

עובדיה גר אדומי היה. ושם בפרשה ס"ג: אמר [illegible] [illegible] אקיו כל הנבלות וכל התועבות

עכ"ל. בדבר זה כבר אמרו בבבלי פסחי' נ': [illegible] אקיו אינו חוזר בטהרה היה

עיי"ש. וכאלה מאמרים הרבה לא כתובת [illegible] [illegible]. ולכן השערה האלה אולי

ודומה לכן דבר נפלא שכתבו על המדרשים לא ידעו שאחרון. [illegible] [illegible] שנשנו

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ...רות. התחלות בזה [illegible]. והעתק

[illegible] הוא ענין

[illegible] של ראשונה. והנה [illegible]

[illegible] ע״ן.

[illegible] (סי׳ ע׳, סף ל׳, עח׳ לה׳) ובמקומות אחרים (דפוס

ה׳ [illegible] ועוד [illegible]) בלשון: מדרש תהלים.

[illegible] בלשון: שומר עדה של התחלות. ובפירוש על פירוש

[illegible] הנקרא אהל יוסף בפרשת ויקרא (די׳ ט״ו) כתוב: ובמדרש

[illegible] כי אותן אותם [illegible] ישראל [illegible] ידידך הלא הוא ה׳ ולבך אשר [illegible]

[illegible] לא ישער לנו [illegible] אהל יוסף ובזוך זה - ומאין לנו

[illegible] כאן בו בפרוש רבים [illegible]

[illegible] ואחת כפשוטו. ובאמת גם [illegible] ואחת [illegible]

בלוחה. ויש קבלות רבות על הפירוש הזה [illegible] אם כה [illegible]. ויעיין [illegible] לבאר

הראשי על המדרש הזה״..

ויש במדרש הזה, מאמר אחד אשר רבוץ [illegible] הפול, וצלמים. כל הרואיו. לא

[illegible] בו [illegible] - רוח ולא הרואו [illegible] רק [illegible] והוא הכתוב [illegible]

[illegible]: [illegible] מסורים. [illegible] ? [illegible] של [illegible] שנעשות בעולם

[illegible] לדרוש [illegible] - וכן הוא [illegible] (...) מה שהיה הוא

שיהיה. זה שנעשה הוא [illegible], [illegible] לכל [illegible]. וכן הוא אומר,

את [illegible] - ועל [illegible] נתתו לכל

[illegible] ולא [illegible]

[illegible]

[illegible] ודלק שמאלה ולהרבה אלה [illegible], . [illegible] עינק רגלות והריחוק את [illegible]
ארגו כשברחו מ' סלה ובספרותה מאלו רעיונות. ושם שני המאמרים המצוינים אין בו
[illegible] יש במדרש הזה הרבה מאמרים שתוכנם מתאימים עם מאמרי חכמים
אחרים. אם תגליות מן המקורות. ראה לדוגמא סי' ט': כמאמר, אדם [illegible] יגר'
יוסף שנאמר ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו'. והראיה הגמרא
בלתי מובנת. כי אם עפ"י דברי ר' יוסי הגלילי שהאנשים האלה היו נושאי ארונו
של יוסף (סוכה כ"ה ע"א) ויש להמדרש שרש אחר. ועפ"י יוסף. ופרש"י: שבשעה
שהגיעו לצער — אסור אדם לחטא אחר רצון מפריה ורביה. וכן עשה יוסף [illegible]
יוסף שבשנות הרעב נמנע מלפרות ורבות עד שלא יבאו. שנאמר
[illegible] ויוסף יולד שני בנים מתאים עם מאמר ריש לקיש: אסור לאדם לשמש מטתו
בשני רעבון שנאמר וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב (תענית י"א ע"א).
[illegible] שנאמרו במדרש ההוא ליתר המובן מתאים עם מאמר ר'
יוחנן [illegible] שנאספו במדרש הגדה (סנהדרין ק"ב ע"ב). ופה: חולה שאין
[illegible] אמר ר' חנינא בר פפא (סוטה ט' ע"א). וכן יש בו

מאמרים רבים המתאימים עם מאמרי מדרש תנחומא. ועיין סוף פר' ו' ופ'
ופ' [illegible], ובפרשה ט"ו מן: [illegible] סוף ב' וראיון עד: שנאמר בעבר הירדן, ופי"ז מן
[illegible] עד סוף הפרשה, ופי"ט מן: בשבעה [illegible] עד: [illegible] שנטל
[illegible] עליה. ולהשוות בתנחומא (פרשיות לך לך - וירא). וכן יש בו מאמר
המתאים עם מאמר מדרש קהלת. ועיין ספ"ע הדרש על פסוק [illegible]
קהלת על הפסוק הזה. ועל כל זה הוא [illegible] שנים של המדרשים המאוחרים:
במדרשים [illegible] הם [illegible] ושונים ומספרים הנזכרים להם [illegible] [illegible]
במקום שנוי [illegible] של חכמי תחת שמם. ונמצאים בו [illegible] ולעצמם. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] את המדבר הזה [illegible]

[illegible] (חג'פו"ט): [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ספר אלה, שנוספו על ידו [illegible] מן [illegible] לדון בדבר החדש. כמו שנזכר גם

בעל ספר [illegible] לאברהם · [illegible] ומשפחתו ע"ש

[illegible]

[illegible] (א' י): [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ונתנה [illegible] [illegible]

[illegible] להשיג [illegible] כלל כלאי במגערה עשו. אמר עלבו המשתים [illegible]
השלמה הלזה עושה במגמת בינתה! ומי רבה הדרישה - בגיון של בורחסייך
פיהו! הוא נותן יד לנבגדי חופש ונתוכו ברוח לנתק מוסרות של [illegible]
והמשלוק [illegible] רבותיו עוד לבל בוא יום בי הגאולה. הן אור [illegible]: כי
הנעזב? להבטל כבטל בשר עב': כי הענוה לדוגמא פרוק בו - כי הקיום לאבות
כסבור בו, (בנ"ע ו', ב'): כי העולם לשרוך שהוא בו (ונמות צריך) - ולעלבון
ומעין התנודה עולה יום יום כי יבלה עיר ועיר מנשים כאלה כולם.
[illegible] אלה עושים בשפי בעצמי דורות גאוני כח הגאוה לדברים הדוברים.
אלה עושים ~~בשפי בעצמי דורות גאונים~~ ואלה עבדו - אשר גברו - בהם
לאורך בתוצאה לשונותם - ונשיהם כסבת דורות בנפשם, כי בעלותם חיים
לעוינותם לאותם אשר - לא בארחותיהם להם בעצמותם ונותנו כי
ולשרשרת אחרים, ובסוף לנו לאהבים ודודים והון עולם [illegible] ועל על רב

ויוען. ובאמת נבוך הוא כאשר יודע אמרו העולם הנעלם כתב תורת
שלו הרבה אחלות. ומי יגלה עפר ועולה ה' אלעזר בן פרת להואת [illegible]
הנה להיות אבק כל אחרונתן על המתנוצץ לחבוש אותו אלה הם: כי אדם
שלש אין ותנופה הבא אף-ארורות. ולא עוד אלא שלמן הפלום- נלעגת: [illegible]
אדם שיש בו תנופה אפילו עוברין שבעיני אמן כל' זכותו שהם לדעת ודומה
כאן עוברין שבעיני אמן ומליץ אותן כל אדם שיש בו תנופה - עפר שאהוב
שאהוב הוא כמו להשה גבולה כי-המחנוך לחבור - סוף עפר בגוו, כי עבה
[illegible] שם תנופה ~~[illegible]~~ כפה - כל [illegible] אין כח תנופה לסוף [illegible] (ס).

[illegible] המדבר רבה. ירושלים וכו'.

(מ"א ה') ארבעים אלף ארות. ובדה"י (ב' ט') כתוב ארבעת אלפים ארות. ואמרו חז"ל אלף ושמונה מאות בערי הרכב היו, והשלש מאות עם המלך בירושלים. ופירוש אלפי ויניחם בערי הרכב ועם המלך היה עוד רכב אחד בירושלים עכ"ל. כמות שנראה לאמר (והוא מ"ר) שהדברים האלה עונים ומורים. כי לפי רש"י היה כתוב בדה"י: לשבעה. תמורת: וארבעים. כי כן ל"ב. בפירושו שם. וכן ל"ו בו: ועם המלך היה עוד ש' רכב בירושלים. תמורת: ועם המלך היה עוד רכב א' בירושלים. הן לולא זה הם כדבר אשר אין לו שחר.

בה'

ארך ימים ושנות חיים ישלח לכבודו הרב הגאון הגדול, החכם הכולל, היודע בשערים לשם ולתהלה. מוה' נתן אדלער.

יהי נא [illegible] לשלוח לכבו' הדגמאות מספרי על פירוש [illegible] ותרגומים להשוות גם עם לשונו [illegible] ובפלפולו זה ימים אחדים. ותבואן כהן בזה ובשפות וגם על דקדוקית. על הספר אשר בו סקרתי רוב שמות [illegible], הסורות והתרגום [illegible] ושמות, חסרתם כל מעורין, הראיות [illegible] כל מאור, רבו המובאים בו, והוספתי והערה על המשפט [illegible] לו [illegible] על-ספרו זה [illegible] ויהי לעד על-סוגי [illegible] ואוכל להשיבו את [illegible] בעיני האנשים הרוצים לדעת דעת את הכתב רב ולהוציאו לאור. ומה יען והיה לו חסדו זה ברכת אשר לב ולבני ישרו על חוב ברב כח ובמחוב [illegible] ולו עבדות תאמירה לו ומאור ותהלה. כאות נפש עבדו הנאמן

יעקב רייפמאנן

שעברשין ב' תרומה ר"ח אדר ראשון תרל"ג

Sczebrzezin
Russ.

[illegible] הספרים שנה עבר שהיו בלשונם ורואים כעין כ׳ שנה אחר

[illegible] וכבר ספרים שלנו כתוב עליהם שנה (שופטים י״ז). ויעוין

[illegible] על דברי המתנ׳ הגהות הגאון רע״ק איגר שם וספר ההלכה שבפרט

[illegible]). ובמתנות כהונה (רות רבה) ויאמר דבר המשפחת דה׳ הדה כתוב

[illegible] שכן הוא כתוב בספרים שלהם שבספרים שלנו כתוב הוא וכן רבים עי״ל.

ולכן בתוספתא עוד ראיה חזקה והיא במסכת ע״ג (פ״ב). שכתוב ר״ש ויוצא

שואל טלה חלב אחד ועליו לעולה ועליו פסח משנע ופי׳ (שואל א׳ ז׳ ט׳).

וגלה ולכן לנו הבואר הגזרת ראיה חזקה מן ועליהן פרה משנע הלא

כתוב אחד שהוא רק על פסח ולמה לנו עוד ראיה אחרת? אין זה כי

אם [illegible] אחד לא היתה כתובה אצל חז״ל. והמאמר מוכח הרמב״ם

לספר על הדין הזה.

עתה אפשר [illegible] על המשפט האחרון. בדבריו על אבות קדושת העולם

גם [illegible]. אולם הקדושה לא תחול על העולם רק אם אחרו אשר הבעלים

נחנו לקדושות הרבה [illegible] בשם קרבן לדי״ט גם על הקרבן עדיין לא

תחול הקדושה רק אחרי התחדש לקרבן ב׳ ולאחרי אשר נקרא בשם קרבן. ואם

[illegible] עוד [illegible] וגם נשאר. למה בחרו אנשי בית ישראל את [illegible] ה[illegible]

[illegible] לקדושות הרבה? מה [illegible] מן העולם האחרים [illegible] ואין זה

[illegible] אמר רז״ל [illegible] במתעבר זה [illegible] בזה [illegible] אחרונה.

~~[illegible]~~ כי הדגה [illegible] והיתה [illegible]

[illegible] שנוי [illegible] לעולה [illegible] אחת [illegible] ו[illegible]

[illegible] ופתשו [illegible] [illegible] הוא [illegible] (ורתב [illegible] לגבות [illegible])

[illegible] [illegible] ועוד כי העולה [illegible] האחרת [illegible] לקדושות [illegible]

[illegible] ההבדל בין עולה שהפסיק לעשותה ע״י נדרים ובין עולה

[illegible]

והקשה מלות: אמת. [illegible] זאת מלת: ויסף תגרבוני על גזרתנו. הן אין זה סו

הנראה אחרת. והמבאר הלך פה בדרך רחוקה. ט"ז). במלות עדן: מעדני

מלך וכו' וילך אליו אגג מעדנות (ש"א ט"ו ל"ב) ענין הענוגים [illegible]

אוכבה ומבין ענין התענוגים בהליכות אגג [illegible] ועוד [illegible] [illegible]

מאד? אמנם כי גם יב"ע תרגם את מלת: מעדנות במלת: [illegible]

שעניינה תענוגים ותפנוקים כפי [illegible] [illegible] והבין גם [illegible]

דעת יב"ע. י"ז). במלות פסח: פסח הוא לה' וכו' פסוח והמלט השענה [illegible]

כמו חמלה עקב. וע"ז כתב המבאר: ולא ידעתי פירושה [illegible] עי' [illegible]

ונעלם מעיניו המתרגם במכילתא (פסוח ופסחתי שמות י"ב י"ג): ואין

פסיחה אלא חייס שנאמר כצפרים עפות וגו' פסוח והמלט [illegible]

ובפי' רש"י שם ופסחתי וחמלתי [illegible] לו פסוח והמלט עי' [illegible]

[illegible] משנה אחר שאין [illegible] [illegible] גם [illegible]

לכבוד הרב הגאה"ג, החריף ובקי, המושל בכל מכמני
התורה והחכמה · מוה' דוב נחמן הורוויץ·

ראשונה אקיימה את אשר נדרתי במכתבי הקודם לשלוח אל
כבודו, שונן על הקושיות הגדולה בעז (פה"א)· בדרך בקורת וגם
כי עתה נודע לי אשר דרך הבקרת אינה רצויה בעיני כבודו
לא אוכל לשנות את דברי ולהלל את הבטחתי ולהחליף בזמן
כאשר כתב ודובר שקר· וזה הוא:

בשמואל א' ו' היה כתוב לבעל דלי העולה תחת: העגלה· ודומה
ללשון הזאת נמצא באמרה· כי בברכות (כ"ב ג') כתוב: ויורש עלה
עולה· וגם הזה מתאים עם הסדרה הזאת והנמשכה· כי למה ישחטו את
העגלה ויבקעו אל "לא תשחית" ללא צורך וללא כל תועלת: כי כמה
עצים הובא בשורה לעצמו על העגלה? ואף גם אחר מעולם היה
המנהג להעלות ולשמור עדו עד כל הכלים אשר היו בו, לעת לבדוק
בדולים וגם נראה בהם נפלאות· כמו העגלה אשר הותה רק לעת
לאסון די וגם נראה זה כלה אבל במקרה ועד יאל מאוד החכם
בלי מנהג ובלא מנפל· ואל תתמה על אמרו כי לבעל דלי [illegible] היו
בשמו נקבת מלונה מופעמת אשר לבעינו· כי בשר כתוב באמ' שבת
(נ"ב ד' בב"ב מדבורים כתוב): הלא' שלנו חולץ על סוסים שלנו לכתוב
בהם [illegible]· וכן עלינו בירושלמי (סוטה פ"ז ה"ו) [illegible] [illegible]

[illegible] עוה. [illegible] הם וכפות. כדפרשינן מן והוא דכ
שונה מגרסאות על כף. והא דאמר בפרק כל הבשר גבי ההוא גברא דלא מוקיר אבוה
ואמיה כפתוהו ונגדוהו הכא באומר שכפוהו משום דכל מ"ע שמתן שכרה בצדה אין ב"ד של
מטה מוזהרין עליה. ההוא לא קשיא מירושלמי. דהכא באומר שכפוהו דמשום שכבשתם
[illegible] אין אתם צריכים לטרוח יותר. ואם ישמע ישמע. ואם לא ישמע אינכם נענשין עליו
[illegible] בשאר מ"ע עכ"ל. וזה ברור ומלל. שלשיטת הרשב"א אליבא דר' שמעון דב"ד של מטה
מוזהרין על מ"ע שמתן שכרה בצדה כבל מ"ע שאין מתן שכרה בצדה לכפות את
הרודה לעמוד עליה לכלות ולעמוד עליה, ואין חלוק ביניהם רק בכמות ההכאה. שבמ"ע
שאין מתן שכרה בצדה אף על הב"ד לכפות את הרודה לעמוד עליה ולחזור ולהכות
עד שתצא נפשו. אבל במ"ע שמתן שכרה בצדה אין על הב"ד רק אם לכפות פעם
אחת ולא יותר, ואחר הכאה פעם אחת השומע ישמע והחדל יחדל כמו שאמר
ר' יוחנן (ירושלמי סוף פרק ג'). אם כן עכשיו יש לבאר אופן מחוור החלוק הזה
לשון: אין מענישין עליה אשר בירושלמי. ולמה זה לא תפס כל לשון: אין מוזהרין עליה
את החלוק הזה. ומדוע החליף הירושלמי לשון מוזהרין בנענשין ולא אמר רק
כמו: אין ב"ד מוזהרין עליה הוא שאין הב"ד מוזהרין על מ"ע שמתן שכרה בצדה
לכפות הרבה פעמים עד שתצא נפשו כאשר הם מוזהרין על מ"ע שאין מתן שכרה
בצדה. וגם לפי החלוק הזה הזה יותר נכון לומר: אין מענישין המורה על שאין
מענישין את הרודה לעמוד עליה בהכאות עד שתצא נפשו. ולעומת לשון הג' ראה
גם לשון התוס' בסב' שם: ולרשב"א נראה דהא דאין ב"ד מוזהרין על מ"ע שמתן
שכרה בצדה היינו דאין ענושין. וכן משמע בירושלמי דהמורדת את הספינה)
[illegible] בסוטר דלא הוה מוקיר אבוה ואמיה ואמר להו שכפוה הב"א.
[illegible] עכ"ל. ועיין לשון: מעשה

[illegible] ·גדולז·יטל)· [illegible] [illegible] מלו השמות [illegible]

[illegible] שבלוח המובא בראש המחברת הנה ראוי להביא גם תאור:

המשטל לשלמה המלך (אותות: אבגד · אבגדה) · וכנוי: סתר ונעלה:

וספור הבריאה אשר בפרשת בראשית (אותות אבגד) · ובשניהם מצאתי

לו חברים · הראשון בספרי חמש תבניות · והרב רבי אברהם בר [illegible] [illegible].

ונשנה בספר המגיה לרבנו אברהם אבן עזרא ·

ההמשך יבוא אם יהי ד' עמדי ·

[illegible] ר"ח אדר תשל"ז

ב"ה

כבוד ידידי, הרב הגאון החכם השלם, המצוין בשערים לשם ולתהלה, אבד' בלאנשטן והסביבות. נר"ו כתב אדלער: ד' ישמרהו אורך ימים, ויתחדש כנשר נעוריו, ויבוא בא בימים בשלמותו, ויהי חסון כאלון ופאר לעבודת התורה והחכמה.

אני עוסק עתה בסדור ספר גדול ורחב ידים המתהלך בחדרי מצות ד' וכל הענינים עליה, ומבאר גדריהם ומהותיהם ומוסדותיהם, ומברר ומלבן ומלשן כל דברי חז"ל המתיחשים אליהן בחקירה עמוקה מאד. ולכן נקרא שמו: חקר מצוה. ויש בו מאמר אחד המונה מספר כל מיני מצוה ומגלה בכל מין ומין חדשות ונצורות. והנה פה מאמר כמו הענינים החדשים לדוגמא. ובחרתי בענינים האלה מכל הענינים בעבור היות ענינים עמוקים ונשגבים ולא יהיו ענין בהם לטורח גדול, ומצא לו לחוות אותם דעו עליהם. ולעשות לו נפש ונפשו.

מלבד זאת עבודתי בבאור תרגום נביאים. ומזמן ויהי כאשר יבא לפתח אל באורו מאמרים אחדים מבאורי.

עוד בה' ושם שלמה את כאבו כ' דני' ממחברת החדשה: תולדות האבן לגבר. אי למען ואילך מאשר לא נשבר לבו ותרפאהו אף בשנ: מכלל מקום בעת ההוי' [illegible] נספח ואם כלם נשאו, ותה גם מספתו גם מסבב בם על המחברת.

[illegible] חת: [illegible] [illegible] שאלוני: [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

ומאמרת בה הוטב שיטת הרשב"א אשר חדוש גדול יש בה. והנה בב"י (חו"מ סי' [illegible])

מובא בשם תשובת הרמב"ן הדברים האלה: אין בנ"י חייבין להשיב העבוט (כלו' ספק

אין בנ"י חייבין לברך להשיב העבוט) בפרו' מע"י שנתן שכרה בלבד שאין בנ"י של

מוזהרין עליה. ופי' כוונתו אין בנ"י של מטה מצווין עליה אף העליון [illegible]

ולא פלגו לדון בה. אבל ודאי אם ורצו לכוף כופין ע"ש. ועיין בשו"ר רש"ם ושם סי'

ט"ז בא' הגהות רמ"א): מצות השבת העבוט היא מצוה עשה שנתן שכרה בצדה. ולכן אין

בנ"י של מטה מחויבין לכוף עליה. אבל אם רוצים לכוף הרשות בידם ע"ש. וזה שונה

מעט משיטת הרשב"א ומחנו ה' שמעון. כי לשיטתם מחויבין בנ"י של מטה לכוף עליה

כגל מע"ז שאין מתן שכרה בצדה. אך אין להם רשות לכוף ולחזור ולכוף עד שתצא

נפשו ע"ש. ולפי' אנשי מדורבן המרוב בשו"ע (חו"מ סי' רנ"ג סע' א'): התוס' בב"ב דף

מ' ע"ב: מסכך בשם ריצב"א ברא"ן ע"ש ומן המרוב בט"ז (יו"ד סי' רמ"ו סע'

א'): ואם רצו בנ"י עושין לדת בפ"ה ע"ש. כי לדת בפ"ה אנשי תלו בפלוגן

בנ"י ע"ש. וזה נסבה מאשר לא נראה אור הדפוס על ספר א"ג פזוו כגל שלפי' ולא"ע שנפרש

עשה. וכתוס' הלשון מעשה והתמיה מאד ע"ש. ונפלא ברוח מאד אשר לא הוזכרה

שיטת החכמים הרשב"א ומחנו ה' שמעון שהוו חכמים גדולים ונודעים להרמב"ן בנ'

ובשו"ע. בשגם בעת הרמב"ן תמוה מאד. וכן אם רשות בידם לכוף למה לא יהיו

מחויבים לכוף כדי להרחיק את האדם מן העבירה? ולמה לא יהיו נענשים על

שלומם את ע[illegible]? הלא בסנהדרין (ע"ג, א') כתוב: אבידת גופו מנין?

והשבותו לו ע"ש. וכו' [illegible]: והשבותו לו. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ירושלים מגלגל בזאת מעבר לשמים (פסחים צ"ד ב'). נספר עובדא על אודות זה מאמר ידוע ונזכרנו שמו "הולך רחוק" ויצא לאור בבית תלמוד (שנה ראשונה) ועיין שמה. ואין לי להוסיף עליו פה דבר כי גם היוונים נהגו בימי קדם ללכת יחף גם בחורף. וכן גם הפילוסוף סאָקראַטעס נהג כזה, ובעיר ספרטא היה [illegible] חק ולא [illegible] אשר הבחורים ילכו יחף. אולם היוונים לא חשבו זה לפרישות ונזירות כי אם לגבורה ולחזק בשר ורוח ואך למען הסבל וספק בגבורה ובאומץ גוף ונפש ויתחזק [illegible] ומרבון נהגו ללכת יחף. אבל הנוצרים הקדמונים וביחוד הנזירים האיסיים חשבו זה לפרישות ולנזירות מתענגים ואך למען יחוד ריבוי בגדי הפרושים והנזירים ונהגו בו.

ט). ליקורגוס ~~אשר~~ היוונים צוה לעשות כל משתה בשוקי. וחז"ל התנגדו לזה בתוקף ואמרו האוכל בשוק דומה לכלב (קדושין ספ"א).

כל זה השקפה מדבר אחד אשר בו גלו רז"ל שיטתם הוא אך בהתנגדות לדעת אחרת. והוא המאמר בראש מסכת יומא: מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי השמש היתה נעשית עכ"ל. ובמסכת פרה (פ"ג מ"ז) כתוב זה בלשון אחרת. וההתנגדות הזאת הוא כמו כן אף רק התנגדות אשר הראתה למעלה. וגם להתנגדות הכתובה בספר שבט יהודה על היונים לשום נר על הארץ מראשות המת. וחז"ל מה שאמר המאמר שכתב בתלמוד שלושים נר בעדנו בית המת. ופרש"י חוק חוק שלהם אלא מנהג כבוד, והוא משום להחזות אוהבי הכישוף (ע"ל: המכשפים) אשר אמרו, שבשעה אשר ירצה לעזר המת ישים נר בעדו בביתו. ואם לנגד אותה סברא שהוא סברת עם חמורי נשים נר בעדנו הנצות עכ"ל והסברים האלה אמת ולכן. כי בתוספתא (שבת פ"ו) כתוב: האומר הניחו נר על הארץ שיצטערו המתים אל תניחו נר על הארץ שלא יצטערו המתים הרי זה מדרכי האמורי עכ"ל. ומן ההתנגדות הגדולה אשר הראה רבינו באוו כר' אשר בפירושו על התורה הנביא [illegible] (פרשת שופטים פסוק לא תטע לך אשרה) מפלין את הע"ז. וחז"ל רבינו בחיי שם; ואמרו [illegible] דעת הכוכבים ומתנות שלהם הטעה אותה באלילים כפי' מספר הזה אשר בו בו

[illegible] כי עברו עד עתה חסד ואמת ושאתו את נפשו העלובה [illegible]

לדבר ואין להוסיף. כי אין ידיעת האמת בכל דבר שנעשה בארץ [illegible]

[illegible] בכל שמחה וכל ששון.

ידידי-נא לא טעם הפלא היהודי שבכבשים בקשתי תמיד [illegible]

לעשות. ומה שאמרו בכבשים על המצות. כי נעלה לו ואם לאין ספרי. הנ״ל

ויאמר לו [illegible] דרש את הכתובים אחר טעם הפלא הזה.

ידידי-נא עם שמח בימי הפורים ובימי חג המצות הבאים לקראתנו. ומי יתן

ויהי רצון מלפני ה׳ אשר גם אתה גם כל אנשי ביתך יהיו עם שמחים

בימים האלה והרבה [illegible] הרב [illegible] לנו. זאת נפשי ורוחי ועדיין

באמון

יעקב- דרייפמאן

ירושלים ג׳ אדר תשי״ג

[illegible] גם שמו כמשורר בולט לא נעדר ביונ"ג. הוא הרצה
אנגלית ועברית בכל הולנת הבו"ע.

ב"ה

כבוד הרב הגדול, הגאון הנעלה, החכם הכולל, הנודע לשם ולתהלה בכל אפסי ארץ. מוה"ה נתן אדלער. ולפועלו הולכי בשנים ארך ימים ויחדש כנשר נעורים, ויחוננהו ששון ושמחה כל ימי חייו.

יהי נא חסדו לשות לבו לדבריו במאמר: "התנגדות". ובפרט בדבריו על אודות הנגינה המיוחסת לה' והודאה החסידה ועל אודות "ר"ח". ונודיעהו שנות המרובות אשר מעולותן העלמון נפלה את היהודים על נשות בת אח ואחות ועל נשותם בי נשים ואת ועד ואת נפגו כבה. וכן שנות המרובות אשר מעולותן לא העלמון את היהודים על הגז"ל ולא שמו לב להזכרתו. ומה גם עוד היום נופלה בחשך העולם את היהודים עד' ואמר לו חסדו ואמתו אותו עבדו הנאמן העברית כל לבו על תשורתו (חמש לירות) אשר שלח אלי בראשונות השנה. שלמה ... ז"ל ואחי ... יקיר את ספרי הלקוטים והרורים

יעקב דירשמאנן

שעבראשין ג' וחשון שנת תרנ"ו.

אות ואגרה הדורש הגדול מהשר מגנטער ואמר ז"ל עתה להפרלן בווירשון ולשתף עמהן בעוד נשה ימים ואיש אסון כולם. ומי יתן כי ינגלה לבנו מאוד ואליו להגיד לו תשובתה נערכות סברות ומאמרים אשר כבר הולאום אליו ואת תשובה הגדול אשר עלה בשר ז"ל כתבן לו גבור כסף יען אחד. הנה אדם! נשאהו נא בלבו את שלום כבוד הרב הרב החכם הגדול מוה"ה הערמאן אדלער. ואמר אשורה את גבל עם והיו את נפלו להשבל גם הוא בוזהו על עולם מאמרו: "התנגדות" ובפרט על רבנן מהם "רגמה" אשר בו.

[illegible] כי .. שלא [illegible] [illegible]

[illegible] לו, לגדר במלאכות בשבת, ובפרט כל המלאכות, ולמנוע [illegible] [illegible], ולמעשה [illegible]
[illegible] [illegible] להתענג אלא לעבוד עבודות, ונעים לו להתעדן עד שלא [illegible] [illegible]
שבועות הגאון על שבת שובה. הוא שבת לשון הקודש. והנה זה מתכונת התורה הצווה על
תכונת הקדושים והפרושים, שלעולם מתענגים במלאכת השבת אשר ערוך שלא להתאוות שנאמר בפסוק
משל זה. כי החכם הזאת סבה גדולה להתוודע הנפש ותכונת התורה להם התבוננות ורצונו.
והחכמה הזאת אסרה מלאכת המשרה ביום שבת ולהשקיט במחשבתו, ולמצוות שנתענגו ביום שבת,
לתענג בשר ולתשובה עם וכל דבר שיערב לו. שנאמר וקראת לשבת עונג (ישעיה נח' יג') והחכמה
הזאת אסרה התשמיש. ואלו עונג עונג בשבת. שנאמר (תהלים א') אשר פריו יתן בעתו (כתובות
סב' ב'. ובראשונה היא מעלת בעתם" הנפרשת [illegible] בעת ד'. והלא אלה יום ו'). והחכמה הזאת
תלמידי שחורים ואת נזכל ביום שבת באין מלכות [illegible], שנאמר (ישעיה נח') ועשית [illegible]
בפסוק והם המלבושים הנשברים. שנה ד' ונתן נזי לנו למנוחה משבותו (שבת קיג' א') אל
ומגג. אמר. כי אמרו לכם "שנה ד' ונתן נזי לנו למנוחה משבותו". והם המלבושים
המכובדים" מורה אשר אף למלבושים נכבדים נזי ד' ונתן משבותו. וגם בשאלתות (פרשת

בראשית סי' א') מנוגב; כדי ונתן נזי למנה **דהוה לבריש בשבתא** "משבותא". ועיין כ
שאלות שלום [illegible] באר היטב ושערי תשובה (אח' סי' רמ' סק' ד'). ועל אודות שבתאו ועיין
מגן אברהם (פי' על פי' התורה להראב"ע פ' בראשית אות לב'). אשר ביום זה להבחין בין יום
שבון ללילה ונבחן גם בין דברי רבנא דאוו שהם יום ובין דברי מגן אברהם שהם לילה. וגם
התוספות אשר בשו"ע (אח' סי' רנב' סעיף ב' הגהות רמ"א): ומכבדים נוהגין לאכול בדרך כל"ב [illegible]
אלא בשחר [illegible] חגיגת הערבה" הנוהגים להתענות [illegible] חגים על. ונוהגה מבלין אור הלל: [illegible]
[illegible] [illegible] מבלין אם הלכה לפסוק הפסק בדרת הג' שלא שבת ספורת העומר [illegible] [illegible]
[illegible] (תוס' [illegible] כ' ע"ב) כל [illegible] הלכה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] של [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] בספר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] לצדקה משום מחוסרים של מצוה עש"ל. והוא מוקדם מאד. כי הכפיה זאת לצדקה
לעניים מוכנה לגוף הנותן שיקיים מצות נתינת צדקה רק לגוף העני שישבר רעבונו
וצמאונו. והנה בשו"ע (יו"ד סי' רמ"ח סעיף ד' הגהת הרמ"א) כתוב: ומוציאין זה לשבח להן
אומר עכ"ל. ועי' בנתיבות לצבי: בין מה הוא מהגיוני. ושמבארים הטעם דלא גרע האי מ"ע
דלומדים מכל מ"ע דבעינא שכופין אותן לקיימם. וקשה לי דהא בשו"ע בשבת דף ל"ב
אומר חד מב' דבעינן בטול תורה בלא מתן בכתוב לגוף ורבו ורצו אותם בהן
על ולמדתם את בניכם עש"ה. ולפו"ד הוי מ"ע שמתן שכרה בצדה שאין כופין עליה? עכ"ל.
ולפי תירוץ התוספ"א גם הקושיא הזאת מתורצת. כי גם פה אין הכפיה לגוף האב
שיקיים מצות ולמדתם את בניכם רק לגוף הבן שלא יהיה כעיר פרזי. וגם בלאו
זה לא קשה מידי לפי הפירוש בתוס' קדושין (ל"ב א' ד"ה גברי) על הכתוב בשבת דף ל"ה
אסמכתא בעלמא. ולפי דברי התוספ"א ברור מאד. כי שאלת הכפיה על כבוד
ואם הוא אם בכבוד אשר אין בו כי אם הידור בלבד כמו הכבוד: המשלח בדבר אביו לעיר
לא יאמר שלחוני בשביל עצמי, מהרוני בשביל עצמי, פטרוני בשביל עצמי, אלא כולהו בשביל
אבא (קדושין ל"א, ב') וכדומה בו. אבל בכבוד אשר יש בו צורך גדול לאביו ואמו ולא יוכלו
להיות בלעדיו כמו הכבוד: מאכיל ומשקה מלביש ומכסה (קדושין שם) כופין את הבן
לתת להם הכבוד הזה. כי בכבוד כזה אין הכפיה לגוף שיקיים הבן מצות כבוד אביו
ואת אמו רק לגוף שיהיו לאביו ולאמו את הדברים הנחוצים להם מאד ולא יוכלו
לעמוד בלעדם. ודוגמת כל הכב' [illegible] לעשות טובה רוחנית להבן כי אם לעשות
טובה גשמית לאב ואם להסיר מהם חרפת רעב וערום. וכן בכל המצות אשר יש
בהן פועל ומקבל פעולה ותשלומה הוא אם טובת המקבל כופין את הפועל לעשו'
את הטובה להמקבל ואת זו כלכלו גם כי מתן שכרן כתוב בצדן. ועיין שאלתות
[illegible] סי' נ"ג) ובתוס' קדושין (ל"ב א' ד"ה אורו לזה). ועיין

[illegible]
Jany 86
3/25

[illegible] לא תבערו ואין עונשן

[illegible] עונשן לא פורשו להדיא

אלא ששמעינן מהמשנות שלא תמצא מהן אלא שמונה [illegible] וזהו טעמא דבשלמא גבי פסח

עד שלא שחטו ונענשו ועונשו בכרת. אבל עונש דמילה לא מפורש אלא בקבלה דהיינו בקבלה

וגם מילה לא נפרש עליו. כדרך אגדה ושאר רחוק הדברים האלה והמצות. כי הטעם אשר

הוא עולה על לבו להחשיב מצות רבה למצות עלה שיהא עונשה אז עונשה בלשה דין כרת והחשוב

עונש מצוה זה בעונש לפי בדעת. ונמצא וכסוך אחד ר"י אמשנתא דהורה לעונש בלשה

עם כהן הכסוף דמות כתוב בתורה ולא בקבלה. ואם אם היה עונש מצות רבה כתוב בלש

בעשה בכסוף אחד אורכה היה וכל החשוב עונש כמו אלו אשר כתוב בתורה המצוה.

לעונש בלשה. הלא גם טעם רש"י הנ"ל גם לשון: בעבירה דאורייתא כי נ"ל בלשה דעל

כתוב בתורה למלך (שם). ואם [illegible] ומש אנו בין כל המצות השלטונות. ויראה

מצות שיהיה שנאמר את עונשן בלשון. כי על כל המצות בלא כתוב פעמים דאות בתורה שם

ועונש. וכל מצות בלבב אחת מצותו בדברים האלה הורה לו ולא ואם ואם בדום

מבשרתו. ובוא. כי כאשר אם הרב"ד מודדים על מ"ע שיהיה שמה בלשה. כן אם הרב"ד מודדים

על מ"ע שעונשה כה"ל עונש. בגבי שהיום בלשה. ואם נתן לפי טעם רש"י. כי גם על מ"ע

שעונשה בלשה ונתן לאמר: שלפי פירש עונשה לאו אם לא תבערו אף מה לבאר והוה

ערלתו לא מתו. ועתה, אמור שלא היו הרב"ד מודדים על מצות מילה ומצות פסח בערב

שעונש כרת כתוב בלשון. אם כן על מילה כתוב בירושלמי (פס"א): והוכא בלא

מילה עשה ויתחייבו כי עונש להשמה עליו. מה הוא בזמן. אבל בגדול שלא נימול

בשעתו ומל בזמנו. אשר אם פסח [illegible] ונתן להו [illegible]: אמרינן ליה זיל

[illegible]. ועיין רש"י (פסחים

[illegible] ולא עי' ב[illegible]

[illegible] (ראשית [illegible]) [illegible] נעלם מהתורה

[illegible] של מצוות הצדקה שלאחר. אחר נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו. כי בגלל

הדבר הזה יברכך ה' אלקיך. הרי ברכה באה אחר לבבך ולא בנתינה נתון תתן לו וגו'. ומהו הענין

הזה. כי לי ברור אשר פירוש הפסוק הוא: נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו

[illegible] פן תחרט ותדאג בתתך לו. לא תתרע ולא תתחרט עליה. והוי לבך נכון בטוח כי

[illegible] בתתך לו ~~ולא ירע לבבך~~ יתן ה' אתך את הברכה באסמיך ובמשלח ידך

[illegible] כאשר אמר החכם מכל האדם: יש מפזר ונוסף עוד (משלי י"א, כ"ד). ואין אומר הברכה

רק על מעשה הצדקה עצמו.

ז). לפני הכתוב בקדושין (ל"ב, א'): כי לימין ורבן ויוסף (ברכות י"א, פ"א) [illegible] על

הלכות רק על הלכות מזוזה המוזכרה זו כולה גם הלכות מזוזה הוא הלכה שלמה [illegible]

[illegible]. ולא כד' מורחבין עליה. ונראה בעיני אשר לא נזכר זה בשו"ע ד' הלכות מזוזה.

ח). בשו"ת [illegible] דרב אחאי גאון (פרשת קדושים סי' פ"א) כתב: ואין כלא ראוי [illegible]

לזה כל [illegible] לעזרה ויראו באורחות [illegible] ועי' בשאלתות שלום (סי' [illegible]): לכאורה לא

ידעתי מה הוסיף בזה ואין כלא ראוי [illegible] לזה [illegible] בכתובין לזה. ואולי

[illegible] פשוטה הוא. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] וברכות [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] דברי בכתובות (ס"ו, א'). ובחולין (ק"ל, א'). בכתובין לזה

[illegible] [illegible] עד [illegible] [illegible] [illegible] בקדושין (ל"ג, א'). [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ברכות ח'). [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ב"ה

ישאו הרים שלום וברכות שמחות וגיל לכבודו, הרב הגאון, החכם הכולל, הצדיק התמים, הנודע בשערים לתהלה ולשם ולתפארת. מוה"ר נתן אדלער הכהן.

רבות עשה ידידי, בשלחו אלי מעשה לטהרות. ויפות פעלו לו בורא אשר אין ערוך אליו וגו'
ומפואר פאר בגבורות. אבן אֹפֶל וצור צלמות לא המציאו בו שכן שממון תהום
עבר ורוח לבבו תחת כנפי כבודה. ומה אשיב לו אנוש חסר כל כל תגמולוהי עלי?
אך ידע כי תהי משכורתו שלום לבטח. הוא ישיתהו ברכות לעד. הוא אֹרך ימים
ישביעהו. הוא יחדש כנשר נעוריו, ותפרח כדשא עצמותיו, ויבא בעז כח עלומים,
ולא ידע תלאות ויגון ושיבה טובה עדי עד. ומי יתן לו תמורה עוד. שלשה אהבים ושמחים
יתחברו בצבא כלהו! או אז שמחתו רבה ועלה לא נכרתה עוד. הסר ה' מגנתו עליו:
כנ. נפשי תמכה עלתו. ואם כל משלח ידו ספר אשר אוצא לאור ועתה מתוכם אין [illegible]
בו בלשון כל אם בפכתן -

הנה אני עם ספרי: רבה כה הוא לאור שכלו לבד האישה לאורה ומחשבת
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. אנכי לא מורתו כל אם אשר אם,
[illegible] בלא אך להורות על הכונה.

ושא"י

[illegible] את חברו. [illegible]

דרבא נט׳ ע״ב): הוכח תוכיח את עמיתך. וכל זאת עוד לא נגמר אומר ולא [illegible]
משפט אשר אין בה״ד מוזהרין על מצות מילה ופסח. כי עלינו להבחין בין שתי המצות הללו
שענוש כרת בלאו ובין מ״ע שמתן שכרה בצדה. הן לא אחת ולא שתים כתוב בתורה אשר
ונשמר על כל המצות אחת מהנה לא נעשה. ולזה אבוא פרט עוד הכתוב שכר
במצות מצות ב׳ אין זה כי אם להורות אשר במצות מצות אלה אם לא תקיימון אין
בהן עונשם שלא תגמול שכרם. אבל אין עונש כרת על בטול שום מצות עשה כי אם
על בטול מצות עשה דמילה ופסח ואין אנ׳ ראוה אשר פרט הכתוב כאן עונש
כרת על שלילת עונש אחר. ולדעתי אבוא הענין הזה עוד עיון גדול וחקירה רבה

פ). לרב נתן בר׳ אברהם (הוא הר״ן זצ״ל) ולאחיו רב שמשון פותח שטה אחרת
בענין: כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בי״ד של מטה מוזהרין עליה והוכחה
באור מדוע (הוצאת לצופה ס״ד) בלשון מבוארת היטב ומדוברת. אבל בהמ״ל בכ״י
(חי׳ לר״ה אלפסיה) בלשון סתומה וחתומה ובלתי מדוברת. הנה כה כתוב באו׳
שם: נר׳ ונתן בר׳ אברהם ז״ל השיב הלכה למעשה שאם אדם אינו רוצה ליתן

בקופה של צדקה שכופין בית הדין לגבות אותו. כדאשכחן דרבא אכפייה לרב נתן
בר אמי ואפיק מינה ד׳ מאה זוזי לצדקה. בב״ב: כל מ״ע שמתן שכרה בצדה
אין בי״ד שלמטה מוזהרין עליה וכו׳ נראה לי לפרש ומה ר׳ שמשון אחיו זצ״ל פי׳ דבדבר
כאלו מ״ע שמתן שכרה בצדה כופין אלא שאין נענשים בדבר אם לא יכופו אותו
ויכופו עד שתצא נפשו כגון סוכה ואינו עושה לולב ואינו נוטל כופין אותו עד
שתצא נפשו. והשתא אין מוזהרין ואין נענשים עליה. והא איתא בירושלמי בפ
[illegible] את הספינה [illegible] אבל [illegible] וגו׳ מכאן אמרו חכמים כל מ״ע
שמתן שכרה בצדה אין בי״ד של מטה מוזהרין עליה. כתוב והיה לכם [illegible]
[illegible] דין [illegible] חובה כולה [illegible] כל מ״ע שמתן [illegible]

המלות לבדם אמנם נפרד ורק עד אחד לבדו אמנם נפרד ומה יועיל הצטרפם
יחדו? מה יתן לנו ומה יוסיף לנו הצטרפות של המלות? ג). מה ענין הדוגמא
שהבאת כל באסורין אלו טעם באותו נפרד ע"פ הכללים? הייש בהדוגמא שהבאת
כל האסורין במתן טעם באותו נפרד ע"פ הכללים? והדרשות והתוספות הרבן
נלמדנו ונאלצנו לחפש משפט שדברו התוס' נראה בחסר. בשבוש. ובאו ספרי. בחד
כי חסר מהם הטעם הדוגמא בתוס' ב"ב (מא' ב' דה' על פי עד אחד) אשר ג'. וראה
בהעתק טעמא דלא מחוב על פי הכללים אפילו והוו ד' כגון של שני שותפין ומעידין
עליו משום באנם נראה אלו ויום וכו' עכ"ל. והנה כל הכתוב בתוס' שם כתוב גם שם
פה אך בטעם הזה חסר באחד פה. ומה לשון מוכח יושר אמרו. בשברש. כי
תחת: אם אין עד. צ"ל: הם אם עדך. והוא אחד עם הכתוב בתוס' ב"ק: מפולך
יהיו ד' כגון של שני שותפין ומעידין עליו. ובאי סדר. כי כל הכתוב
בדבור הבוא מן: משותא פרק כל האסורין עד הסוף צ"ל בדבור הבא אחרון אלא כו

ידבר על אודות האתם רובה ונכבד להבינם. וגם פה חסר באחד לבלות: כדאיתא
ושם נא עדו אבל חסר ואמת ויצח מעד משפט הגהות ואת משרים וחודעת
את אמת תלין בה ואם עוד להוצאה לדעת המשנה לטובת זכאי גמור. ואם אין
כי אינו,
כי נאמר הוא נגד לו האמת. ונדע לו כל מאומה מהמפרשים על סדר קדשים. לא
לבן קדשים ולא בררכת הרבה ולא כל מפרש אחר. הה לו לו מאום על חסרון
הספרים. וגם ספר משנה תורה להרמב"ם אשר בלעדיו לא ירים איש את ידו ואת
רגליו בהלכה המסורה ונמצא אינם בגוף אין עדיו. וראה נא רחום וחנן בעלו,
ומצא כל מחסורי הנפשיים והגופניים.

אל

ומש"ל. מבורר היטב. כי כל עשון הקלמים הם אבק אמות אשר הרעיון והרגיון
הוא בלב שלם ובנפש חפצה. ומזה יעיין נא באור החכם ר' אהרן בן אשר על
דות (ד' י' בד"ה ומאת התעודה): ומאת התעודה. לשון ומור. שמ"ה המעשה הזה יעזרו
הרגלים והרגונים ועוד גמור זה לדעת וזה להרעות. והנה נסדו אבותינו הראשונים
המנהג הזה ביותרם אשר הכתובה לא היתה רגילה כל כך בוניהם כשומעו
לבלתי רעות באמורות רבים לפי שאינם כי אם הבל פה אשר אין בו ממש וימצא
האחד ולאחר שאמורה בעולם היתה בלו טונים גמורה. אבל אם כאשר עשן עולה שיש בה
ממש והעיד זה שיהיה לכב שתהא מיוחדת לצניע דבריהם בזה יעידו על עלות שעשן
זה שעשן בלבב שלם ובנפש חפצה ע"כ.

עוד אחר: ומהו דבר כוונת על זה הפוך שאין עולה על עשן. ודומה לא תחשן ע"ש.
לשון: על כל בריה. ועל דבר שהוא ושמואל כתוב עוד: ונר כל בן (פרשת ט"ו ה').

ועוד כי הגהתי בתוס' חולין נבונה וברורה בעולם אנסה לשום לבין עוד הגה
אחת בתוס' זבחים (ע"ג א' בד"ה על פי עד אחד). אשר בעולם יקרה ונפלאה
[illegible] והגהתי בתוס' חולין. הנה דל תוס' זבחים: ונראה לי טעמא באיסור
נברא ע"פ הבעלים אם אין עד אחד עיון כשאותה פרע כל האיסורין זה וזה ומשון
באכילה עוון או סד"ה והבינו אסורו לזה לו לנמשונו וכו' עד סוף הדבור. והוא תמוה
עד בלי די מבלים רבים. א). מה הוא טעם בלום נברא ע"פ הבעלים שלהם? ולמה [illegible]
ב). מה פשר אמרם: אם אין עד אחד מסוד היורה שלם ויש עד אחד אין נאמן?
מה יועיל ומה נסתן היות עד אחד עם הבעלים שיצרף על פיהם? הלא [illegible]
הרבה

ומשלו: לא ישב בקרב ביתו עושה רמיה

דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תה' ק"א ז'). והמדרש תהלים על המזמור הזה

מספר: מה הרבה הצדיק ונתן לו פשן. אמר לפניו מאיזה שבט. משבט ראובן א"ל לא

משום שעבר עליו שעשה דבר בלהה ומי משבט שמעון. א"ל עשה שטים שנאמר וישב

ישראל בשטים ויצמד לבעל פעור בו. ומי אמר לו אמנה לך משבט יוסף. אמר לו מפני

שהביא רעהו שדבר לשון הרע על אחיו ומי אמר לו אמנה לך משבטו של יהודה. אמר

לו הבה נא ונתן לה. ויראה יהודה ויחשבה לזונה ומי עשה. ומהר"י בס"א מרבה

לדבר ולהכביר מלים על מדות העניין הזה.

בתנחומא אשר הביא רש"י בפי' לבראשית אל דבריו לא נזכר אדונה עם אשת יוסף.

יעוין בפרשת עשרו בו ובררה.

בפי' רש"י יומא לא מתוך שממציא קלס את הרוכלת בגירוש ונוטרין מזונתם עם אחיו:

אם בתחלה בעבודה אין עשוק לבא לידון אלא משלים עבודתו עכ"ל. וזה נראה

~~באלו שאמר שבשלים עבודתו נידון למותה. ואין אנו דעת רש"י כשדת הרמב"ם~~

בספרו משנה תורה והרשב"א בתשובה שלפי מותה עד האחרונה במזבח ואין

מפרותם פיבו. ועוד עם בבות המדרש אשר מ"ה וכו ספר הרמב"ם. אולם אשר בלא

בסדרם הלא ולא עלה המודע למען לא ימלא ספר הדבלים ומהם בהבל וריק

ובמורה בטלה.

אמרת ועמבי עם פסוקי רש"י פירוש התרגום ודרשות על נביאים. וכן לפעמים מביא ברא

התרגום ודרשות. אבל לא מוכל לדעת אם פירוש התרגום על כל פסוקי נביאים אינו

התרגום ודרשות על התורה. עם התרגום

ונים לא הובא רק על

שמתוספו משון ונשום דסלו עוד דבר אחר בתוס' בפסחים (ט"ז א' ד"ה עד לעולם) ומהא
לאו פלוני במאמר מלאך להשיב גם עלון דברי. הנה ז"ל התוס': הקשה הר"י אפרים כהן
גדם והא פסול לעבודה כו' וחוזר ונפסל מום. שכשר לעבודות ע"ש. והנה ר' יוחנן אמר
בא וראה כמה גדול כח של חמס שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם
גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל (סנהדרין קח' א'). ובכלל עברו על הכל הוא גם ע"ז.
כדאמר בב"ר (סדר נח פרשה ל"א): ונתחון מי שגלוי שוכב אשפים ומשתחוים לעץ וכו'
וכו' כי מלאה הארץ חמס זה ע"ז ע"ש. ואמ' גדול עון גזל מעון ע"ז. וכן [illegible]
גזל לא הותם מעולם לבא נח ועי' הותם [illegible]
ודבר אחר. כדאמר בתוס' בבכורות (ב' ב' ד"ה שמא): ואע"ג שמשתף שם שמים ודבר
אחר אין כאן לפני עור לא תתן מכשול דבני נח לא הוזהרו על כך עכ"ל
ולפמ"ש מצד להרשות גם כהן גדם והא פסול לעבודה כו' וחוזר ועובד אלילים?
ועוד לא והא גם הוא בכלל בן נח שנתכנסו מעון לאבון שבשמים (הלאה פ"ב)
~~הלא אבון שבשמים שונא גזל גם בעולה וחמס ותועבה נפשו עד שלו דור ד' וולא~~
בתורה ואורא הורה חרוץ משפט שבאמת פסול גדם לעבודה. וכן כל עוברו
[illegible] משום כשלה עוב. כי לא נכון שיהיו אנשים כאלה משרתי ד' ומזב:
בעבודת קדש. ואשר לא נשא פני בעניין הוא בעבור היות פסולם פשוט ומאליו ונודע
מאז. ונדרבן אין לו כל ספק שהם פסולים. רק אם לעבודת המצוה שהוא עושה
בידיו עבודת הכנסת המצוה ה"ל שיהיה הש"צ ריק מעבירות, ושלא יצא עליו
שם רע אפילו בילדותו, ושיהיה עניו (ש"ע או"ח סי' נ"ג סעיף ד') אין כו ש"צ לו
כהוגן לעבודת הכנסת כבית הכנסת. ושלום מאהו ידידו נאמן: עוד

[illegible]

[illegible] ה' [illegible] תשע"ג".

ושאל נא בשמי שלום בעד הרב הגדול בתורה ובחכמה מוה"ר נפתלי . ויבקשהו להרבות [illegible]

בדברים ובמכתבים נעימות לחן ויביא גילה את נפשי העלובה .

דברי׳ המצות אין מתן שכרן בצדן. ובמקצת מהן יש מתן שכרן בצדן. ומצות עשה שמתן שכרן בצדן מנינו אלה הן: א) כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך (שמות כ׳, י״ב). ובדברים ה׳, ט״ז). נוסף עוד שם: ולמען ייטב לך. ב) מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר וגו׳ ובאו בשעריך. ובא הלוי וגו׳ והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכך ה׳ אלהיך בכל מעשה ידך אשר תעשה (דברים י״ד, כ״ח, כ״ט). והמצוה השלישית הוא [illegible] כ״ב, ז׳). שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים. ד) אבן שלמה וצדק יהיה לך. איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכון ימיך על האדמה אשר ה׳ אלהיך נתן לך (כ״ה, ט״ו). ואלה הן מצות לא תעשה שמתן שכרן בצדן. א) לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריך כי תעשה הישר בעיני ה׳ (שם י״ב, כ״ה). [illegible] תשיך למען יברכך ה׳ אלהיך בכל משלח ידך על הארץ [illegible] לרשתה (שם כ״ג, כ״א). ג) כי תקצר קצירך בשדך ושכחת עמר בשדה, לא תשוב לקחתו [illegible] יהיה למען יברכך ה׳ אלהיך בכל מעשה ידיך (שם כ״ד, י״ט). ועוד (ט״ו, י׳) כתוב: נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה׳ אלהיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך. ויש ספק אם מתן שכרו הוא על עשה: נתון תתן לו. ואם על ל״ת: ולא ירע לבבך. וגם ידובר עוד להלאה. עתה נחזורה על חקרנו נוסף על אדות הענין הזה.

ט) הכלל הזה שונה מהענין הראשון בדבר אחד. והוא מדברת בב״ד. כי על הענין ה ב״ד מוזהרין. ועל הענין הזה אין ב״ד מוזהרין. ויש בזה חלוק בין הירושלמי ובין הבבלי כי לפי הירושלמי אין ב״ד מוזהרין גם על ל״ת מהענין הזה. ולפי הבבלי אף על עשה. הנה בירושלמי (ב״ק, פ״ה, ה״א) כתוב: כל מצוה שמתן שכרה בצדה אין ב״ד מוזהרין עליה וגו׳ כל מצוה שמתן שכרה בצדה אין ב״ד נענשין עליה עכ״ל. הנה כתוב בו סתם: מצוה. [illegible] ל״ת. אבל בבבלי (חולין ק״י, ע״ב) כתוב: כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה [illegible] הנה הוא אין ב״ד

[illegible] נענשים אם אינם רוצים להשתמש

בה בלב. ועוד על מה זה? הרי לא ישאו עונש על אשר לא יאכלו. למשל בשרץ ו[illegible]

חיות הכתובה לבלתי תאכלונה למען יבלה? ולמה לא יחרה אף ד' על אלה אשר

שלהם נפרדים את נפש דמם ונפשם מגופתם? ועוד יותר תמוה אמרו: ולכך

פירש מתן שכרה לומר אם לא תגרעונה וכו'. הן זה נאמר לאשר פורש

ממנו שכר מצות לא תאכלון דם (דברים יב, כה)? על זה פורש במצוה הנאמרת יחד.

שכרה? הלא כבר לא נעלם לאמר שפורש מתן שכרה לומר אם לא תגרעו

עונש שלא תגזול שהם זה כי עלה ויש גם עונש כרת גם עונש מלקות מדובר?

ואולי פורש בה מתן שכרה למען ידיעת לדורות שמעון בר רבי: הרי הוא

אומר רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש וגו' ומה אם הדם שנפשו

של אדם קצה בו הפורש ממנו מקבל שכר כשנאמר למען ייטב לך ולבניך עד עולם!

כי תעשה הטוב והישר בעיני ד' אלהיך. תוס' בשם הרמב"ם. ושניהם לא פירשו

בהערתם בסוף פה' התחלה בלבד מצות דם. כי אין בו גם עולה: עד עולם.

עלה: הערה. והן אף בסוף פח' שם השיב אל כל המצות גזל ועריות

שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן הפורש מהן על אחת כמה וכמה שזוכה

לו ולדורותיו וכו' (מכות כג', מט').

ה). בשו"ע (חו"מ סי' לג' סעיף ט' הגהות רמ"א) כתוב: מצות השבת העבוט הוא

מצות עשה שמתן שכרה כתוב בצדה ולכן אין ב"ד של מטה מחויבים לכוף

עליה עכ"ל. והוא מתשובות הרשב"א המובאה בב"י שם. ~~ועי'~~ באורים: שנאמר למען

יברכך עכ"ל. והוא שגגה גדולה. כי לא כתוב שם: למען יברכך. רק: וברכך

ובאור וברכך תשאה עד הדבר. ובסמ"ע (סי' לד') שמתן שכרה כתוב בצדה.

בצדו ובספרים ולך תהיה צדקה עכ"ל. ובה' ביאור שמהו. ובזה סבה נוספת.

[illegible] שבה אל ד' ובאמרת שבה אל

ויעי' (רש"י כו). והנה פירש יותן שפחה לומר אם לא תקיימנה יהו עונש שלא תשאל

עד עכ"ל. ולפי הטעם הזה פשוט יותן חלוק הרבה בין עשה לל"ת. כי גם בל"ת נענש

ונענש: וכן פירש יותן שפחה לומר אם לא תקיימנה יהו עונש שלא תשאל שום דבר. ואולם

רבות בב"ד בל"ת. התחתן בעוד לא עבר עליה אך חפץ לעבור עליה, או החל לעבור

עליה כאשר הוה במעשה דההוא גברא דלא הוה יודע מבוה ואמוה המובא בחולין

בלתי יותן המתעב בתוס' כתובות (קט"ב בה"ד אפבויה) ובתוס' בב"י (ח' ב' ד"ה

ובתוס' חולין (ש"ם ד"ה כל מצות עשה). כי בצדקה פוסקים גם כן וגם יותן שפחה

ד. עשרה דאות כה חסתם. לאו לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך. מה

וקתם לא יוה יוסופן לה הלאוין? הלא יותן השפה הוא גם כן הלאוין. ויותן אפוא

לאמר גם עליהם: שכך פירש יותן שפחה לומר אם לא תקיימו יהו עונש שלא תשאל

? וטעם מחר גולת טעם רש"י לא נשגב.

דעת הירושלמי. אלא גם בלאו שנתן שכרו בצדו אין בב"ד מוזהרין עליו לא יותן

גם בלאו דרבות שאין עליו עונש מלקות וגם אין הרבות יוצאה כבוונין לו'

יותן (הוא לדעת רבים בעל התלמוד הירושלמי). ועיין בבלי (ב"ק ס"א ב'). וירושלמי

כתוש פרק ה'). וכן בלאוין בצדקה הנ"ל. ובהבדלים להם. אבל בלאוין דבם

שכתה לא נוכל לאמר שאין בב"ד מוזהרין עליהם. יען כי הם מוזהרים להעניש

העובר עליהם במלקות. ועל אודות מלקות על לאו בשפחה יעיין ספר החנוך מצוה

תרל"ג).

ה). פירש רש"י הנ"ל כשלה ותמו. כי מה עונש: אם לא תקיימנה יהו עונש שלא תשאל

שום דבר אלא כמות בב"ד לזומה? הלא כשוותה לזומה מעונש עונש כי אם עלה

[illegible] שמתחייב המלקות [illegible] ומדוע אמרו לא [illegible]

העבוט ושכב בשלמתו. והוא הפך: והיה כי יצעק אלי (שמות כ"ב, כ"ו) המקים
לו. הצדקה ולא תהיה לו את לבבו בו. והמצוה על מתן שכרה בצדה הוא מפורש
ך תהיה צדקה הגונה על בטחתו מתן שכר. בעבור עשותו צדקה: כמו ויחשבה לו
בראשית ט"ו, ו'). ולצדקה תהיה לנו (דברים ו', כ"ה). כי ולא מתן שכר בצד את בהיות זה
לפני ה' אלהיך: ונתן כתוב בספרו: ושכב בשלמתו וברכך. עכשיו שהוא מצוה
יתן לו עם ברכה עתה מבורך ואם אינו לא תהיה מבורך מ"מ ולך תהיה צדקה עכ"ל.
כתב רמב"א: ושכב בשלמתו וברכך. הברכה לך בין בירך בין לא בירך. שנאמר
ואם לאו ולך תהיה צדקה וגו' ועי' בפי' רש"י. והוא מתאים עם המובא בפי' הרמב"ן על ולצדקה תהיה
לנו כו' בשם ז"ל: מכאן ראיה לשכר המצות בעולם הבא עכ"ל. ולפי פי' הרמב"ן עליו שם ופ"ה
כתוב מתן שכר בצד מצות השבת העבוט. ועיין שם ופ"ה. ונ"ל כי בכל זאת נמנה
חשוב מצות השבת העבוט למצוה שמתן שכרה בצדה בעבור היות השבת העבוט גם
מצות צדקה לעניים וצדקה לעניים בכלל היא מצוה שמתן שכרה בצדה כאשר
ראינו למעלה ונראה עוד הלאה. ואחרי הראיה על הסוג אין אנחנו צריכים
לראיה על כל מין ומין ממינו ביחוד.

---

5) הקושיא שבתשובתם על קושיות התוס' בכתובות (מ"ט ב' ד"ה אכפייה) ובב"ב (ח' ב'
ד"ה אכפייה). ובחולין (שם ד"ה כל מצות עשה): הואיל וכתב אותה בשכרו לצדקה
כתוב מתן שכרה בצדה דכתיב כי בגלל הדבר הזה וגו'. ור"ל דכל מצות עשה
שמתן שכרה בצדה אין ב"ד שלמטה מוזהרין עליה ע"כ. הוא משום הריטב"א המובא
בשטה מקובצת על כתובות שם. ונ"ל אבל הובא באמור כופין לזה פי' ודין צדקה.
כהוא מצות עשה שמתן שכרה כתוב בצדה ור"ל דכל מצות עשה שמתן שכרה
בצדה אין ב"ד מוזהרין עליה הרי הוא כשאר מצות כגון כבוד אב ואם ומוכח בזה
כופין מפני מחסורם של עניים. ורבותינו המתנו ועשו
גבי עשר כתוב גלה פתחנו בצדקה שהוא

ן - מצוה

פתיחה: זה דבר שעוסק בי' דקדוק בחכמה שוות המעלה

עשה מן מעשה ולא דקדוק שוים במעלה. [illegible] יש חשוב לשמ

יש חשוב לשמש מן ירח, ולירח מן הכוכבים, והמזלות. יש

חי מן הצומח, ולמדבר מן החי, ובדומם יש חשוב לזהב מן הכסף

ונחשת. ובזהב יש יקר על יקר וגבוה על גבוה. [illegible] :

זהב, וזהב טוב, וזהב אופיר, וזהב מופז, וזהב שחוט וזהב סגור.

ובמקומות יש חשוב לארץ ישראל מן ארצות העולם, ולציון ולבית מן

[illegible] ובאדם יש חשוב לכהן גדול הנכנס [illegible] מן כל

אין חקר ואין מספר לחשיבות אנשים מן אנשים בדורות

וכמו הרבה מאלה. כן מצות ה' [illegible] ואין מספר זה

חשוב למצוה מן מצוה, ולא כולם שוות במעלה, ולא כולן

אך יש גבוה על גבוה, ורם על רם, ונשא על נשא,

(בפי' בי' משנה וגמרא): עבירות קלות [illegible] החמורות

עשה ולא תעשה וכו' ע"ש. ומצות [illegible]

ע"ש. וכן בספרי הפרשת ראה [illegible]

מצוה קלה חביבה עליו כמצוה חמורה [illegible]

זהיר במצוה קלה כבחמורה הנ"ל [illegible]

שנראית בראשון [illegible] מצוה קלה לפי

מצות שמצות [illegible] כדרך [illegible]

ומורה. אבל המצות עצמן אין לומר בהם קלה וחמורה

[illegible] בפירוש על המאמר הזה. [illegible]: אחר שלפעמים [illegible]

[illegible] ברגל [illegible] לשון הקדש כמצוה שהתבאר לך

[illegible] שהוא "קלה" ועל חמורה "שהת

[illegible] אבל [illegible]

כמבואר בירושלמי (נדרים ספ"ג): שהשבת שקולה כנגד כל המצות וכו' והמילה דוחה
אותה משום שלש עשרה בריתות שהיו כאות זו על גב זו ואין את יודע איזו גדולה מחבר-
תה שהיא וודאית מכל חברותיה. את יודע שחברתה גדולה ממנה עכ"ל. ובתוס' פסחים
(נט' א', ד"ה אתי עשה דפסח): עשה דתמיד בהו עשה הקל [illegible] ואין מיהו
לא מחוייב עשה חמור בעדיפא בקדושה אעשה הקל עכ"ל. ועל הדרכה מצות
דאורייתא ודרבנן כתוב בתלמוד שהן עדיפות ממצות אחרות. וזה נראה
באלבער שיש חשבון למצוה מן מצוה ואחת כלה מן רעותה עכ"ל מצוה. ויעין [illegible]
(ל', ע"ב): האי עשה והאי עשה עשה דכשר תמוה דעולם עכ"ל [illegible]
כיון ונש חמורה כי כורת עבודה. כי כורת ודרבנן היום ש כורת דעל. וה חמורה
ודרבנן היום ש חמורה דעולם עכ"ל. ועדיפות מע' עשה וד והרבנן הגדול ימ"
דוחה לה, והלא אברהם ומתנה הרבה על אבות הכלל הגדול הוא מ"ה וכו
רבים ועצומים וגם על אבות וגם הכחות אשר כלן הם כמאמר כלות האחת מן
רעותה. ועל אשר נראה מצות מצות כהרע החשבת מצוה כלה לא הו[illegible]
אבות הכלל שהוא כמבואר. שאין כה עכל ונראה כי אם כמאמר עשה בעצמו.
ועל פועלת מצות סופה כשם מצוה כלה לא סודה, הגמרא רבה"ם וה"ל ומצות
מצות שהוא עשה בעצמו ד כמבואר שלש הכוונה שיהן הדרכה כרם אחרות כשל

גם כמבואר נוים מצוה אחת שאין כה חסרון כוס ועל עלה לכ' וחה, ובכל [illegible]
להבין שמורת מצוה ודומה מן הכבד כל מאומה בין המצות הכלות עם [illegible]
המצות החמורות מלם עצמן. כי גם המצות הכלות ענג [illegible] מפני כי ועאו וגם
עליהן כוה וגזר אמר לשמרן ולרוממן כאל המצות החמורות מלם עצמן. והדבר
פונים הוא אך לענין כחות הכלות מכל החמורות. וכן רתן כפרק המצות
הנספח אל ספר ראשית חכמה (שער א'), וכ"ל וזה שאמרו ז"ל מצוה כלה מלמד היא
על ג' דרכים. הדרך הראשון שהוא נוחה לעשות. או בדיום ועניים כלו חסרון כיס
או כלו וגיעה וכו'. הדרך השני כשתמורתה לנותם לפי הענין תמלא כלה וחמורה וכו'
עכ"ל הנספחת לענינו. ולכן נשב עלו מאד. אשר הבאתי לעיל מספר האמו' ה [illegible]
[illegible] לב עליהם. עתה אשלה את אשר הכתחתי ואגיה לדעתי [illegible]

ולא שגם בדינו הוא חמורה. אולם על הרשב"ל והרמב"ן קשה מאד. מה נשתנו מצות עשה ממצות לא תעשה שיש בהן מלקות וחמורות מצד עצמן כאשר כתב הרמב"ן בלשונו שם: ואמנם מצות לא תעשה באר הכתוב העונש על כל אחת מהן מלבד המעט מהן, וחייב על רובם במיתות, ועל קצתם הכרת, ומיתה בידי שמים, ומלקות, ובדבר מעשיו, ומצות לא תעשה כלם יש מהם איסור גדול, ויש מהם למטה ממנו, והם שמונה מדרגות. המדרגה הראשונה והיא הגדולה שבהם הם, הדברים שחייבים עליהם סקילה, והמדרגה השנית היא מחויבי שרפה. והשלישיות מחויבי הרג. והרביעיות מחויבי חנק. והחמישיות מחויבי כרת. והששיות מחויבי מיתה בידי שמים. והשביעיות מחויבי מלקות, והשמיניות לאוין שאין לוקין עליהן. ואלו המדרגות שער חומר העון [illegible] וקבלתו ע"פ. ואיך זה לא תהיינה גם במצות עשה קלות וחמורות מצד עצמן? על מה לא עשה ה' גם בהן מדרגות שונות? ואם הוא כן [illegible] מאד. כי קלות המתנגדות לחמורות הן קלות מצד עצמן. וכן יש מדרגות במצות עשה כבמצות לא תעשה. ועתה מצאתי מצא אשר חז"ל [illegible] על [illegible] ה' בפסוק לו הוא הראב"ד הראשון רמז בספרו: האמונה הרמה (מאמר ג') [illegible]. שחלקי התורה הם שונים חמשה. או ארבעה, או רבה שיהיו אמנם כלם שוים במעלה, ולא כשום [illegible] עליהם מאד עיקר התורה ועמודה הוא האמונה, ואחרי כן המדות וההנהגות וכו' אמנם המצות שבה ונוספות הסבות מדרגותם מן הדת מדרגה חלושה מאד. וכבר העירו על זה מתנגדים הרבה. כמו מה שהיה [illegible] ומרחיק [illegible] עליו: כה אמר ה' צבאות עולותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר כי לא דברתי את אבותיכם עד אמרו כי אם את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי (ירמיה ז', כ"ג) ואמר שמואל [illegible] לשאול: החפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה' (שמואל א', ט"ו, כ"ב). ואמר דוד המע"ה: לא על זבחיך אוכיחך (תהלים נ', ח'). ומה שנשאל לדוד. ואמר ישעיה ע"ה: למה לי רוב זבחיכם יאמר ה'. ומה שנשאל. עד אמרו רחצו הזכו (ישעיה א') ואמר: שוחט השור מכה איש זובח השה עורף כלב מעלה מנחה (שם ס"ו, ג'). וכל זה מעיד על חולשת מדרגת זה החלק מן התורה, וכן מה שאמרנו [illegible] [illegible] לחוש עליו וכו' ע"כ. ובספר הגהות ספר תורת חובות הלבבות: ומורה לדעת אלה הענין [illegible] מן המצות. [illegible] [illegible] ז"ל. ואם כחוות מצות מצות יפה ומצות אחרת הוא אך [illegible] צוונו מצד עצמן.

נחתא. ולדבריה דרבי יוסי בן זמרא אין מצוה דוחה את לא תעשה אלא אם כן היתה
מתוקנת בלשכה מה שהיו תורמי הגזים מוסרים להם וכו' עכ"ל. ראה נא ובינה על
ההבדל הגדול אשר בין לשון הירושלמי אשר לפנינו ובין לשון הירושלמי שהובאה בתוס'
הנ"ל. והרש"ש בפירושו על חלה (שם) הביא בלתי גדול את התירוץ שהובא בתוס' הנ"ל
בשם הירושלמי אל תוך הלשון אשר לפנינו ורחק: ועוד יש לפרש בדרך אין מחוק
בלשון מה שלא נמצאו וחד מלה וחבר. בגלל שנלסים ומחבר בבוזתן לאחרן עכ"ל.
והוא תמוה מאד. הן מחלוקת רבי יונה ורבי יוסי אם צריך להיות בלשכה ואם לא
הובאה גם על מצות עשה דכסוי הדם ומצות לא תעשה דעזרה ביו"ט [illegible]
נמצאו. ועיין ירושלמי ביצה (פ"א, ה"ב): אם שחט מוזר שנוטל מאפר שהוכן
ביו"ט ואל וחפור בדרך גרסה. חברייא אמרין שנייה [illegible] דוחה למצות לא תעשה. על דעתיה
דר' יונה בן אמר מצות עשה דוחה למצות לא תעשה וכו' שאינה [illegible] בלשכה [illegible].
על דעתיה דר' יוסי בן אמר אין מ"ע דוחה לל"ת אלא א"כ היתה מתוקנת בלשכה [illegible] מכאן
שהתחיל במצוה אומרים לו גמור עכ"ל. ועיין חשה [illegible] הרב הגדול מוהר"א [illegible] ז"ל [illegible]
בשער המלך הלכות נדרים פ"ב, ה"ו). ע"ש. וגם הלשון אינה סובלת [illegible]
פי' [illegible] בסוף ר"ג תוס' ד"ה אבל אחד) ופי' [illegible] דברין המובא בשם המלך הלכות נדרים

שם). ולא זהו הבירור והאמת הגלוי. רק לפני בעלי התוס' היתה נוסחא אחרת בירושלמי
או שלא [illegible] תוס' אחרי [illegible]: לפרש שם חרס אחד [illegible] בעלי התוס'. [illegible]
הירושלמי. והוא כמו התירוץ השני אשר בתוס' שם שהוא [illegible] [illegible]
בפירוש בעלי התוס' על המקרא לפרשת האזינו [illegible] ורבינו על [illegible] באה[illegible]. ועיין
הנוסחא המיוחסת בתוס' דבריהן להירושלמי מיוחסת שם לר' יונה התוספתא. [illegible]
מאד. גם בירושלמי הוא הנ"ל לא ראינו כלל בלשון קשוא ראשו [illegible] ראו עיניך לא זר.
ודע. גם הרש"ש עצמו לא מצא בתלמוד לנוסח הפרלה בחורה והוריש בלשבה [illegible].
בלשבה מה ש[illegible] הכתוב בפשוטה [illegible] על: שנתן שפה [illegible]. ונופא למעלה (חגיגה
[illegible]) מה כתיב: ולא יומא בירושלמי פרק אחרונה ממרא דכ"ל בזאת עשה, ודוחה
לא תעשה מצוה שאינה כתוב בלשון עכ"ל. אם מחוי מן בגבור הנוסחא [illegible]

[illegible] ואין לא תעשה בגרמת [illegible] פסח? כשהם לא תלויי שהייתן [illegible]

[illegible] ורש״י, לא תלויי שהייתן - ומשום הכי עבירות תעשה לכן [illegible]

[illegible] ולמצוא פלאים בהלכות. אלא אנו שלא נדון לא תעשה זל״ל. ומשם גם הרמב״ן

[illegible] אחרי המשל פרש [illegible] על גדולים תעשה לכן: והרמב״ם את הסבר לפי

על [illegible] בסוגית: ונשאר לשיטתנו בעיקר הלכות. שהוא [illegible] זל״ל. והם [illegible]. כי לא

[illegible] הלכות הוא לפרש כי אם לפשט. ולדעתה שהוא פשט אין [illegible] לפרש לאשר

[illegible] בגמרא בבבות שם: אפילו לומר בלא דברי סופרים בגמרא בפירוש תורה [illegible]

[illegible]. ולכמובן לדרך בזה הרמב״ם בהנחות (ה׳ [illegible] ספר שלמות). שגם כ״ש [illegible]

[illegible] פלאים בהלכות מן התורה [illegible] רש״י שפרש שם: כ״ש פוטרין מן הלכות.

[illegible] פוטרין לאשרי פלאים בהלכות. ולכן שאלה [illegible] לא הובא [illegible]

[illegible] על השאלה שהוא דוחה לא תעשה.

[illegible] קדושין ([illegible] אברהם [illegible]) בנוגע: בירושלמי מקשה למה לא אמרו [illegible]

[illegible] דברים תאכלו [illegible] ודוחה לא תעשה במדבר? ומשמע שאין [illegible]

הדבור דוחה לא תעשה באחר הדבור ע״ש בירושלמי, אשר לפעמים יש לשון אחרת. וזאת

הוא במסכת חלה (פ״ב, ה״א): רבי יונה בעי [illegible] בשעה שנכנסו ישראל

לארץ ומצאו [illegible] להם בכל המשנה [illegible] אסורה [illegible] חדש? אמר להם לא?

[illegible] אכילתן [illegible]. אמר אכילתן ובשלה אכילת [illegible]

[illegible] חטים בצלוה [illegible] את אותה לא יאכלו ישראל [illegible] כלו, פסח? [illegible]

[illegible] אכילתן ובשלה [illegible] אכילתן חטים בצלוה [illegible] את אותה

יאכלו ישראל [illegible] בלילי פסח. ואם לפי בפירוק שאכילתן ובשלה אסורה אסור

[illegible]

[illegible] של לאו שהוא חמורה מעשה

[illegible] אלא שהעונש שעולה על ביטול עשה

בביטול מצות [illegible]. [illegible] הוא זה שהרגש שהעבירה של לאו

היא עבירה מוחשית. ואם המצוה של עשה מגלו הוא כח עליו. ונראה זה רמוז בחנוך

(מצוה תרמ"ו) - וכה אומר: נ"ל ומזה ז"ל ברגע זה אסור זה שמו שיש לו לשמור

בעבירת לאו מוחש לו מאוד. שמצות עשה של מילה דוחה לאו זה. רב דימא לגבי

מרוק באתא עשה ודחי לא תעשה ותני כאן לא תעשה בלא חומר שעונשו בחמורה לזה

משום עשה דבגדים תכלת לך ותני ובאלו ומצא בהן הרי הדבר דאלו ואמר בתוספות

בפירוש לא מצטרך מהם במקום עשה זה עכ"ל. ובשו"ת מהר"ץ [illegible]

כתוב: ואשר פתשגת דטעם בחוות עשה ולא תעשה משום דכיון דכתיבנן על דבר שהיו

אורתא לומר בפת עבירה רק לא תעשה או דבר ביטול מצוה כלל כמו כולם בקלות

ובחומרות. ומגונה בן נוח ושכור גר אתרה הוא שמותרתא ותני עכ"ל. ועיין ערוכין. פב

הטעם הזה הוא טעם נכון מאד. וכן הוא אחד עם טעם ה' נפוס בר"י ועיין הנ"ל.

בטעם ז' נפוס בר"י ועיין. והלאה הבאה על ותם דבריו מהר"ץ שם. והנה אם נאמר כי

לא יותר רק אמר שמצות עשה דוחה את מצות לא תעשה מפני שהוא כתובה בלשה

החיוב בטעם הראשון, לא יותר רק אמר אין מצות עשה דוחה את לא תעשה אלא אם

כן הוא כתובה בלשה החיוב בטעם ה' נפוס בר"י ועיין. נ"ל מאד להבין שנוי

דעותיהם. כי לפי טעם הראשון שבחוות עשה ולא תעשה הוא בעבור שהחיוב ומעלה

[illegible] הוא גדול והנשוף מעלות הרע בעולם זה לו ברגע

בלשה זה לו [illegible] כתובה בלשה? ומה זה לו שהתוכן אחרי הדבור זה לו עשה

לכל הבחון ולא תעשה אחרי הדבור? ולפי טעם ז' נפוס בר"י ועיין שבחוות עשה

ולא תעשה הוא בעבור שהעבירה של לאו נעבירה מוחשית. והמצוה של עשה

תנאי בה. ראוי שיוכה על צווי מזוק המצוה כאשר על תנאי בלי אדם בוא מעוק

[illegible] יורה שעשה תנאי בעבירה

[illegible] ועיין [illegible] בראשונים הוא

[illegible]

ואהבה וזה לו. ונראה שנחלקו בעיקר בהיות עשה ולא תעשה. כיון [illegible]
בפירושו הרמב"ן על התורה (שמות) בפסוק זכור את יום השבת לקדשו. וזה
לשונו: עקר הענין במצות עשה. והוא היוצא ממדת האהבה, והוא לעומת הרחמים, כי
העושה מצות אדוניו אוהב לו ואדוניו מרחם עליו. ומדת שמור במצות לא תעשה.
והוא ממדת הדין, ויוצא ממדת היראה, כי הנשמר מעשות דבר הרע בעיני אדוניו
ירא אותו. ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה כמו שהאהבה גדולה מהיראה. כי
המקיים ועושה בגופו ובממונו רצון אדוניו הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו
ולכך אמרו דאתי עשה ודחי לא תעשה עכ"ל. ויסוד הדברים האלה הלא הוא מקום
בפירוש המשניות להרמב"ם (אבות פא' משנת אנטיגנוס איש סוכו). וז"ל ואמרו
החכמים עבוד מאהבה, עבוד מיראה, ואמרו אוהב לא ישכח דבר ממה שצוה לעשותו,
והירא לא יעשה דבר ממה שהוזהר מעשותו. וכי ליראה מקום הגדול במצות לא תעשה
ובכל המצות המעשיות עכ"ל. וטעם אחר על דחות עשה ולא תעשה כתוב בספר
המפתח להר' נסים בר' יעקב (שבת פרק ר' אליעזר אומר). וז"ל לא תעלה בדעתך
[illegible] דכתוב לא תלבש שעטנז וכתוב גדלים תעשה לך. ודע כי זה לא
תעשה אינו שוה בכל דבר אלא מיוחד הוא. כי הצווי שנאמר אחרון הוא תנאו
בלאו. וכי לא בא הדבור אלא על לבישת כלאים חוץ ממצות ציצית. אבל מה שהוא
[illegible] מחוייב עם הטלית של צמר שהוא מצוה אינו נכנס בכלל המוזהר ממנו
[illegible] הוא. ואמרו חכמים שדבר זה אורך הוא שנסמכים עליו. וכן כל הדברים שהם
[illegible] שנאמרה כך הוא דרכם, שבזמן שאירע חיוב מצות עשה נדחה מפניה
מצות לא תעשה ונעשה הצווי שהוא עשה, ותבוא מצות עשה ותדחה לא תעשה.
[illegible]

...ר סותרת המצוה לאזהרה בעירוב בין מצוות עשה ולא תעשה שהוא לא
...שהיא ומדברים תעשה רק מדברת על כל המצוות שהן תלויים באזהרות.
...ה' עמו לא הותה נוחה עוד, וסבר שבכל צווי ומצוה הוה כאן להסמיך אל
אזהרה לפורות על היותן תלוין בה. וסברת המחבר בתוס' רבינו האומר באין
עשה בעירוב הדבור דוחה ל"ת באחר הדבור הוא שלא יחסן לעשות צווי ותנאו אל
אזהרה שלא באה עוד לעולם והתחדשה אחרי הדבור. וגם הוא החזיר [illegible]
ל' נסים בר' יעקב ובזה מיושבת. ועשות המפרשים גדול מהמחבר בוכבות (ה', ב'):
מעולה ותמוה כלא עמד למובן שהן ישן לפני הדבור אז"ל המורה כל ויחסון מצוה
שלפני הדבור בין מצוה שלאחר הדבור. הן אמנם כו רב חין רחק המצוה שלפני הדבור
בעצם רחומה הגורו על נחיצותה מאד מעולם. אולם רב לא מחלק כל מאומה
שתוכל להיות תלוי לאזהרה שלא הותה ולא נבראה עוד.

י

לא מעכבה את טעם ר' נסים בר' יעקב עד יום בבריתא צוו דוב בקרום אחרונים.
א). הנה כטעמו על מצוות עשה ולא תעשה כתוב יבמי רש"י על בריתא. (ה' נא'
~~בה" שב ולא תעשה שאנו) על מצוות את מצוה ולאו דלא וכמה. וכו' [illegible]~~
גופיה שהותה להן ולמור להוציא את מצוה דוא [illegible] כבוד [illegible]
הבריות דלאו שב ואל תעשה הוא. היינו טעמא דלא גמרינן מינה. בהוא [illegible]
כבוד הבריות הוא דבתו לא תעשה דוחה. דמעיקרא כשנתן לא תעשה
דשעטנז לא על את מצוה נכתב כשם שלא נכתב על הקרובים
ע"ש. ועי' כתוב בתוס' שם: ולא נפורא באר"ל מהוים דאמרינן שיעשה דוחה לא
תעשה דברי שב ואל תעשה וכו' והוקש זרו לזה דחוזה אומא שאלו דחוזה בהתם
לא נאמר הלאו? ועוד בהא מולה ותמוה והפסח גבחו [illegible] אלו דבריים
סט', ב'). עלמא מהו בחוזה אז"ל ורבה הדרשה המהמ [illegible]
עשה ולא תעשה שהוא אחד עם טעם ר' נסים בר' יעקב ס"ל. ועי' חבא בהלשון
גמלה

[illegible] ותכונותי·

[illegible] אלהים [illegible] הספר הקטגוריות עשרה הם. ואלה שמותם

[illegible] מן העצם. והוא כולל עצם המצוה ועצם נושאה (ב). הכמה. (ג) האיך.

[illegible] (ה) האנה. (ו) המצוה. (ז) הפועל. (ח) התכלית. (ט) הענש. (י) השכר.

הסוג הראשון נחלק לארבעה פרקים. הפרק הראשון יבאר: גדר מצוה. בכלל ובפרט.

הפרק השני: מיני מצוה. הפרק השלישי: יתרון מצוה על מצוה. הפרק הרביעי:

גדר קיום מצוה. בכלל ובפרט. הסוג השני נחלק לארבעה פרקים. הפרק הראשון

יבאר: כמה מצות צוה ה' אלהינו אותנו. הפרק השני: כמה מצות צונו

כלל אותנו. הפרק השלישי: כמה מדת המשך פעולת המצות בזמן.

הפרק הרביעי: כמה מדת הדברים אשר בהם תעשינה המצות. הסוג

השלישי נחלק לשלשה פרקים. הפרק הראשון יבאר: איך קיום מצוה. בכלל

ובפרט. הפרק השני: חובת קיום מצוה בלב שלם ובנפש חפצה.

הפרק השלישי: חובת קיום מצוה בשמחה. הפרק הרביעי: חובת קיום

מצוה בקל מהרה. הפרק החמישי: חובת קיום מצוה בברכה לפניה.

הפרק הששי: חובת קיום מצוה בדרך כבוד והדר. הסוג הרביעי נחלק

לשלשה פרקים. הפרק הראשון יבאר: ענין יחוד זמן לפעולה. בכלל ובפרט.

הפרק השני: מצות הנעשות אך ביום. הפרק השלישי: מצות הנעשות

אך בלילה. הסוג החמישי נחלק לשלשה פרקים. הפרק הראשון יבאר: ענין

יחוד מקום למצות פעולות. בכלל ובפרט. הפרק השני: מצות הנעשות

ס) ענין: [illegible] מבואר באמונות הגאון (שער ו'). והוא ענ: אפילו מאותה הסוג אם [illegible]

[illegible] פר' מ"ז). והכוזרי הגדול (כלום פ"ו, מ"ג). ועיין שם ושם פי'

[illegible] בדרוש רבים. וכן הסוג ההגיוני הוא [illegible]

שכר העולם הבא. הפרק הרביעי: שכר מצות לא תעשה בשני העולמ׳

וכל הפרקים אשר בכל הסוגים יחלקו עוד לסעיפים רבים. ומדברי חז"ל

המשגים אשר אשר בסוג ובפרק ובסעיף המתאים לו.

[illegible]. הפרק השלישי: מִצְוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בְּכָל־מָקוֹם. הסוג
הששי וְקָרֵב לארבעה פרקים. הפרק הראשון וראשו: עִנְיַן יִחוּד מַצַּב הַתְּפִלָּה
לְמַעֲלָתָהּ בכלל ובפרט. הפרק השני: מִצְוֹת הַנַּעֲשׂוֹת אַךְ בַּעֲמִידָה. הפרק
השלישי: מִצְוֹת הַנַּעֲשׂוֹת אַךְ בִּישִׁיבָה. הפרק הרביעי: מִצְוֹת הַנַּעֲשׂוֹת
אַךְ בְּהַשְׁכָּבָה. הסוג השביעי וקרב לשבעה פרקים. הפרק הראשון וראשו: מדרגות
בַּעֲלֵי מִצְוָה. בכלל ובפרט. הפרק השני: אִישׁ. הפרק השלישי: אִשָּׁה וְעֶבֶד.
הפרק הרביעי: בֶּן־נֹחַ. הפרק החמישי: קָטָן. הפרק הששי: חֵרֵשׁ וְשׁוֹטֶה.
הפרק השביעי: כָּל־הַפָּטוּר מִן־הַדָּבָר וְעוֹשֵׂהוּ נִקְרָא הֶדְיוֹט. הסוג
השמיני וקרב לשלשה פרקים. הפרק הראשון וראשו: הַתַּכְלִית הַכְּלָלִית
הַמִּשְׁתַּתֶּפֶת לְכָל־הַמִּצְוֹת. הפרק השני: הַתַּכְלִית הַפְּרָטִית הַמְיֻחֶדֶת
לְמִצְוָה מִצְוָה. הפרק השלישי: רַבִּי שִׁמְעוֹן דָּרֵישׁ טַעְמָא דִקְרָא. הסוג
התשיעי וקרב לשנים פרקים. הפרק הראשון וראשו: עֹנֶשׁ לֹא תַעֲשֶׂה בִּידֵי
אָדָם. הפרק השני: עֹנֶשׁ לֹא תַעֲשֶׂה בִּידֵי שָׁמַיִם. הפרק השלישי: הֲחַוַּת
הַקָּהָל הִיא דַּעַת הָאוֹמְרִים אֲשֶׁר אֵין עֹנֶשׁ בִּידֵי שָׁמַיִם רַק עַל
בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּלְמַעְלָה? הפרק הרביעי: תַּכְלִית הָעֳנָשִׁים. הפרק
החמישי: בַּמַּעֲשֶׂה אֵין עֹנֶשׁ בִּידֵי אָדָם עַל־הַמַּעֲלָה רַק לַחֵץ בְּתַכּוּנוֹת
חֵמָה עַל־נֶפֶשׁ לַעֲשׂוֹתָהּ. הפרק הששי: כָּל־מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁמַּתַּן
שְׂכָרָהּ בְּצִדָּהּ אֵין בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה מֻזְהָרִין עָלֶיהָ. הפרק
השביעי: עֹנֶשׁ כָּרֵת עַל שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה. הפרק השמיני: הֲיֵשׁ גַּם
עַל־מִצְוַת עֲשֵׂה. אֵילוֹת עֹנֶשׁ מָה בִּידֵי שָׁמַיִם אִם־אָיִן? הסוג
העשירי וְקָרֵב לארבעה פרקים. הפרק הראשון: שְׂכַר מִצְוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה.
רק השני: שְׂכַר מִצְוֹת עֲשֵׂה בָּעוֹלָם הַבָּא. הפרק השלישי: איבבת

ראש בסוכה [illegible] בעירובין . ק' [illegible] ט [illegible] ומוה פ"ק. ואת אך המועטת סוכה גדולה הוכה ט"א
לא באורח בר"ן בהוראות לישכב. וכ"ל שתעשה לך סוכה הראויה להשתמש בה לישכב. ומיעוטו גדולה
שאינה ראויה להשתמש בה לשכיבה. פי' אינה להשתמש בכבוד הגדול ולהצנעת ממון. ולא [illegible] אבוא
למעט מינה סוכה גדולה מעוט' למ"ד גזל עכו"ם מותר. כי למ"ד זה הוא ראויה להשתמש בה
לשכיבה ולהצנעת ממונה. ובעל ספר יראים ופרישן לא אמרו דלא יקרו לכם גם למ"ד שגזל
עכו"ם מותר אם בדי מינים בדמין בהם שלכם ואת לכם המועטת מינים גדולים באורח
ר"ל בהוראות שלהם. ומה סוכה גדולה מעוט' אינה שלכם בעבור שהעכו"ם יכול להוציא
ממנו בדיניהם. כמבואר בשלטי הגבורים (ראש פרק לולב הגזול) בשם ריא"ז. וכ"ל ונראה
פשוט שאפילו אם גזלו אין יאוש מן הבעלים ולא נתיאשו הבעלים ממנו הואיל ויכול להוציאו.
ממנו בדיניהם כמש"כ בדיניהם. וכן בטעם הדבר של כתוב: כיון שבדיניהם צריך להחזיר
לא מהני שלו [illegible] אין אנו קורא לכם ופסול כמבואר בקונטרס הראיות עש"ה. ומי יתן לי את
קונטרס הראיות לראות בו ראיותיו עש"ה. ודרך אגב אדברה כמעט רגע על יתר דבריו
ישועות. וערבה שם.

הנה כתוב שם עוד: נראה לי דבגזלו של עכו"ם או נגזל דאין כאן משום גזל רק לפי שאינו
לכם כדבר גזל מגזל של ישראל. דגזל ישראל כיון דאיתא בהשבה הבעלים ויכולים להכריעה
ומ"מ גזל של עכו"ם כיון דאינו יכול להוציא רק דלא יקרו לכם השתא דאין הגזל בידיהון.
בערכאות יכול להכריע ואינו ברשותו הה"ד באמת יכול להפקיר ועכ"פ כאן או נימא משום חשש
גזל כאתמוהן עליה לכך אמרינן בדבריו אינה נגזלת וכו' עכ"ל. הוא תמוה מאוד. כי אשר גזל
עכו"ם לא נקרא לכם גם למ"ד שגזלתו מותרת הוא רק בעבור שהעכו"ם יכול להוציאו ממנו
בדיניהם ואינו בטוח שישאר אצלו כלל. וזה לא נתכן. כי אם לפי ואינו שהגזל מחוסר
על מעשה להוציאה מיד הגזלן. אבל לאחר שאין [illegible] כבר נשתנה הגזלה כמות שהן
ויתן עכו"ם את נפשו למה עתה [illegible] [illegible] שנקנהו להוציא [illegible] [illegible]

[illegible] יהיה לאות בן מומר. ומה נוכחת אשר חשוך טעם הפסק

[illegible] המשנה. הנ"ל הרי בעבור אשר הגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ומשום כן

[illegible] שלשתן אלו ואין עליו חיוב מדות שמוש להחזירן? הרי עוד' נשאר הדבר

[illegible] על אלעזר בן [illegible] הותכן לומר כן? הלא ברור מאד אשר ענין גר שנתגייר כקטן

שנולד דמי הוא. וכן שאינם נוגע אחרי הגרות על העבירה שעשה בגיותו בעבור שעל

ידי הגרות והתשובה שעשה על כל עונות הראשונים נהפך לאיש אחר ואיננו עוד האיש

שעשה העבירה. והוא אחד עם הכתוב בירושלמי בכורים (פ"א, ה"ג) - שגר מוחלין לו על כל

עונותיו. שהוא רק ע"י התשובה שעשה בבואו לחסות תחת כנפי ה'. ולזה איננו מוטל

עליו עונש לו. להחזיר ההון גר ובחזל נפשי? והוא ברור מאד.

8). בספר חתן סופר (ד', ע"ב) כתוב: ובזה פתח נדוש דגלו בעל חתם סופר זצ"ל בחדושיו על

דרך זולת באמור טעם הרמב"ן ז"ל דס"ל דבגזל עכו"ם אפילו למאן דס"ל אסור להנות משום

חלול השם, בעבירה משום דס"ל כשיטת הרי"ף ז"ל דבעי דוקא נודע ענין דאורייתא עבירה

על בשורת המלך. וכיון דכתבו האחרונים דבגזל עכו"ם אע"ג דאסור אבל מכל מקום אין בו

דשונות השבה. ואם כן לענין עבירה בשעת מעשה המצוה כמו שערב שמערב אלו עכ"ל. ומו

ביותר נשלמותה. בעבור אשר יש הרבה ראשונים החולקים על חיוב השבת גזל עכו"ם. ראיה מה:

הובאה בשער המלך (הלכות גזלה פ"א, ה"א). וז"ל עוד כתב מהרי"ט ח"ב חיוב ז"ל בקונטרס הנדרס

כיון ש[illegible] באפשרו אמר לגזל בגוי אסור מן התורה אפילו הכי אינו מחויב להשיבו מדין

תורה. ~~[illegible]~~ בתוס' סוטה שלא בחיוב להשיבו ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ אינו אלא מדרבנן תקון שם. ולדעתו נשאר בחיוב להשיבו מדין

תורה. וכמו שאיש רבנן, פרק"ג הלכות אלו דינן די בהשבה לגוי ונשבע איננו משלם חומש

[illegible] בפירוש. והוא תוספתא פ"י ב"ק הביא ז"ל שם. והשתא עם אורחא כדמות

[illegible] משפטים נגה הנ"ל דאף בעון כפירת ממון ילא דה שאפילו

מה שאין כן הגזלה שלפני ידו מן הגזלן. וכזה לבבו עצם המזיק את הגזלה לשם בעל יאוש ונתן יותן כדברו בא״ד הנ״ל כתב: ולא כתיאוש הפקרה ונתן הגזלה ויכול להקדישה מצות כבוד נהנים אין אנו צריכים להם.

עיין שם: כבר כתבתי בחבורי, דלמ״ד דגזל בהיתר אינו יכול ואינו יכול הפקר בעינן ר״ל בכל ובפרט כיון דהגזלה ביד הגזלן אין הבעלים יכולים להפקיר כמו דקי״ל גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש, דזה לפני יאוש שלו וזה לפני יאוש ברשותו, וכשאינו יכול להקדיש אינו יכול להפקיר ג״כ כמבואר בש״ס דב״ק גבי לסטים. אבל בקרקע הנגזלת י״ל דהבעלים יכולים להקדישה ואפ״ה לא יהיה יאוש וחמרת בקרקע ולמה הוא כאן יאוש לקרקע ע״ש. אני כבר כתבתי בחבורי: כי טענת האומר שאין יאוש בקרקע הוא שאין לגזלה, ואין בקרקע. כי בדבור אחד הקרקע עומד לנצח ברשות אחד גזל ונעשה לכל איש ואין לגזל זו הגזלן להקדישה ולהפקירו עתה בנגזל תמיד עומד בו ויכול ולהפקיר כל עת אשר שוב ילוק אינו עוד וחבל הואיל עולם.

ק) בשו״ת המלך (רש״ם) כתב: עוד תשובה לקושיות התוס' בד״ה סברת תשובת חות יאיר סי' ע״ט דרוצה לומר לדעת תוס' סנהדרין פרק סורר ומורה באם גוי עשה עבירה בגיותו ואח״כ נתגייר אינו חייב בדיני ישראל ורק בדיני אדם חייב אם כן אם גזל בגיותו ואח״כ נתגייר אינו חייב להחזיר גזילה שהיה כיון בגר שנתגייר כקטן שנולד דמי. ורק חייב להחזיר גזילת אדם. אך הרי צריך לו להשיב גזילה דאין שגזל בן נח ונתגייר אחר כך. ולד ולמה הבאה בעבירה דיבא כיון דפטור גזילה שהיה ולא היו עבירה. ואם לפי דבריו כיון דמוציאין ממנו כבר ע״ש. ועיין בשו״ת חות יאיר דסוגיא אשר בידו. לא נפסק בסי' ע״ט ולא אמר אמת לזה כמו בן. וזה בלשונו על

[illegible] פסו' הובא לשונות אבי' עזר ברנש ונדבר שהוא פטור מתשלום

אין [illegible] עכ"ל. ואמנם הנני מוסיף עוד ראיות עי"א). כאשר כתב הרמב"ם בהלכות גנבה

[illegible]) שהגונב מן העכו"ם אינו משלם אלא הקרן בלבד שנאמר ושלם שנים לרעהו לרעהו

ולא לעכו"ם. ואם אינו מחויב מן התורה לשלם. גם הקרן הזה לנו קרא להעיד תשלומי

ד'). שם (סמ"ג, הו"מ). כי גונב את העכו"ם וכו' אינו נפטר על הקרן אלא הו"ע עליו חוב

עד שיעשיר עכ"ל. ואם אין עליו חיוב מן התורה להשיב את הגנבה גם בהיותה

אין לנו הדין שאינו נפרש באונאתו ג'). בב"ק (קי"ג,ב') הופסק קרא להעיד השבת

אבדת עכו"ם. ואם אין חיוב מן התורה להשיב גזלתו גם כי אתא באסורא לידיה הל"ל

קרא להעיד השבת אבדת עכו"ם באתא בהיתרא לידיה ד'). ~~הנה האסור לגזול לכן~~

~~אחרי זה חיוב בהשבה. וכן אם נלמד הוא להעיד השבת אבדת עכו"ם בב"ק (קי"ג,ב') ותו.~~

~~בהשבת גזל עכו"ם באתי באסורא לידיה. הוא חיוב מן התורה.~~ וכן האסור לגזול לכבן

~~הנה~~ עלאחוב ההשבה, הן כאשר אסרה התורה לגזול את העכו"ם ועד כי גם לעכו"ם

יש [illegible] בעלות (אייגענטהומסרעכט). וכל להגזל בגזל הממון ואורכה אפוא וכל הישראל

לעמת בדבר אשר יש לו בגזלים אחרים? ובמקום נשא זה לבו אשר פרשתי במחברתי: תרבות

הבית (פ"א) שהמניעה מגזל הוא מפאת האסור לגעת בדבר המיוחד לזולתו. ועי"ש

ועתה אם אסרה התורה גזל עכו"ם הפי' חשבה גם ממון עכו"ם למיוחד אך לו. ואורכה

אפוא וכל הישראל. והמבין בן ולבלות ושובע לאיש אשר לו המיוחד? ה'). ולכך כי אלה

ואורכה נעט להלך והבדל בין גזל להשבתו ולאמר כי מעשה הגזל אסור והשבת הגזל

מצוה היא מתוקן. והשובן בוא טפל מעשה הגזל באיום רבות. כמו שאמרו רז"ל בגמ'

שמעון האמרים שלפשוט [illegible] בוא טפל מעשה הלבושה פעמים רבות. והרמב"ם בהלכות

[illegible]): אפילו לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש חייב עכ"ל. וכתב עי' הר"ן בחידושין

[illegible] חייב על כל אחת ואחת. בעכו"ם שאינו עושה מעשה כיון שמתחלה מעשה [illegible]

[illegible] עד לסוף. ובירושלמי חושבים את ה[illegible]

[illegible] בבבלי וכו' סוברים אשר מצוה אינה כדרבנן ונדחה גם הראיה

[illegible] נחמד ומה נמשך לחשוב הראשון אשר אל בעית נשאר בתוקפה

[illegible] מצוה יוצא הכתוב בספר המאור (סוכה ראש כ"ג): ואע"ג דמצוה הבאה

[illegible] דהא ר"ש בן יוחאי ז"ל. ולשון: לית דחש מידי אשר גם מדרבנן

[illegible] חשש וכו' יוצא מאת כל הראשונים והפוסקים אשר עיין הרבה בעלי אסופות בענין

[illegible] הבאה בעבירה והם מונים בספר חתן סופר (חלק העודר ז') ענין מצוה הבאה בעבירה

[illegible] מצוה יוצא בעת ר' יוסף אשר דחה פסול מצוה הבאה בעבירה בלולב וכו' ולמד: אין

[illegible] עבירה דרבנן [illegible] שבת [illegible]). ומבואר הדבר. הנה חשב הצאות של הרבים בנושא אחד

[illegible] (ל', ע"א) כתוב: אמר ר' אמי וכו' פסול משום שאינו הדר. גדול פסול

[illegible] מצוה הבאה בעבירה ופליגא דר' יצחק. דאר' יצחק בר נחמני אמר שמואל

[illegible] כאשון אבל ביום טוב לא יחתוך שיוצא בשאול ויצא נמי בגזול עכ"ל.

[illegible] יוסף דחה גם שמואל את הפסול מצוה הבאה בעבירה בלולב וכו' [illegible]

ולמד: אין מצוה דרבנן כתוב באמת בספר המאור: [illegible] לא חזו לן למיפסק על הא

דר' יוחנן. משום ר' שמעון בן יוחאי וכו' ומשום דר' יצחק רבה ט"ס וצ"ל: שמעון בן יוחאי

הוא [illegible] ולא ע"ל כוותיה. ואף ר' יצחק בר נחמני משום דשמואל הוי עליה

[illegible] בלולב [illegible] שני יחתוך שיוצא בשאול ויצא בגזול עכ"ל. אולם בתוס' שם כתוב:

[illegible] שיוצא בשאול ויצא נמי בגזול. הכא דווקא שהוא מדרבנן לא חייש אמצוה הבאה

[illegible] דבר תפסו בדעת שמואל. והוא שגם במצוה דרבנן חייש אמצוה

[illegible] בדרבנן רבנן כעין דאורייתא תקון. רק בעבירת גזל לולב לבדה

[illegible] והוא בעבור אשר סתם לולב אינו [illegible] כי אם [illegible]

[illegible] דבר לשם מצוה ולא לשם [illegible] דבר אחר ~~[illegible]~~ וכבר [illegible]

אשר בינו לשמאל במצוות הוא על פסחו ושמאל ובעמון. והוא בעבור אשר בזה ד',
וגם לא חסר בטלה דעת הבעלים כו'. ולענין הלכה הסברא הישרה מחייבת לפסוק כשמואל
כי כל ישראל ערבים זה בזה ועל כל איש ואיש מישראל חוב גדול לעורר את רעהו
לקיום מצות ה'. ובעבירות אחרות גם שמואל מודה שפסולה מצוה הבאה בעבירה, והפסח
הוא מדאורייתא כשעת [illegible] כבל החכמים. עיין תוס' סוכה ל' ע"א, ד"ה הגזול מובעי ליה
למעוטי גזולה ול' עא"ד ה' משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה ודה' הא גניבה
ביאוש). ורא"ש (ריש ראש פ"ג). וחדושי הר"ן על הרי"ף (סוכה שם). וענין מצוה הבאה
בעבירה הואיל ואתא לידן לא נעזבהו עד אם דברנו עוד דברים אחדים על
אודותו. ואלה הם:

א). בפרק המצות הנספח אל ספר ראשית חכמה, כתוב: השער השמיני. בעשיית
במצותיהן הוא ולא ממנו אסור. כמה הוא רגנים ומעולת המצוה למי הזהר
שהוא מונע פנים של צדק. כמה הוא נמאסת בעיני שהוא מגזל וחמס.
וכדגרסינן בסנהדרין [ו' ב'] ר' אליעזר בן יעקב רבינו לא כתוב שם: בן יעקב
~~כי אם בכב' ע"ש. הרי שגזל חטין וכו' וטחנן ולשן ואפאן והפריש חלה כיצד~~
הוא מברך? אין זה מברך אלא מנאץ שנאמר ובוצע ברך נאץ ה'. ומצינו שיצא בה
ידי חובתו הוא מצוה הבאה בעבירה כדגרסינן בפרק לולב הגזול ולקחתם לכם אמר ראויה
משלכם והאי לאו דידיה. מ"ט לא? אמר ר' יוחנן משום דהוא מצוה הבאה בעבירה שנאמר
זבח רשעים תועבה ה'. וגרסינן בגמרא כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה משל
למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שהיה עובר על בית המכס אמר לעבדיו תנו מכס למוכסין
וכו' ונברותו עצמן מן הגזל עכ"ל. המאמר הזה השתבש מאד. כי אחדו מלות: בפרק
לולב הגזול צ"ל: בשלמא יו"ט ראשון דכתיב לכם משלכם אלא ביו"ט שני
[illegible] לא. כמבואר בפרק לולב הגזול. ותחת: בגמרא. צ"ל: שם. כי כל המאמר הזה

[illegible] מן לגבי מוסיף. ומתעסקת. וכן בן למצוה. לכך לא יאמרו

כל המפרשים והפוסקים בפסוק ונתבאר במהרי"ו ומהרי"ל (סי' קנ"ג): וכל אדם לברך אלקים בחגורה
בלאחר ימים כלו יכולתו. ולענ"ד באחרונים. בשואל שלא מדעת הוי גזלן אפילו הכא אמאי
שפיר דמי כיון דלא מחסר ממונו מידי. ניחא ליה לאיניש דליעבד מצוה בממוניה עכ"ל.
וכה"ג בתשובות הרשב"ש (סי' ק'): ואפ' לאו דמצות ליהנות ניתנו הוא זה נהנה וזה לא חסר
ואפי' להלכה דמצות לאו ליהנות ניתנו הוא עכ"פ לא נהנה וזה לא חסר. וכזה נהנה
וזה לא חסר אמרו רז"ל שכופין אותו על מדת סדום (ב"ב י"ב, ב'). ואין ספק אפ' שאותם
לכתחלה לקחת לולב מחברו בעל כרחו מפני יראים מצות נטילת לולב, והנגזל שאינו
רוצה לתת לו את הלולב לצאת בו בן הוא רשע ובעל מדת סדום, ואם אינו בכלל אינו
דניחא ליה דליעבד מצוה בממוניה. והגזלן הוא צדיק ורודף אחרי מצות. ואם כי
כתוב בתוס' בב"ק (כ' ע"ב ד"ה הא אתהנית). שאני שאני לן הכא דלא קיימא לאגרא
וכל המונע מתחלה את חברו מלדור בביתו אף כי לא יבוא להן חסר מידי. וכן בהגהות
אשר"י (שם) בשם מהרו"ח כתוב: מתחלה יכול לעכב עליו שלא יכנס בביתו אע"פ
שאינו חסר כלום ואין בה משום מדת סדום, אלא כיון שכבר דר אין לסלק ולהעלות לו
שכר אע"פ שדר שם כבר עכ"ל. זה הוא אך מטעם הכתוב בנמוקי יוסף ובמרדכי והובא
בהגהות רמ"א (חו"מ סי' שס"ג סעיף ו'). דבגוונא דאי בעי בעל החצר ליהנות ולהרויח
להשכיר. תלינן הכא וכל אלא שאינו רוצה אין כופין אותו לעשות בחנם עכ"ל. וזה לא
ויתן בנטילת לולב אשר אך רגע קטן והוא בידי הנוטל ואחרי השבה ישוב לבעליו.
ואם יש הבדל גדול בין רשות למצוה. כן סבר שמואל. אבל ר' אמי סבר אשר גם לדבר
מצוה ולרגע קטן אסור לקחת דבר מחברו בעל כרחו. וכוונת שמואל באמרו „מתוך
שיוצא בשאול יוצא נמי בגזול הוא: מתוך שיוצא בשאול יוצא נמי בגזול הדומה לשאול
שיתן בשלמות לבעליו אחרי צאתו בו ידי חובתו. ואין אנחנו מגיעים עוד על

ש״א: המאמר מפורש בבבלי [illegible] [illegible] המשרת עיי״ש ופי׳ רש״י: לבושא. לבנים ועטופים

שאמר בשרת וכו׳ ומאי נפק לכן מאמר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] השרת שלבושים נאים

עכ״ל. ובזה״ק [illegible] (זוה״ב) נמשלו לבושים בלבושים נאים לגופו. הכן פרמז שם; אבל מה תח׳

שבבבלי [illegible] לפי שאמת בלא תמרה עכ״ל. ופי׳ רש״י: שאמת בלא תמרה. כי [illegible] [illegible]

בלא א״ו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ולבושים שאין חשובים עכ״ל.

שם: [illegible] ר׳ אחר ברבו [illegible] ומשתמש עכ״ל. עיין ט״ז (יו״ד סי׳ של״ב סק״א): והנה

[illegible] דין זה בספר מהרא״י (סי׳ [illegible]) וז״ל ורואה אני שמצאתי בקונט׳ שהובאה [illegible]

באמר באגודה פרק [illegible] שאמר רבנא הקדוש [illegible] [illegible] בדרך [illegible] [illegible] אחת

ואשה [illegible] וכו׳ [illegible] ברור שאין לעשות [illegible]. ובהגה״ה זאת [illegible] שהוא [illegible]

[illegible] קדוש [illegible] אגודה [illegible] ובאגודה [illegible]. לא נמצא זה רק [illegible]. והדברים האחרונים

[illegible] [illegible]. כי באמת לא חלק הגה״ה זאת מספר אגודה רק [illegible] [illegible] בספר

מהרא״י הנ״ל והכתוב [illegible]: באגודה הוא בלו כל סרך ט׳. וז״ל: באגודה׳. כי זה

[illegible] [illegible] [illegible] את הכתוב באגדת רז״ל וזה [illegible] ואין בו כל הוספה [illegible]

~~באגודה? [illegible] [illegible] הדין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] שונים. ולו [illegible] [illegible] [illegible]~~

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] נגד השמש. ועתה אין [illegible] על הכתוב בקונט׳ הנ״ל [illegible] רבנא [illegible]

סי׳ [illegible]) בלו ראשון שנו: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ורבנא הקדוש [illegible] [illegible] הלכתא

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] שבן [illegible] [illegible] בהן [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כהלכה עכ״ל. וז״ל: זה יאמר על [illegible] רבנא הקדוש.

[illegible] באגדתא [illegible] בבבלי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]? ורבנא הקדוש [illegible] [illegible] הלכתא [illegible] דבר זה? . זה [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]?

ע״ב: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ואפיקתה עכ״ל. עיין [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] בסוגיין הלל הזקן אחרי התלמוד „ותשם [illegible] שם בגמ׳ [illegible]

יען זכה משרשים המערכת כי אומרת לא בסוגיין הלל הגדול ולא בשם זקן ותחתם [illegible].
בסוגיין הלל הגדול ראוה יען והבאתם גזול · ואת הפסח · וזכה משרשים המערכת כי אין לו
ענין אלו מצוה הבאה בעבירה כמבואר [illegible]. אמורו „ ואעפ״י שיצא בה ידי חובתו הוא
מצוה הבאה בעבירה". הוא כדבר אשר אין לו שחר. כי אדרבה יצא בה ידי חובתו בהיותה
מצוה הבאה בעבירה? הלא בעצמה בעבירה פוסלת אותה ומונעת מלצאת בה ידי חובתו.
כמבואר. ובכל הסוגיות אשר נדרש בהם ענין מצוה הבאה בעבירה? ובהכרח גדול יש להשיב
ולאמר כי כוונתו הוא ואעפ״י שיצא בה ידי חובת תורה לא יצא ידי חובת דרבנן דעבור
היותה מצוה הבאה בעבירה. וכדעת תוס׳ סוכה המובאה לעיל שפסול מצוה הבאה [illegible] בעבירה
הוא רק מדרבנן.

6) בספר [illegible] אברהם (מג״א סי׳ תרל״ז סק״ג) כתב: בספר הראשים. כתוב בארוכה להג״ה [illegible].
[illegible] אחריו לשון [illegible] וכב׳ בספר מלחמות ה׳ להרמב״ן (ראש פרק לולב הגזול)
[illegible] עי׳ בתשובות רעק״א (או״ח שם): והנה בהא דהקשו רבותינו בעלי תוס׳ דף ט׳ ד״ה ו[illegible]
דרא דבר דוק דכתיב גבי סוכה ומעט גזולה תפוס לה דהוי מצוה הבאה בעבירה.
ולשיטה זו אין שום על ערבי לא מהני להם לא קשה מידי קושיות התוס׳ הנ״ל. ומבואר מזה
דהתוס׳ חולקים על שיטת ספר הראשים הנ״ל עכ״ל. וכבר נדון בזה ספר טורי האבן (הלכות
לולב סי׳ ב׳ הרבה בקושית בסוגיא זו) יעו״ש. ואנכי לא כן אדמה. הן אמת: לך-לכם מורות
לפי דרך הנ״ל בפירושיהם פעם על שלך-לכם שלכם – ופעם על לצרכך-לצרכם. על ההוראה
הראשונה יעויין: שאני התם דאמר קרא שלכם יהא יהיה (פסחים כ״ג, א). [illegible] נמי בכתוב
ולקחתם לכם משלכם (שם ל״ו, א׳). בשלמא יו״ט ראשון בכתוב לכם משלכם (סוכה כט, ב׳). ועל
ההוראה השנית יעויין: אמר קרא לכם לכל צרכיכם (ביצה כ״ו, ב׳) אמר קרא לכם · לכם לכל
צרכם ומבינו להשיב והתוספת (סוכה מ׳, ע״א) הא ודאי לכם לכל צרכיכם ([illegible])

א [illegible] הוא בדבור שהוא מדומה. ומגלה מזה הענין כאשר פירש"י על "ונחש שה" ונו'.
ונחש שהוא הוא נפרש כמו "שר עין" אשר במסכת (א"ב) שמנוע מלשון שיצא
מהם אחר ולתת משלמים לאחרים.

ב"ה

שלום רב לאוהב שלום באמת. הלא הוא ידידי הרב הגאון הגדול, החכם הכולל, המשכיל,
אשר שמעתו בחוץ תשוקה. שמן תורק שמו. מוה" נתן אדלער הכהן.

כל עלבונות האמונה לא תכבה על החסד ועל האמת אשר עשה עמדו מאה ברכות
תחולנה על ראשו תחת מאה מאדך אשר שלח אלי,

~~וכאן נא רצון ידידי את ההערות על אגדות מסכת נדרים נשלח לך לכו.~~
ונפשו
ישראל [illegible] ב' אשר ויום ונשמות אל טוב כאחת נפשו דברו אוהבו ומכבדו
[illegible] הכה בשערבורג י"ב תשרי תשמ"ח.

בבעל העורבים (בראשית ג' י"ב): היא נתנה לי מן העץ ואוכל. לפי הפשט שהפתה בעץ
עד שנראתה להבירה עצו. אין זה כי אם לכן ואין ספק אכלו. [illegible] ויצא ממנו הבינך
כי ה' ערוב בכל הטורים אשר לא משלך ועו את הוכחם. כי עמו נעזוב אחד אשר לכן
חמד לו. ואחרו שפטו פסח נעדר לו אשר מקורו הוא בספר המלא לכן ודברו בלע על כל
גדותני.

[illegible]

[illegible] מאות [illegible]

[illegible]: בראשית [illegible] מפשח כמו· כלן· נורא בו עורף" וכו' [illegible] "מפשח" כו' [illegible]

[illegible] למינו· בענין· [illegible] על [illegible] ונראה [illegible] שמלות· [illegible]

(ערבה ג' י"ח)· כי גם [illegible] פירש "לשון פירוק יבלים" שהרעיון של הפרקים [illegible]

ועמים לשון להרחיב לצדיו". ובערוך (ערך אפשח) כתוב: אפשח נורא בו עורף· [illegible]

ארץ אותו כשערה· ומחסיף. כמעט· [illegible] אש כבות עורף [illegible] וזה [illegible]. כי פירש אפשח

[illegible] נפולה· וכן הנה גורס: ראה כלה אפשח נורא בו עורף· ולא [illegible] תולה [illegible]

נפולה [illegible] "אפשח"· [illegible] "נורא בו עורף"· [illegible] (ל"ו י"ב) על [illegible]:

[illegible] תורה [illegible] ח"ו [illegible]".

[illegible]: [illegible] גדול כל [illegible] נפל [illegible] הנה אומר [illegible]

[illegible] בן [illegible] [illegible] אש [illegible] דבר [illegible] לו [illegible]

נפולת [illegible] (ט' ב'): [illegible] על [illegible]

~~[illegible] (ט' ב'): [illegible] זה [illegible] על [illegible]~~

וכו' [illegible] על [illegible]. [illegible] זה [illegible] [illegible] נפולת

[illegible] [illegible].

[illegible]: [illegible] על "[illegible]" [illegible] (י"ג,

[illegible] (ערך סר ב).

[illegible] וכו' [illegible] וכו' [illegible]. [illegible] [illegible]·

[illegible] [illegible] גם על הסוס (פסחים [illegible] ב'). [illegible]

[illegible]" [illegible] על הסוס גם בלשון גם [illegible]. [illegible]

[illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible] על [illegible]

יוסף לזה בדברי רבותם חשו ולא התעוררו הן לדרוש ולחקור הנביא אמת הוא אם נביא שקר ובפרט זה היותו נשא שלי שפסקו משפט מות. ואם גרוע אגדר על היותו נשון אך על פי ב"ד של שבעים ואחד שהוא אינו לא נהו הרוב כמתאוננים רק על השופטים אם והיו אך סנהדרין קטנה. כי דרך ההמון והאספסוף להאמין יותר לדברי הנביא הגורל מדברי החכמים החוקרים עלון משפט מות. לא כן על אנשי סנהדרי גדולה שהיו נשואי פנים ומדעים לשונים ואנשי אמת גדולים. עליהם לא יתכן לחפש דברים אשר לא כן.

ע). נבואת הנביאים היתה תלויה גם בזמן ובמקום. בזמן כי משיחת נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל (יומא ט' ב'). ובספרי דברים כא' ב' בה' אהרן בתחלה): רוח הקדש לא היתה בנביאים משנת ארבע לדריוש. ואולם עוד לדמשקים. כי אין השכינה שורה בחוצה לארץ. יעוין רש"י (כב' א'): ראוי היה רבא שתשרה עליו שכינה. אלא שבבל גרמה לו עד. ובגללו זה אמר מאומר: וחכם עדיף מנביא (בב' יב' א'). כי החכמה אינה תלויה בזמן ובמקום כבנבואה. החכמה לעולם עומדת ומושלת בכל הארצות והתורה שלנו עד מבואן שבה ותשובה וזאת הוא גם כוונת מאמר רבי אבדימי דמן חיפא: מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים. ואעפ"י שניטלה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה (בב' יב'). כי ר"ל אעפ"י שנטלה הנבואה ניטלה מן הנביאים מכל החכמה לא ניטלה מן החכמים והחורבן בית המקדש לא פעלה עליה כל מאומה. והנה בתוס' (גטין פח' א' דה' ובולא, שבועות יב' א' דה' רב באמר פסק) וגרס: הה' נזרא ! ההברא. ורש"י מוסיף רגה את רח"ל ב'ל'ס: הנביאים (תשובות ספר הישר סי' סט') ולפי הדיון והטענה זה הוא מן השמועות. ועכ"ל. כי הכתוב היה רק דרך הפלגה לחכם גדול בשביל הישרת דבריו לרוב אמת ולפלגת סברו נשא. וכי ההפלגה הזאת למדו הפוסקים ממאמר: אטו חכם לאו נביא הוא? (בב' יב' א'). ואולת כוונת לדבורא יהסר מבור חיים לר' ישמעאל בן סוף (פרשת ראה סי' וא'). מלשון שמאל אמן תשון בשער השלמה שיש בה מלא אדם ונעוה בן משמבות לא נפרד [illegible] עוון של דוד ונתן בה השער. ונסתבר היותו כב שדרו על

[illegible]

-ירושלים · והוא ספרו: מהדורות עמנואל פרנקל, הספר בעל הטורים יעקב בן [illegible]

רבו): ויעש בדבריו ונאמר אמור את כלא יולך, את כלב הכתוב באומרו הוא נתנה לו מן הארץ, ומה לו לומר עפרו הארץ לפי הנשמה, ועתה אמור את בחשבון את פירושו בן מה [illegible], ואין ואומר חוץ נדבות נפשו, כי הפסוק הוא נתנה לו מן הארץ אל ראשו, ונמצא לארץ חוזרת, עד שאמרת על פתו שלא בטובתו עצמו. ולכן מוכח לדברי משלו. וראוי ונכון להודות זה לכל המפרשים זולתו ובפירוש עוד [illegible] [illegible] הדבר הנעלה הזה בבעל הטורים.

במדבר (כ' י"ב): מה בארבעים שנה שהלכת אם לויתן אותך נער? ויותן בחכה רועה את לויתן דגי הים בגזל שנאמר נפלה חכה את לויתן או [illegible]? רצ"ל: העולם מאחרונים סוגת טעם בינה. יען אשר החכה לא חסר [illegible] שנאמר ולא [illegible] אם [illegible] אשר בהם. ומה ספר נגרם: ויותן בחכה הוא וגו'. ואנכי הנחה בב' דרכים. א'). תחת: בנחל שורק עולה חכה. צ"ל: בחל שורק לחכה (השלכת הנזכרת [illegible]) והוא ע"פ הכתוב במא' (יח' לח'): ואת החיה אשר במעלה לחכה. ב'). תחת: חכה. צ"ל: חמה. והוא ע"פ: כמל [illegible] (תהלים קנ"ב). ור"ל [illegible] עלה חמה ותשלחו בחומה [illegible] או [illegible]?

עיניו כאות נפשו. לא כן הנבואה. היא תאמר - כדברי צור העולמים - ולא יחוננה לאדם כי אם לבר לבב וכליות ובוחנם אשר יתהלך באור ונקיון כפין זה למעלה (סוף סי' 3).

ב'

איכות יום הכפורים בתחלת הבית השני

בספרי עודה דרך האמונה ראשונה סי' ט"ז) תמהתי מאד על אשר לא יזכר ולא יפקד יום הכפורים בנחמיה (ח'). וכה דברי שמה: בנחמיה (ח' יג' ויד'): וביום השני וגו' וימצאו כתוב בתורה אשר צוה ד' ביד משה אשר ישבו בני ישראל בסכות בחג בחדש השביעי. פליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה. מדוע לא מצאו ביום השני כתוב בתורה אשר צוה ד' ביד משה אשר יענו בני ישראל את נפשותיהם בעשור לחדש השביעי? הלא המצוה ההיא כתובה לפני מצות סכות? ולמה לא זכר כותב הספר הזה כל מאומה ממעשה יום הכפורים? ולמה דלג מראש השנה אל חג הסכות ויום הכפורים אשר בעיניהם החשוב המועדים ולא נשא את שמו עלי ספר? ועוד יותר נפלא בעיני אשר כתוב שם בראש פרשה ט': וביום עשרים וארבעה לח' הזה נאספו בני ישראל בצום ובשקים ואדמה עליהם: ויבדלו זרע ישראל מכל בני נכר ויעמדו ויתודו על חטאתיהם ועונות אבותיהם. מדוע חגו בצום ובודו עד יום עשרים וארבעה לחדש הזה ולא עשו אלה ביום עשור לחדש הזה אשר הוא יום כפורים יום ענות אדם נפשו יום התודות על כל חטא ועון? והנה הירושלמי (ראש מ"ה ע"ב) תמה: מדוע לא עשו זה ביום כ"ג לחדש הזה? ועיי"ש ותוס' רי"ד (ה"ב כ"ה אוצות עזרא). ואני אתמה על אשר לא תמה: מדוע לא עשו זה עוד ביום הכפורים אשר הוא נתון לזה מכל הימים? ומי יתן לי מגיד פשר הדבר הזה - עד הנה דבריו שמה. ואמנם נ"ל להבין מעט תמיהתו במשפטו כי אז לא היה עוד כהן גדול אשר רק על ידו נעשות כל עבודות יום הכפורים. יען אשר בבית השני לא היה שמן המשחה, ולא היה כה"ג מתרבה כי אם במלבושת בגדי כהונה גדולה

הנה המורה בספרו (ח״ב פ״ו) על שלשה דרכים שונות במובנו. מתחיל: ז״ל ״אמרו׳ והודה כאשר יתן

דברים לשונו הטובה להוכיח זה בדבריהם. רבה. (הש׳: רבותינו] אמר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

בברכות ע״ש. ויותר היות אותו אשר בדק לנחות המשנה לכלם האנשים שהוא חסיד [illegible] [illegible]

הדעות. הנמצאות בשם: הבריאה. בדבור אשר שם: בראת אשר הוא עטריוגון: לירגון. דברות. אחת

ויותר היות עוד. כי: בריאה זה הוא כמו: והוה נבואת (שמות כ״א) שמעה: דברי. [illegible] (רעמער

פרעדיגער). והחכם ר׳ יואל מוללער כתב בהערותיו שם: תשובות חכמי צרפת ולותר (שם

צרהו): נמצא שבשם: בריאה שם מבחתו ע״ש. [illegible] ולו לא נשאר לה.

5) איך [illegible] הנביא שידע כל דבר ושואלו לפעמים כל [illegible] ונבואות [illegible]. כי יש דברים

רבים אשר גם הוא לא ידע. כשכתב כמ״ש הראב״ע על התורה (בראשית כ״ד ט׳ דה״ [illegible]

המחוה): כי אין הנביא יודע הנסתרות אם לא יגלה לו השם. ואלישע אמר [illegible] [illegible] [illegible]

(מ״ב ד׳ כ״ז) ע״ש. ושם (שמות ב׳ ט״ו דה״ ויקח משה את אשתו): ואל תתמה איך נחשב נביא

בדברי העולם דבר שאינו נכון. כי הנה מצאנו דוד ששאל את נתן הנביא היש [illegible] לבנות

בית ונביא השיב כל אשר בלבבך עשה כי ה׳ עמך, ובלילה נאמר לו בנבואה שיאמר אל דוד

שהוא לא יבנה הבית (ש״ב ז׳ בדה״א י״ז) ע״ש. וכן נמצא הכתוב בספרו (דברים פרשה י״ג):

וידעים לשבטיכם. שהיו יודעים לכם. הרי שמתרעם בשורות דבר [illegible] אבל יודע מאיזה

מקום הוא ומאיזה שבט הוא (כפי׳ רש״י על הפסוק הזה כתב: אבל יודע מי הוא ומאיזה

שבט הוא ואם הגון הוא ע״ש]. ושם (שם פרשה ע״ דה״ והדבר אשר יקשה מכם): וכן הוא

אומר וכו׳ וכן שמואל אל שאול ויאמר אנכי הרואה (ש״א ט׳) אמר לו הקב״ה אתה רואה?

חייך שאני מודיעך שאין אתה רואה. ואימתי הודיעו לו? בשעה שאמר לו וכו׳ ויאמר

אל [illegible] [illegible] (שם) אמר לו הקב״ה לא אמרת שאני הרואה? א״ל הקב״ה אל תביט

אל מראהו וכו׳ ע״ש. וזה הוא בבאור אשר לא כגודל השגת אורו הנראה. כי השגתו היא [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ב"ה

שלום רב לידיד הגאון הגדול, החכם הכולל, הנודע לשם ולתהלה בכל הארץ. מוה"ר נתן אדלער הכהן.

למען שעשוהו בחדשות מדעיות אשר נפשו תערוג אליהן אערכה לפניו דברים אחדים מספר חדש אשר ילמדנו אלף עשותיו בשנה הזאת וזה הוא מספר בלשונו:

א'

תנאי הנביאים

ו) בשבת (צ"ב א'): באמרו אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה עכ"ל. ובנדרים (ל"ח א'): אמר ר' יוחנן (נ"א: יונתן) אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו. וכולן ממשה. גבור וכו' מן הדין ראה דכתיב ואתפש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם ותניא הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה. עשיר פסל לך פסולתן שלך יהא (ושל סנפרינון היו. פי' הרא"ש) חכם רב ושמואל דאמרי תרוייהו חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולן נתנו למשה חוץ מאחת וכו'. עניו דכתיב והאיש משה ענו מאד עכ"ל. ובה' ספק גירסת ר' יוחנן נ"א: יונתן הוא שאין הקב"ה משרה שכינתו על אדם להיות נביא ואין מוסרין רזים אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו. הגבור לאו דוקא היות עזר מכלם ולאמוד בראש לכל המורדים בו' ולרגש כחומות נחשת ועמת פות מרו ולא יירא המון אדם ולא יחת מפני גאון המרובים ויגיד להם פשעם וחטאתם בפני מלכות, וגם ותאמר עד לחת גוו למתעים ולחוון למורדים ולספוך משא וטורח העם. והעשיר לאו לא ירוה לאיש ולא יוחל לכל אדם ויהי לאל ידו לדבר עדות עם כל עושה עול ולהוכיח מוון על פניו:

ונראין זה פירש רב נחמן בר יצחק: מאי דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה? אם דומה דיין למלך שאינו צריך לכלום יעמיד ארץ. ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות יהרסנה

~~[illegible] והמנוחות בלוחות כל [illegible] (ועי' ר"ח) ואילון [illegible]~~

ובתולות הבית השלם הוי כל הדם עיי"ש ותודים מעין ברכות (לג' מ'): בתחלה

בתפלה והעמידו בעזרה על הדוכן עיי"ש. ועי' רש"י (ד"ה בתחלה): בתחלה. כשעלו מן

הגולה והיו דחוקים עיי"ש ובדעתין (סו' א'): מתחלתן היו עניים [illegible] בזמן שהיו עוסקים

בבית המקדש עיי"ש. ועי' רש"י (ד"ה כשהיו עוסקין בבנין): כשהיו עוסקים בבנין בית שני

מן הגולה והיו עניים עיי"ש. ובדרך מסתבר יותר. כי לא היה [illegible] ידם [illegible] להשיג את

~~[illegible] אשר [illegible] בדרך [illegible] והנחתה [illegible] (בדברי [illegible])~~: ברצון [illegible] חנוכת

[illegible]. לאחר בשנים רבות שנים ועי' עיי"ש. והאדי כהונה ובאו בפתן [illegible] השלום נגונו כשהעב

[illegible] מפרות בד"ה נתני. ובאמת אבור אין רב"ג. כי באה ותשבה לזאת וחסר שנון המשנה? ושאין

רב"ג אין עבודות יום הכפורים ~~אין יום הכפורים כי אם~~ גם כי תרגומה [illegible] האפוד,

ובאמת עבודות יום הכפורים אין יום הכפורים כי אם יום ענות אדם נפשו לכפר ועינוי נפש

לכן לא חשב כאמת הספר לעניו להזכירו. ואולי הכהון הכבר לא ידע מה את נפשותיכם

בעבור חשבם שעינוי הנפש הוא בעבודות היום ובאמת עבודות היום אין ענוי נפש. ועל

השגות בזה על ידי אשר בא [illegible] בתורה אחרי [illegible] כל עבודות היום. ועיין פרשת אחרי

מות. ועיין הרב החכם הגדול מוה' יהודה ליב גארדאן ז"ל כתב לי כי [illegible] התור לקוץ

[illegible] ביום הכפורים הזה [illegible] הראות שגדול כבוד הבית השלם כבוד הבית הראשון

אשר היה את יום הכפורים כמו שכתוב במו"ק (ט' א'). והוא שגגה גדולה. כי ~~אשר~~ אלה אשר לפי הפשט

פשוט לא נכלל יום הכפורים בימי חג החנוכה רק [illegible] שמחה ולא [illegible] ושמחה וין

[illegible] עין [illegible] (ירושלמי [illegible] פב' ה"ו). הנה גם לפי האגדה אשר במו"ק שם. לא היה

בבית הראשון [illegible] ביום הכפורים רק בעשור [illegible] חנוכת הבית אשר חל בו [illegible] חנוכת

הבית השלם [illegible] אשר כמו שכתוב בעזרא (ו' ט"ז, ט"ז). וחנוכת [illegible] היה באחד

[illegible]

[illegible] ונכון אותו [illegible] (פרק פ"ב) ופירוש אברבנאל עליו, לפרק באלו נחנקין

[illegible] באלו נחנקין לסנהדרין (תוס' סנהדרין י"א א') שפי' רש"י: שהבא אומרין

[illegible] על הברייתות שלו. וכשהוא אומרם על הברייתות הוא לומר לא [illegible] את פירוש רק [illegible]

בעל בבריתם ונכתבו על לוח לבם. ותקן זה בהגהות (ט"ז א'): אומר אדם של צורה. ועי' פי'

המיוחס לרש"י: אדם של צורה. בעל קומה שלימה וניכרין דבריו להמתיק את הדין עכ"ל. ויעוין מה"ג

למהרש"א שנראה ממנו דבעלי קומה בסנהדרין [illegible] ולכן לכל איש לדעת אשר גם

התנאי ההוא הוא רק לנביאים לגוים ולאוסרים לגמרי.

2). מתנאי נביא להיות הוא גם היותו דובר צחות ונעים אומר. כי אך בזמן שפה יפה

נפשות השומעים ונעימות לשון ישפך לבותם יחדיו ומדברותם לא ישובו אלא ריקם כי אם

עשו את אשר חפץ ולהשביע את תאוות נפשו. והתנאי הזה נודע [illegible] הנביא

לבדו והשאר [illegible] עוד ראיה אחרת.

3). מדרש אגדת בראשית הנודע תנאי חדש בנביאים אשר לא נמצא ולא נשמע לפניו. והוא

כי לא היו מתנבאים רק על פי בד"א של שבעים ואחד. ועיין שם (פ"ב): עובדיה לא נתנבא אלא

~~בפני [illegible] גדולים שנאמר חזון עובדיה כה אמר ה' (עובדיה א'). הרי מפי הגבורה ומפי~~

סנהדרין מנין? שנאמר שמועה שמענו (שם ושם). אף ישעיה נתנבא מפי סנהדרין. שנאמר

ואשמע את קול ה' אומר את מי אשלח (ישעיה ו' ח') מפי הגבורה. ומי ילך לנו (שם ושם)

מפי סנהדרין. שאע"פ שהיה מתנבא מן הגבורה אין [illegible] סנהדרין [illegible] לא היה לו

רשות להתנבאות [illegible] את מי אשלח מפי הגבורה, ומי ילך לנו מפי סנהדרין.

ורבנן נתנבאו שלהם בחזון, שחזון גימטריא שבעים ואחד, שנתנבאו שנים בשבעים

ואחד [illegible]. ועתה [illegible] בא כל ספק [illegible] מה [illegible] לאמר על כל הנביאים שלא

התנבאו אם הם כי אם על פי בד"א של שבעים ואחד: הן מה נשתנו אלה משאר הנביאים?

[illegible] להתנבאות? וכן יונתן הכתוב

בתשגי

[illegible] כבוד) ורבי רמז: שהנביא צריך להיות. שהוא עשיר ואין צריך להנות עכ"ל. והנה ר' יונה

ן בספרו ויוסף: כי היו מעשרו להם ממתנות ידי נתעשר לא היה שגזל. כי היו מודים לו לא הונה

שמואל. ואמר לכן לא נשא ולא לקח כמו שכתוב שונא מתנות יחיה (משלי ט"ו כ"ז). וכן כי טעמו: הסמוכים

היה בכבוד שהיה הכהן הגדול בישראל (יומא י"ב). ואמרו הכל הון ולא חלק לו במשך כשתנו במגילת

(פ"א): ר' אלעזר בן חרסום בחרנא לוה מרתא טובא עבד מרתא (הרצאה דף. פי' המיוחס לרש"י) ולא

היה לנו מנדו למטרם עכ"ל. ואם היה איש תשומות לא היה יכול להיות הכהן הגדול בישראל לפי

דרש ר' נחמן בר כהן בפ"ק ולפי' חז"ל תמצא: עשיר גם בהיותו עם אם אין לנו איש תשומות

ומינהו יונה ר' אלעזר בן חרסום. כי עם כהן לא עשה חנוך כאשר ואמנם מצא הלום

כאיש אשר מצא זהב ונבצע לו. והראב"ע הוא עד נאמן עי"ש. ולדרך החכמה והמדה והשלמות

השלמה יובן גם להתעוררות של בית רבן. ולר"ג מביא לשון המתרגם ספרי רש"י על ב"ב (דף י"ב ע"א ד"ה

מבה בזמן): אמר שנטלה מן הנביאים שאינם חכמים עכ"ל. ודברי מבואר היטב המתרגם בפי'

הראש (שערים שם): אין הקב"ה משרה שכינתו במבינים עכ"ל. כי רלה והורות באה אשר כוונת רו"הא

אך על השראת השכינה המתנת בעולם נבוא נגוע לגוים ולעמה תמורו לאו. ולפי באורו

גבור ועשיר הם כפשוטם. גבור בכח ועשיר בכסף. לא גבור בכובש יצרו ועשיר בשמח בחלקו

הנזכר באבות (ראש פ"ד). אבל הרמב"ם פי' גבור בכובש את יצרו כבאבות. כי כתב בספרו

משנה תורה (הלכות יסודי התורה ראש פ"ז): ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה,

גבור במדותיו ולא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו

תמיד עכ"ל. ולפענ"ד מאד דברי הרמב"ם צ"ע: מלשון הגמרא דגבור כפשוטו שיהא בעל כח. וכן

עשיר כפשוטו. שיהיה לו ממון הרבה וכו' ומכל דבר לפסוק דיוק למה לא פירש שיהא גבור

בכח ועשיר ועניו וכדאמר ר' יוחנן (נד' ל"ח) והרא"ש פי' אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו

בנביאות. ומשמע מדבריו כשלא בנביאות אפשר שיתנבא אע"פ שלא נהיו כל המדות הללו.

וכבר לא נעלם [illegible] לפרש אות תמה בנבואה [illegible] [illegible] בנבואות עכ"ל. והנה

[illegible]

אין כן רבה' עצ"ב בהשמטה. בתוספות בלשון המהרש"ג (סי' פח') שהוראה לשון שהוקש בה
שבשעה חשבה זה וניכש: אפשר שהוראה הנזכרת וכו' שהיה שם לגלשה. ועכ"פ לשון היינו
שמושגים בתחומה ההוא. ועכ"פ הנזכרת הזאת שלא נתייחד לכלל אותן אלא להם
שבני התורה ואין שום נולד. ראשו להשאנך אם לא יהיה חכם עכ"ל. ואם לא פרוש
הבורא נשא. סברא על פרושה גם בהיות תה' הוא לפעמים באמור אמרם: כל אדם
שאין לו אשה שרוי. בלא תורה (יבמות סב' ב') ואינו אב"ה תה' גמור.

ל' ע"א: מחובק על צוארו בדרך עט"ג, כו עיין: אדירך נסבבת וכ' עלות: אף
ידך. וכו' אב הוא בלשון באהבה אביו (בעלים לט' א') שפירשו רש"י: כמו ויפל על
בי (מיכה ג') עכ"ל. ור"ל השלם המחובק ועול שבט מוסרק על צואר בנך.
שם: חנוך לנער על פי דרכו. (משלי כב'): ר' יהודה ור' נחמיה. חד אמר משיתסר
ועד עשרים ותרתין. וחד אמר מתמני סרי ועד עשרים וארבעה עכ"ל. החנוך אשר
ר' יהודה ור' נחמיה מדברים בענין אינו לתורה. פשט חנוך הנער במשמע
רק להתנהגות מוסר כפי' רש"י בזה. כי החנוך לתורה והוא עוד בהיותו נער קטן.
בלשון הגמרא: קטן שהגיע לחנוך (חגיגה ד' א') ובפי' הר"ן על הרי"ף (סוכה מ"ב דה"
תינוק היודע): וכל קטן שהגיע לחנוך חייב מדרבנן. ואין החנוך שזה סבל ערוך אלא
כל חד וחד לפי שנותיו. כפשוטו: חנוך אין לשון לאחר וכו' ומשמע באין לשון לאחר
בשנים מבן שש ומעלה וכו' עכ"ל.
שם: בשני דמשנה עבדתיה עכ"ל. ופי' רש"י: ספק שאינו ראוי. לרשויות האלו וכו' עכ"ל.
ואמרו: מדייק נשמה שלשה נקודה: סופרים בפסוק האותיות וזה נכון ענין ושם
מעלה אלה כלל ולא הוכחה שמדייק ולא כלום עניין.

[illegible] ר' [illegible] של [illegible] הסנהדרין [illegible] · וכן כתב תולדות המוחש לרשי (ט"ג א' בד"ה רב [illegible]) [illegible] הסנהדרין] שבה עמדו הנביאים המוכתרים לישראל [illegible] ולכך הנדרש הנ"ל אין [illegible] נביאים בשלשת הדורות מנין הסנהדרין · ואשר הולכים הנביאים לפחת [illegible] והתמעטות לפי [illegible] כלו הנדרש [illegible] של [illegible] תולדות הנ"ל. [illegible] עד [illegible] ונתמעטו [illegible] ויתאספו הנביאים עד' הסנהדרין טרם [illegible] [illegible] נשאר [illegible] אין נביאו [illegible] ואומרים: [illegible] לי והוא לא דבר, והוי [illegible] בעד חוץ, שוא [illegible] · ולכן התהוותם [illegible], כי [illegible] בעלם [illegible] שבתא [illegible] בעד [illegible] חבלו רבו כמו רבן בכל דור ודור נביאי שקר ומתוך הים [illegible] באמר [illegible] · הוי והוי! [illegible] והיה והוי על-שברים ואחד [illegible] חלוף [illegible]! [illegible] עוצב [illegible] והעצבים [illegible] על-שבט כי סר [illegible]! [illegible] הוה היו [illegible] גם-יומם ומאבדו נפשות, שבטים [illegible] היו, ותהי [illegible] שרוק [illegible] ויתן לב [illegible] אור ומעליו [illegible] · כמו נשר [illegible] [illegible] דם [illegible] בשדיהם ובמתהלותם נתבדו [illegible] הארץ. לו היו תמיד על-יד [illegible] והעוונות שבתו [illegible] ומחרת [illegible] לא דבק, ולא [illegible] שוא ונביאי [illegible] שואה, [illegible] לא התגברו [illegible] ואמונות הבל, [illegible] אור [illegible] עד עולם · [illegible] ומאז ההגות [illegible] הגדולה אשר אבדה [illegible]! והנה בסנהדרין [illegible]) כתוב: אין [illegible] לא את נביא השקר [illegible] על [illegible] של שברים ואחד [illegible]. [illegible] להוכח [illegible] אשר היו [illegible] נביאי-שקר גם [illegible] ושבו [illegible] [illegible] רב [illegible] · ולכן [illegible] תשובה לשאלה ואומר, [illegible] נביא השקר אשר [illegible] סנהדרין הנ"ל לא [illegible] גם-[illegible] נבואות נביאי השקר [illegible] לא [illegible] [illegible] ולכן [illegible] כי [illegible] הסנהדרין אשר [illegible]

[illegible] הגאון [illegible] עיי"ש. בכך רבו היה והשתא

[illegible] חולק (סנ"ב) [illegible] כבר אמר גלות ובדור לפא עד שאמר ומה הגלות שבה

[illegible] גלות ובדור לפני עד שאמר ומה הגלות שעברות טהורין

ועומדין על הגאון עיי"ש. . . . . .

לה"ב א': [illegible] להם [illegible] ופי' רש"י: [illegible] להם כמו שיעברו [illegible] עיי"ש.

בראשית (כ"ט א') כתוב (לפי נוסחת הספרים ערך [illegible] א') ,,[illegible] אותן בתשובות [illegible]

על [illegible]" [illegible] רש"י: [illegible] תרגום: לתרנגלין. ולשון רש"י נראה שהיה גורס:

[illegible]. תרגום: [illegible] . . . .

שם: והוא [illegible] [illegible] [illegible] ולא [illegible] עיי"ש. ומה שפני גורס: [illegible]. תרגום:

[illegible] . . . .

ל"ב ב': [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] על

אחד ואחד. [illegible] לא והוא כבן [illegible] [illegible] [illegible] עיי"ש. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אחד.

הן הבכורים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אחד. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עד [illegible]

~~[illegible] [illegible] ולא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ואין [illegible] [illegible] [illegible] (סוף~~

נ' ע"ב).

לה"ב א': [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עיי"ש. [illegible] סדר הדורות (ש"פ [illegible]) בשם [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] (כ"ה [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible].

לה"ב ב': [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] שהתרגום [illegible] (ו"ז, א):

מרגלא בפומיה דר"ט [illegible] מרגלא [illegible] [illegible] ותני מרגלא בפומיה

[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ויאמר [illegible] [illegible] [illegible]:

מרגליות: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] . . . . . .

[illegible] [illegible] רש"י: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עיי"ש. [illegible]: [illegible]. [illegible]: כתר. [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

[illegible] [illegible] וקרא [illegible] [illegible]

[illegible] "[illegible] [illegible]" [illegible] עלוי. ועי' פי' [illegible] (עי' [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] כל דור על החלים: עי' [illegible] (עי' [illegible]

[illegible]) פי' בדרך אמת, "שהוא חי [illegible] אותו [illegible] מלח" [illegible] (עי' ב' [illegible]

פי' "[illegible] [illegible] [illegible] כל אדם [illegible] [illegible] [illegible] חי [illegible] [illegible]" [illegible]

[illegible] [illegible] אשר בדברון..

שם: לפיכך נקראו ראשונים סופרים ועי' חסד [illegible] דברי הדורש שונה עי"ש. מה המאמר

הזה כיה? מה ענין אצל הכתוב לפנו ולאחריו? ונ"ל: כי בעל האומר: אלו בכתוב ושננתם

לבניך אל תגרי ועי' אשר לפנו הוא גם בעל המאמר הזה. ועי' [illegible] הוא כתוב:

ואמר רב ספרא משום ר' יהושע בן חנניה לפיכך נקראו ראשונים סופרים

ועי' עוד [illegible] בזה [illegible] חסר [illegible].

שם ב': אמר מה שהגעתם [illegible] מה שהנחתם עי"ש. וע"ע בפי' רש"י: [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עי"ש. הוא לשון הגמרא [illegible] (פה"ג א')

שם: בתוספתא [illegible] עי"ש. וע"ע פי' רש"י: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]

שאין לו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] עי' תחת: [illegible]. [illegible]: [illegible]. ופי' [illegible]

על [illegible]. והוא פי' רש"י [illegible] אומר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אדם:

את [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (סוף המסכת). ופי' רש"י: [illegible] [illegible] [illegible]

לבסוף [illegible] בין השורות [illegible] עי"ש. וכן כתוב: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(משלי [illegible])

שם: כיון שאדם [illegible] את [illegible] ואת [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עולם. [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] עי"ש. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: כי [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] את [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

105801 27/8/1874

[illegible] ישראל וקדש מי רבי [illegible]

[illegible]

שם: והערה [illegible] ז"ל הוא לשון הכתוב ישעיה נ"ד ט"ו).

שם: והגבלן נשים ואנשי הגבול וסובבן יעור לעיר ע"ש. אולי ממה: ~~חרבן הגבול~~ הגבול. ע"ש: הגבלן

ש"ת גבלן הנמס ~~[illegible]~~ לכשו וה' אמר הרב העוזים הנוגה גבלן וסובבן אנשיו אחר לעיר [illegible]

ויפק [illegible] ושמחה. [illegible] (בסון הראשון [illegible]) הגרסא: [illegible] הגבול.

שם: בן [illegible] גם בת [illegible] באיבה בחורים [illegible] איש אנשי [illegible] ע"ש. הוא [illegible]

שלם [illegible] (צ' ו'). [illegible]: [illegible] ע"ש: [illegible] שם.

ב"ה

אהוב רעיו ומבוקש מאוהביו כעושר ולב טוב מאן השבו בשלום וכבודו, הרב הגאון, החכם

הכולל, הפלפול המפורסם, המדבר בשלום. מוה"ר נתן אדלער הכהן.

הורתו מספר מחלותה לנתוק בספר טוב ונבר את העדות והאהבות על כל המגבות

אשר בראו [illegible]. והשבתה לנשן לשון [illegible] כמו דמאת [illegible] ותשאול [illegible]!

להגיד לו בשמחות עלינו. ואם [illegible] חן ושכל טוב ברצון [illegible] לו ולבבך!

את [illegible] [illegible]. [illegible] ברצונו ובתודה אשר [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]. עלינו, [illegible] חולך [illegible] וגירו.

[illegible] לו חסדו [illegible] עזרה נבוראים ואת ר' יהודה [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] בטעמים [illegible] לשון [illegible]

ונתתים תחת התגרה. ולא לשון הזמר רע.

[illegible]: האומר בלשון הרי זה בושה וכלמה. ת"א: בטול רבות עצ"ל. הוא הדלתא שאין לו [illegible]

[illegible] היינו שהיה אומר שנתן לאמתו על סודה בלשון.

[illegible] כי עלתה במים עברים וכן לדלה תשובה. נתן חרירים עצ"ל. לכן וכתב גם בנמדים גם

החרירים בשם: דבר אחר.

הקודש
[illegible]: עלתה במים שמם וכן לדלה תשובה נתן עברים עצ"ל. הוא בדבור שמונה שנת [illegible]

(קהלת ה' יא'). ובתורת הבית והמשנה" (שער א') כתב: עבדות. תרגום: שיבה. ורוצה לומר

(בסתום בא"י הא") נראה. כי אין הנשים נתן עלות ולא עבדים. כי כתוב שאמר: הבל ונמדון

על בעור חוץ אבלון נשים אפילו עבדים. ה' נראה בשם לי גזירה זו, שאין אפילו נשים. [illegible]

אין נאמנות ורבא שכן. עלות וכן בודקת כל שהוא על שהוא עצ"ל. ועיין שם בי' [illegible] על

האלון ירמה בסתום (ב' ב' דב' הוענה) ותבואו, הרן על הטור (שם).

[illegible]: ע"ב ב': נתן אשה בעזרה אין נותנין עצ"ל. ופי' תוס': נתן אשה בעזרה והתגלגל [illegible] הרי

אין רגילות שתכנס לשם רבו להתגלגל שהרי כגון הוא עצ"ל. ופי' ראוי לבטל [illegible]

[illegible] לקדש אשה בבית הכנסת שהוא מגדל ארץ.

ע"ב א': הוה דורש כל אתים שבתורה. כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא (דברים ו') פירש עצ"ל.

תרגום: ית ה' אלהיך תירא" [illegible] את ה' אלהיך" (שם ו'). וכאן [illegible]:

זה לא פרש כיון שבעזרה ולמבחר. את ה' אלהיך הקדים לאת ה' אלהיך תירא? הן [illegible]

[illegible] אלהיך" [illegible] את ה' אלהיך. [illegible] בפרק ו'.

[illegible] [illegible] [illegible] חביה עצ"ל. ופי' רש"י: חבי חבורה. [illegible] עצ"ל.

[illegible] שלא [illegible]: חורבה. תרגום: חדירה. כי [illegible]

[illegible]: [illegible] ([illegible] ב' [illegible] ב'). [illegible]. כי [illegible]

שאלו וכו' עכ"ל. וכן בס' [illegible] התגרן את הלשון". ושמא

[illegible] עמ"ר לה): במתניתין כתב הלבוש בשם רש"י דלא גרס רבי, רק ר' יהודה הנשיא כי ענוה וזכות בית התגרנין וחכמו דורן נצחון דבר זה בגמרא שסדר רבי ינאי. כי הוא היה בימי רא"ה וכו' עכ"ל. ועל "ויכוחתא התגרן" הנשנה פ"ה לא פירש הגמרא מי המה. ולא הוכרח במגמתו עם הם כמו "ויכוחתא התגרן" אשר בימות הה"ל שהם ר' יהודה נשיאה וזכות בית אב רבי וזכות בית פרודרש הרמב"ם. אולם מבוים אחד ומר שמעת ר' יהודה נשיאה וזכות בית. והוא אע"ג (לד"א). כי שם רבנו של ר' יהודה נשיאה לא התגר רק ר"ב בדרום שמן ועניין אחר מבטן ולא רצה להתגר את פתן לעניין לא והגר ג' בדרום ויגרע בית ביתם שפוא וכו'. וזה מוכח לעיל שלא התגר שתשא הכלה באפריון בתוך העיר, ולכן חשוא מאד [illegible]. ועל זה שתלויה [illegible] נצחון במאמר הזה בגמרא אחרו מות רבי. כי רבי לא רחק על עצמו "ויכוחתא התגרן". והנה נצחון כב גם מאמר "משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא" כמבואר בס' הרמב"ם. וטעם ההוכחה כתוב הלאה בגמרא "משום ענוותנותא" ובאמת יובן לו. כי מבוא לא חשו הגוזרים שלא ת

כלה באפריון בתוך העיר לענוות? הנה אם כונו היו התחבלה ובת. הכלה

ומתה טהרה ופרישות עכ"ל. תוס'. ומתה. ז"ל: ומתה כהפוך המאוחזות כי לא [illegible] לשון נותה על טהרה ופרישות.

משחרב בית המקדש בושו חברים ובני חורין וחפו ראשם עכ"ל. על בני חורין פי' רש"י "הבעלים" ומה לא אבע ההוראה הראשונה לבני חורין מאותו תשא. ובלשון חרמים אתם בני [illegible] אם הסם עבדים. ובלשון הנביאים זורה "חורים" על שרים. ועיין פי' הרמב"ם חורים [illegible]): ועניין בן חורים שורשה מעלה הגדולים והפך בן פלוני עכ"ל. והספוריע

Skabraskin
Reifmann
apr. 8
1896

8
1887

8
1887

4 ЭКСПЕД.

כבוד [illegible]

[illegible] כחן [illegible]

[illegible]

בכל [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

עצרו [illegible]

[illegible]

ПИСЬМО

[illegible] נאך - באמת נאך - [illegible] [illegible]

און [illegible] לשלה כסף [illegible]

[illegible]: [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

היו עצלו. אני אתמה עוד יותר הלא [illegible]

[illegible]) כתוב באר היטב: מה פירוש [illegible]

[illegible] ובשו [illegible] [illegible]

בא ט׳ שני [illegible] גם הפסח [illegible]

רמ״ס פירוש בערה על [illegible]

הערוגה [illegible] ב

[illegible]

בפירושו [illegible] שרת תשגם [illegible]

כשבא בערבות [illegible]

נתן ע׳ [illegible]

ושבש נתן ע [illegible]

מהר [illegible] אשה [illegible]

כמו ענין נתעבר [illegible]

[illegible] בלשון [illegible]

קפס [illegible]

הה באחרונו [illegible] והשג

תשגם [illegible]

[illegible]

זאת אין [illegible] חכמי התלמוד הבבלי

אשר דברו בלשון ארמית [illegible]

הלשון בשרש [illegible] גם [illegible]

[illegible] נכה [illegible]

[illegible] [illegible] (כאשר הראיתי באחרונה:

[illegible] אשר בהכרמל התדשו) לא [illegible]

[illegible] את הירושלמי. כן גם - אנכי [illegible] לחקור

[illegible] את הא״ [illegible] ע״ [illegible] [illegible]

הרים לא אכדיש ואעיר את [illegible]

[illegible] ותפא עלו דבר. אשר לא כן. [illegible]

הוא לו עד בלו - די. ואם בגלל

[illegible] אפוי ואעבור עוד בו בט - ח [illegible]

[illegible] את - הכסף ו רק הוטב ולה[illegible]

ש[illegible] [illegible] ועל - הדבקה הגדולה

[illegible] דבודן תודה וכן עוד תפוים גדולים [illegible]

[illegible] [illegible] בהן ואם אם [illegible] [illegible] [illegible]

עברה [illegible] אבל אני בטל ו ו[illegible] - [illegible]

[illegible] [illegible] ואתפשה לא [illegible] [illegible]

לכה [illegible] ספרים שבירושלים כי אם [illegible]

[illegible] להיות בנפשי.

[illegible] שם החלט[illegible] [illegible] שלא הוכר בראשונה

[illegible] על הספר [illegible] [illegible]

אז כן לא [illegible]

[illegible] היו [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]ה.

ג') ותמהני וכו' כי במנותם את המאמרים הרבים
אשר בהם לא שמו את לבם אל התא"ל [illegible] את
הירושלמי (שעלים סא"ה ה"ג) שנה[illegible] [illegible] נחמיה
וכו' ושניהם נגד התא"ל שהשגים [illegible] [illegible] על
מנינא עכ"ל. ידעתי גם - ידעתי את [illegible]
הזה. ולא הפלגתי לדברו [illegible] [illegible] אל [illegible]
היה יכול לחלוק ולאמר אשר [illegible] עם
פלוגתא ואין ביניהם כי אם שנוי לשון [illegible] עין
ואולי היה פתאם לפני מסדר ה[illegible] ;פלוגתא
תחת: מנינא.

ד') מה שהפרית [illegible] [illegible] ס[illegible]
הש"ס נ"ע ומתשגוותן וכו' [illegible]
הש"ס אשר היו בנוסחים בלשון [illegible]

ספר [illegible] לסימן. על [illegible] ס [illegible] התן
מחו [illegible] על מרעה ומה להם [illegible]
עט'. ומה אפוא נעו אל הר גם) [illegible]
בפשוטות אשר הפאת[illegible] והתלמוד [illegible]
אשר ~~הבאתי~~ בספרו (לבד 8. 9 [illegible] 3
שות לבו לכן. וגם: ומחו [illegible]
מט ') אינני מרעה.

ה') דבו אחוך. עם שהפלא על [illegible]

תא מגור. ובקדושין (נט א׳): אי נתבונא לך מיהבלא
לי ד׳ אמרה זוה הבקה מיתבא עכ״ל. והבונא הוא
מתנד ומיהבא מגור. ובב״מ (סד א׳): ואי נהבונאך
(ואחר כך - סי׳ רש״י) בני עמידא. עכ״ל. והנה כה
מתנד בשרש נהב. וכן עוד הרבה עד אין מספר.
ועכ״ז אין עוד ספק אשר שנוי המתרגמים הארמיים
בשרש נתן העברי, אינו מגור ומתנד אותו מדרך
הלשון הארמית ומסגנונה כי אם מדרך התשגי׳
לפני דלת עם הארץ ומשגיאת המגילה מגיני
ואני דרשתי אחריה ובקשתי לבא בסודה ודעת
מה ראו המתרגמים הארמיים על ככה לשנות
בפעל אחד לשון העתיד מלשון העבר. איה משוגה
ואנכי בטוחני [illegible]
עתה, בטוחני לדבר על-אדות מתגן אשוחה לפניך
הערות הנוגעות אל-ת״א והוא בחסדו יחוה אותי
דעתו עליהן

2) בת״א (בראשית ב׳ ט״ו): דהות עבידא עלוהי
ולפלחין בגנתא דעדן. ומה: דהות עבידא עלוהי
ומה: בגנתא דעדן ד׳ הכי, ושב [illegible] אחרי עונו
הגדול בגן עדן ד׳ ומה זה. כי כה הבן מכה
האב אשר שלח מגן עדן ד׳ ולא בדרור כי הנה
בגנתא (בבלית) ש״ו: לגנתא (בוט״ד), מחור

ה (ג׳ כד׳) על: מקדם לגן עדן. ור״ל ולפני גן עדן: ה׳
וכי כתב: [illegible]. ק״ו: עיין ד״א. ור״ל וישב בארץ
נוד אשר היתה עשויה לזה ונועדה מאז להיות כל-
הגולים נדוים שם. ועיין פי׳ רש״י שם.

2) בספרו (צד 23) הבאתי דעת חכמים אשר ת״א לא
היה כתוב עלי ספר ט עוד לא הותרה כתיבת
דברים שבעל״פ. ואין נפלי מתה אל-זה. כי בתרגומים
דברים שבכתב מלה במלה לא יתכן דין: דברים שבע״פ
אי אתה רשאי לאמרם בכתב. יען אשר בענין תרגומים
כזה דבר שבכתב הוא אך לשונו דבר שבע״פ הוא,
[illegible] מענין לא נשות לב להלשון כי אם להענין. וגם
כי יש מעט נוספות בת״א על הדברים שבכתב. הנה ט
הזה מאפס ותהו נחשב לעשות ט-התרגום ובלתי
נכון לאסור כתיבת ט-התרגומים בעבור החלק המעט
הזה. ואין כל ספק אשר דברים [illegible] כתבו החכמים
לה ולזה עוד טרם הותרה כתיבת דברים שבע״פ.
מגלת סתרים הנזכרת בתלמודנו ועדה עז׳. עוד
ט׳ אשר בגמ׳ זה כתוב במגלה (ג׳ א׳): שכחום
וחזרו ויסדום ולא: שכחום וחזרו ואמרום
ככתוב לפנינו: תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו.
[illegible] ויסוד חגי

[illegible]

הערוכה סנהדרין התפלאתי ורמזתי פליאתי
זאת. בכתבי שמה: ויעוין סנהדרין (סד' מה")
עכ"ל.

ו'). וכן השכילו לכונת כד תו ר"ל צנו, ונראה פתי
עכ"ל. אותה וכין השומע בין: כד חו הלדה וכין:
כד אינון חיין אשר שם (כ"ג ג'). כד חו (שנ"א
ב' ט"ו) ד.

ז') ומדוע לא תפס להגיה וזפין וכו' עכ"ל. אחרי
הדפוס תקנתי כן על-הגליון.

ח'). שרש: כלם בהוראת בושה מצאתי גם בתנ"ך
על נביאים פעמים רבות.

ט'). על-אדות תשגיח תפלת אלוה לו מכתב גדול
ורחב ידים אך-אדע אשר לא יהיה לו למשא ובו
נראה יושר משפטו.

י'). ים מותי. לא תשגיח יומא במותו וכו' עכ"ל. בספר
מסורת התרגום אשר חדש מרדוב כא ע"י החכם
ר' אברהם בערלינער כתוב לרשות ורא
משגיח) אשר בפי' כתוב בתשגיח: ורם פלותי
כבורא.

יא'). ובשר בלדה עבפה כן הוא בירושלמי. אתמה הוא
ירושלמי עולה [illegible] ס"ב לא נודע [illegible]

כורשו עמו לדון ולקבל לחיב קבלה. ובכל
זאת לא נשארו רק גם מסדר התלמוד שם אונקלוס
על שפתיו. ואולי כי - המאמרים האלה נוספו אחר
עפ"י התלמוד והמדרשים. ואנו אומר. כי אשר
בשם אונקלוס: קבלה. ולא: צלה"ב כהוראות: והוגן
היה ומן לא ידעה ההמון אשר היתה הורתם ע"י
תלוה ובאמת היתה אך על סגולה. ומלבד מורתה
סבי"ר אין עוד מורה אחרת:

ע"י - לא תמצא עמדי. ולעזרני לעבודת [illegible]
תשאלות נביאים וכתובים גם - בחכמת גם
במליצה לפני אדירי עדי הארץ.
אשר לא כמדמה הראשונה [illegible]
[illegible] . רמשיה לחי מודיעות. יהיו [illegible]
ומיעולות במאד מבלגות. ואל
העלות לסבת הסבות ומסבב
ולכבוד השר מאנטעפיארע והם גם רעי [illegible]
עבדי ויעדו והתן בזמן הזמן דברים [illegible]
אנא רופא לשבורי לב! רפא לבבו והמשיכנו
ימים הרבונים אשר כבר באו עד - נפשו
ונשמרנו כימות עולם ואהבם ברחמים
מאין הפגות ומעבדם בשמחה ובטוב לב:

ולחשבון זולתו משלם עוד. והיסוד החזק הזה
הוא הכתב. והשוט הישר וחרץ משפטו אשר
אונקלוס בראשית - כל החשבון כבר נעשה פעם אחת
שת עצות בנפשו ויגון תחבלה ועצור עצר
בעד השכחה ולעשות יסוד מוסד לחשבון
זולתו ועלה בתהו ואבד עוד. כי כן דרך כל
משובו דבר ישן אשר נשכח מסבה מה. ואיתן
יחשב מחשבות זולתו וכל המלחות ולגעת
עוד עדיו. ונגד השכחה אין עצה ואין תחבולה
כי אם הכתב. ואת נא כבודו מעיינו בזה
ויודיעני משפטו.

גם. בספרי הבאתי מת"א מה' מאמרים המובאים
בתלמוד ובמדרשים בשם חכמים אחרים ושם אונקלוס
אונקלוס לא יזכר ולא יפקד. ואמנם מצאתי לאנש
מצאתי עוד מאמרים רבים כאלה ואביאם אי"ה
בדרושה השנית. ולדוגמא יראה - עי' בסנהדרין
(לה" ע"א): כתיב ויאמר ד' אל משה קח את כל
ראשי העם. אם העם חטא ראשי העם מה
חטאו ? אמר רב יהודה אמר רב אמר לו
הקב"ה למשה חלק להם בתי דינין עכ"ל. ועיין
שם פירש"י. וזה כתוב כבר בת"א: דבר ית

הערות השיר הזה הוא בנוי (עיין [illegible]): ופותחת: [illegible]

וישר [illegible] (?): [illegible] אשר [illegible] [illegible] [illegible] אלו

ופנה הרשע ועשה [illegible] שי. [illegible] [illegible]

[illegible] (ר״א) לבאר לפי הנאמר [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible]

ולזה [illegible] סוף השיר: [illegible] [illegible] ועל הדברים והאמת

האלה לא בבור, כי גם היות [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

כף שלמה [illegible] אך הוא [illegible] את [illegible] [illegible] [illegible]

הרוחות [illegible] לפני די [illegible] אל [illegible] [illegible] [illegible]

ובכן [illegible] המשגים עם [illegible]

[illegible] דחדוה (שם סב׳ ג׳) [illegible] [illegible]

[illegible] רק תפארת ד. [illegible] [illegible] עפ״ הלשון [illegible]

(ס״פ ל״ד) אשר תפארת הוא [illegible] [illegible]

[illegible] שמחה. [illegible] הדברים הבאתי ראיה [illegible]

בתהלים (קנ״ט): על תפארת

[illegible] בבה״א (ס״ב)

[illegible]

[illegible]

נזדמן הנאמן המשתאה מרחוק מול הדר כבוד
הנודע
ר' יעקב רייפמאן
שעברשין (רוססיא - פאלען) על שמות הרב
ומלא הגליון אציגה בו שני מני הגהותיו ושו"ה.
לדוגמא:
1) נדרים (כ' ע"ב): מאן מלאכי השרת ר' יוחנן ע"ש. ועי' מבואר היטב הכתוב בחגיגה (יו"ד ב'): והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע ע"ש.
2) שם (שם ושם במשנה): ונדרי הבאי ע"ש.

ועי' בתוס': גוזמא והבאי לשון אחרים ע"ש ותרגו' אחרים. ע"ש: אחלי הס. וכן כתוב בערוך (ערך גוזמא): גוזמא, לשון הבאי, ודברי הבאי, אחד הוא ע"ש.
3) שם (כ"ב ב'): כל שהוא תפארת לעושיה ע"ש. ועי' בתוס': לעושיה הקב"ה ע"ש. מה מורה שהיו גורסים: לעושיה
וז"ל ומלהון של האדם ועיין במגן אבות על המאמר הזה. — לו ידעתי נוסחת הדרש הנוסחא ר' צ"ה דיינעמו
וירגו: ו[illegible] ... ידעתי [illegible] הזולו [illegible]

[illegible] בלשון אפשר ומחויב. שהבדל

הוא לאפשר שהשם לנו לשנות ולא יודע לו אשר בנוסח השומרונים עם

שינוי תיבה: "שרק" וכו׳ אשר הוא עם ת״א הנדפס לדעתי לסופר

נוסח השומרונים. ופה יתבאר נוסחאות השומרונים המשתנות מת״א [illegible]

על פיהם. ואלה הן:

נוסח השומרונים	ת״א
א) מאישה (בראשית ב׳ כ״ג).	מבעלה
ב) איל אחד (שם כ״ב י״ג).	דכרא חדא
ג) יקראנו (שמות ה׳ ג׳).	יערעיננא
ד) המולד לעבריים (שם ושם ט״ז).	דתהויין ליהודיאן
ה) כהיות התבן נתן לכם (שם ה׳ י״ג)	מתיהב לכון תבנא
ו) וזמרתה (שם ט״ו ב׳).	ותושבחתי
ז) יעור עיני פקחים (שם כ״ג ח׳).	מעור עיני [illegible]
ח) שתים חלות (ויקרא כ״ג י״ז).	תרתין גריצן
ט) ואחריתו עד יאבד (במדבר כ״ד כ׳)	וסופיה לעלמא ייבד
י) וגם הוא עד יאבד (שם ושם כ״ד).	ואף אינון לעלמא ייבדון
יא) ובמראה גדולה (דברים ד׳ ל״ד).	ובחזונין רברבין
יב) המראה הגדולה (שם ל״ד י״ב).	חזונא רבא

ונמצאו עוד גם נוסח: ועל עזנות אנפי [illegible] (שמות ל״ד ל״ה). אשר

השומרונים לשון ת״א [illegible] משלשלות בו [illegible] (בזיות) ותחת

[illegible] שהוא לשון [illegible]

[illegible] כל תוכו מיותר

[illegible] עקל. הוא תגובה נגדו וכו'

[illegible] אחר שעשה כזאת [illegible]

[illegible] לבטלו.

ב) בתענית (ד' א'): ואמר רב אשי כל ת"ח שאינו קשה כברזל אינו ת"ח. שנאמר וכפטיש יפוצץ סלע עכ"ל. ופי' רש"י: נבדלים ונשוקים בברזל עכ"ל. והוא תגובה נגדו וכו'. שנינו בברייתא: לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי (שבת ל' ע"ב). ונלמד מזה לא הרבה לשון: קשה כברזל על עקשנות. ולי נראה ברור, כי כוונת רב אשי הוא: כל ת"ח שאינו קשה כברזל לבלתי ינוד הֵנָּה וָהֵנָּה בדעותיו ובסברותיו (אופורטוניזם, [illegible]) אינו ת"ח. כי ת"ח צריך להיות בעל-מחשבותיו ובעל-עקרון [illegible] לכל. ואין המאמר

הזה [illegible] המאמר הנודע לו: [illegible] דדהבן [illegible] וכו'. והובא סמוך אליו עם ביאור היות שניהם נלמדים מפסוק אחד. [illegible]. ואמר בגמרא: [illegible] וכו' [illegible] על המאמר הראשון ולא על המאמר השני.

[illegible]

ועל המשנה ג׳ על פלוגתת [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] על [illegible]

ע״ש [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כי ברור תמצא [illegible]

ההולך [illegible] [illegible] בלי שיטת [illegible] [illegible] בכד (והתשובה ב׳ א׳) עיין.

[illegible] אשר בתשובה [illegible] [illegible] אשר הדרך היא [illegible] ולא כן

[illegible] אשר בתשובה. [illegible] הדרך היא [illegible]. כי הוא כן: רק

([illegible]) [illegible] לו [illegible] הדבר על [illegible] [illegible] אין עוד.

עיין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לי דבר [illegible] על

תשובתו.

יעקב רייפמאנן

שעבעשין עש״ק אחרי וקדושים תל״ו.

ב׳ הערות

א) הרשב״א כתב בתשובותיו [illegible] (נ״ט ב׳ [illegible] ד״ה) והוא [illegible]

[illegible]: [illegible] [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ולא [illegible], כי [illegible]

[illegible] [illegible] על [illegible] בן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ע״י [illegible] [illegible] עם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] את עצמו

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] יש בה [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] על [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]?

[illegible]

פירושי פסוק.

ז. ג (סי' לג): עי' [illegible] פירוש [צ"ל: מאמרים] הס"ב רבי מנחם המאירי [illegible]

ר' מרי [צ"ל: זמרים] המגפת נותנה [illegible] ולא יתחלו אצלן על המזבח [צ"ל] להקב: על

לא בשנה ולא יתחלו אצלן] [illegible] נתון בחתה עי'. ואמר: כל מגפה מרובה וכו' הוא

[illegible] מונה לפנינו פרוק דבגליות ר' מנחם: בגלל מגפה

מרובים לזמרים וזה נשמר בעור והתפרים עי' והמאי: מרובים לזמרים והפעם

[illegible] (ר' סוף ע"ב וע"ז דע"א): מגפה היתה באותו [illegible] שנה [illegible] אחד

ואחד מוציא עשרה [illegible] נמצאת [illegible] מוציאה [illegible]

[illegible] [illegible] לתגורים [illegible]

[illegible] המגפה [illegible]

מאמרים. [illegible] כל [illegible] מרובה [illegible] אמרים [illegible]

פס. (ס"ב מ"ו): אין [illegible] שונה כל חברו [illegible] המגפה [illegible]

המגפה). [illegible] מנחם [illegible] הוא [illegible]

[illegible] מפירוש המחבר. ואמר: [illegible]

מברטנורה (ס"ה פ"ו מ"ב וט"ו) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] לא [illegible]

[illegible] לא [illegible]

[illegible] את [illegible]

[illegible] את [illegible]

[illegible] אומרים אותה [illegible]

[illegible] ברטנורה: [illegible] אומרים אותה [illegible]

[illegible] הצבור אמן: [illegible]

[illegible] ואין [illegible] ואין אומרים [illegible]

כמו שאנו פירוש על דבר עז"ל בשם נלמד זה, ופי' לדעתו אין שום דרך למצוא תשלום מהת"? ונדרך אעג אברהם כלא. פי רש"י הביא. שם (ט"ז) פירוש מונח על לטוטפות שהוא כמו והטף אל דרום ולא השיג עליו מאומה גם פי לפי הרחבה הפירוש הזה במחברת מנחם (שרש טף) אין צרך למצוא חשבון בתורה. אך הוא את המחברת ואחר אך בפירוש הזה לבדו והסיבה להיות מתאים עם הקבלה. ועיין היטב מחברת מנחם (שם) ובפירוש רש"י (שם) ושומע זה ודעת זה ורואה צדקת רש"י. אבל הראב"ע דחה את המפרשים ו' ופירש כמו והטף אל דרום בשם: מבחורישונים (דברים ו' ח') וגלו ספק כלו כמו גם את מנחם. והוא את מחברתו והשתמש בה הרבה ולו ברור שאין הוא ... חשובים ומוריו לא עבר רק בהרבעתו להעציון ולא ... ועוד בשם: בעל הלכות.

2). עוד כתוב כן: את השם: אבל חשב גם בין המנוחות שאמר אין זכרון גם לשם תרגום. ובאמת כתב שם המחבר לא חלק רפול מתרגום לא תרגום ... עז"ל בהארגונאל מהמאמר אשר שלחתם לו מצורה יתנו: וראה בפרוש הנזאן מבלי אין זכרון גם לשם תרגום (רק המובא במלת אבל) והן ... ופ' עז"ל. ועתה אשר גם במאמר אשר שלחתם לו ... וראה ... לא ידעתי כן אך הוא אך שגגת הסופר.

3). עוד כתוב כן: לפי דעת המחבר מלה מלות הוא לו התואר מגזרת ... שפירש נפוח. ומנין זה? הראב"ע עז"ל הוא אשר ... לח ... בבנין מלות: רוח.

4). הגהתי: ... חחת: עש ... מאד.

5). עוד כתוב כן: דעת ... מפרשים רבים שהוא מן ... עז"ל ... לא מצאתי בשרשו גאזניוס.

במלת אדרזדא כתב מנחם: ותעבד אדרזדא (עזרא ז' כ"ג) רוחם ... ונחרוץ לפי ענינו כמשמען עז"ל: חותם ...? ובפירוש עזרא ... לפי' כתב: חותם בלשון ערבי וגלו ספק ... אולם מה זה ...

[illegible] שם כתוב. [illegible] לפי [illegible] כל [illegible]

[illegible]את המחבר לענות בלשונו בברכות כתנין עי״ש ונעלם ממני בגא׳ תוי״ט, כי במשני
[illegible]ה כתוב בלשון נראה דלא המחבר עניית בלשונו בברכות כבתנין. וכן הסגנון: אך
[illegible] בשלמשטר הש״ס. הוא מסברא כתבנו שהוא יותר כפירה כאמרם: ונראה יותר כפלה.
[illegible] בלשון המחבר המובאים בתוי״ט הנ״ל שבין ענין בלשונו למתב בשבין חוזרין של
בבבד ובתורה, ולא היו מתחוגין עד סוף הסגנון. ובסוף: בבתנין מלונין אלבעלתיבם
[illegible]שאת כביום. הוא מהברש המובא בפוספוס. יעיין טור וב״י (או״ח סי׳ רפ״ח).

ט). שם (סי׳ ל״ז): כבן גדול הנוסח מרוך דבק ומין והדיוט דבק שמאל עכ״ל. ונור דה לא
אשתר. ובמנורה (פרק ב׳) כתוב סתם: כל העולה למזבח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין
דרך שמאל חוץ מן העולה לשלשה דברים הללו שעולין דרך שמאל וחוזרין על העקב:
ואלו הן נסוך המים ונסוך היין עכ״ל. וצ״ע.

י): בפסקי תוס׳ מסכת מדות (סי׳ ד׳): עדי [כפ״מ] בי׳ הצור. כמו בטרמים וטורדין הוא
[illegible]ונט כי אדונו לשחרות. והפ״י שיורדין בלנועתב. או נגו לשון פיוט כמו הנו טורדו
נפוחו. כאלו כבן כמו חש גלגלא עכ״ל. על מאמר: הנו טורדו וכו׳ ואמרו התלמודים
[illegible]בדרשים לא כנו הוא. אך בתשובה ל׳ שרירא המובאה בספר האשכול (חב״ הלכות
שני. ותמיד ותעניות נ״ח) כתוב: מובון דינוסי מוהון עיררי עכ״ל. ולפי הכתוב פה צ״ל
בלו ספק: עיררי (בדל״ת) ובעל עזו אשכול לא ידע מזה ולכן פי׳ מלת: עיררי (בדל״ש)
ולא אמת וולא טעם ובו׳. ועל אדות ענין של שער טדי לפי׳ שני פירושי, בפסקי
תוס׳ יעיין תוי״ט.

עתה אשרה׳ כבאנט דגע על מכתבו היקר:

א). בשם כתוב בו על מעשה בן סרון: אחרו אשר נראה לו כלם כשנו לו בדרך גב בספרן
ט לדעתו אין שום דבר למעלה בשר בחלב עוף ולא עשר בשר אם לא אן לבוש
[illegible]לא עכ״ל. הנה המשנה נשר בשר שבוא לנו. ובכל מעת כתב על: למות על ידך

כמשמעו? ופירש על כתוב: ולוויה שהן בנות כמשמען עי"ל. ועי"ש

[illegible] על משלי (כ"ה ט') למדנו שהוא עשה עי"ל. ונראה מזה שעל פי [illegible]

[illegible] בספרו נדלעו רתם [illegible]: כמשמעו ועי"ל ודנה [illegible] זה [illegible]

[illegible]. ועדי דבריו פי' עזרא [illegible] לרש"י [illegible] לפני כבודו העצה אחת כן:

ד' [illegible] [illegible]: [illegible] שנה: שהוא [illegible] ונראה שמן

זה עי"ל. הדברים האלה [illegible] שהתפרש [illegible] שעה [illegible]

[illegible] אשר לפנינו. ואחרי לא [illegible]

אשר לפנינו. [illegible]

[illegible]!

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] עם העתיה [illegible] [illegible] [illegible] הנראה

בשם: [illegible] אברהם) עי' [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]

[illegible] חסדו ואמתו [illegible].

לדעתי לא תשוב [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible]

והוא [illegible]: [illegible] האהבה [illegible] [illegible]

באהבה. [illegible] אהבת ד' את [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] את [illegible]

[illegible] עבדו [illegible] ספרים [illegible] [illegible]

[illegible] והצורות [illegible] [illegible] [illegible]

שבהם. [illegible] כל [illegible] [illegible] עשר [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] עם [illegible] [illegible]

[illegible] זה מאין יבוא עזרי?

עבדו הנאמן

יעקב רייזמאן

[illegible] ים סוף. שנאמר אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות

[illegible] רש"י ד"ה מוציא אסירים בכושרות): הוציא את ישראל ממצרים בחדש כשר, לא חמה ולא צנה

[illegible] יחידים והוצאת אסירים וכו'. כל אשר עיניו בראשו רואה בדברי רש"י אלה אשר

[illegible] ביציאת מצרים. תחת: כקריעת ים סוף. והגירסא הנכונה [illegible]

מה ענין [illegible] לקריעת ים סוף רק להוצאת אסירים. ולכן: כקריעת ים סוף

אשר בבאור הנדון אינה מרש"י עצמו כי אם מהמעתיקים עפ"י הנוסח אשר היה לפניהם

[illegible]: "שמשנה סדרי בראשית" רואה אני לומר [illegible] אשר על ידי

[illegible] אסירים. ונוסח: כקריעת ים סוף. אשר להבנת [illegible]

[illegible] (עיין א') אלא: קשין מזונותיו של אדם".

[illegible] כי קשה לשומעה. [illegible] כי קשה לשומעה. אמרו ואמרו

[illegible] אבל בגמרא [illegible] ע"ג. פי' רש"י (ד"ה [illegible]): כשהאשה זונה או

[illegible] שהאשה מתקשטת כזונה ואינה עושה מלאכה ולא משמרת ביתה

ומפקרת את של בעלה למנאפים עכ"ל. פתח בזונה ובפקסנית וסיים בזונה לבדה,

[illegible]. חורבן הבית ע"י [illegible] האשה? וכן ברור אשר רש"י עצמו כתב [illegible]

[illegible]. אך [illegible] נשמט ע"י מעתיקים [illegible]. והטעם הוא [illegible]. כי בבית

[illegible] אין שלום. ואין נחת ואין [illegible] בבית. אך הוא תבוא עליו ריב ומדנים.

[illegible] שנאת הבית והרסו כרגע. ואשר אמרה הגמרא [illegible]

[illegible] שהאיש נוח להתפייס ולא כן האשה. כדאיתא בב"ר (סדר בראשית פרשה י"ז):

[illegible] נוח להתפייס ואין האשה נוחה להתפייס גרסת: להתפתות. עכ"ל:

|| מובא בתוס' בשם ס"ן אמר להן אדם נברא מן האדמה וכיון שאתה נותן עליה

[illegible] היא נימוחה. וחוה נבראת מעצם ואפילו אתה שורה אותה כמה ימים במים

אינו

כ"ב: ועל הנשים מחשבות לאומה. שנאמר ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה וכו'. וצ"ב:
מחשבות כזה מיוחד ללשון הכתוב כי אם לשון המחשבה והזהרה. ולשון מסוא ונראה אותם
"מחשבות". ונ"ל ועל הנשים מחשבות ומוזהרות מהתרגום הנביא לראותם למען תבחנה מוסר ולא
תעשינה כזמתכנה. ונ"ל ולא אוכל לדעת שלשון הכתוב לא תהיה כזה. וכבר אמר עוד בפירוש
"מעשים חיוברות לראותם" (ח"ב). ואחרי כתבי זה נודע לי שכה' בספר מלא הלבן.

שם: ומה שפן. זה שפן כדאמרינן אלא זה שפן בעה"ל וע"ש. וכזה כתוב גם בנדרים דף
(י', ע"א).

ע"ב: שעה ואשתאול של הרים גדולים היו ועכשיו שושן. ונתן זה בזה וע"ש. והסביר
בזה לענות מולפת רז"ל על מה וזהו וכו'. כל הרואה אותם בבית המדרש כאלו עוקר הרים
ונותן זה בזה (סנהדרין כ"ד א').

ד' ע"א: ויברכהו וכו' וזרעו כתחו שנוטל וע"ש. כמו ויברכהו מלשון בריכת מים.

שם: כל שמש ושמן כי וע"ש. פי' רש"י: שמש. לשון חומה. כמו ושמתי כדכד שמשותיך (ישעיה
נ"ד) וע"ש. בתהלים (פסוק זה) פי' רש"י: ומגן שמש (בפירוש תהלים אשר לפנינו איתא
כן) לשון שמש חומה וע"ש. וכה' בפירושו על ישעיה (פסוק ושמתי כדכד שמשותיך ולשון
אחר לפרש גם כה: שערי חומה. אך הרשב"ם פי' שמשותיך "חלונותיך" כמו מלת "שמשא"
(ב"ב צח' א').

שם: ויקרא בשם עולם וכו' ר' חנין אמר מצוה הוא ששמו עולם. וכן הוא אומר תבוח
ובעולם וע"ש. ובפי' רשב"ם על התורה (פסוק זה) כתוב: והמפרשים שם עיר טועה וע"ש. כי כבר
נכון עולם מלא. כי האמורא רב חנן פירש כן. רק אם ידע זה לא נקפו בשם: עווצה.

שם: ויטע אשל בבאר שבע. אמר ריש לקיש מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים
(לפמת עוברים ושבים. פי' רש"י) וכו' רב אמר פונדק וכו' וע"ש. הוגא זה כזה לפרש את הכתוב
ולכן מושב בכתובו של אברהם מכונו עצים שכל עולם לברכות לאותה".

שם ב'

[illegible]. כי הנסיון היותר [illegible] אשר גם

[illegible] הטבעיים וכו': כי כשם [illegible]

[illegible] (שם כ"ד ג'). [illegible]

[illegible] (עקה"ב) [illegible]. נעשה"

[illegible] ממקום פרשת: ירך בירך ונבדו

[illegible] בין שתי הדבקים. והנסיון הוא: יד ליד ונבדו וזה. כי אף הלשון

[illegible] אל ד' הטבע [illegible]

אף: [illegible] רב [illegible] וכו' כל [illegible] עבודת הרוח לגוף: [illegible] שנאמר רוחו [illegible].

[illegible] רב אשי, כל [illegible] עבודת הרוח לגוף נשמה שנאמר ולשאת ולספחת"

[illegible] מאמר רב יהודה לאמר רב אשי? [illegible] לשון "[illegible]" ולשון "נשמת"? וגם

[illegible] לא הביאו ראיה. [illegible] כאשר הוטב במשלי (כ"ז כ"א): גאות אדם

[illegible]?

שם: [illegible] צרעת וכו' עכ"ל. רש"י: מרעת. עכ"ל; מרת כשתכב הדאה שלא

במרת [illegible]" וכו' אבל מרת הנכה" אשר כן

שם: אין חבורתו של אדם [illegible] אלא [illegible] כבשר. שנאמר והנה [illegible] בחדבש.

[illegible] בשר [illegible]. [illegible] אמר: [illegible] תבואה דבוק על בשר [illegible] (תהלים סה' ג').

[illegible] אמר והנה [illegible] בחדבש וגו'. אך [illegible] הל' [illegible]

[illegible] (שם ס' א'): [illegible] של נביאים [illegible].

[illegible] ועוד [illegible] וכו' [illegible] ספרים [illegible]

[illegible] לבן. [illegible] לעזרה. [illegible]

נ"ב:

[illegible] להולדתו [illegible] ביום [illegible] שבת על הבית

[illegible] שלא יכנסו בו המים רש"י.

שם ה': ונערותיה הולכות וגו'. אר"י יוחנן אין הליכה זו אלא לשון מיתה וכו' ותשלח את אמתה [illegible] ב' [illegible] חד אמר ידה וחד אמר שפחתה וכו' עכ"ל. עי' [illegible] סבר ר"ב שאמתה הוא ידה ולמ"ד כן קשה למה הוצרך הכתוב "ונערותיה הולכות על יד היאור"? ולמ"ד הולכות לשון מיתה ניחא שהכתוב מודיע כאן מות הנערות על דבר אשר מנעו לה [illegible] את משה. אבל למ"ד שאמתה הוא שפחתה הוצרך הכתוב להזכיר "ונערותיה הולכות על יד היאור". כדי לומר שאמתה שלחה לקחת את התיבה. בכתוב בא באמצע על הכתוב הזה: להזכיר דבר נערותיה שהולכות על שפת היאור בעבור שלחה אמתה והיא אחת הנערות לקחת התיבה. כי בת המלך לא תשלח אל שפת היאור. כי [illegible] מן [illegible] התיבה שלא נגעה אליה כי עובר רש"י. ואין צורך אפוא לפרש הולכות לשון מיתה. ולכן [illegible] סבר ר"ב שאמתה היא ידה. כי [illegible] אמשלח [illegible] שלא יתכן כי אם על יד.

שם: ותראהו את הילד. ותראה מיבעי ליה. אר"י יוסי ב"ח שראתה שכינה עמו עכ"ל. חסר מלת "ותראהו" מורכבת מב' מלות "ותרא הו" והו רומז לה'. כדכתיב בשבת (קד' א'): הן [illegible] של [illegible] עכ"ל. ונבי' רש"י "כמו אני והו (סוכה מה' א') שמות הקב"ה".

שם: שעלתה לו [illegible] תיבת [illegible] אחרת שלא לא אמרה להוסיפה עכ"ל. הוא [illegible]: [illegible] חונה להחלמה [illegible] (מסכת שמחות [illegible] פ"ח) [illegible].

[illegible] לא [illegible] גדול [illegible]. [illegible] סוסים ואפרים [illegible] עכ"ל. ר"ל

[illegible] (ר"ל [illegible]) [illegible] פ"ג

[illegible]

[illegible]

[illegible] ה' [illegible] [illegible]

[illegible] וקי'

[illegible]: הכה. [illegible] והם מובאות לזה עז"ל. [illegible] להראות לנו זה את שאלו על [illegible] פ"ב

[illegible] ונבואת לזה, וגם להבין את השאלה. כי לא אחת [illegible] ונפל עם

בלשון יחיד. ✓

[illegible] מן [illegible]. ולכן מובאת לזה. אר"י מלא [illegible] כאדם שנגלו את [illegible] והתלמוד

[illegible] עז"ל [illegible]. על הפסוק הזה כמו; [illegible] כי [illegible] מן [illegible]

כמו [illegible]. ודבר כבה שלא נכשל השטן [illegible] עז"ל. ולא [illegible] כי [illegible] ה' מלא כף

כבוד. ☜

[illegible]: ונשמע קול [illegible]. [illegible] מבואר לזה [illegible] בספרות. [illegible] לזה [illegible]

[illegible] (כה' הכה. [illegible])

[illegible] לאמרת [illegible] לנביאים עז"ל. [illegible] כמו

[illegible]. עי' תמורת [illegible] עז"ל [illegible] ותמורה. [illegible]

(עי' פרק ב'): פרק. לא [illegible] תרגום (בתרגום ירושלמי ובתרגום שנדפס) לא [illegible] עז"ל. וקי'

[illegible] ונתחזק [illegible] עז"ל

[illegible]: [illegible] את [illegible] עז"ל [illegible]. והוא [illegible]

[illegible] בעולם".

[illegible]: שנולד [illegible] הבית [illegible] עז"ל. [illegible]

[illegible] (ה' כ'): על [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (...) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בספרו. כה אמר (מסכת ד״א זוטא) זה [illegible]

[illegible] (מסכתות [illegible]) [illegible] אשר [illegible] [illegible] ונפשו יחיה עולם הבא. ומלאתו [illegible] כ

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] השלם אשר מעולם כמו לא נעשה [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] שם משה עבד ד׳ ויקבר אותו בגי [illegible] [illegible] ונקבר כאחד האדם;

הנה [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible] שנה [illegible] [illegible] [illegible] באה לא [illegible] [illegible]. כי שלא היה

[illegible] [illegible] של משה [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. כי הנה [illegible]

[illegible] הוא טוב. [illegible] [illegible] [illegible] השלם הגדול [illegible] חוץ [illegible] [illegible] בכל [illegible] [illegible]

[illegible], ולא [illegible], [illegible] לכל [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] של משה [illegible] על כל [illegible] [illegible] הנה

[illegible] [illegible] [illegible] עבדות ד׳ נאמנה. [illegible] משה [illegible] מאד מכל האדם אשר על פני האדמה

(במדבר י״ב). ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ד׳ פנים אל פנים וגו׳ והנה אף חייו

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] היא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הנשמה

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. כי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אשר

[illegible]. [illegible] בכל דבר? [illegible] אולם מה נשתנה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הזה

הנ״ל? הלא לראות זה יעשה לנו רק מאמר [illegible] מן הכתובים הרבים. עלה אל הר העברים

הזה [illegible] בהר אשר אתה עולה שמה והאסף אל עמך. כאשר מת אהרן אחיך וגו׳ (דברים ל״ב מ״ט

נ׳). לפני מותו (שם ל״ג א׳). וימת שם משה וגו׳ ויקבר אותו בגי בארץ מואב מול בית פעור

ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה; ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו (שם ל״ד, ו׳, ז׳)

מה נשתנה זה. [illegible] לכל הכתובים [illegible] אשר [illegible] [illegible] כי מת משה ונקבר כאחד האדם? הלא כל

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] על [illegible] [illegible] [illegible] הקבר במדבר האדמה?

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (... ה׳ ב׳). אולם [illegible] בארחות הטוב [illegible], [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אמונה עוד חי בתוך [illegible], [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] חז"ל [illegible]

[illegible] ... חז"ל

שם ב': [illegible] [illegible] [illegible] נתעורר [illegible] ע"ש. בר' ר"ל; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], ויבא שכרה ולא היו רוצין. ודומה לשער [illegible]. ואני כו שאמרו [illegible] נזכה
[illegible] [illegible] ורשע [illegible] ולמות לא ולא [illegible] ז"ל. כן כתב [illegible] על התורה (בראשית א' י"ב)
על המים: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (סנהדרין צ"ב א') וכו': כרכתבי הלא [illegible] רוצים. [illegible]. ודומה
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] על שם. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], כל הברואים [illegible] לעולם.

שם: כל [illegible] דבר אלא [illegible] ולא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כתוב [illegible] [illegible] ע"ש. [illegible] [illegible]
[illegible] ברכה" [illegible] [illegible] כה אמר; [illegible] אחת [illegible] [illegible] לספר [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] (שבת פ"ח ב'). [illegible] [illegible] [illegible] ולא [illegible] [illegible] [illegible] אחרון [illegible]
(בה"ג י' ע"א). ובגלל זה גדול [illegible] רק [illegible] [illegible] [illegible] (בר' רב' [illegible]). [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

ורבן הוא אומרו בטבת לו את הצורה האנושית שהיא ההשגה השכלית. יעוין וכו' (תה"ס פא"):

שם: [illegible] [illegible] לא [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ז"ל. [illegible] סבך [illegible] שהלה עם אהרן [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] לא [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אשר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] בספרו [illegible]
[illegible] [illegible] ולא [illegible] [illegible] [illegible] גדול [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] יבוא לאויב (עיי"ש): כי אש הוא עד אבדון

[illegible] חושב, עי' זה

שם: ונראה [illegible] ע"פ דברי רש"י אם לא אהב לב ומתחרת לאהוב ולהפרע ממנו אש
עכ"ל. על מה זה? מה בין חטא באונס לחטא בחולשה? ואולי הכוונה [illegible] בדרך זה אלהים (ויקרא
[illegible]) [illegible] לפרש [illegible] ולענות תשובה על השאלה. ונלענ"ד
בקושיא.

שם: בלשון [illegible] עם עמו וגר שופך [illegible] לבי [illegible]. חוט של תכלת
ונראה של תפילין עכ"ל. ע"פ דברי רש"י: [illegible] של תפילין [illegible] שופך [illegible] רצועה עכ"ל.
[illegible] מה הוא. [illegible] "[illegible]" וזה ענין [illegible] רצועה של תפילין. וכפי" (ספר לב לב
פרשת שלח) ובמדרש (רבה [illegible]) כתוב: [illegible] תפלה [illegible]" [illegible] עכ"ל. וזה
[illegible] [illegible] תמימות.

[illegible] עכ"ל ע"פ דברי רש"י: ואם תמצא [illegible] וכו' וכן עשה
[illegible] בגולה והיו [illegible] ומפרנסן.
ואין [illegible] שראה את ישראל בגולה מחזרים על הפתחים
עכ"ל. הוא תמוה מאד הן אם בגולה [illegible] למה נענש על [illegible]?
([illegible]) ע"ש.

שם כ': אין מדה [illegible] אלא בזה [illegible] עכ"ל. ופה
[illegible]: [illegible]. על [illegible] הוא [illegible] ואמנם [illegible]
[illegible] רב עכ"ל. והוא מתאים [illegible] החכם: [illegible] חכם בעיניו
[illegible] הוא [illegible] ([illegible]).

[illegible] [illegible] רבי! ולא [illegible] יש לו עכ"ל.
[illegible] וזה תמה וזה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] יש מזכרים בלבד. כי כל החפצים [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ספרא רבא דבשמיא [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] : [illegible] תני דברוה ותלמוד לפרוג

[illegible] הבאת בקל עצו?

שאלה כה: [illegible] בלשונו [illegible] עצ"ל פי' ר"ל: ואתה [illegible] בהמונה על פי יודעת בלשונם [illegible] [illegible] שלשונו לבלשון [illegible] ולכל הלשונות פרושם לזה ופירושם לזה עצ"ל. [illegible] [illegible] נשלחה לאחת בלשונות אשר [illegible] ולמה זה הלשונית [illegible] [illegible] בלשון ארמי [illegible] [illegible] והכנע הוטב לשון הקדש?

[illegible]: הנה באמת [illegible] שבימים לשון עצ"ל. עי' בתא' ורשא"ל: ואעג' [illegible] [illegible] בלשון ארמי, אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי דאמרו שהוא [illegible] [illegible] התפלות והבקשות [illegible] בה' עצ"ל. אולם בספר [illegible] (דין תפלה סימן פה') [illegible]: שאין [illegible] [illegible] בלשון ארמית [illegible] ג' הממונים על ישראל והמלאכים [illegible] הגבריאל. [illegible] אשר הם [illegible] על ישראל [illegible] תפלות ושאלו [illegible] לא ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי? ולא ארבע נוסחת [illegible] אמן [illegible].

לב' ב': שאלו שלום את [illegible] עצ"ל. [illegible] ר"ל: ולשון שלו, לא [illegible] ולא [illegible] [illegible] לשון. [illegible] של שהם [illegible] [illegible]. [illegible] עצ"ל. [illegible] (ר' עא"ו) [illegible] ושלו, לשון השאלות והשבה (מוסר ג') ובלשון אחד לבו שרש בתשובה עצ"ל. ואין [illegible] עי' [illegible] (פרשת [illegible] בה' [illegible]): שכן [illegible] שהיא [illegible] אחד פי' אחד ו[illegible] אחר פי' אחר. ותן פירוש [illegible] את הדבר [illegible] על [illegible] ותן [illegible] את [illegible]. [illegible] פי' [illegible] את. [illegible] הרבה עצ"ל. ומן [illegible], [illegible] על [illegible] [illegible] (בדה"ג [illegible] אמן): ודין שגרסת רש"י [illegible] לפרש [illegible] זה [illegible] אחר

[illegible]

[illegible]

שם: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(השגוי שלנו על אותם ג׳ ה׳) שרשים [illegible] בארמית. ובגירסה יון: בטא. בטאי. [illegible]

ונשמתה היא [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (לעיל [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible])

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] „[illegible] [illegible]". [illegible] [illegible]
„[illegible] [illegible]" ?

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (נב׳ [illegible]): [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] „[illegible] [illegible]

בתוספתא [illegible] [illegible]" לא היה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

סוף. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] על אדות [illegible] [illegible] אלה. . . . .

לב״ב: אותו אדם שבתו [illegible] שוק [illegible] [illegible] ים. שבתו [illegible] שוק [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] שוק, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ביה [illegible] אספקה [illegible] (ח' א'): תוספ' [illegible] נראין [illegible]

[illegible] לבעלין אספקה עכ"ל. וכן בתוספות (סנ' ב') ד"ה עדין קאים [illegible] רש"י שהוא

אספקה. ונראה [illegible] מעט לדעת רש"י שרב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יצחק. ועיין

[illegible] (לא' ב' ד"ה אנא).

שם: וכולא מה נענש דוד [illegible] שקרא לדברי תורה זמירות וכו' עכ"ל. בסוף מגלה כתוב: כל

הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חקים

לא טובים וגו' עכ"ל. ובאזהרות רבנו שלמה בן גבירול (חלק [illegible]): ולדוד נשמע

כהוא עבדו את ה' בשמחה [illegible] (תהלים ק') באו לפניו ברננה עכ"ל. וכן בפירושו

[illegible] ישראל [illegible] (פרשת [illegible]): אל ישמע אם תשמור תורה [illegible]. [illegible]

[illegible] בשיר [illegible] בתוך ביתו [illegible] עכ"ל. ולמ"ד [illegible] מה חטא דוד

באומרו על התורה: זמירות היו לי חקיך. ועיין תוס' מגלה שם. והוא דברים [illegible]

[illegible].

שם ב': שבנים משה בארץ מואב שנאמר בעבר הירדן בארץ מואב עכ"ל. ופי' רש"י: ותנא

דברייתא כי [illegible] בארץ כנען [illegible] עבר [illegible] עבר הירדן. וכי [illegible] בערבות מואב או

בשאר המסעות [illegible] ארץ כנען עבר הירדן והוא עבר המערבי וכו'. על כל הדברים

האלה תבין דברי הראב"ע בפירושו על התורה (דברים א' א') בעבר הירדן. [illegible] המדבר.

אבל אם לא תבין המדבר, כי אם „המדבר" שורת הבל והוא.

לא ב': אין נותנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין. שנאמר טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו

לדל. אל תקרי יבורך אלא יברך עכ"ל. ר"ל אין נותנין כוס של ברכה לברך את בעל הבית אלא למי

שנאמר טוב עין. כי אם טוב עין הוא יכיר טובה ומברך את המיטיב לו בלב שלם ונפש חפצה.

והמברך את בעל הבית הוא [illegible] אם [illegible] בעל הבית [illegible]

אין [illegible] שיברך [illegible] בכל לבב ובאהבה רבה

וכן

שנה פירוש קצת ובאור עליו אשר לנביאים ולתנאים שלמות סדר זה
לא [illegible] הורו, לזה דין ריש [illegible] נטיעה [illegible] רש"י (העיקרת [illegible]
בתרא שמ"ז) כתוב ע"ז כדברים האלה: פירש"י לפי שלא היה לו בן והוא דתנן בתחילת
שבסוף מאמרו לפי שהעושר לא הוה. אך רק בן יש שלם וחי ע"ז שנים והיה אב לאלו עוד
מהולד בנים ובני בנים כאשר העיר המהרש"א ז"ל. והעיקר פירש "לפי שראה שלא יהיה העושר
לנחר ראש שנה ו' הוא אות נטוע". מה יענה לשיטת [illegible] יעקב יהודה יוסף שנתמיים
ע"ז בינוי? אבל האמת הוא כמו שחשבו הראשונים וזולת עליו אשר נשען החכמה הזאת
[illegible], ולא יחסם לב כדם, ולא אשה חכמה לב (שיחות [illegible] ופה") וכדומה לרוב בסה"ק, ולכן כיון
גם את הכסף הנער ורינג ונחכמה בשם חסר לב כדי [illegible] משלו ובאלו אין לו לב
כלל. כן השכלו האחרונים כמו היום לעד נשען החכמה כמו בהווה אשר בראשונים
שמלותם לסגות איש כער ובכל [illegible] שאין לו מוח [illegible] ([illegible] ט' [illegible])
ובאחרונות כנודו ריש נטיעה לנחר מחון ראש כמו חסר לב בעברות. ולכן כאשר הייתה
נגלה כורם אשר ישראל נראו את ונדע כפל, השכלו לשום בפרקים בכרשתם ז"ל את שם
עם נחלה ריש נטיעה. וכמעט מאות מצאנו כולדע כורת משלו כא"י אותם נחוב
נשמן בעוה חרם רב מאד, וכמו אדם [illegible] זה והושע שלא היה בן תורה והיו
ישראל נגרו כורת רשע, ובשכלו שהוא משרת משה רבם לדורשתם וכו' ועליו נאמר נגלה
תאונה ואם פרוה" ונקרא ראש אך מוב דבריהם עניים בעונם ועשירים בפא"י.
עכ"ל. ועיין ולהנט ראש גלה: היכן הוא החכמה מנוחה? ר' אליעזר אומר בראש. ר' יהושע
אומר בלב עכ"ל.

שם: ויונתן האומרים [illegible] בקצת הארץ במגפה. אמר רבי שמעון בן לקיש שמתו
מיתה משונה עכ"ל. ונכתב בתרגם: שמה דיבה במגפה כדיש עכ"ל. ועיין חא"י והלאה:
וכן מאמר רב נתן בר ולכתב שם: באסכרה מתו נשען על דיבה במגפה. כי הדיבה

[illegible]: [illegible] עס״ [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] הנשאלות מעתיות שהונחו. עלה בה

[illegible] לאור [illegible] [illegible] את הבדיקה של כלים [illegible] להלן אבה לבן ונכלו בשטות עת״ל. ומן

[illegible] [illegible] לפי ע״י [illegible] [illegible] ונשאלו שאין נגעו ונחלו. ומן אשר הוזהר [illegible]

[illegible] [illegible] שבת [illegible] [illegible] ומן לפי האמור ה׳ מאמן אבל עניין שאמר אולה גאולתן של הגוי״

של [illegible] אולה ארונותיהם״ [illegible] [illegible] לא יגבה לכן ע״י הבדיקות הרבות אשר בכסוני

ומן לפי הלומדו [illegible] [illegible] לאנשי אלהים עושה גם לעת יגדלו.

[illegible]: שאלה [illegible] אחד יום עש״ל: שבועות הוא כן: גבינה השאם [illegible] (השלישיה וד״ב
יעזון עדות (ארק ובן) [illegible]״ (פרשה ע״ט): אשלא לו אבפירך ומורה שאלו, לו
[illegible] [illegible]. [illegible] שהיה [illegible] על ושם כבות המוגדה על אשפה ע״י [illegible]. [illegible]
[illegible] אמר: שהיה [illegible] על יום.

[illegible] הרב התלמוד עם [illegible] של עור. הרב לאמר עד תחום שבת. תלמוד לרב אין לו שיעור
[illegible]? אמר רב [illegible] ברכה. ולא [illegible] שלא [illegible] שלמא מוכחין. אבל רבן יוכחן ג׳ פרסאות
[illegible] [illegible] כב״י אשר [illegible] על התורה (פרשת ויצא [illegible] המדרש בולק. [illegible]
[illegible]) הוא: הרב [illegible] עד [illegible] של עור. הרב לתלמיד עד תחום שבת. תלמוד לרב עד
ג׳ פרסאות. בכל כבוד לאורח [illegible]. [illegible] כו [illegible] ויצא לך כתורתן: שאלו תכבות [illegible]״
ויצא. לך״ [illegible] [illegible]. [illegible]. [illegible]. במסכתא תלמוד לרב אין לו שיעור וכמה וכו׳ עד
[illegible] וכו׳ [illegible] [illegible] ״[illegible]״ [illegible] עד [illegible] לכו שלמא מוכחין וג׳ פרסאות לרבן יוכחן״
[illegible]. [illegible] ״[illegible]״ [illegible] ״אין לו שיעור״ [illegible] [illegible] [illegible] ״שרש
[illegible] אין לו שיעור; ולא [illegible]: ״[illegible] לרב [illegible]״

[illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עת״ל. [illegible]״: [illegible] כן נשרת
[illegible] [illegible] נרכשוה תלא התשובות ר״פה עת״ל. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ושאלו "באהבה" [illegible] כדין טוב [illegible] עמ' [illegible] נשאלה. כי [illegible] "באהבה"

לא תשובה אלא "לצדק" כי אם אל "[illegible]" [illegible] בעבור [illegible] ושאלו לצדק אותם.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] מתנגדים [illegible] נולדה אסורים [illegible]

[illegible] ואחרים [illegible] והגלות [illegible] ישראל [illegible] פטר, לא תמה ולא

[illegible] [illegible] בבהירות [illegible] בדבריו [illegible]

אשר פרש״י הרב אדם: כיציאת מצרים. תחת: כקריעת ים סוף. והגרסא הזאת [illegible]

כי אין בסיפור [illegible] רק ליציאת מצרים. ולכן: כקריעת ים סוף אשר

[illegible] אלכסנדריא [illegible] אשר היה לפניהם בגמרא

[illegible] של "שנשתנו סדרי בראשית" [illegible] אשר [illegible] ויצאת

[illegible]: כקריעת ים סוף. אשר [illegible] הכתוב כן בפסחים (קי״ח א׳)

[illegible] של [illegible].

[illegible]: [illegible] לאשה. [illegible]

באותה [illegible] בגמרא [illegible] בה ע״ש. פי׳ רש״י [illegible] באותה): כשהאשה [illegible] או [illegible]

[illegible] [illegible] ולא [illegible] ומזכרת את

[illegible] ע״ש. [illegible] לבדה, ולא נתן טעם על

[illegible] ע״י [illegible] האשה? [illegible] ברור אשר רש״י [illegible] טעם גם על [illegible]. אך

[illegible] ע״י [illegible]. והטעם הוא לדעתי. כי בהיות האשה [illegible]

[illegible] הוא. תמיד מלא ריב ומבלבל. [illegible]

[illegible] טובו. ואשר [illegible] הגמרא שבגמרא זות אין בה הוא בעבור

[illegible] (סדר בראשית פרשה [illegible]). [illegible]

[illegible] תחת: להתפרדות. צ״ל: [illegible]

[illegible] של [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[באריה א' בית וחורוש אור

[illegible]

יוליך אלחוב]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ונעתק על הלוים ולא תאלונה כמתכונה עכ"ל. ולה

[illegible] לשון הרחב [illegible] לשון [illegible] והמהרה. ולשון מבוא לנגה אותם

[illegible] הנביא למאותם לשון תנחנה אומר

ולא תעשינה כמותם. ונראה לכל אחד לפרש שלשון הרחב לא תחשך סה. ונראה אחד עוד פשר

שיש חידוד ורצונה (ח"ב).

שם: ומה שכתב שיכון הקדש המעונן אלא מה לשון כרחב" עכ"ל. כמה כתוב גם בנקדיום (ח' ע"א).

ע' ב': לשרם ולשתאות שלא הדיוק בגבולם היו ועקבן שלשון ונותן זה כזה עכ"ל. ובמשור הזה לענה [illegible] : כל הרואה אותם כעות המדרש מאת [illegible] הדיוק ונותן זה כזה (סנהדרין צ"ב א').

ד' צ"א: ונכספתם ואני ונרעת כמה שופך עכ"ל. כמו ונכרכבן מלשון כרכרת [illegible].

שם: כי שושנה [illegible] ר' עכ"ל. פי' רש"י: שושנה לשון חומה. כמו ושתא ספרים שושנים (השירה נ"ג) עכ"ל. בתהלים (פסוק ה') פי' רש"י: נמדרש תהלים כמדרש השושנים אשר למעלה אומר פרתם לשון שולי חומה עכ"ל. וכה במדרשן על שושנה (פסוק ושתא כספר שושנים). [illegible] פי' שושנים "חומות" בלא מלת "חומה" (ב"ב ע"ה א').

[illegible] הוא שלשון [illegible]. וכן הוא אומר [illegible] (פסוק כ"ב) [illegible]: והמפרשים שם [illegible] עכ"ל. בלו

[illegible] לא [illegible] בלם: [illegible]

[illegible] כל [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] (תהלים [illegible]) [illegible]

שם: [illegible] בן [illegible] [illegible] (בר"ג ב') [illegible]

[illegible]: אדם [illegible] ונגע [illegible] [illegible] לזה ז"ל. ושנינו [illegible] [illegible]: יד [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] הן [illegible] [illegible] [illegible] הוא: יד כל [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] באחרים.

ר"ל: [illegible] [illegible] [illegible] ושני כל אדם [illegible] בן גופו הרוח [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] רב [illegible] כל אדם [illegible] בן גופו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] בין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] רב [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (בר' [illegible]): [illegible] [illegible].

[illegible]?

שם: לעולם ילמד אדם [illegible] [illegible] וכו' עכ"ל. [illegible]. נ"ל: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] הקב"ה וכו' [illegible] [illegible] הקב"ה [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] של אדם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] על [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] וכו' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (בר' [illegible]): [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] שלא בכוונה אבל גלויה לבריות ונפל שוגה

[illegible] הנה יולד.

[illegible] [illegible] [illegible] אלא ערות אותן לשון רוח רע ז"ל. בפי' רשב"ם על

התורה (בשמות ב', יד) [illegible]: [illegible] [illegible] ובלשון מבחוץ שלא יכבסו בו המים ז"ל.

שם ב': ונערותיה הולכות וגו' א"ר יוחנן אין הליכה זו אלא לשון מיתה וכו' ותשלח את אמתה

ותקחה ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר ידה וחד אמר שפחתה וכו' עכ"ל. ונ"ל כי ר' יוחנן

סבר כמ"ד שאמתה היא ידה ולמ"ד כן קשה למה הזכיר הכתוב ונערותיה הולכות על יד

היאור? ואין הולם לפרש שהכתוב יודיע בזה מות הנערות. על דבר אשר מרדו לבת

[illegible] לבלתי הלוך עמה. אבל למ"ד שאמתה היא שפחתה הוצרך הכתוב להזכיר "ונערותיה

הולכות על יד היאור" בבואר שאחת מהן שלחה לקחת את התיבה. וכתוב בפי' הראב"ע על

הכתוב הזה: והזכיר דבר נערותיה שהולכות על ירך היאור בעבור ששלחה אמתה והיא

מאת הנערות ולקחה התיבה. כי בת המלך לא תשגה על מנהג הסוף. כי בעבור רחוק מן

[illegible] [illegible] [illegible] אלא [illegible] אלה כל דבר ז"ל. ואין צורך אפוא לפרש הולכות לשון

מיתה. ואין אונקלוס סבר כמ"ד שאמתה היא ידה. כי תרגם ותשלח: ואושיטת [illegible]

כי עם על יד.

שם: ותפתח ותראהו את הילד. ותראה מיבעי ליה. א"ר יוסי בר חנינא שראתה שכינה עמו ז"ל.

ונ"ל שלמד מלת "ותראהו" המורכבת מב' מלות "ותרא הו" והו [illegible]. כדתנן בשבת (ק"ד א'): הו

כי אין [illegible] [illegible] ור' [illegible] "אני והו" (סוכה מה' א') שמות הם".

שם: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] שלא לא אינה לאוהבת ז"ל. הוא כמו:

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (השוה שמות רבה כו"ן) וע"ש.

[illegible] אהרן [illegible] ואהרן [illegible] עכ"ל. ה' [illegible]!

[illegible]

[illegible]

[illegible] עליו [illegible] הרב ר' אברהם בר' יהודה בעל השאלות. היה - חתן הרב ר' אברהם כ"ץ ולכן

בעל האשכול גם כן היו שניהם [illegible] חן.

[illegible]: הכתב נתחכם לו. והם מזכירו לרב [illegible]. עצי' [illegible] לה וכו' לא שאל על הכתוב לפני

[illegible] רבות ולעתים מזכירו לרב. ואף להבין את השאלה. כי לא אחת [illegible]

[illegible] בלשון אחר.

[illegible] אין באתרא [illegible] חברו, לרב. אמ"ל [illegible] כר [illegible] שנתן את [illegible]

[illegible] בחברון עצי' בפי הראב"ד על [illegible] היה כתוב: אמ"ר [illegible]

ואמר אין באתרא [illegible] ואחות. [illegible] שלא [illegible] השטן [illegible] עלי. ולא ידו. כי [illegible]

[illegible] ר' אבא-בר [illegible].

[illegible]: [illegible] שפי [illegible]. [illegible] מזכירו לרב ועי' לעיל עמוד [illegible]. עמוד [illegible]

לה עצי'. עיין לעיל ([illegible] נתחכמה).

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] עצי' [illegible] [illegible] על [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

במין האנושי הוא בגדר הַדְּיוּקָה לאלהים ובדבר שאלו אנשי מופת נולדו מהם מכל גופי רעה

כמו שבא הענין מבואר בזוהר ז"ל בהלכה אחת במדבר השמים (פ' ב') ונשמה בחומר ~~שאמרו~~

באומרו. ואמנם כי בצלם אותו אלהים (בראשית ה') וחז"ל דרשו זה ונתנו מדאגותן בספרא כתב

אשר (מסכת ד"א זוטא) ור' יהושע בן לוי (כתובות ע"ז) ודומיהם אשר זכו להכנס בגופם ונפש

לחיי עולם הבא. ובאמת האמנה כי משה אדוננו רבן של נביאים וחסידים ואנשי השם אשר מעולם

כלם לא כהה עינו ולא נס לחה הן אבל נשאר בחיים וימת שם משה עבד ה' ויקבר אותו בגי

שורעה שנת ונקבר באמצע האדמה? הנה באמת זה ומלט הענין שנאמר שזה יקרה לאלהים

ז"ל ולדורות באה לא פותחם מעלה. אך שלא היה זכרתו ומעלתו של משה שזה למעלתם. ואם

ואם מה שאמרו בשכל מאתן חזין. כי הנה הדרשה מהמות הוא טוב נעלה ונשגב

והוא השוה בגבול שנעשה חוץ העבודות באומרו בכל מקום ולא וימת, ולא ומתת, וכו'

לפני האלהים ומלט מאתם. ומעלתו של משה רבינו על כל זולתו מאמת היה הכתוב העיד

עליו עבודת ה' נאמן. והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (במדבר י"ב)

ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים וגו' והנה חז"ל חייב שלום

ההצלה מהמות הגופיות הזאת מעלה נעלה מושגת בארץ מאלפים טובים למעלת העושה

הטהורה שלא יתגשם מאבן הנביאים בלום וג'. כי איך יִזָּכֵר ממנו מה שבלשונו אשר לא

מבררגותו בכל דבר? אולי אולם זה נשמתם בתוך הרוחות הנעלמה הראה ע"פ הראות

הנ"ל? הלא לעמוד זה ויעלו עליו עד עצם כלה הכתובים הרבים. עלה אל הר העברים וגו'

ומת בהר אשר אתה עולה שמה והאסף אל עמך כאשר מת אהרן אחיך וגו' (דברים לב' מט'

נ'). ולכן מותו (שם לד' א'). וימת שם משה וגו'. ויקבר אותו בגי בארץ מואב מול בית

פעור ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה: ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו (שם לד'

ה', ו', ז'). מה נשאר ומה נשבר לנו בכתובים האלה אשר ברור ומלל. כי מת משה ונקבר

באמצע האדמה? הנה כל אלה הם רק משל על הצלם מעלה ופירושו מעלת כל איש כמות הנבחר

אלה אשר נאמר עליהם: אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם (יחזקאל כ"ג כ') הוסיפה בהם [illegible] באבדן נפשם ומתגבר אבלם על מותו.

שם: כיון שהגיעו למערת המכפלה ^אתא^ עשו וכו' אזל נפתלי וכו' חושים בריה דדן תמן הוה ויקירן ליה אודניה וכו' שקל קולפא מחייה ארישיה וכו' עיי"ש כל זה וסופו גם בספר הישר.

שם ב': בשכם ענוהו. ובשכם ~~[illegible]~~ נחלקה לדברינו עכ"ל. פי' רש"י: בשכם ענוהו כדכתיב וישלחהו מעמק חברון ויבא שכמה ולא היו רועין. ובחזון אותה מערה וכו' כי שמעו אומרים נלכה דתינה בתנאי ודעתו היצחק להמיתה אם יבא מלאך עכ"ל. כן כתב בפירושו על התורה (בראשית ל"ז י"ד).

ועל מאמר: בשכם מכרו אחיו את יוסף (סנהדרין ק"ב א') כתב: כדכתיב הלא אחיך רועים בשכם. ובחזון דכתיב בגלל [illegible] רבר הפסוק לשכם ונראה-על פי שכם: או נוי המדרש שהיו בלבן על וההגו עכ"ל. והפרט הזה [illegible] בכל המדרשים אשר לפני.

שם: כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו מעלה עליו הכתוב ^כאילו^ ~~כאלו~~ עשאו עכ"ל. אחריו מה: עשאו. עיין להוסיף "כלל": ותמצא זה אמרו: כתב אות אחת והשלימה לספר ארג חוט אחד והשלימו לבגד חייב (שבת ק"ה ב'). החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה האחרון חייב (ב"ק י' ע"ב). ובאלו זה גדול כבוד רב האדם מעוגו עבין (בת' ה"ב מ"א) כי הרב עושה ולא גמרו ורבו הוא גומרו בחייו לו את העבודה האנושית שהוא ההשגה השכלית. ועיין מו"נ ח"א (פ"א).

שם: ויש אומרים לא מת משה וכו' עומד ומשמש. כלו ספר ר"ל שזהו על אופן השכליים כאלו הנבואה. כי כן תכונת לשון עומד ומשמש. והדעות האלה נשגבות מאד ממני לא אוכל לה. אמנם כי כבר תיאר הנשיאות הגדולה והמעלות אשר השיג החוקר האלוהי ר' יהודה [illegible] בספרו [illegible] (שמ' [illegible]). וז"ל אחר שהמחברון היותו גדול והיותו מפורסם בעולם בזמן

[illegible] בבק' ותרגום ומתפלל בחלה עלמו · ונעשה

[illegible] עמל. [illegible]

[illegible] ואזי לא [illegible] אשר הובלתם זצ"ל. כך כתוב באונקלוס (לא' ב') · וכו חז"ל הוא עד עכשיו

[illegible]

[illegible] בברכות [illegible] זצ"ל. פי' רש"י: אבל של חלב עלה ומחזרת לאכול ולהפריש משל אותו עצ"ל

[illegible]? מה בין חטא האדם לחטא האשה? ואולי האדם ונראה בעיון עלה עליהם (ועיין [illegible]

[illegible]) עלה לכן לפרש [illegible] בתחום ולהלכה [illegible] על הדבר. ועיי' האונקלוס.

[illegible] שהרה הכריעה את מהות ואחר ארוך עד זמן בלין לב' עלמות. חוץ של חלבו ורלוגיה

המבולון זצ"ל. פי' רש"י: שלהבת של מבולון פנים ארוך בדעת לבעמים זצ"ל. לא פירש מה הי'

עוד עמו'. וזה עשה אלו לבעה של מבולון. ובב"ר (ספר לך לך פרשה מ"ג). ובילקוט (רמז

[illegible]) [illegible] חלוקה [illegible] עלו על [illegible] זצ"ל. וזה נתן [illegible]. ועיין תנחומא.

א' ג': כן הבו ארבה לשלומם זצ"ל. פי' רש"י: מה חטא אורך זמן לשלומם ועי' וכן עשה

[illegible] בכל. [illegible] עלמו [illegible] שהביא בגולה והיו [illegible] ומפרנסן. ואף

[illegible] עלה זו לבא לכך נתכוון שראה את ישראל בגולה מחריב על המתחים [illegible]

[illegible] תרגום [illegible] את דיעתו [illegible] לכן נתכוון לזה נרמז על השואה עליה [illegible]

(סה' ב' צ')?

[illegible]: אין כבודו תורה [illegible] אלא במה שנעשה עלמו תרום עליהם זצ"ל. וכה פירשו רש"י

[illegible]: [illegible] עלמו דרום על כבודו שלא בא דרוס [illegible] ואמת מתגאה לו. שהוא חפץ ואני?

[illegible] זצ"ל. ובזה [illegible] אומר בחטא [illegible] חפץ בעדינו [illegible] החטאה. וראש וחשוב

[illegible] על [illegible] (השה [illegible] החטאה).

[illegible] רבי! ולא [illegible] כסוגיות [illegible] זצ"ל. [illegible]

[illegible]: מה [illegible] ושם [illegible] יגידו

[illegible] (...) [illegible]

[illegible] ולכן (בעולם הספר) [illegible] כי כוונת הוא שירצה אביו עוד חי בתוך בהיותו עוד מתהלך בדרכי [illegible], והתהלכו. [illegible] ושנותיו נשלמים [illegible] ויבא חיים. על [illegible] ויבא החמור: מה יעקב, ומה איש תם, מה ולא אחר, והאיש שברא לו לבד וחוב וידע כל ס׳ וכל ס׳ [illegible]) ומה לא יחשב על משה לא מת״. [illegible] בלשון המדברים אשר אמרו חז״ל (עי׳ [illegible] דה״ [illegible] בסוף [illegible]). כי רז״ל פי׳: יעקב אבינו לא מת כענין שאמרו לפירוש אחר בתורתן הן חיים לפי שעשו ויעשו ומעשיהם קיימים לעולם עכ״ל. ואם כן לא יחשב על משה לא מת״. הן אם [illegible] כוונתם לא המתה [illegible] ומוסרים״ [illegible] כי כל [illegible] שלום. משה ותורתו ומעשיו קיימים לעולם. ולו לא [illegible] גם כתורתו על יעקב אבינו לא מת״. כי למה חז״ל [illegible] על יעקב לבדו? הלא כל הצדיקים לא מתו. ושם ותורתו ומעשיו כלם קיימים לעולם? ומשה לא נקרא [illegible] משה לא מת״ גם [illegible] ולכן הנ״ל גם [illegible] שהיה [illegible] לא היה כמוהו לפניו. ועוד [illegible] אשר [illegible] על משה לא היה כמוהו לפניו. והוא [illegible] עלה [illegible] שם ונסתר משה בפסוקה אחת״ [illegible]: ושמעתי שנמצא במדרש הר העברים [illegible] פסוקות [illegible] ולכן [illegible] משה בפסוקה אחת ואחת לא ראויתן בפרשיות. אבל אם ישנו [illegible] לו [illegible] אחרי [illegible] משה על [illegible] כי [illegible] אומרים לא [illegible] משה״. שב אל הכתוב סמוך לו לפנין שלום [illegible] על שנים עשר [illegible] ישראל בת [illegible] והואר [illegible] משה [illegible] רבה [illegible]; וכו׳ [illegible] שבטי [illegible] היה [illegible] ולא מת משה. וכוונה בת [illegible] ישראל והיו [illegible] [illegible] לא מת משה [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] זצ"ל. לא אכפר מה לו „בין" דיבורות"

[illegible] שלוי הדבר: משמע הגו לפרש ולהמן [illegible]

[illegible] היו משתמשים בבת קול זצ"ל?

[illegible] בלשונות [illegible] זצ"ל בה' פסו': אותו אדם הרוצה על פי ידיעת בלשון [illegible] לשונות אבל שבלשונו [illegible] כל הלשונות בדרוש לזה והדרוש לזה זצ"ל. ומן לאכפר מה נשתלחה מאחת הלשונות אשר [illegible] ולמה זה השונה [illegible] ולשונן [illegible] בלשון עברי הלא היה יבין נביאים הטיב לשון הקדש?

[illegible]: [illegible] הוה באמר [illegible] בא [illegible] ולמרן שכתוב לשון זצ"ל. ר' [illegible]: ולענ"ד [illegible] ידבר בלשון ארמית אל ישאל אדם לשכון בלשון ארמי דאמר שאין [illegible] לכל [illegible] ור' בה' זצ"ל. אולי בספר [illegible] (בין [illegible]) כתוב: [illegible] השרת נפרדין מלשון ארמית [illegible] ג' הממונים על ישראל והמליצים ישרים מיכאל גבריאל רפאל זצ"ל. [illegible] אשר הם [illegible] ישראל [illegible] לכל הקב"ה ולמה אמרו לא ישאל אדם לשכון בלשון ארמי? ולא אכפר [illegible]

הנוסח מאין תמצא.

לל"ל ב': שש, שמשים את הארץ [illegible] זצ"ל. ביה פי' רש"י: ולשון שש, לא פירש [illegible] לשאותות. [illegible] לשון [illegible] שהם [illegible] זצ"ל. [illegible] (ה' [illegible]) פירש: [illegible] לשון [illegible] ([illegible]) [illegible] זצ"ל. [illegible] ע"פ [illegible] הרב' [illegible] על [illegible] ([illegible]): [illegible] רש"י בגוונות הרבה [illegible] אחד בי' אחד ובתרגום אחד בי' אחד. וכן פירש [illegible] את [illegible]: [illegible] את [illegible] [illegible] בחמ' [illegible]): [illegible] [illegible] ובתרגום אחד [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] משמעות. אמר [illegible] שלא [illegible] עם משמעות זו. [illegible]. [illegible]: [illegible]

(המאמר אלא על [illegible] א׳ ה׳) [illegible] [illegible] באותיות (ונאמר [illegible]-[illegible]. [illegible]. [illegible]:

ובענין הזה אמרו: פירוש [illegible] עד כלו, כי [illegible] את עצמו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הדין [illegible]

ונראה. והנה: כי. [illegible]: [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible]. והוא [illegible]:

[illegible] [illegible] השבת (אבות פ״ [illegible]). ונו׳ [illegible] [illegible] [illegible] (ברכות פ״ [illegible]). [illegible] [illegible]

[illegible] פירוש ״[illegible]״ [illegible] הוא [illegible] ״[illegible] [illegible]״ [illegible] [illegible] ״[illegible] [illegible]״.

[illegible]: [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] על [illegible] [illegible] (ור״ [illegible]

[illegible]). [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] את [illegible] [illegible] [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ([illegible]): [illegible] [illegible] כל [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] ([illegible]): [illegible] לא [illegible] [illegible].

[illegible] (ר״ה): [illegible] [illegible] לא [illegible]. ועיין עוד [illegible] [illegible] על [illegible] דברי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]).

[illegible]: אומר אדם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] יין [illegible] [illegible]:

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] ([illegible] [illegible]); [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] לשמירת [illegible] [redacted] [redacted]

[illegible] ועל-[illegible] [illegible]

[illegible] רבה" שהוא מסכים ועוד [illegible]

[illegible] הוא כך [illegible] ועיין תוס' [illegible] (...)

[illegible]

[illegible] בפסוק [illegible]:

הקורא [illegible] ולהבין [illegible] הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חקים

לא טובים, ומשפטים [illegible] רבנו שלמה בן אדרת ([illegible]): [illegible]

[illegible] (...) [illegible] בדרכה [illegible] וכן בפסוק

[illegible] ([illegible]) [illegible] תורה [illegible] בה [illegible].

[illegible] דוד [illegible]:

[illegible] ולהשיב [illegible].

[illegible] בארץ [illegible] רש"י: ותנן

בכוונתה כי [illegible] בארץ כנען [illegible] עבר הירדן. וכן [illegible] במדבר [illegible]

[illegible] ארץ כנען [illegible] עבר הירדן והוא עבר [illegible] ע"פ הדברים [illegible]

[illegible] ([illegible]) [illegible] עבר הירדן. [illegible]

[illegible] לזה.

[illegible] טוב עין הוא יבורך כי

[illegible] אין [illegible] בדבר [illegible]

[illegible] כי [illegible] טוב עין הוא [illegible] טובה [illegible]

[illegible] הוא [illegible]

([illegible]) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

עשו, [illegible] האולם. נחמד ושנון בנוה חדש זה עשה, ונפסל אדם [illegible] זה האושר [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

את עיין ושאלו בדבר שלמה ודלא והוה כה מתשו׳ ועיין כ״ל: עיין בזה ואו׳ [illegible] הגא [illegible] בזהגלו וה״ל: ולא יהיה לכם למכשול עון מעתה ועד עולם. ובגמ׳ ולא יהיה בה מכשול עון״ הוא; שלא יבא מכשול עון ע״י הברכה. וזה מובן עפ״י הכתוב במדרש [illegible] ([illegible] טוב לשאר גרגת חכם). טוב לשאר גרגת חכם אלו תבואות שלושה משה רבנו. מאחר שעשר אור כמלום אלו ברכות של כהנים הרשע שכהן גבה לבן ועולו במצום עכ״ל. וכן פה ד״ל שלא יגבה לבן ע״י ברכת כהנים ומשלו בזין ועון ועשו. וכן אשר הכהנים אחר כל מזלו שבת אחרו פסוקן ונתן לך מאמר ה׳ יותן כל מעיר שאתם מולא גבורות של הקב״ה של אתה מולא את גבורות״. הוא לשון לא נשאר לבן ע״י הברכות הרבות אשר בפסוק ונתן לך כי נמצא מוצרת הברכה לאות להם עונה גם לאות וגדלו.

סע״ב ד׳: שהיה מזונם מבל מים עכ״ל. משונה בזה מן: מביני תשאם מטאטא (ישעיה וי׳ כג׳) ועיין ערוך (ערך טאט). ובגמ׳ (ר״ה כ״ו:): נשאלו לו מבבריך ואמרה שאולו לה מטאטא עכ״ל. רד״ל שהיה מנקה מבל מים בשעת הגשמים מבל אשפה ע״י מטאטא. והוא כאן אמר: שהיה מטאטא מבל מים.

סע״ב ד׳: ר׳ מאיר אומר כופין ללויה ששכר לויה אין לו שיעור עכ״ל. עי׳ כתוב בספר [illegible] שובה: אין להרבות במצוות לא נוגע בהבו אלו דברים שאין להם שיעור ולהתלמ [illegible] אין לזה. והדבר מבואר שבדבר לומר ששכר לויה אין לו שיעור וכו׳ אבל היתה במצוה עצמה אין שיעור עכ״ל. נעלם ממנו שלזה היא. בכלל גמילות חסדים המנויה שם. רשעם בפי׳ הרמב״ם שם: וכל המצות שבין אדם לחבירו נכנסות בגמילות חסדים עכ״ל. ובשבת (קכ״ז ...): הני נמי בגמילות חסדים שייכי״ ויעוין פי׳ רש״י שם והערתו על מאמר: בקור חולים אין לו שיעור (נדרים ל״ט ב׳).

שם: ת״ר הרב לתלמיד עד עיבורה של עיר. חבר לחבר עד תחום שבת. תלמיד לרב אין לו שיעור וכמה? אמר רב ששת עד פרסה. ולא אמרן אלא ברבו שאינו מובהק אבל רבו מובהק ג׳

פרסאות

הברכות שמבורך מהם כבר לפני ובאהבה רבה. וכן בהא"ר והמג"א ובפירוש המאור הגדול
ע"י המוסף את כל הברכות וע"ש. והנה הדין הזה הובא בשו"ע (או"ח סי' [illegible] סעי' י' ובמג"א) ולפי הפירוש האמור הנ"ל הרי ראוי שיובא גם בסי' מ"ז העוסק בברכות התורה
ובכל הברכות.

שם: כל הנהנה מצר העין עובר בלאו. שנאמר אל תלחם את לחם רע עין רש"י: ויסוד הלאו הזה הוא לאו בלא תעשה. ולמה לא הביאוהו הפוסקים. אולי הכוונה שזה לאו בלא תעשה

ל"ט א': שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע במה הארכת ימים אמר להם מימי וכו' ולא נשאתי כפי בלא ברכה רש"י: קשה מעלת מזה. הן כל המצות טעונות ברכה. ובספר תוס' רבי אלעזר בן שמוע על כל המצות כולן ומצות עשיות פשוט: ולמה מובא לנו רק ברכת מצות נשיאת כפים לבדה? ומה חדוש יש בברכת מצות נשיאת כפים יותר משברכת כל המצות? ומה נוסף הוא על הברכות האחרות? ואולי בזמן הזה ברכת מצות נשיאת כפים רצויה בזה הברכות אחרים בעבור שאין במצוה הזאת כי אם ברכה לישראל והיתה בעיניהם ככל ברכת איש לרעהו.

שם: וצונו לברך את עמו ישראל באהבה רש"י. בא"ח והמג"א (ובעולת ראיה ד"ה אין נותנין כוס) פירוש ע"ש: ברכת המברך תהיה כפי כונת המברך. והוא כונת ברכת כהנים לברך את עמו ישראל באהבה". דהיינו בכונה בעין טובה ורצון בלב. עכ"ל. ולי נראה. כי מלת "באהבה" לא תשוב אל "לברך" כי אם אל "וצונו" וזה: וצונו בעבור אהבתו את עמו ישראל לברך אותם. והוא כעין ותתן לנו ה' אלהינו באהבה שבתות למנוחה. ותתן לנו ה' אלהינו באהבה מועדים לשמחה.

שם: שתהא ברכה זו שציויתנו לברך את עמך ישראל. לא יהא בה מכשול ועון רש"י. חסר באמת ולא כתוב בסדורים: שתהא ברכה זו כאן: הברכה הזאת שציויתנו לברך את

ועוד מבואר (ראש ו' ענף ב'). ואי"ה אחזור ואדרוש ע"ז במאמר מיוחד ואראה שבתי
תלמוד שהוא בסגנון אבי אבות כסגנון אבות. וביחוד בדור אבות.

שם: בפולמוס של אספסיינוס וכו' בפולמוס של טיטוס וכו' בפולמוס האחרון עכ"ל. פי' רש"י ,,חיל"
וכה"ג בערוך (ערך פולמוס). ובירושלמי שם: תכסיס ואל מלכים יעזרהו (מיגא הרה') ופולמוסין
במאני זיינא ודבלוניה פי' בלשון יוני חיל עכ"ל. אך הרמב"ם בפי' המשניות פי': פולמוס
הוא המרוץ בלשון ערבי כלומר זמן זה האויב וזמן ממשלתו עכ"ל. ועל בפולמוס האחרון כתב:
ר"ל המלחמה שהיתה בימינו עכ"ל. ולא ידע המלחמה הזאת מאין תמצא. ובערוך הובאות דעות אחרי
בהערות על פירושו שהוא חיל. ועיין שם וגם לשון יוני המובא במוסף מוכחת אמיתתו.

שם: ורבותינו התירו שתצא הכלה באפריון בתוך העיר עכ"ל. פי' הרמב"ם: רבותינו ז"ל
ז"ל רבינו הקדוש המחבר עכ"ל. לשון ,,ורבותינו התירו" נמצא גם על דבר אחר בכתובות
(ב' ב') ובגיטין (ע"ב ב', ע"ו ב') ובנדה (ל"ז א'). ובכל המקומות האלה פירשה הגמרא: מאן
רבותינו? אר' יהודה אר' שמואל בי דינא דשרו משחא עכ"ל. ועל ,,בי דינא דשרו משחא" פי' רש"י
~~בגיטין (ע"ו ב'): ודינו ר' יהודה נשיאה שהיה בימי אמוראים בן בנו של רבינו הקדוש. כבאורו בע"ז~~
ע"ז (ל"ז א') מסתמך ואמר ר' יהודה נשיאה אכתובה בר' שמלאי וכו' עכ"ל. וכן פי' בע"ז (לה'
ב' ד"ה רבו ובית דינו התירו את השמן). ובתוס' שם (ל"ז א' ד"ה אשר לא): במתניתין כתב
רשב"א בשם רש"י דלא איס רבו רבי ר' יהודה הנשיא בר בריה ובית דינו התירוהו וחכמי
דורו נחלקו בדבר זה במשנה שסדר רבו רבינו. כי הוא היה בנו של רבי וכו' עכ"ל. ועל ,,ורבותינו"
בפתרון המשנה כבר לא פירשה הגמרא עד השתא. ולא מוכרח בזמנו אם הם כמו ורבותינו
במשנתנו ,,אשר במקומות הנ"ל שהם ר' יהודה נשיאה ובית דינו או רבי ובית דינו כפירוש הרמב"ם:
אולם מוכרח מזה נראה שהם ר' יהודה נשיאה ובית דינו. והוא מע"ז (ל"ז א'). כי שם מבואר
שר' יהודה נשיאה לא היה בזמן רבי כ"ב דברים שונים ועוד אחר מגיטין ולא הלכה להורות אפילו
בעם

ג׳ הפלאות עיי"ש. [illegible] בחיבורו אשר פירשו על התורה (ספרו [illegible]) והרמב"ם הוא עיין [illegible]) הוא: הרב לתלמיד עד עיבורה של עיר. חבר לחבר עד תחום שבת. תלמיד לרב עד ג׳ פרסאות. בכל הדבות לצורה וכו׳. שנאמר בו מלאכין ולמה לך הכוונה: והאלו [illegible] מלאכתן [illegible] לק"ם [illegible] עכ"ל. והסמ"ג [illegible] "תלמיד לרב אין לו שיעור". וכמה וכו׳ עד פרסה וכו׳ אין שחר. שלא "[illegible]" ותשובתם עד פרסה לרבו שאינו מובהק, וג׳ פרסאות לרבו מובהק [illegible] אחרון "אין לו שיעור" וכו׳ כמו [illegible] "אין לו שיעור" [illegible] והרמב"ם [illegible] "אין לו שיעור"! וכו׳ [illegible]: תלמיד לרב פרסה". ועיין [illegible] שופה.

מ"ז א׳: [illegible] תהא שמאל דוחה וימין מקרבת עכ"ל. פי׳ רש"י: [illegible] פן [illegible] את עצמו ומשה [illegible] הוא [illegible] ולא [illegible] לחשבות [illegible] עכ"ל. על [illegible] ועיין מסכת שמחות (פ"ב הלכה ב׳, ה׳, ו׳) [illegible] אמרה אלה ועיין שו"ע (יו"ד סי׳ שמ"ה סעיף א׳ [illegible] רמ"א), וטו"ז שם (ס"ק א׳) והערות [illegible] עז"א ברבותינו (דב"ר [illegible]).

מ"ח א׳: משבטלה סנהדרין בטל השיר, מבית המשתאות עכ"ל. לא [illegible] יבטל השיר רק אם הסנהדרין שהיו אחרי בטול סנהדרין היה בטלוהן בידים בעבור שרצו בתוספתא של הוספה הראשונה (סוטה [illegible]) ונמצא [illegible] של [illegible]: בראשונה היתה אימת סנהדרין עליהן ולא היו אומרים דברי נבלה בשיר. עכשיו שאין אימת סנהדרין עליהן הן אומרים דברי נבלה בשיר עכ"ל. ולכן בטלו את השיר ונתבטלו דברי נבלה.

שם ב׳: הדברים כשהן דברו ה׳ נבואה עכ"ל. כן היה דרך ה׳ בנבואה. ועיין פסחים (פ"א ב׳): "ר׳ יהודה אומר דברים כשהן". וכה׳ עוד בגמרות אחרים. וכן אמרו: אברהם שמעו הוא [illegible] (מגילה [illegible]) הוא [illegible] דברים כשהן.

מ"ט א׳: ולא [illegible] עוד [illegible] עכ"ל. פי׳ רש"י: לא נתכסה [illegible] עכ"ל. ועיין [illegible] (חא"י פמ"ג). שהורבו רבו [illegible] עכ"ל. [illegible] ברורה לדעת העוורים שאין אדם חוטא בשבוע אני [illegible]. ולכן [illegible] לישב דעת החולקים עליהם. ועיין שו"ע (יו"ד סי׳ רמ"ו סעיף [illegible] הגהת רמ"א) ושם [illegible]

ותרגום: הבדיל: תרגם: הבדיל. ועי׳ ה׳.

[illegible] מפני הגלות וסובבו תושבון ואמר לעיר לאמר

[illegible] ועכשיו. [illegible] (חלק אחרון בינה בג״) כתב ע״ז: הנה הוא ונסיבון

ספרו הנ״ל לדעותיהם ועי׳ גם שם [illegible] מה שפרשה [illegible] כמה רבותינו הוא כי

[illegible] ומשך הגלות הנקרא [illegible] אלא העולמים סוף דרך חמישי ומצוות [illegible].

[illegible] כמה וכמה בצורת הפרושים אף עם התוספות הזה שאין לנו אלא שום [illegible] כי

את שמם. ולזה היו כל המשפטים אחרון [illegible] את עצמם הן לאות הן לשמוע ולכל

נפש לכו ושאר בגלל כל מלך רב ושונה אשר נהיה בארץ. ולכן אומר לו. כי אל בטוח [illegible]

אשר כבר כונת חז״ל בתוספתא [illegible], סוטה נדרך חול ושיר רבה בסוף התאוה [illegible]

דרך הגבלן ושם והגלות [illegible]. רבא בזה. כי מה כל האדם [illegible] עד כאן. [illegible]

נרות כאיש ההוא [illegible] למינים הנקרא גבלן אשר בארץ הגלות ושמו וגלוליהם חרוב וחרב

[illegible] כפירוש רש״י שכתב [illegible] ששון גבלן הוא נקרא בלא הא׳ הידיעה. ואמר זה הלצון

[illegible] שכתב בזה המאמר על שמות גבלן בלבד הלא בצורת ההוא ורבו כמותו עד כלה

[illegible]. ולזה אמר ולכן. כי בלי חורין הנ״ל הם אנשי כת [illegible] ומשך הגלות הנ״ל

[illegible] בעבור בעתם שאין לנו אלא שום [illegible] כי אם מלכות שמים נאוה להם מאד כענין בני

מין״. [illegible] כי הענין בכל חורין הוא לאנשי כת הצדוקים. כי גם הם החזיקו [illegible]

[illegible] ובפירוש [illegible] כל מלך רב ושונה [illegible]. כמ״ש בזוהר (חג״ [illegible]) א׳ דפוס

[illegible]): [illegible] הנראים משונים ועי׳ כי אין ראוי להשיג על האדם [illegible]

ולא יקרא אדון כי אם ה׳ [illegible] הזה בעינים כל ספרותיהם [illegible]. ועי׳ [illegible]

[illegible] הנ״ל [illegible] מאד לאנשי כת הצדוקים. שהתחברותם היתה [illegible] עד מאד

המשך (נרשמה [illegible]).

[illegible]

[illegible] לא נתנו ל' בבקשים ויגלה יהגב דינק שרות ושנ"י. וכב יושבת לחבר שלא מותר שהלכת הכלה באהרן

הזמר, ולשון תפלת עתה פירוש הרמב"ן. וצ"ל וכפי' שהלכוהו כפי נפרץ המוחזק פגם בזמנם

[illegible] ות רבי' פי' פס לא פירש על עלבון "ובהתגאות התרגו" והוא נפרץ בהם גם עתה "כשיגר

[illegible] לה עצה ונדלת חטא" כתוב בפי' הרמב"ן. וטעם הפירוש כתוב הלזה בגמרא "עלוה

[illegible]" ולא מובן לי. כי ידוע לא חשן הגוררים שלא חלק הכלב אפריון בתוך הדיר

[illegible]? מה אין דוגו כפי התהדשלה ובת הלמדות?

~~[illegible]~~ בפרושות עצ"ל. תמת: דמתה. צ"ל: נתמה. בהפוך האותיות כי לא תהיה

[illegible] על מרה ופרושות.

שם: ולחרב כשת בנשקו בלשון תכריך ובני חורין תפו ראשם עצ"ל. על בני חורין פי' רש"י

[illegible]". ולפי לא אבין ההוראה הזאת לשם חורין ואין תשא ובלשון תכריך אין סגנ

[illegible] כי אין הפסק דבדים. ובלשון הנביאים מורה "חורים" על שרים. ועיין פי' הרמב"ן

על חורים (קהלת י' י"ז): ועיין בן חורים שעשה מעשה הגדולים והפסק בן בליעל וכו'.

[illegible] של פי': בן חורים ושעבוד בתאוה והתגברות עצ"ל. ועיין הלזה פירוש אחר.

שם: ~~[illegible]~~ והיורך ולמור עצ"ל. בספר [illegible] (כ"י) כתוב "והיורך ידעת". ועיין פי' רש"י ולו

[illegible] לעמוס: מי יהודשר יְדַעַת.

שם: האבן תחת פניה והנשך בינך עצ"ל. במדרש שיר השירים (פסוק התאנה חנטה פגיה)

[illegible]: והנשך יפרח.

שם: והאות תפא נעדרת עצ"ל. הרי הוא לשון הכתוב (ישעיה מ"ט ט').

שם: והגולה והרב והמגלה ושם ואנשי הגבול וסובבו אחר לאור עלה וחוטר עצ"ל. בספר

[illegible] פי' רש"י על והמגלה "[illegible] שלשו כף" ולו [illegible] הגבול [illegible] מר. [illegible]

[illegible] ולא הנה [illegible] סרך ואנשי [illegible] [illegible] [illegible]

ש״ס: בן ינאי אם בת ציה באמר פלה בתמורה אחרו איש אנשי בורח עי״ש. היא פסוק שלמה.
במנגינה (הי׳ו׳). ותחת: מפוזל. צ״ל: מנבל. כמתמם שם.״

שם: בעל הפרנס והבריותא אי׳ עי״ש. פי׳ רש״י: ומחמת החלק שבררה על חולות שמן עי״ש. וי״ל
עד שבל ועשו אי׳ אחרון שנה על התשובה הגדולה אשר נעשתה.

אשר היו לפנים בישראל

[illegible] שמנו על גדול עדה ושופטה אלא נקבו בשמות: נשיא. אב

[illegible] דין (מ"ב): על חכם חולץ מימין. על אב בית דין משמאל

חכם שמת בית מדרשו בטל. אב בית דין שמת כל בתי

[illegible] נשיא שמת בתי מדרשות כולן בטלין וכו' עכ"ל. ובהוריות (י"ג ב)

[illegible] מכאן ב' שורות וכו'. אב בית דין עושין שורה מכאן ולא מכאן

[illegible] עומד מכאן ולא מכאן ואינו יושב עד שישב במקומו עכ"ל. והוריות (י"ג ב):

נכנס כל העם עומדים וכו' כשאב בית דין נכנס עושין לו שורה

כשחכם נכנס אחד עומד ואחד יושב וכו'. רשב"ג נשיא. ר"מ חכם

אב בית דין. וכו' אמר ליה ר"מ לרבי נתן אנא חכם ואת אב בית

[illegible] נעקרינן [illegible] (צ"ה). וה"ל ואף בזה

[illegible] על [illegible] ונתחייב [illegible]

[illegible] וכו' [illegible] ומעבירין שנין, ונדעין

[illegible] ורב בית אבא לבית והחכם [illegible] עכ"ל יהודה [illegible] בית דין

דין "[illegible] חוכמתא" הוא: החכם. ורב בית אבא לבית והחכם בגו

שבוע [illegible] והחכם [illegible] בדורו. והט"ו תורה [illegible]

([illegible]): שמעון בני חפץ בעולמו בלא נשואה וכו', שמעון בלא חפש"

שמעון בלא חפץ בעולמו בלא נשואה וכו' עכ"ל. ומה זה לא נפרש

[illegible] חפש" הנ"ל [illegible] בתואר חפש ולא בתואר נשואה ולב

[illegible] התואר. ולא למטה שם וסופר: נכנס שמעון אצלו מסר לו סדריו

[illegible] לו סדריו נשואות וכו'. ובוונתו זה הוא בלו כל ספק שמסר

[illegible] נשוא, לאחר ואחר סדריו משמרתו וחבר

ומשפט

ומה מורה. כי ר' יהודה היה דיין ומש בדיניו ור' מאיר ובגללו לא היה מורה הוראה
דבית רבי כלומר במנחות (ק"ד רע"א): ר' יהודה מורינא דבי נשיאה היה עכ"ל. ופי'
רש"י: והיה להם לבית רבי מורה הוראות ועל פיו היו עושין כל דבריהם עכ"ל. וכן בתוס'
שם: מורינא דבי נשיאה של בית רבי עכ"ל. ולמה בזמן לבני רבי נבחר ר' מאיר למורה
הוראות. יען הוראות (שם)? ומה קשה מוכרח נכלו לסמוך על הוראתו הלא בעירובין
(י"ג ב') אמרו שלא יכלו לעמוד על סוף דעתו. שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו
פנים על טהור טמא ומראה לו פנים ובעבור זה לא קבעו הלכה כמותו? ולפי המתרגם
בתרגום שיר השירים הנ"ל "ספריהון מליין חוכמתא וגו' וידעין לממני חושבן עבורין,
ומעברין שנין, וקבעין רישי ירחין ורישי שנין הרינו הוראת "חכם" למונה מספר
לעבורי השנים ולמנות ולקדש את ולקבוע ראשי החדשים וראשי השנים. וגם השמות
הזאת מתאים היטב שם "חכם". כי הענין הזה נקרא בלשון "חכמה ובינה". כדכתיב
יודעי בינה לעתים (דה"א י"ב ל"ב). ומתרגם באחרונה חכימין למקבע רישי שנין
ורישי ירחין ולעברא ירחיא ושניא." ועיין מדרש אסתר (פסוק ויאמר המלך לחכמים יודעי

העתים). ועיין זה אמור בשבת (ע"ה א'): איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים
הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות עכ"ל.

והנה, ר' מאיר חכם" היה
לפי דעת המחשבים שהיה מונה מספר לעבורי השנים ומח ובקדש את יקבעו ראשי החדשים
וראשי השנים. ומזה היות. כי גם כונת ר' מאיר חכם וסופר" (גיטין ס"ז א') היא כן. וסופר
אינו כי בהוראת כותב כי אם בהוראת מונה. והוא כמתרגם בתרגום שיר השירים המובא
למעלה "וידעין לממני חושבן עבורין". ופי' חכם וסופר" הוא ע"פ כל לשונות ספר
"דניאל (י"ב ב'). ולפי זו נוטה מאד לדעת המחשבים. גם כי לא מצאתי עוד שום רמז בשום
מקום שעסק ר"מ בתקנת עבורי השנים ובקביעה את וקבען ראשי החדשים וראשי השנים
ומזה מתאים מאד שיפה חכם עם משפחתו. ויש עוד סיוע על "חכם" מגדל עין יעקב והנה

ומשרתו פרבתו. ולמה לא יפתח כזה ומה אלה כונת אמרו "שמעון חכם" הוא שלשמעון תהיה משמרת חכם? ומי נתן לו מינוי כזה הדבר הקשה הזה.

ב) תעודת "נשיא ואב בית דין" ואמנות משמרתם נודע היטב משמותם. אבל תעודת "חכם" ואמנות משמרתו לא נודע עוד אל נכון. ובספר יוחסין (ח"א וא' א' דפוס לונדון) כתוב: המדרגה של חכם שאומר בהוראות ר' מאיר חכם לא ראיתי טעם לזה עכ"ל. והנה דברי על הכינוי המיוחס לרש"י (ע"ז כ"ג ד"ה חכם) כתוב: חכם. ומה שאמר שנבדלין ויען הוראה עכ"ל. ובספר יוחסין (שם) הובא זה בשם רש"י סתם. בלי ציון פרי על הכינוי. ולפי זה היתה משמרת חכם להוראות איסור והיתר. ולע"ע שלא ראיתי לדבר זה ראיה בדבר במדרש במדבר רבה (סדר נשא פרשה י') שכתב שם: דע שלמה רבותיו עם אל ודין. ומן חכם שהבא רבותיו עם אל ירא עכ"ל. וכן בתלמודנו מצא שם: חכם לחזור על כללי איסור והיתר. ועוד בילקוט (תהלים ב') "אחריות לחכם אשתרי לזה". וכתובות (ע"ב א'): פלוני חכם טוהר לו את הדם. ושם (ע"ב ב'). "הרואה את הדם אצל חכם והתירה. ופי' חכם שמכיר את הדם ועיין בו". ושם (י' ע"ב) "לא אמרו להראות ספקן לחכם אלא מפני כבודו של חכם". ושם (ל"ד ב') "לא אלמא מדבעיא שהורה זה חכם". ושם (מ"ב ב') "חכם שטמא ומי אסר אין חברו רשאי להתיר". ונדה (כ' ע"ב): "כגון התיר לו פלוני חכם". אולם איפכא מתקשה שם "חכם" עם משמרת הוראת איסור והיתר? מה ענין אלה? ואיפכא מורה עליה? ולמה היתה השם הזה אב למורה איסור והיתר ולא לדן דיני ממונות? הנה אב מורה איסור והיתר הוא חכם ולא דן דיני ממונות? הלא ר' ישמעאל אמר עוד להפך: הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות. שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן והן כמעין הנובע (ב"ב קע"ה ב' במשנה)? ועוד לפי הפירוש הזה כונת ר' מאיר חכם" הנ"ל הוא שהיה מורה איסור והיתר. ואיזה ראיה יש מהוראתו איסור והיתר בשלל התלמודים? ועוד קשה לזה ענין ר' מאיר מורה איסור והיתר ולא ר' יהודה בר אלעאי "חכם"? הלא ר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה (עירובין מ"ו ב').

לכבוד [illegible] המשכיל התמים הנעלה בעל החוק

[illegible] מו"ה [illegible] ימיו וכח עלומיו, ושובע שמחות.

עתה אנו בזה ובקשה כל אדם להגיד לי משפט אמת ולבקר על מאמרי אשר הנהו
כי האדם עלול לשגות ועינין בחקר משמרת: חכם ולבבו לו יוכיח את עמיתו.
ואוהב לו תמיד. אנכי עבדו הנאמן והמצפה ברכתו הרב והצלחה.

יעקב רייפמאנן

שעברשין ב׳ תמוז תרל״ח

מהוריות (שם) רש״י וחכם הוא הגדול שבחכמים שנושאים ונותנים עמו בהלכה וכו'
פרשו תורה עכ״ל. והוא בחוץ ורחוק מהם. כי הנה "נשיא ואב״ד" וגדול עליו היות גם הוא
כמהם בגדל פעולה המיוחדת לו לבדו ואין לדרוש אותם. והמשא והמתן בהלכה עם
הנשיא ואב״ד אינו מיוחד להעלה בשם חכם לבדו. כי כל הדיינים נושאין ונותנין עמהם
בהלכה איש איש לפי מדרגתו בחכמה. ובעניין תורה ודעת הנשיא ואב״ד ורבם ממנו.
כי הם גדלו ממנו בחכמה ולכן היו משמרותם גבוהות ורבם ממשמרתם.

ג) לפי הכתוב בתרגום שיר השירים הנ״ל: "ואב בית דינא דבאתן דינא וכו'. היתה
מגמתו אב בית דין לשפוט את העם ולהחליט לעשות כמשפטו, ואף גם לומר בעדות את
אשר הוא בן הכות. והוא עצמו הוא אך שופט. אבל החלט לעשות כמשפטו הוא ע״י
השוטרים ולא על ידי עצמו. כמבואר בפרש״י (ראש פרשת שופטים): שופטים דיינים
הפוסקים את הדין; שוטרים. הרודים את העם אחר מצותם; שמכין וכופתין במקל [illegible]
וברצועה, עד שיקבל עליו את דין השופטים עכ״ל. וגם במדרש לקח טוב שם כתוב: ושוטרי'
אלו שוטרים ושמשים. בעלי מגרופים המשמרים את העם לשמור דברי תורה לבל לא ילכו
איש איש בשרירות לבו עכ״ל. וגם יסוד בעדות את אשר הוא בן הכות לא הוא ע״י עצמו
כי אם ע״י חזן הכנסת. כמבואר במכות (כ״ג ע״א במשנה). אך הוא הוא קורא את הפסוקים
כאמור שם (כ״ג ע״א): הגדול שבדיינים קורא עכ״ל. ואב בית דין הוא הגדול שבדיינים. מה
שאין כן לענין בעת המשפט ולכן לא יכשר ולא יקבו בעדק אב בית דין וק״ל.

ד) שלשת הכתרים האלה היו גם בימי הגאונים. אך שמות: נשיא וחכם נשתנו
בימיהם. הנשיא נקרא: הגאון והחכם: אלוף. והוא מלשון ואאלפך חכמה (איוב ל״ג ל״ג)
ועיין מחברתי: קול מבשר.

[illegible] לעשרים

זכר את־ושתי ואת אשר־עשתה. מה ואת אשר־נגזר

עליה? מה הדבר אשר־עשתה [illegible] מה אך הדבר הזה. כמתוב [illegible]): על לא

לא־עשתה את־מאמר המלך אחשורוש ביד הסריסים? ואם אוהבה ומשך אשר ועליה

מחשבה על־דעת אחשורוש אמרו לך הרתה ולכן נשא מחם (חרון) על־פי־גדולתן? הלא

אך אין דרך לשובה כי אין טוב החוטא ולא ענתה? ומן הצלה מהרש"א בח"א (מגלה פ"א דף

ט"ו את ושתי). ולפי דברי רבנן שנגזר אותה ונענש על הפוגעה בחכמתו לא היה לו

להזכיר את אשר עשתה אלא על אשר נגזר עליה הריגה [illegible] כי: ואת אשר

עשתה: זו ואת כל הטוב אשר עשתה לו לפני הגזרה ההיא. והכתוב דבר בדרך קצרה

ולא פרט את הטוב אשר עשתה לו. ועיין בדעת רז"ל מדוה. (עיין: בדרך קצרה). ויסדו

אותם ועוון עשה ביחוד לדבר בדרך קצרה. ומה וחשובה, כי כתוב בן גלבסה: והיום

הזה תאמרנה שרות פרס ומדי (א' י"ח). ולא נתבאר מה תאמרנה. וכן אחרי שאלת

עבדי המלך השמרים: מדוע אתה עובר את מצות המלך? (ג' ג') נפסק מענה תשובת

מרדכי עליו. והכתוב אחרון: הנראתו דבריו מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי.

ויעתו [illegible], כי מרדכי השיב על שאלתם. וכן כתב בן גלבסה: ויהיו יראה גדולה

ונורה (ב' א'). ואין כל ספק, כי לא היתה יראה לבוא לא אכר וגבורים. אך השומע את

האגרת והסיפורים בעבור סגנות לדבר בדרך קצרה. וכן כתב בן גלבסה: ויעבר מרדכי

(שם ענין המקרא): ולא נתבאר מה עשה. ובין, כי בעבור זה [illegible] המשתה [illegible]

[illegible]: ויעבר. [illegible] מה כתב: וילך. כי תשגם: [illegible]. וכן כתב בן גלבסה: ובגתן אמר

המלך ומלון את מרדכי (ה' ב') ולא נתבאר מה ואמר המלך על מרדכי ובמה יעזר חנות עליון.

וכן כתוב בו: אשר דבר טוב על המלך (ז' ט'). והוא לא דבר מאום טוב על המלך רק גלה לו כי

[illegible] בגתן ותרש [illegible] כן והוא כתוב: אשר דבר דבר להביא טוב על המלך

[illegible] הסריסים (ט' ט'). [illegible] היהודים [illegible]

חמה

שהזמן גרמא לא ניתן כי אם במצות עשה. ולא במצות שליליות, רק במצוה שעשיות אין
חיוב עשיה רק עבודת ה', ובקביעתן לא תלוי על הזמנים, ועל אפוא יחויב אותן
לעשותן אבל במצוה שלעת יחויב השכל לכבד ולעבוד עבודת ה' את האדם ולעשה
והשכל יחויב גם את הנשים וכל אשר אמונים לו לשמר בעדן לעשותם. ולכן גם כי
לא בכבוד עליהן לעשותם הן חוייבות בזה מצות עבודת השכל. ובכלל הדבר הזה הן
חוייבות במצות עשה שהוא לזכרון נס זה גם בהיותה תלויה בזמן, כי מצוה כזאת היא
מצוה שכלית, הנ"ל. ועל פי הדברים והאמת האלה יובן היטב טעם: שאף הן היו
באותו הנס. כי מצות מקרא מגלה היא לזכור על פיה את הנס שעשה ה' לאבותינו
בימים ההם בזמן הזה, ולהודות לו חסדו. יעוין פי' רש"י (שם בד"ה והערך כבודה): ומצות
מגלה שבה הוא שמפרסמים את הנס והכל בכלל להלל ה' ז"ל. ומצות היא כדעת ר' נחמן
אמרו; קריאתה זו הלולא (רש"י בד"ה). והוא אפוא מצוה שכלית, ולכן גם הנשים חוייבות
בה אף שהיא מ"ע שהזמן גרמא, כי השכל יחויב כל אשר נעשו לו חסדים בנס זה להודות
לעושהו חסדו ית"ל. עתה נלכה נא עוד צעד אחד הלאה, ונחקורה אם כל-המצות אשר
הן לזכרון נס מה מצות שכליות הנה. והנה הדיעה המוסרה אשר היא לה ליגלות
ואור למשבתנו תלמידו, כי אך המצות אשר הן לזכרון הנס עצמו מצות שכליות הנה.
ולא המצות אשר הן לזכרון הדברים הנלוים על-הנס, והן אפוא רק מקרים נספחים אל-
העצם. כי הטוב והחסד הם אך בנס עצמו, ולא בדברים הנלוים עליו ונשארים אחריו כבדן
מקרה. ואשר אין בו טוב וחסד לא יחויב עוד השכל את האדם לתת תודה עליו ומלעשות
ולכן אם כן המצות אשר הן לזכרון הדברים הנלוים על-הנס כי אם מצות שמעיות. ולפ"ז
אין מצות מצה מצוה שכלית רק מצוה שמעית, יען וביען אינה לזכרון הנס עצמו אשר
הוא היציאה ממצרים, כי אם לזכרון מקרה אחד אשר נספח אליו. והוא החפזון והמנוסה,
והחפזון והמנוסה הוא עוד הפך טוב וחסד, כאשר תבטח לנו בשורת בן-אמוץ:
כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון כי הולך לפניכם ה' ומאספכם אלהי ישראל!
הערה

[illegible] [illegible] ולא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] נתן לו חכמה.

כ) שם (י״ח): ולא [illegible] [illegible] [illegible] כמו: [illegible]. ולא [illegible] על חסרון [illegible] [illegible] (כ״ו) כמ״ג:
משמרותיכם. [illegible] [illegible] שמות [illegible]: משמרותיכם. [illegible].

כב) שם (ט׳ ל׳) דברי שלום ואמת. שלום הוא כמה כנוי לדברי התחנונים. ואמת לדברי חק ומשפט
ונשא כל הדברים האלה בפני מרדכי ואסתר על-ידי היהודים לקיים את זה הפורים. דברי
חק ומשפט היו מאת אסתר המלכה, והם התחנונים למעלה (ט״ו) בלשון: ותבקש. ודברי התחנונים
היו מאת מרדכי. והוא הולך לדבר בתחנונים עם היהודים בעבור אשר לא [illegible]
נספח להם. לכתוב. [illegible] תרגום ראשון (ו׳ א׳): בגין ושראל [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
מרדכי] ואמרין ליה: את [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ו׳ [illegible] [illegible]
[illegible]): [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מרדכי [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] ההערות [illegible] על אסתר [illegible] [illegible] לדבר [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

כג) במגלה (ב׳, א׳): [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] היין [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] ([illegible] [illegible]): [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
~~[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] היין [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:~~
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ג׳ [illegible] [illegible] נראה, כי [illegible] [illegible] [illegible]
על [illegible]. ואלה [illegible]: א) [illegible], כי יש [illegible] [illegible]. א) [illegible] [illegible]. ב) [illegible] [illegible]:
[illegible] [illegible] היא [illegible] אשר [illegible] בשכל [illegible] באדם. וגם אם לא [illegible] [illegible] [illegible]
האדם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] השכל אשר על כל [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] היא [illegible] אשר [illegible] הוא [illegible] [illegible] [illegible] כל הארץ, ולא
[illegible] לא [illegible] האדם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. והדברים [illegible]: ג) כל
[illegible] אשר הוא [illegible] [illegible] היא [illegible] [illegible]. כי השכל [illegible] את האדם [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לו [illegible] [illegible]. ד) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ד': [illegible] ראויות כי לשון זהב. ועי'

[redacted] על הלוחות לזלות ביום הפורים. בין קריאת

מגילה [illegible] [illegible] ומנות אחד לרעהו כשם נתן בע"ז, ולהורות מגלה תענית

אם סעודת פורים נעשה בע"ש. והנה זה אפשר עוד לשאול ולדרוש בהלכות ודעתם של יום

הפורים? ולמה הם השלוה והפורקן? הנה כי אם בעלמא אגדת פורים המקובלים גדל המה

גדל נפלאות ד', ונעשים אחרת ורואות בו בלבב ההמון. אך דברי הרמב"ם עוד פלא [illegible]

לו. ובכל זאת הדין עצמו של הרמב"ם אינה ולדבר, ולא מטעם, אם מטעם שביום חול

כל אחד הוא אחוז בסבך הטרדות ואין לו פנאי לדרוש ולחקור על ענינו של יום, כי

הוא שוקע לשלוח מנות לרעהו, ולתת מתנות לאביונים, ולהכין את הסעודה, ובכלל

אנשים בעולמם נתונים במשא ומתן אשר משתכן לחבור, ולפעמים הם טרודים בעלמא

של שמחה ~~[illegible]~~ שעיקר בפורים כמבואר במגלה (ה', ב'). ונ"ל, כי זה הוא אף לדעת הבבלי, אבל

לדעת הירושלמי גם מלאכה של שמחה אסורה בפורים, כי בירושלמי (מגלה פ"א ה"א) [illegible]

היה כתשעה באב. אומרת פורים מותר בעשיית מלאכה [illegible] ואם מלאכה של שמחה

היותה מותרת לעולם גם לבה"ז שפורים אסור בעשיית מלאכה רק [illegible] [illegible] [illegible]

כתשעה על הלוחות עשיית מלאכה בפורים? הלא כתשעת המגלה לבכך הוא מלאכה

של שמחה רוחנית. כי פעולי ד' שירים משמחו לב, ואם מלאכה של שמחה [illegible] [illegible]

בפורים אף כי מלאכה של שמחה רוחנית?

פיוט אשר הניא לפורים

הבקר עליה אדם. הוא לשון הכתוב (תהלים [illegible] ב') ובמגלה (ה', א') ודרש אל הכן וגו'.

ועכבר ששת אחים לבנים. [illegible] [illegible] [illegible]: אלדס. [illegible]: אחים.

כי התחלתו על אגג נולד אויב. כי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible]) וגו'.

[illegible] [illegible] ונפש אשר הון [illegible] ורעיון ואהבין

[illegible] [illegible] בשרה [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible], מסרו לתלמידי חכמים, ולכן לשון הרב עליון, ומן הדבור גם [illegible] ולכן גם

ענינים חדשות בהן. וכן שכן רש"י לשון גמרא. ולכן השאר הרמב"ם לתרגם מלות של חומש

הוא לשון הרש עליו מלה ופירוש בספרי: משלח מנות (עיין על שם). וכל אדות

תרגם מלות עיין רש"י (פסחים [illegible] בד"ה [illegible] מלות) שכן תרגם תרגום לשונות

באומה.

עי' שם (שם): פירוש שאל והורות בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום וכו' שבהן שואלין
ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג ע"כ
פירש לשון: שואלין ודורשין בענינו של יום בהלכות פסח בפסח וכו' תורה על לשון:
שואלין ודורשין בענינו של יום בתוספתא אלא פירוש, שלא מקום הוא לשאלה ודרשה
בהלכות ובענינו של יום הפירוש. ונראה לי, אפשר [illegible] בתוס' שם (בד"ה פירוש שאל):
דינא בשבת לפי שאין [illegible] הדרשה [illegible] דרשה. אבל בחול [illegible], [illegible]
הלכה [illegible] [illegible] נשאל [illegible] מה נסתר ומה [illegible] הנס ע"י [illegible]
הלכה להורות הלכות ובענינו של יום הפירוש? מה ענין ידיעת הנס אלא [illegible]

הענין עשר על האדם לעשות ביום ההוא? וכן נראה לי, וע"ש בפני רש"י שם (בד"ה שואלין
ודורשין): ומעוררין תרגמן לפני החכם לדרוש אגדת הפירוש שבפירוש ע"ש. ומה [illegible]
[illegible] רש"י לדרוש הדבר? [illegible] לו פי' כפשוטו: שואלין ודורשין בהלכות ובענינו של יום
הפירוש ע"ש. ואשר פי' בספר תוספת הכל אלא פסח ועצרת וחג: להורות [illegible] האלהים
[illegible] ע"ש. וכן [illegible] [illegible] להורות (הלכות [illegible] ע"ש) [illegible]: ושואלין ודורשין
בהלכות פירוש ע"ש? ומה [illegible]: לדרוש אגדת הפירוש [illegible] להורות על [illegible]
[illegible] בספר אחרים, [illegible] הוא [illegible] (יע' בד"ה [illegible] פירוש): [illegible]

[illegible] גורלה בעבור לשכן לאות [illegible]

[illegible] לשלום ולשמחה ותורתו תבלת. נ"ל:

[redacted] [illegible] מחרות מרדכי שלבעם טובה מאד. ותכון

[illegible] כי [illegible]; כי מרדכי היהודי וגו'.

[illegible] החריות לאיש שלום עכ"ל.

תשועתם היית לנצח ותקותם בכל דור ודור. פה נשלם הפיוט ובאלה"ז. ותן:

[illegible] זה בסוף הוא ענין בפ"ע. הפיוט והמאמר הזה נמשכו בהגדות [illegible] (הב"ל

מגלה אות ד'). ואמרו: ארור המן וכו' וגם חרבונה זכור לטוב. [illegible] בירושלמי (מגלה פ"ג

ה"ז). [illegible] רב אמר. לשוא אמר ארור המן וארורים בניו. אר"ר פנחס לשוא ואמר חרבונה

זכור לטוב עכ"ל. ובבבלי (סוף מגלה ז') [illegible]: רב כי [illegible] להמן

בברוך אמר ארור המן וארורים [illegible] עד שלא ידע בין [illegible]. אר"ר פנחס

חרבונה זכור לטוב עכ"ל. [illegible] שאול (מגלה א'). [illegible]

שאול [illegible]: וצריך לומר. והכוונה הוא אר"ר פנחס היה [illegible] לאמר [illegible]

[illegible] לחרבונה: זכור לטובה. [illegible] רב אמר: ארור המן וארורים בניו [illegible]

המן. [illegible] על כל איש. ובמסכת סופרים (פי"ג ה"ו)

הנוסח; ~~[illegible]~~

ברוך מרדכי
ברכה אסתר ברוכים כל ישראל ורב אמר צריך לומר ארור המן וארורים

בניו. אמר ר' פנחס צ"ל חרבונה זכור לטוב עכ"ל. ובמדרש [illegible] (הסוף והמה [illegible]

[illegible] "[illegible]".

[illegible] כל ספק בזה הגאונים. כי הוא בה חרוז ובזה

[illegible] מאד. [illegible] (דף א') [illegible]

[illegible] עכ"ל והוא הכחיה על ידה.

יעקב רייפמאנן

[illegible]

[illegible] מספר· כלו לשון תרגום: ויקשרו המקשרים [illegible] [illegible] וכו'

[illegible] בקשר כעין בוחן (לשון רבותינו בפי"ח דכ'). ולא רק מקורו המספר ([illegible]).

ובזמן ירבעם (הושע [illegible]) בתוספתא: כל המקשר על עתו תמות נוסחת הגזרה: כל

המתקשה על עתו. ובפר' ע"ז כתוב על היולדי. לשון: ויקשרו מספר· ולא אשר לא ניתן

[illegible] עתן לעזרה שלא נספר. והוא הבעל נלחץ והתאחדו סופרים ויבקשו לספור את

[illegible]· כן כמו הנספר הזה להיות כתבורה. אחד עשר וכולם עוונים. ואין מקום וכו'

[illegible] פרח מלולה. כך הוא נעזר מן בלהה (השירה ה',ה') · והוא [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] העולם לשונו· ולשון נעשה לאמר שכן הוא· ועיין סופו (ה',ב'): זה [illegible] [illegible]

עם לו אלא לו אחר אין ושאלו מן להם אלא לו אחר לאלהים שבשמים עבר'.

הדמה עשרה לעזרו רשעים· הר' שהתעררה בתפלתם [illegible] ושלם עשר וכוונו [illegible]

כבתוב בונסוהון (שם).

ונפל ברשעו· ואם נכון לגרוס: ברשתו· תמות: ברשעו: והוא עד': ברשת זו

טמנו נלכדה רגלם (תהלים ט',ט"ז)· וכן אמור פה למעלה: דומה בשפון ללכוד ונלכד

צדיק נלחץ מיד רשע אויב כמו תחת כפשו· וכפסוק [illegible] [illegible]

ומלך [illegible] בחטאתו שכתוב שם: [illegible] [illegible] [illegible] ולהיות זה כרוך אשר הנה להרבות· ואלו

[illegible]· שלום בחטאתו לשון [illegible] [illegible] ובא [illegible] [illegible]: שהלכו הנה להיות את

[illegible] ונפלה הוא וכו' וכו'.

[illegible]

שאבלאן אזא ווערן מיט מעשים.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] הגבעה [illegible] [illegible]

[illegible] מלבה הבעת

[illegible]

[illegible] מתקיימת החבלות: (ראה חידושי-

[illegible] חבלה בע״ש [illegible]

[illegible] את [illegible]

[illegible]

[illegible] כאן [illegible]

[illegible] לא הייתה [illegible]

תרמ״ה אשר [illegible] אתה התרמה (יעוין שופטים [illegible]

[illegible] היא

[illegible]

[illegible] הוא [illegible] אל אחיו [illegible]

[illegible]

[illegible] ולא כאותו אדונו [illegible]

דינך

ב"ה

23/4/85

[illegible], [illegible], [illegible] בחפש הכולל, הלבנון והחסיד; הנמען בעל האתך ושם

והמודיע והמשתתף. שמו' יונתן ארלעזר הכהן.

מה אשיב ואגיד על מאמרו [illegible] כמה אשר עם תשובות אשר נתן כבודו ושם גם שאלות כמספר ונמצא בה חשבון, ואמרתי להרהר הפסק? אולי הוכיח זה תמורות חסדו אמתו? הוכיח [illegible] חוץ מנוער? הלא שם מצוה הוא עליית השמה לעיון ויושר. כאשר הנתנים עד כה בו פעולות טוב? (וגם מהרש"א שואל על מאמר "שרש מצוה מצוה" בשם רש"י בפרשה).

[illegible] כי לא [illegible] בעתון אחרית: פרוזדור. אשר תשלח הערות והארות והערות על ספר [illegible] ועל ספר הכבוד ספר האמונות והדעות להרס"ג אשר שלחתי אליו בספר שלחתי אליו מחברתי: רוח חדשה. ואינו קבלתי אשר הפרוזדור תחת [illegible] [illegible] בקבוצת יהודית בה באורים ענינים על ענין "ספיקא דאורייתא לחומרא. וספק ספיקא [illegible]" ועל ענין "התורה נוספת שנקראת" וגם על ענינים אחרים. [illegible] [illegible] ולא כתב לא שלחה עוד אלון מסבה מה?

[illegible] רוח חדשה [illegible] מאמרי "רוח חדשה" מאת [illegible] ([illegible]) ונראתה את המחברת [illegible] [illegible] בגבורה היות בה באורים חדשים אשר לא שערום המבארים [illegible] [illegible] לחשוב מחשבה פגול על השם ההוא. וגם חלילה לו לחשוב

ביעקב

ויגע אך נדבת פלגם בשמחה ובדעת ינקה זהב ונפש רב מעלה עמם גם

בלוחות גם בספרים. ועתה לא שתו לבם לחבר ולהנחות ונלאו בזה ולא עמלו

על אחוזה. ועשו [illegible]. ושם עבד ה׳ בדור אשר לא יגעו על נשיבות כי אם בריות

שבעתהם עבודות בשערים, ועוללי שער ועולליו תשועה תפארת בתוך תשעים. ושלא

אהבים נעמתן נעמים אשר לאם רבות נשאו על פרותם והתפללו בדרך. לא ככה

אלו עוד חזון ומתוק חסד נאספו אל רעם לאבחן רוחי ולהנאת כל בחלו עזר,

ובשרם אתן מנוחה ושלוה ברוחתו, והשר מאנטעפיארע ידידנו ושכחו בשלום

ובאנשין בה״ לאורך.- על פי כל אלה ישלחם עד בלי די, ונתנם לו גם מזון ומחיה

גם כסות (השמלה לו) גם מעון נוה הכנות אבי לעבדת אל כלה, ומלבד

רבות אשר ספרה זכה רחבה מאד, ונוסף על זה עוד כל פריה הפלאים בו

אשר כל היום תהלתם שרת אוצר מאד. ושם אמר אל עמו הבל, אל נא תוסף

בתוך עוד מיצר ממעט גם כי לא תעבדת עוד אף החלה. מה לך והלאות איש אשר

היות לבו אף תשועות בבחירים נעורים ורועים פלה״

ובכן ע״ה אדק [illegible] עם [illegible] [illegible] והתראה, [illegible] כל יודעו, [illegible]

ובשנים [illegible] [illegible] [illegible] הלמון. יעקב [illegible] הגה״ בלאברמון

[illegible] הגדול תשמ״ה.

לשם.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ויתחדש כנשר נעוריו ובכל טוב ואושר
ושלום
יעקב רייפמאנן

שערבולין אסרן את בעלות תשובה״.

הנה פה המשך ההערות על מסה אשר שלחתי אליו בעש״ק העבר. ואם יהיו
נאמר פה להשיב לו אלופנו מה ורך עוד לו תשובה!

ד

הידבק אשר יזה ועבד את ד' ולהבא אלו פסוקים אשר לא כן. באמרו החכמים לא ימצא
רק לפושעים אין לדבק ונתן עוד סיבת הפושעים השכליים ולמצוה להתאוות חז"ל. והענין
ומשפטים אמונים כי נשתנו. אולם השתוותם הוא אין לענין ההוראות לשרים ולענין עונש
המבטלים. ולא לענין בחוה מפאת מצוה אחרת. כי החנוך השמעיים נשחוק מפל מצוה
אחרת. לא. כי המשפטים השכליים. רק בשכל לעולם עומד ולא יוסר ולא ישבת וכל דבר
אחר. ולא מצאנו בשום מקום שע"ז דוחה ל"ת בלא תגזול ולא תגנבו וכל הדומות לה. ויש
עוד מצות רבות בנראות קלות לעיניים אחרים ולענין ההוראות לשמור מצוות התורה:
כאמור באבות (פ"ב מ"א): והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה וכו'. ועיי"ש תוי"ט „אלא לענין
ההוראות בלבד הוא אומר". ובספרו המגל: חקר מצוה בדיעה הרבה על אבות
ותשון עצה מן מצוה ועל אבות ותשון המצות השכליות מן המצות השמעיות לענין בחוה.
והבאתי מספר האמונה הרמה להראב"ד הראשון אשר נהרג על קדוש השם הכתוב בו
במאמר השלישי: עלמה גזרת ונראין שמעיות. ומצותיהם מוסכמות וכו' אמנם המצות שהם מוסכמות
הסבות מפורסמות מן הדת. ומדרגה חולשה מאד. וספר העובד על זה כתובים הרבה. כמו

מה שהוא נבא ומבשר ורמוה עד: כה אמר ד' צבאות עולותיכם ספו על זבחיכם ואכלו
בשר כי לא דברתי את אבותיכם עד אמרו כי אם. הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו
בקולי (ירמיה ז' כ"א) וכו' וכו' וכל זה מעיד על חולשת מדרגת זה החלק מן התורה.
וכן מה שאמרו יותר רחוק. לחוש. עיין. ואחר שהבראתם על דאת החולשה אין לחוש
שיהיו סבות חלושות וכו' עכ"ל. ושם הראיתי שבכוונת ספרו הראב"ד על הבדה ושעם
ותשון המצות השכליות מן המצות השמעיות כחכמה של עוד. רק הוא בעבור היות
עליהן מערבה בגולה ומקובלת. מאהבה מן התורה ומדרה מן השכל. ואם בעבור היותן

ונראה

[illegible] אשר הוא לו לבדו ואין

המקומות בשם המשתמש מלה: לבן. במקום: אבן. ואלה הערותי:

1). בפירושו על התורה (שמות ח', ג'): גם ויתן על [illegible] המטה לדבר [illegible]
אהרונים. לבן לא [illegible] ולא [illegible] כי תמו הערה.

2). שם (ויקרא י', י"ט): לבן כתוך הדורך כאלו כל אחיו עה"ש. ועי' בשער חיים:
יש עיון [illegible] שאמר [illegible] לבן כתוך הדורך כתוך כל אחיו. כי אך כונתו באמרו:
לבן קדוש היה לא הבינותו. אבל אם כונתו באלו: לבן כמו באמת כמו שאמר
בפסוק ויאמר אליו: ולבן [illegible] לא [illegible]. אבל באמת לא [illegible]. ואין [illegible]
[illegible]. לבן יש [illegible] ספק להדבקת הפסוקים וכו' עה"ש. ושל הפסוקים אלו
[illegible] בפסוק [illegible]: אבן. [illegible]: לבן.

3). שם: (ויקרא ט"ו, ז'): לבן יש [illegible] ספק להדבקת הפסוקים. וכו' [illegible]

---

4). שם (דברים ל"ב, מ"ו): לבן [illegible] דבר עם [illegible] סדום.

5). בפירושו על ישעיה (ט"ו, ט'): לבן באה חסרה פה הרגל.

6). שם (י' ט"ו): לבן לא [illegible] [illegible] [illegible] היו הערות [illegible]. וזאת [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ע' 83): או [illegible]: אבן.

7). שם (מ"ו ו'): לבן [illegible] [illegible] הפסוק [illegible]

8). שם (נ"ו ו'): לבן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עם הפסוק בו.
[illegible] [illegible] כי [illegible] לא [illegible] לבן כן [illegible] [illegible].

11).

[illegible] שהוא יקר ז"ל. ועיין הכנת [illegible] הזה

[illegible] המכונים אלה בשמות [illegible] האלה בספרון ולא נכונים להשתמש באלה

בו:

1) חכמי הראיות (בספרו על [illegible]). זו ונה החכמים הידועים בשם: חכמי
הראיות ? מה ענין: הראיות ? והנה לו המחבר שם: דבר באחרון חכמי הראיות
שיש באדם שלש נפשות. האחת הנפש הצומחת וכו' והנפש החיונית נפש הבהמה
והיא בעלת ההרגשות המתנועעת וכו' ולאדם לבדו נפש שלישית היא השכלית נשמה.
היא המשכלת המבדלת בין אדם ובהמה וכו'. ולפי דעתו ומהות הדברים האלה נראה
שהוא שהמחבר עצמו כתב: חכמי הרוחות. ועיין במקום הזה הוא: חכמים שמדברים
ברוחות והנפשות. והוא נקראו אז: חכמי הראיות. [illegible] שם [illegible] אף [illegible]
במדעים השונים [illegible] נקראו: הראיות. [illegible]: הרוחות.

2). חכמי התורשיה. ועיין [illegible] על המלים (עמ' [illegible]): וחכמי התורשיה
[illegible] כי המלים [illegible] שוררים והמבטים [illegible] [illegible] ע"ל.
ולא אמר אלו נשון הוראת הענין [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
לא נראה כשון בדלעותו.

3). אנשי המחקר. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בספרו [illegible]. [illegible]
בספרו על [illegible] (עמ' [illegible]) [illegible]: אנשי המחקר [illegible] כי [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ז"ל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הכל [illegible] [illegible]
[illegible] בשם: אנשי מחקר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] כל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ועיין
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] כי [illegible] [illegible] [illegible]. ועיין [illegible]
על

[illegible] ולכן [illegible]

[illegible]

[illegible] (...): לבן [illegible].

שם (ה׳, א׳): לבן [illegible] שן [illegible].

[illegible]. שם (ה׳, א׳): לבן [illegible] זרע הפשתן.

[illegible]. שם (שם ג׳): לבן לא [illegible] [illegible].

[illegible]. שם (שם ...): לבן [illegible] [illegible].

[illegible]. שם (ט׳ ...): לבן [illegible] [illegible].

[illegible]. שם (ד׳ ו׳): לבן [illegible] זרע הפשתן [illegible] [illegible]: לבן [illegible] [illegible]. כי אם [illegible]. [illegible]: [illegible] [illegible] לבן [illegible] (... ה׳ ב׳) [illegible] כי אם [illegible].

[illegible] (... ט׳ ו׳) [illegible] [illegible] (... ו׳) [illegible] [illegible] [illegible] (... ...) [illegible]

[illegible]

[illegible] נ"ו): ובמפתח. כאן תרגום ויגד כל חלק ע"ז. ונגד כל חלק.
[illegible] תשאום רק בצדקה (ו' נ"ג). עד שלמה בחתון אשר בא את הרחבין
[illegible] (הקבצות ספרן ונחברת הדיוק) ולא לו בעניני רק הלכה והיה כל
[illegible] אשר בפניו ובצדקה בשלו: תרגום. ועיין מה שכתב הנ"ל (דף [illegible]
[illegible] רבות). וזה הוא בעבור אשר התרגום הוא בלשון ארמית ועוד
[illegible] הוא בתלמודנו. ועיין שבת (דף [illegible]): תרגום [illegible]
[illegible] שבצדקה ולפניו.

[illegible] יום [illegible]

המפורסם בכל הארץ גודר גדר ועומד בפרץ תהלתו מלאה הארץ [illegible] נרו

[illegible]

[illegible] בבקר [illegible]

[illegible] אור האמה [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] בשם [illegible]

[illegible] קהסוגיות.

[illegible] (כ״ב י״ח) [illegible]

[illegible]

ולא נאמר [illegible]

[illegible]

[illegible] נכסת חגא [illegible]

בכל הלוה עד הבקר [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] חלב חגי [illegible] נכסת חגא [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] נכסת חגא [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] הרה"ג [illegible]

[illegible] ואם הוא דברי הרב מצוין

[illegible]

[illegible] עוסקים [illegible]

[illegible] על סדר [illegible] מי יודע וגמור

[illegible] למעלה ולמעלה [illegible] אלה האחרים [illegible]

[illegible] לראות [illegible] עולה עיר

[illegible] המאושר לה' [illegible]

[illegible]

S. Schneersohn
Nimoski Sastavena

2518
Jerusalem Schneersohn
Recd January 12
5638
4/8

[illegible]

[illegible] על אגדות תלמודנו

קדושין

[illegible] התורה אומרת לשון נקבה וכי כתוב לה בלשון נקבה. הכתוב במלחמה [illegible] [illegible] לצאת למלחמה ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה כתוב לה בלשון זכר עכ"ל. וע"ז [illegible]: [illegible] דרכו של איש לצאת למלחמה ולא אשה ה"נ דרכו של איש ללמוד תורה ולא אשה? [illegible] [illegible] נשא ולא אוכל לה. כן בדרך ההוא לא נדרש ללמוד תורה וכו': והמורה [illegible] [illegible] התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון. [illegible] כי השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה (ב"ק ט"ו, א').

[illegible] מה אומרה תורה (דברים כ"ב) כי יקח איש אשה ולא כתוב כי תלקח אשה [illegible] שדרכו של איש לחזר על אשה ואין דרכה של אשה לחזר על איש עכ"ל. בתלמוד [illegible] [illegible] נ"ב - סא"ה [illegible] .. ועיין עכ"ל. לפני [illegible] בחשבון אחת נוסח סא"ה [illegible] [illegible] [illegible] לא תרצה התשובה „לפי שדרכו של איש לחזר על אשה ואין דרכה [illegible]" [illegible] יורה על דרכו של איש לחזר על אשה [illegible] [illegible] לכל יודעי [illegible] ושנון. וכן [illegible] [illegible] ושנים הוה כתוב וכו': [illegible]: [illegible] מה אומרה תורה - כי יקח וכו' [illegible] בלשון [illegible] ולא כתוב עכ"ל. והוא תמוה מאד. כי תלקח בנפעל [illegible] מורה על [illegible] [illegible] אל ותלקח אסתר אל בית המלך (אסתר ב' ח') שהיה [illegible] באונס. ואין ספק [illegible]. כי תמורת: תלקח. צ"ל: תקח. כגרסת סא"ה. [illegible] סא"ה צ"ל: אישה. תמורת: לאיש; והכתוב: ולא כתוב כי תקח [illegible] [illegible] [illegible] היטב. ודרך [illegible]

אל: ופתי תגמור. ולא בברה תגרה ע׳ ילש הרע ונו׳ עכ״ל. בערבת ושון על

הכנון הבאון ומאמר הזה היטב. ונ״ל כי גם נתבאר הכתוב בתרגום סנהדרין (ס״ב ד״ה ורבנן

רשע בוא) בתים כאשר משום דלשון תרגום כבר נחשבו כאזרים״.

כ״ב ב׳: רבי יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה כמין חומר ונו׳ ר״ש בר׳ היה דורש

המקרא הזה כמין חומר עכ״ל. ועי׳ בתוס׳: ור״ח פירש חומר עסקה וכן פירש הערוך ובלשון

ערבי כשאומר לחברו מה עסק אומר לו מה חמרך עכ״ל. הדבור הזה נמצא בלבוש ושמר.

כי בתרת: דר״ת (אתון). עכ״ל: ורש״ם (בסמ״ק). והוא ראשי תבות: ר׳ סעדיה. והן אין ר׳ סעדיה

הוא אבי הפירוש הזה. כמבואר בערוך (ערך חמר ב׳) ובתוס׳ סוטה (ט״ו א׳ ד״ה כמין חומר).

ותחת: חומר — חמרך (בתוס׳). עכ״ל: הומר - המרך (כהא״) כמבואר בערוך (שם): ותחת:

ולפי דעות שונות שנ״ל בירושלמי דבי׳

ערבי. עכ״ל: ארמאי. כמבואר בערוך (שם) ובתוס׳ סוטה (שם). ~~ואין בספרו [illegible]~~

רס״א על התורה (פרשת משפטים ד״ה ורשן) נמצאה המלה הזאת בתרגום תהלים וע״ש. ואין כי בערבית ~~[illegible]~~

רבנו נתן בעל הערוך כתב: ובזו הבן שכיון דלשון ערבי שמביא לשון חמר

מדברת בימינו, וכן הוא באמת הוראת מלה זו בערבית ולא נמצאה בתרגום כלל

כי משנה הוא מרוב עכ״ל בכל זאת מאד שבעל התוס׳ אין לשון הערוך

הערבית. ואמ׳ יוכל היות אשר מקורת והוראת המלה הזאת הוא מארמי. ואם כי לא

נמצאה בתרגום הנה יש ראיות רבות בתשובות הגאונים על ובזמנם הגאונים היה

~~[illegible] אין בתרגום~~. עיין ערוך (ערך תלא ומרבים אחרים). ועל פירוש

,,חומר עסקה" לשון והוסיף הכתוב בערוך (שם) ,,על שם המלה ולהק": ור״ל על שם

המלה האמן והדבר והמוסרה. והפירוש הזה גם כי ר׳ סעדיה גאון אמרו הוא בחון

ולמען עד מאד ואמנם מתקבל על הלב. ויותר נכונים גרסת רש״י והרי״ו.

שם: אזן ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים

ולא לעבד ובן אדם לעלמו הלך עכ״ל. בפסיקתא כתוב טעם אחר: אזן ששמעה לא תגנב והלך וגנב

היא תרצע מכל אברים עכ״ל. וכה״ג בספר והזהיר (פרשת משפטים ד״ה מה ראתה אזן). ~~ובתוספתא ב״ק~~

~~כתוב טעם הפסיקתא וטעם הגמרא שלא גם יחד~~ ובפסיקתא זוטרתא (פרשת משפטים

ד״ה והגיש). כתוב טעם: הפסיקתא והזהיר וטעם הגמרא שלא גם יחד. וטעם הפסיקתא והז׳

ומחברת הערוך ז"ל שורש פרחון (ערך פרח): כי ... הוי אשה משפטין כי יצא איש את

אשה. אבל משום שבפירוש המלא שהאשה זונה את בעלה ופירשו הבעל זונה את אשתו לפיכך

לא אמר הכתוב זנות את עז"ל ואומר כי כונתו שבפירוש המלא שהאשה זונה את בעלה" הוא:

שבפירוש שהאשה תבעה איש בעצמה להיות לה לבעל.

ג' א': אהבת רעה עז"ל יעוין פי' רש"י ותרג'. ואולי נכון לומר: עצמתי. לשון עצם מעצמי (בראשית ב' כג').

שם: תפושתי מבני עז"ל. הוא יען וחטפתם לכם איש אשתו (שופטים כא' כא').

ד"ב ב': ועל כמבטל יגיעה עז"ל. ופי' רש"י: כמשא. לא ידעו זה איש בכשלון קודם שיבא ויבא עז"ל. ובתוס'

לא הובא גם כי אם הכתוב אחרון: ושאה ותבא השואה וכו'. ונאמר הוא שפת ורש.

ד"ה א': נקמון לעולם ורוח עבור העבות. שנאמר אלה וכחש ורצח וגנב ונאוף פרצו ודמים בדמים נגעו

מה משמעו? כמתרגם רב יוסף מולדין בנין מנשי חבריהון וכו' ואומא עד דעבור לגלהון וכו' מו

כתוב ונאוף פרצו כתוב עז"ל. גם כי כתוב "ונאוף" ואין ניאוף אלא באשת איש הוצרך להביא

ראיה מן "פרצו" בעבור "זנות" "ואומא עד דעבור לגלהון". והכתוב בפי' רש"י (ב"ה מאי משמע): מאי

משמע וכו'. בנאי על כן תאבל. מאשת איש עז"ל. ר"ל מאשת איש לחודה, והראיה מן "פרצו"

לא תכשר כי אם לפי דרש המתרגם "מולדין בנין מנשי חבריהון". אבל לפי פשוטו הוא שב

על החטאים הנזכרים לפניו, והשיעור הוא: ~~חטאו. אלה וכחש ורצח וגנב ונאוף פרצו~~

ורבו בארץ, והוא כמו ותירוש. יקביך ופרצו (משלי ג' י'). ומקנהו פרץ בארץ (איוב א').

ומן הסורי תרגם פרצו: סגיו. ואשר גדול עונש "פרצו" לפי פירוש המתרגם גדול עונש

"ניאוף" משל "פרצו" לבדו שתאבל הארץ אבל לא על "ניאוף" לא תאבל הארץ כי אם בהספח אלה

כחש ורצח וגנב כנ"ל. הוא בעבור שהולדת בנין מנשי חבריהון הוא מעוות שלא יוכל

לתקן. כאמור בחגיגה (ט' ע"א): ר"ש בן מנסיא אומר איזהו מעוות שאינו יכול לתקן זה הבא

על הערוה והוליד ממנה ממזר עז"ל. ופי' הרע"ב מברטנורה: שהבא הממזר בישראל, והוא לו

לעולם, לעולם אין עונו נשכח בתשובה עז"ל. כנ"ל

[illegible] : [illegible] תחרו הרגנרה · [illegible] ואס נר

[illegible] עבודה [illegible] העולם · כי מה לו [illegible] · [illegible] מה לו עבודה אחרת [illegible] · [illegible]

[illegible] בן אלי [illegible] ט״ס · [illegible] : ״[illegible] לו כל [illegible] עבודה״ לא [illegible] אחר סוף · ועי׳ [illegible]

[illegible] ועיין [illegible] ([illegible] [illegible] ורמב״ם אבנים).

[illegible] : [illegible] שבין עובדי אלהים [illegible] ורמב״ם [illegible] (שם) כתב

[illegible] : ״כי שנפש ישראל מן [illegible] על [illegible] ואל את [illegible] · [illegible]

[illegible] עבדות · [illegible] ואת [illegible] למד [illegible] בשמות״

[illegible] : [illegible] הנביא אלא [illegible] עכ״ל [illegible] כתב׳ בשם [illegible] : [illegible] אומר הנביא [illegible]

[illegible] כי מי · ואין [illegible] אלא [illegible] כי שהוא [illegible] הוא [illegible] לחסר [illegible] · ועי׳ [illegible]

[illegible] חסר [illegible] · ״[illegible]״ ( ) וחרוב חסר טעם ״חרוב [illegible]״ ועיין [illegible] · [illegible]

[illegible] ([illegible]): [illegible] [illegible] לפני קרתי [illegible] עכ״ל ·

[illegible] : תמורה [illegible] פרוס סודרא · [illegible] לא פרוסת סודרא [illegible] נסיבא עכ״ל · [illegible] ([illegible]

[illegible]) כתב [illegible] : [illegible] שבחור שלא [illegible] נשא אשה לא הוה · [illegible] ראשון [illegible]

אפילו הוא · תח״ · [illegible] ח׳ · [illegible] כמו [illegible] תח״ אפילו הוא נשוי לא הוה [illegible]

[illegible] עכ״ל · ועיין ע״ע · [illegible] · והוא [illegible] (ס׳ [illegible]) כתב : כי פרוס סודרא

על [illegible] בסוף [illegible] בתשובה עכ״ל · [illegible]

[illegible] הברכה הזאת [illegible] שאינו נשוי [illegible] שאינו תח׳ · וזה הוא הפך״ [illegible] היום

[illegible] כתב שם : ״[illegible] [illegible] פסו״ לא [illegible] לפי לשון הגמרא ״כי פרוס

סודרא על רישיה״ כי סודרא [illegible] על [illegible] תח׳ · [illegible] בשבת

([illegible]) : ״סודרא סוד ד׳ ליראיו״ · ופי׳ רש״י : סודרא · [illegible] תח׳ [illegible] סודר עכ״ל · [illegible]

([illegible]) : סודריה [illegible] כי צורבא מרבנן · [illegible] [illegible] [illegible] עכ״ל ·

[illegible] רש״י עכ״ל · [illegible] (ח׳ א׳) : לא [illegible] אלא [illegible] רב [illegible] בגברא רבה הוא [illegible]

[illegible] · [illegible] [illegible] לא עכ״ל · ועיין [illegible] [illegible] הוטב תשובת סודרא

[illegible]

ערב חג השבועות [illegible] אורך ימים ושלום וברכה וכל טוב את ידידי, הרב הגאון, החרם הגדול,
[illegible] והשוע, המודע לשם ולתהלה בכל הארץ. מוה״ר נתן אדלער הכהן.

[illegible] אגרת [illegible] [illegible] [illegible] על חסדו [illegible] אותו אשר עשה [illegible] ([illegible] [illegible] [illegible])
שהודיעני [illegible] [illegible] לב [illegible], בן ברא את שבע נפשות גדולה, ואולי לא יכולנו לראות את
פני הבא לקראתנו בשם: לכן שמחתני. כי מה רבות בשלום [illegible] כי שמחה והשבות [illegible]
[illegible]. ובפרט [illegible] על שמחה [illegible] [illegible] ראשון חבורו [illegible] את [illegible] בית ישראל אשר בארץ
רוסיא. [illegible] [illegible] [illegible] גם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ועלה שער [illegible]. על [illegible] [illegible] רוסיים, וכל
[illegible] כשבר [illegible] [illegible] נשברו. ומה טוב ומה נעים היה לו לצאת [illegible] רחום וחנון אלו עוד
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לא [illegible] [illegible]. ואת
[illegible] [illegible]. כי יתן אל [illegible] [illegible] רוח [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] הוצאת ספריו [illegible] לאור והוא יהיה גם לו גם [illegible] [illegible] אור ושמחה.

עתה אדברה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] על [illegible] [illegible] [illegible].

1) פירושי על [illegible]: [illegible] [illegible] הרבה [illegible] מאד. והפירוש [illegible] [illegible] על [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] עם פירוש רש״י [illegible] ועל [illegible] [illegible] [illegible] לא [illegible] רש״י [illegible] [illegible].
[illegible]: ומה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] לא [illegible]
[illegible]: [illegible] [illegible] [illegible]: כלי נחשת [illegible] [illegible] אשר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] בנחשת. [illegible] [illegible] הרבה [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] עוד פעם על לשון [illegible].

שעברשין י״ב תשרי תרמ״ג

ג׳ הערות שונות

1). בירושלמי קדושין (פא״הא״): בישראל נתתי גירושין. לא נתתי גירושין באוה״ע וכו׳
אלמא דבנ״נ חווא אמרה גרוש״ אין להם גירושין עכ״ל. ולפע״ד יתכן: כי הבדלות הן
חוסין ואמנם חוסין על האמוסות ורבי׳ עלתגה בלשון אמרה מהולו לא ישמעון לנמחה
עכ״ל. ויעוין לעולה דה׳ וכו׳ ותכון הראשון להנחה. ולפי דעת שמואל מוכן היה ההבדל
אשר בין ישראל ובין גרוש״ לענין גירושין. כי בישראל האישות הוא רק ע״י רוח האיש
לקנות את האשה להיות אשתו ורצונה ברורה להשתמש ולהתחבק באיש. אולם מלוהות שון
וכבן אדם אשר ותמחס. ולכן ומשן כו גרושין. כי אחמא הרגוה לבלתי מהוה ע״ד שלמתן
ומבטלת הסגוה הראשונה שהיה רצויה לו לאשה. והוא כעין הרהור בחגו׳ (ופרחוס הש״
אע״פ שהי׳ בודקין את החמץ): ברום לבן נח באשה היינו כל ימיהם כל רצון
הוא עבר מגוי בכך אע״פ שלא הודעה להחתן ולום הרז ומי בשחיטה שאשה חוזר
מביטולו וחוזרת בה בשחיטה מכוונת מחיצה וכו׳. אבל בגרוש״ אין האישות ע״י רוח
כי אם ע״י בעילה הבעולה כולה. ושוב ה׳ רבה ונעלה לעולם ושוב ולא יוכל להשתמש
ולהתחבק עוד. ולכן לא יתכן בו גירושין והאשה רשומה באשה לעולם בה בעילה
הב׳ ולהבין בזה התורה מבוגר באמון.

[illegible]

2) במדרש שיר השירים (בה״ ראשו כתם): רוממות לשמה הרוממתן לו וו
שהשלום שלו שנשבע שמתן זוג לא מגו מקרוקין. תנא ר׳ אליעזר בן יעקב אמ׳
בל יעבן כל נרע. ומה אלו דבר תמן עליהם עול רב. בריה ירא וישראל לישב
לבאתין עליהם עול רב בריה עכ״ל. אמנם: אחלי קרי אין עליהם עול רב
בריה. הוא דבר אשר יתן לו שחר ורבדי אשר החונו מבינו. ולא יבוא עוד עליו

ש): ברמב"ן ד"ה: יבין להם אף על

רב נחמן ורב עמרם ורבו של [illegible] הנקראים שם [illegible]. ולא על זמן האמוראים הראשונים

אלא כי על זמן התנאים. ואומר: ונראה שאמר בלשון שהיה להם אמר רבה בר [illegible] הגאון

[illegible] להיות ~~[illegible]~~ [illegible] טהור וכו' וזה או אמר בזמן הזה שלדוק רבן

יוחנן שאמרו אבותינו [illegible] הערבה [illegible]. לא יכון על זמן התנאים שהיו בו עוד רבים

נוחלים כאשר כתבתי במדרש ועיין בו.

ב) בתורת כהנים: ונתעבים [illegible] עמו, ולא אוכל לראות כי את אשר הביא שכנו זה.

ג) על חטאים וחטאות (ויק' ט"ז) כתב הבאור: לא ידעתי למה לא חשב ואעביר טומאתם

בהיותו וחטאתם וכו' ועוד האיך כתב כי משמעו שהוא תא' של [illegible] (עי' במדבר י"ט

י"ג) ואם פירש תרגום שהוא אמר הרב הוא מה הוא כמו זה? אולי כתב המתרגם

[illegible] החרבן וכו' ולכן חשב כמו במדבר [illegible] היה להם עוד הגלה וכתבו באשמות

ת שם [illegible] ולו ברור. כי לא היה וכו' מחשב: ומעביר טומאתם בהיותו

[illegible] משאת וכו'. כי כל הענין מוכח למבין אשר אין הכוונה על הטהרה מטומאת מתים

רק על הטהרה מטומאת עוונות ופשעים. ועיין גם שם הוטב. ואשר הרב"ל המתרגם הי'

[illegible] ונטה תרגום בחטאתם הוא אך [illegible] באור ותוספת הבנה. ור"ל נפלא

מאד הענין בתרגומים. ואומר: [illegible] בארצות הכלכליות שם. אינו מובן:

כי [illegible] טהורים לא תהיה בארצות הנמצאות שם כי אם בא"י [illegible] של [illegible]

באור הוטב לפי פשוטו ומרגיע: ולקחתי אתכם מן ~~[illegible]~~ הגוים וקבצתי אתכם מכל

הארצות והבאתי אתכם על אדמתכם. ובעת ההיא וכו' להיות בא"י הרה

[illegible] [illegible] וזו [illegible] חבלים.

אלה דברי [illegible] הצעיר

יעקב רייפמאנן

הגדול המופ׳ [illegible] נ״י [illegible]
[illegible] לשם ותהלה . נ״י
[illegible] אדלער..

מאשונה אומר לכבודו, כי מאד [illegible]
על [illegible]: ידעתי את אישו הזה. [illegible]
[illegible] ונזכר בתוך העולם [illegible]
ושעו רב הספר לגדול [illegible] [illegible]
[illegible] בדברי [illegible]
[illegible] ונספרים ע״י [illegible]
[illegible] ואוריינו גדול התלמוד [illegible]
[illegible] (שיכוחו בדרים [illegible]
[illegible] תמצא עליו [illegible] [illegible]

[illegible] לפני [illegible] ונחון [illegible]
[illegible]
[illegible] ומאד נכספה [illegible]
[illegible] יחד מכבודו [illegible]
[illegible] שמו [illegible]
[illegible] לפנין [illegible]
[illegible] לא [illegible] על [illegible]
[illegible] [illegible]

ונודע עכשו על בפסוק הזה. ואנו [illegible]

במדרש' הובא (הל' בהי' שקלים): ודבר אות מבה גדרש ה' ונפוה. בשבר לה' א"

שהלכה כסורה כין דין לדין ומחצה פורו שכליהון. ואהון ההוא עובדא אמר

בפס' שקלים ונאמר עלה ה' ירא את הראשונים כשאמרם וכו' ולא מחוור פנחס

בן אלעזר נגיד עליהם: בפס' שקלים. צ"ל: בפרק הקלים. והוא הפרק הראשון

ממסכת דמאי המתחיל: הקלים שבדמאי. רו אף שם (הג") אותא ההוא עובד

ונאמר עלה ה' ירא את הראשונים כשאמרם וכו'. אבל בכל מסכת שקלים אין שום

ההוא עובדא. אף בספ' (הא") כתוב ואמר ה' ירא לכבן כל ההוא עובדא. וכי

סבר הוותה ראשונה עלת: הקלים כמות: שקלים שהוא נגד מאם. ובעבור שלא

נתכן לאמר: בפרק שקלים החליף ~~אחד~~ אחד המעתקים את: בפרק כמות:

בפס'. ומאד נכספה וגם כלתה נפשי לדעת עד מהרה משפטן על שלשת הזאות

הכן.

~~עוד הפעם אני הגוא מחלה את הגו רבותי לדחות את הדרות ומעולות מאד~~

על תשגים וכו' ולהפכן אשר אל הדרו יוצא בעזרת ה' על תשגים הרה.

לה וחיים חתרום בכעתי טבריי: בקרב רקה ולמען ידע הבינגו יערתי בזה שני עולם המבוקרים

בתבעתו היום לא עינינו עולם ומי יתן כי יחוננו ה' להודיע עלו עת הדבוס.

[illegible] תגרה · עליון ותגרה (ה״ז): נשוא יגון

נשרבוב · ושון ערוב וגו׳ והלוים מבינים את העם לתורה · וכן [illegible]

ט׳: והלוים המבינים את העם · אך כאשר התרגם [illegible] ר׳ [illegible]

פי׳ התרגום הם ימי עזרא סופר תורת משה [illegible]

(פא״ב) לא כתוב: תגרה ותגרה לו על ידי [illegible]

ותגרה להם בימי עזרא · ושם עוד: [illegible]

על ידי [illegible] שנתנה על ידי [illegible] עפ״ל · [illegible]

על ידי מעבירות לארמית · והרחתם בירושלים [illegible]

כתב לשון על ידי עפ״ל · הוא טס״ו: משונה [illegible]: נלשו [illegible]

תוכיח הראוה כן נכתב הו לתון ·

[illegible] שם (שם): ועתגרה מחדש [illegible] התרגום [illegible]

עפ״ל · [illegible] בהעדפה הי׳ שהיה תלמיד של ר״א [illegible] של [illegible]

בירושלים (ירושלמי פא״ הא״): תרגום עקילס [illegible]

[illegible] הגר עקילס אונקלוס פרע״ רבו ועוד עפ״ל גם [illegible]

על אונקלוס גם בירושלמי (שם פא״ [illegible]) [illegible]

[illegible] כי אם ר״א ור״י [illegible] · ויודון מסכת סופרים [illegible]

[illegible] עליו עלה יוחנן בן זכאי [illegible] פרש

[illegible] יהודה [illegible] תרגום [illegible]

וגרסת הבבלי שר״א ור״י קבלו את התרגום [illegible]

אונקלוס אחרון · ועוד המדבר עוד במגי׳ · [illegible]

ירושלמי: תרגם עקילס לפני ר״ע · [illegible] אשר [illegible]

שהחליף ר״א בר״ו [illegible] עוד [illegible]

כי אם על התרגום כמון והוא שפיר [illegible]

[illegible] אלון בארמית: אחר כבו [illegible] יוחנן [illegible]

לבב [illegible] שמעון לפני תרגום והוא שפתה [illegible]

[illegible] חוות [illegible]

עיי"ש (לק"א ד"ה ורמ"א): ולגבי שהמסורת · הרוח חולק על [illegible] עמש"כ כהונתו (רוח פיסון ויאמר הבי המסורות דוד הקדוש): הבה כתוב · לכאורה ואם שכן היה כתוב בספרים שלהם שבספרים שלנו כתוב הבל ולכן נדרש עכ"ל? ונראה לי עוד בהגהות הרב הגאון והצדיק המנוח מוה"ר עקיבא איגר ז"ל (שבת דף נה: תוס' ד"ה מעבירים) · וכך דבר מסורתנו היו לו בעיונים רבים ושונים פרטיות בשוכחת על-המקומות והתיבות [illegible] על-ידינו החיים התכוונים אשר נפתח אתנו וביותר · אולם בשאלת [illegible] רבותינו [illegible] - לפי גילה בבראו לא חדש כבר-הוא מאמר גדול ורחב ידים כל אודות השערותיו ובו הולכתו אות- לפני כמה המתבלים בחיבור לבאות-מהמסורת אשר גם-גדלו המסורות והמשנ"ע והרד"ק וה' אלוהו הלוי המשובח - הנודע בשם: בחור וב' עזריה מן האדומים ובעל מנחת ש' ועוד חכמים רבים בראו חדשות בזה · אך אשרתי לכבודו: סלחתי ומחיתי פעם אחד - לזה לפי כל-אשר הסב לו והנני נזור בו בעבודתו אהבה בלי גבולים·

עתה אלכה לי לעשות רצונו בכתב שלם לשלם לבנין כל אשר [illegible] אני לי בספרו הנוגע לו במאמר אחד:

א) בהגהות כולה (לב ד' אות א'): ויש עניין הברכה וכו' ועתיד ושמה מרסם עכ"ל · אני מתפלא לברר, כי הלמות הנוחה לשם

[illegible] לעשה מאזני במאזניהם וכדומה [illegible]

עי״ל. אופכה וסור [illegible] לבות [illegible]

התופה הוון שנים לסוני אונקיס [illegible]

ונסחלים המשקלים: [illegible]

[illegible] [illegible] החוסם [illegible]

(ה). שם (שם): [illegible]

[illegible] שהוא לשון נאה. והוא [illegible]

[illegible] אופכה [illegible]

[illegible] ונמצא [illegible]

[illegible] שיעור השגיאה [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(ו). שם (שם): [illegible]

[illegible]: ונאמן [illegible]

ונאמנו [illegible]: [illegible]

[illegible] שני [illegible]

[illegible] תשובות המשנה הזה ולכן כל״ב בעמוד [illegible]

רע״ב כתב ומוחה דרך תשובות אך עיקר הוא היה לו · ואין גם לשון
מזה בשני התלמודים ובמדרשים על היות רע״ב רבן של עולם.

ג)· שם (הערה ו) : כי נודע החורבן ובזה היה אסור לכתוב התלמוד
אז· להודות מתוך הספר· אע״פ תשובות אחרונים אשר נשמע
לפני אחר כך הכתוב התירו לכתוב על הספר תורה שבעל פה·
החורבן עי״ש· מה לו נודע החורבן מה לו אחר החורבן? מה״ חן
למה מוסיף נודע החורבן לאסור ואחר החורבן להיתר? אין
כל הפרק בעניין זה אם בין תשובות אלה מהלה לתשובות בהרחבת
פרטים ובהוספות על התרגום· כי תשובות אלה מגלה הוא הדבר
שכתבם אם בלשון אחרת· ולא יתכן לאמר עליו: דברים שנאמרו
בעל פה אסור לאומרם בכתב· ולכן אומר הכתוב: שבספרים [illegible]
לשון הקודש באה״ע: ותשובות אלה מן ירט חד ספר וו׳ גו׳ סט׳

(ירושלמי מגילה [illegible] הא׳ הוה בין ספרי תשובות בהרחבה [illegible]
ובדברים על התרגום· ובהוספות על האגרות ה׳ [illegible]
תשובות אלה במסורה השנית בררתי, כי אחרונים כתב תשובות
על ספר בולבוד אשר ראה שנעשה פעם אחת· עי״ש היותן בע״פ.
ובהמשנתו זה בקטע טעם ודעת· ובזה אין היתרים להאריך בו.
ולכן מקום לו הטעם זה אשר גם מתשובות גאונים כתב תשובות
בפרק בספרו ·

ד)· שם (עמוד 8) [illegible] יוסיף כל ספר [illegible] לגבות הנהגותיהם [illegible]

אחרות. ובן נכר יבוא אל ארץ הקדושה ששם אין תורה [illegible]
גם רע״ה ורבותינו רא״ה ורי״ו ונפל מהם את [illegible]
והסתירות בדבריהם ובין רבותיהם הקדושים [illegible]
בתמונה שנמצא כבר עדרא ובן תשבן [illegible]
עפ״ל. אם אב אחד להשגות [illegible]
ידוע [illegible] לומר כי השמטה [illegible]
בהשגות האחרונות כי [illegible] מה אחי הבן [illegible] ומים כי
אשר טעם כנען לו ונגדל על כפי גדלו [illegible]
והתעודה כי הלא הוא נכון ונשב עשות [illegible]
לפי דבריו כבודו שם (סוף דף ק״ז). השמטה [illegible]
המחבר. כי כתב שם: גם הורשו לא [illegible]
עליו דברי הרמב״ם [illegible]
ומה [illegible] שהיו השגות [illegible]
[illegible] עפ״ל. אולם לא כן הוא כי על [illegible]
[illegible] בספרו: שדה ארם [illegible]

[illegible]
סוף [illegible]
[illegible] פלגתיים [illegible]
[illegible]:
1). כתב כל [illegible] על הפקודים שמות [illegible]
חד אמר כל דבר [illegible]
הפקודים. וכל [illegible] על [illegible]
כל דבריו [illegible]
מטעם.

ז) שם (עד 6 הערה ח): [illegible] (שמות כו"ז) [illegible]
[illegible] שלא [illegible] שנזכר [illegible] (בהגהות [illegible]): [illegible]
ואחר כתוב: אליעזר (בלי יו"ד) ונקוד: אליעזר (בלי יו"ד).
הוא אליעזר בן שמוע. כפרתרום בסו' רש"י על שבת (נ"ט ב ד"ה ר' אליעזר הוא).

ח) שם (שם הערה צ'): גם רש"י לא פירש עפ"ל. בפירושו על פי (פ"א ד"ה פרופוגה) [illegible] תרגום ירושלמי על תורה [illegible].
והגהתא שם שנ"ל דיוגן [illegible] בנוסח [illegible]
ללשון ארמית [illegible].

ט) שם (עד 8): [illegible] נראית עפ"י [illegible] הערבים [illegible]
הערבים [illegible] תרגום עקילס ועל [illegible] [illegible]
לכן [illegible] עפ"ל. [illegible] אשר [illegible]: עקילס הוא ט"ס-פי
~~תרגום הרומי הלזה הוא בתרגום המיוחס לונקלוס. [illegible]~~
עי' רבים. ולולי נכון אמרא להביא המובא הלזה פה.

י) שם (עד ט): [illegible] כי גם [illegible] היונית
המיוחסת לעקילס גם התרגום הארמי אשר בידנו המיוחס לאונקלוס
[illegible] ולודו [illegible] הוא. אפס כי [illegible] היונית [illegible] לשון
אונקלוס [illegible], [illegible] הארמי
[illegible] [illegible] (ואולי גם [illegible]
[illegible] ללשון [illegible]

ראיתי [illegible] עוד לזה עיון המורה (נחמיה ט׳ ל״ב).

יב״). שם (כ״ג 16): וכן [illegible] [illegible]

פא״ד) תשלם לנחל ביום ולא [illegible] [illegible]

ה״ו ע״ל. בפרוזה שם אין דבר לנחל [illegible]

ולעון שזה [illegible] [illegible]

ודעת העולם.

י״ג. שם (כ״ד 17): וכן [illegible]

(שם שם ו׳) שתשלם: [illegible]

[illegible]

גם לא הם המשפט [illegible]

[illegible]

[illegible] שם (כ״ו 18): בפ׳ [illegible]

עון חטאת עון [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] אשר [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] שם [illegible]

[illegible]

[illegible] בדבק על [illegible] (ב): מלקוק

יהודי אשר עם לעזתם בירושלים שגם היה [illegible] לשון ולא [illegible]
ילדי. גם לא עלבון לא היה אומר בלשון שולד ומשובה כלבד
באמנה הרוסי ובעברית. אך היה נושא שם המגוד על שפתיו.
וברוך השם אשר ה' זכני. [illegible] בן ובעזרתו אך אותן בלשון [illegible]
באונגליום.

(ב). כתוב ר"ל לעזר לר' יוסי בן חנינה והכתוב והבל הביא
גם הוא מבכורות צאנו ומחלבהן (בראשית ד:ד)? מה עבד
לה רבי יוסי בן חנינה? כון שמניהון (מגילה פ"ד הלכה י"ג).
גם זה כתוב בתא"ו: ומשמניהון. ושבל זאת ברור מאד אשר ר'
יוסי בן חנינה לא [illegible] ומצון ואלף גם לא ידע אותן. כי לא
[illegible] ולא [illegible]. שאלת ר' לעזר תלויה לגבי אשר גם הוא
לא ידעתיו.

(ד) א"ר לא זמין דתכתוב [illegible] לא תבוא עלין השמש (דברים
כ"ד ט"ו). לא תבוא עלין שמשא. ודמיין דתכתוב לה לא תטוו עלין
שמשא. (ב"מ פ"ט). בתא"ו לא כתוב גם: לא תדינה גם: לא תשמשו.
והרי אפוא אך תשגותו ר' לא עלבון. ומלבד אלו הראיות
[illegible] הנ"ל אין עוד במקומו שם [illegible] אשר [illegible] אנשי
לדעות עלין הירושלמי [illegible] וכן הרב [illegible] הגדול [illegible]"
לספרו [illegible] ז"ל [illegible] באמונה על תשגות [illegible] אשר
אין בירושלמי שנוף [illegible]".

(ו). שם (דף 12 [illegible]): מה [illegible] לולו [illegible]: [illegible]

[illegible] מדבר הרמב״ם [illegible] יתכן גם הגאון

נשואים לר׳ יוסף (שם נשוק) [illegible] הספרים [illegible] שני ישר

[illegible] שונים על הגאון נשואים [illegible]

הוצאת [illegible] [illegible] לר׳ [illegible] [illegible]

[illegible] הוצאת [illegible] כי תשובה [illegible]

עוד רגלי להערותי [illegible] [illegible] גלות [illegible]

[illegible] [illegible] אלו [illegible] דברי [illegible] [illegible]

[illegible] אח ושלח:

אך דרש״י [illegible] שהרש״ל [illegible] [illegible] על אשור [illegible]

[illegible] על [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] סי׳ [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] הלכה ל. הלא גם [illegible] [illegible]

לפני רש״י שם [illegible] [illegible] אצל [illegible] והרב חסר

אם [illegible] סי׳ [illegible] ועל [illegible] ל

[illegible] [illegible] שטאם [illegible]

[illegible] בספרו [illegible]

[illegible] [illegible] בספרו [illegible]

[illegible] היה [illegible] לו הלא גם ביום לא יום [illegible]

[illegible] יום שהלנו העצרת חג [illegible]

נוסחת [illegible]: שמונו העצרת חג [illegible]

[illegible] ל

ג): מה שפירש רש״י [illegible] [illegible]

לשון הקודש. כי לשון הקודש ולשון [illegible]

[illegible] רבה אלעזר אמר [illegible] [illegible]

[illegible] לימוד ה' ורב בני תלמוד? אמר רבה אמר שאין שונן

[illegible] וכל אמר רב. אשי, אמר שאין שונן [illegible]

אלא בונים עכ"ל. במשכילים. ובונה, כי פירושו רבה. ולכן אמר רק

דבונים ולתלמיד עד כלו די. וכי לא קושית הגמרא הביאתם לזה

[illegible] דבונים באלה רק גרות השתנות דעת גדולי התנאים

לדברי הלבונים הפאלה. אומרים באשמו לו. הן קושית הגמרא

הלא באמת [illegible] כי עוד דבר אחר [illegible] [illegible] -

[illegible] [illegible] גמרא (נ"ב א' ע"ב): [illegible] חלוקות [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] שלא ירבו מחלוקת [illegible] עכ"ל [illegible]:

שלא ירבו מחלוקות. שלא ירגלו היחיד לחלוק על הרבנן עכ"ל.

ס"ז) שם (שם): על-פלת תשובתו ש.ו. פלוגתא (שם שם ע"ב) - אם הוא

באמת אין קטן שי"ה להפריע בפה יהודה דקטן [illegible]

עכ"ל. שם שם ע"ב זהו שלל מחלוקת אם היא בעזרה אין קטן [illegible]

אחר
[illegible] עמו רבי לזה. ואמר: מדאורייתא בקטן. באוזא סגי הוא

[illegible] [illegible] [illegible] אחד [illegible] [illegible] [illegible] על

[illegible] ([illegible] [illegible])

ס"ט) שם (שם ע"ב): את ר' [illegible] יוחא בן [illegible] ברכות ר' [illegible] רבן

[illegible] א' ע"א) עכ"ל. לא ר' [illegible] רבן [illegible] [illegible] ר'

אלעזר בן עזריה עם ר' [illegible] שמחון. ודו"ל.

[illegible] בשם הרופא לשבורי לב.

[illegible] טוב סלה לאהוב הגאון הגדול, החכם הנשגב והידוע לתהלות, הנודע בשער בת רבים לתהלה לשם ולתפארת. מוה"ר [illegible] אלעזר הכהן

מכתבו מכ"ה נתן לי [illegible] וכעת פקדה חמת ששון ששון ומשגב תהלה אשר בתכתבו מוב"ר אלוף. הראשון בידינו אשר הוא גלות אלי לתשורה את-החומש שלו מהדפסה שנית ונתן לו לב לששון ולשמחת לבבי. הן אני הגבר אשר ה' [illegible]-תענוגות בני האדם ולא חלק לו בשעשועים, ולא מעט ונשתעשע כי אם בהשראה לפנים ספרו דעת ומזמה. אך בהם הוא מחבר עצמותי. והרנני ששון [illegible] גם הכיר והשעשוע

המוצר הזה בבשרו אותי אשר לא ישלח לו עוד את-החומש אונה-לו! הספר מחולי לתוספת לו! מה-בשר דברון בפתע זה: [illegible] לבחון [illegible] עד [illegible] [illegible] ולא [illegible] ד. הכי אין משלחת ספרים מארצו לארץ אחרת. ומובאת משא יבואו תוך הגבול ספרים מארצו אל-ביתי סחר ספרים אשר בוואלאשין ד. ומובאה באלה ספר מחברת [illegible] [illegible] ומה בין ספרים לסחורה אחרת ד. ומה-

[illegible] · ומדויקת בתוך הלה · אבל לשון העברי · [illegible]

(יד) · תשובה שכתבו ~~[illegible]~~ עברית ועבריות שכתבו השגות
(טו) · [illegible] (עולה [illegible] פרשה [illegible]) : עברו לדבר וכן עברי של
לשון ונתן לו ערב [illegible] ואם לשון הפנים · עברית [illegible] לשון
[illegible] פי אם לשון אחרת שנדברה בעבר הנהר · [illegible]
[illegible] נפשו לדעת זה הלשון הזאת ומה [illegible] העם הזה
[illegible] · [illegible] ? הלא לשון ארמית עתיקה היא : וכן
[illegible] (בא"ב) : ומהן להדיוטות פרט עברי ולשון
ארמית · ומן הדיוטות ? אשר [illegible] תוספת [illegible] ?

[illegible] ? [illegible] · [illegible] [illegible] · [illegible] נעלמין [illegible]
[illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] ומרבה שלום ושגיא [illegible]
[illegible] ידידו ומוקירו [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] ג׳ חנוכה תר״צ

גרגר אחד

(א) · [illegible] פסוק [illegible] לא ידון (בראשית ו׳ ג׳) : [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] שנין [illegible] [illegible] · [illegible] : [illegible] הוא [illegible] (ה׳) [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] : [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible]
רש"י (שם י"ג) : [illegible] [illegible] .

עד יכלתי לגמור מסורת ספרי ולשומם בארגז להיות שמה
עדי עד - ואמרתי לר' אשר לו הכסף והזהב לתת לו
מאוצרו הטוב או אז אושיעה. אולם אך - והי עד - לבי
לשלח אלי את-הגליון על-הוצאותי [illegible]
[illegible]

עבדך המשתחוה מרחוק מול הדר כבוד הודך

יעקב דורפמאן

[illegible] ע"ש בראשית (ועי' באזני מכתבו השני) [illegible].

הגהות אחרונות מההגהות על-כל- התלמוד
הבבלי והגהות עליו.

עיין. בפי' רש"י על פסחים (עה: ב' ד"ה "ארבעה לא [illegible]). וצ'
הכהו את מראותן לפי שהיה [illegible] אילנות ועל [illegible]
[illegible] נאמר ע"ש. והוא תמוה מאד. כי ארבעה לא [illegible]
לא נאמר על [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] אמרו: [illegible] [illegible] התשובה אחת: [illegible]

[illegible] חסרון? [illegible] אולא חסרון המבנה אשר אינו

אשר עליה: לא יתן מאור תחתיה ולא [illegible] [illegible] [illegible]

לא [illegible] [illegible] בעמק טהור לא תכסה (אמן כ״ד

מט״ז עד״כ)? מה לו [illegible] [illegible] בכל המכתב הזה חושב

[illegible] ונפשי אספה נגעה גם בעבודת חסרון הסדר

העבודה לו מאד [illegible] על כל להשיג גם בעבור אשר

לבבו יהלה לו, כי דבר זה הרחיב לבו [illegible], והסדר

[illegible] [illegible] בספרו השני אלא מחשבתי עוד לא יש את

הכבוד הזה נעזה לו. מה - הדבר הזה? לא אדע. [illegible]

את-כל-נפשו ולא מצאתי בהם מאומה רע- ואולי מלשנו

בסתר אחיו (אשר רבו כבין רבו [illegible] [illegible] ארצו) הבא

עלי דברים אשר לא כן. [illegible] דבר! על מכתבו השני לבי

דוי ומשכנו עני. ואל-[illegible] להביא לשבורי לב ונראה את

לבי גולה ועל-[illegible] [illegible] [illegible] ויחלצנו עד-מהרה

[illegible] והפך יגונו לששון שמחות.

[illegible] (אשר לפי דבריו ר׳ [illegible] [illegible] באחד מספריו

[illegible] עליו [illegible] כבוד איש אחר לבלתי חללו) [illegible]

צריך להשמיט מלת: ואחרונים כדכתב בראש דף ע"ט.
ובאגור דהדין (סדר הלכות סוכה ופרישה) כדכתב ביותר
באור: אלא שאנו יושבין בה מספק ואין לומר ביושבין
בה היאך עושין חולין שכן דרך בני אדם לישב בצל
סוכה אפילו שלא לשם מצות סוכה ע"ש. ואין דרך בני
אדם לשבת בצל סוכה להתענג כי אם בחום היום
ולא בקרת הלילה. ובאשר יושב בה בלילה נראה לכל
אדם אשר אך לשם מצות סוכה הוא יושב בה ועושה
איסורא וצ"ע חולי.

ג'. במגלה (יח' א'): קראה גיפטית עברית וכו' לא יצא וכו'
גיפטית לגיפטים עברית לעברים וכו' יצא ע"ש. וצ"ע:

עברית פרש"י: לשון עבר הנהר ע"ש. והוא תמוה מאד:
כי לשון עבר הנהר הוא לשון הקדש. ולמה אפוא אמרה
הברייתא הראשונה: קראה עברית לא יצא. והברייתא
השנית למה אמרה אשר אך עברית לעברים יצא.
הלא במשנה (שם יז' א') כתוב: והלועז ששמע אשורית
יצא. ולו נעשה ברור, כי תחת: עברית צ"ל: עֵלָמִית:
ותחת: לעברים צ"ל: לְעֵלָמִים. כמשפט האחרונות.

(יחזקאל ל"א ח') ועל חירם מלך צור נאמר: כל סתום לא
עממוך (שם כ"ח ג'). וגם התלמוד תמה ואמר: כי למה
זה לא הביא ראיה מפסוק כל סתום לא עממוך דכתיב
ועדיף?

ג') בסוכה (מ"ז א'): והלכתא מיתב יתבינן ברוכי לא
מברכינן עכ"ל. בספר פרדס הגדול אשר לרש"י (סי' קפ"ט)
כתוב: רבינו שלמה (הוא רש"י) בליל שמיני ספק שביעי
קידש בסוכה וישב בה וגם למחר עשה כן. וכן עשה
הגאון רבינו יצחק הלוי נוחו עדן. אחיו רבינו אליעזר
עמנו שאלו הלוי קדשו בבית ואכלו לסעודה ולמחר
ביום אכלו בסוכה וכו' ושאלתי את ר' יעקב לוי ואמר
מתחלה היה אבי נוהג בספק בליל שמיני לקדש בבית
ולאכול שם ולמחר בסוכה כדרך שעושין אנחנו אבל
בוורמיזא פעמים הוה חשב בליל ספק שביעי בבית
ופעמים בסוכה הן ולאו ורפוי בידיה וכו' עכ"ל. ואנו
אני ולא אדע ההבדל בין יום ובין לילה מאין יבא לך
בתלמודנו כתוב סתם: והלכתא מיתב יתבינן. ואולי
בעבור שכתוב בתוס' שם (ד"ה מיתב): אבל סוכה פעמים
שמצוה עבירה עליו אוכל בה אפילו בו"ט [illegible]

[illegible] דבריו. ובצאתו לא נתתי לו את הכסף לתמורת
המשמון רק לפארטא, והתמונות עוד באו ובאונו.
ונפשי חולף את כבוד ולא באוני נודע לו, ברוך אשר
לא שגיתי בהבנת דבריו ואמרתי: עתה הגיע העת
לשלח לכבודו המכתב אשר בדמעה כתבתיהו.

שעברלמן ב' לסדר והיה ברכה תשל"ז.

ולמה [illegible] על

כה׳ הון כתובין לפסוק. אדעת. עצבריית) ויוקרמנא׳

ד) . פוגריום (ב׳ ע״ב בגמ״ש): נשרו הבאו ע״ש. ועי׳ בתוס׳:
גורמא והבאו לשון אחרים ע״ש. תחת: אחררים ע״ש: אמתך הים. וכן
בתוס׳ בערוך (ערך גורמא): גורמא לשון הבאו ודברו הבאו
אחד הוא ע״ש.

ה) בתוס׳ קדושין (ג׳ א׳ ד״ה מה ועי׳) כגון דאיכא אילנות
טובא שאין חייבין בפאה כגון האוג והחרובים
השנויים בפ״ק דפאה ע״ש. ק׳: כגון האילנות שאינם
כגון האוג וכו׳ וכו׳. כאן האילנות שאינם דומים להאוג
וכו׳ ועיין בר״ש שם: ולאו דוקא אלו שאינם חייבים
חייבים בפאה ולא איירי אילנות אחרים אלא אלו
[illegible] הנאמר ע״ש.

הערה: הנה הכונתי לשלוח אלו עוד ביום . באמש
מכתבו מכ״ה חשון לפעולה. אולם טרדות יעכבוני
לתכלית עתה שקבלתי אתמול מכתבו . כי אולי שנית

~~[illegible]~~ [illegible]

~~[illegible]~~ [illegible]

~~הערות והארות~~

תלמוד בבלי

ברכות.

1) ב' (ע"א): לאכול בתרומתן וכו'. [illegible]

2) שם: תנא אקרא קאי דכתיב בשכבך ובקומך. והכי קתני זמן קריאת שמע דשכיבה אימת. [illegible] בשכבך ובקומך. [illegible] בשכבך [illegible] של ערבית? [illegible] של ערבית?

3) שם (ב'): [illegible]

4) ג' (ע"א): [illegible] משמרות הוי הלילה [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] משמרות הלילה.

5) שם (ה,א): [illegible]

6) שם: [illegible]

~~[illegible]~~ [illegible]

כלומר [illegible] שנשתנה [illegible] ? כמו שכתב: לא נראה חובה לאדם לצאת בזה את אשתו בהדיוט
מכוער [illegible] ? [illegible] לא אלא [illegible] בדברים אשר בלבבה כי נתן לו ולהראות את המקום אשר ילד
אלה, [illegible] בבטן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עד כלו כל עד אשר ותשכבה עם ובודאי
כל משפחות האדמה, ויהודה [illegible] אשר [illegible] ? כמו הנחתי [illegible] ידי בזה [illegible] ואמר תודה ?
הכל בעצות [illegible] לא יכול לתת תודה ? ולכן [illegible] ויוסף להתפלל [illegible]
הנ"ל (פ[illegible] ופי' רש"י) [illegible] בראשון [illegible] [illegible] ובמדרש הזה כתוב: [illegible]
על כן [illegible] ונעשה עוד אחד הראשון להרבה ?

עד) שם: הפעם אודה את ד' עכ"ל. ועיין פי' רש"י. ובמהרש"א כתוב עליו: וז"ל דאין בהתנבאה אמרה כן. דהא לא
חשבו לאה בכלל הנביאות עכ"ל. ובאמת בלאו [illegible] לאמר כן. הן בב"ר (פרשה ע', ופרשה ע"ב) כתוב:
אמהות נביאות היו עכ"ל. ובמדרש תהלים (מזמור [illegible]) ובמגילה [illegible] אלו האמהות שהיו נביאות
עכ"ל. ובב"ר [illegible] (פ[illegible]) ובמגילה [illegible] (ב"ר פרשה [illegible]) כתוב על המאמר הנ"ל: ובלאו הכי בגמרא
דמגילה ז' נביאות שנתנבאו להם לישראל ולא חשיב שם אלא שרה עכ"ל. [illegible] אשר גם
כל המדרש [illegible] [illegible] בגמרא דמגילה ונזכר בזה האומרים שכל האמהות
נביאות היו.

עה) שם: מה רבה ? אמר ר' [illegible] ונלאו [illegible] כי שרויה להרבה" בשורות ובשבחות עכ"ל. לשון:
שרויה לא [illegible] אלא הרבה". [illegible] [illegible] עם [illegible]: [illegible] ולכן [illegible] [illegible] ז"ל: שרויה
ופירש: [illegible] בלשון רז"ל [illegible] על נחת רוח. ועיין ערוך (ערך [illegible]). וז"ל שעשה נחת רוח להרבה בשורות
ובשבחות. ולשון נחת רוח [illegible] רבות אלו הרבה.

עו) שם: בדודאים [illegible] עכ"ל. שהוא העשב בלשון העמים: [illegible]. והוא [illegible]
[illegible] אחרת [illegible] (כדור [illegible], כעין [illegible]) ואמרה הוא [illegible] בלשונות
[illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] עוד טרם [illegible] אלו [illegible] (כעין [illegible]
[illegible]). ולכן [illegible] [illegible] את [illegible] [illegible] גם את [illegible] אשר [illegible]
[illegible] אשר [illegible] [illegible] את [illegible] [illegible].

עז) שם: באשרי [illegible] עכ"ל. [illegible] בפי' רש"י: [illegible] [illegible]. כי [illegible] הוא כתוב: [illegible]
([illegible]) ולשון [illegible]: [illegible] ([illegible]) לשון [illegible].
([illegible]): [illegible] [illegible] עכ"ל. [illegible]: [illegible] [illegible] ([illegible])
[illegible].

עח) שם: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עכ"ל. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ב"ר [illegible]) ועוד [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ב[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ (מגילה [illegible]) [illegible]

[illegible]

[illegible] גם לא יבא מהות אלה: חסד? ומה [illegible] לו זה הוסיף לו החכמה? ואף [illegible] עולם למעלה [illegible]:

[illegible] חסרים? מה [illegible] לו כך: חסד [illegible] בסבון: [illegible] לשער הוא [illegible] חסרים?

שם: [illegible], אם כל אדם [illegible] לשלש שולחנות וכו'. הפירוש: [illegible]. [illegible] וכו' והוא תמוה מאד. [illegible]

עם חסר [illegible] אליעזר? אלא [illegible] גם חסר [illegible] בתעניות (כט,א) [illegible] אלעזר [illegible]

[illegible] לה [illegible]. עבר [illegible] (הנער [illegible], [illegible]). ולא היה [illegible] וכו'. [illegible]

[illegible] על שבת הגדול [illegible]? ומה [illegible] אשר נתן [illegible] שאמרו: [illegible]

שולחנות? [illegible] מאוחר? [illegible] אשר [illegible] ורק [illegible]? [illegible]

אדם [illegible] לשלש שולחנות: אבל אין [illegible] אין אדם [illegible] לשלש שולחנות כאן [illegible]

[illegible] לא [illegible] אשר הוא [illegible] לשלש שולחנות? [illegible] לא [illegible]

[illegible] על אשר לא [illegible] אלא [illegible] ועוד הרבה כמוהו?

ט)-י(א): [illegible] בספר [illegible], [illegible] לא [illegible] בספר [illegible] וכו'. [illegible]

[illegible] האחד, [illegible] אשר [illegible] הוא [illegible]

[illegible] האחד [illegible] אשר [illegible]. [illegible]

[illegible] הראשון והוא [illegible].

יא) שם: [illegible] וכו'. [illegible] וכו': [illegible] (תהלים [illegible]). [illegible]

[illegible] על [illegible] (תהלים [illegible]). [illegible]

[illegible] עם [illegible].

יב) שם [illegible] וכו'. [illegible]

[illegible] (שמות [illegible]) [illegible] וכו'. מה [illegible]? הלא [illegible]

[illegible] אשר [illegible]: [illegible]

[illegible] (פרק [illegible]): [illegible]

[illegible] וכו' [illegible]

יג) שם: [illegible] וכו'. [illegible]

[illegible]

[illegible]

י) [illegible]: [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible].

כו)-[illegible]): [illegible]

[illegible] וכו'. [illegible]? [illegible]

[illegible]

[illegible] ומתגן לו לוח ונוח אשר ~~[illegible]~~ עֲלִיָּה בחדרם. [illegible] ומתגן עליו חוות המהלכים אף

~~[illegible]~~. הלא רד"ק אומר: ~~[illegible]~~ אינם חוס (ראה לעיל (ב')) [illegible]

אשר אינו נחה [illegible]. אין האשר בזה כי אם ~~[illegible]~~ בעולם הזה, ודומה לו לעולם

הבא הוא אם [illegible] אשר כתוב בו את [illegible]: אשרים, ואשרי, ואשרים [illegible] [illegible]. ולא [illegible]

אומנם לברכה על שני מיני אושר, והמשך על הָאֹשֶׁר הנרדף הוא אֹשֶׁר העה"ז. אבל לא בדומים אלה:

אשרים לכל [illegible], כי שם [illegible] העתי: אשרים גם לעולם הבא, או אם לעולם הבא, כי אֹשֶׁר [illegible]

הוא הָאֹשֶׁר האמתי והנצחי. [illegible] האומר וי"א [illegible] כי [illegible] הוא אמת אם בְאֹשֶׁר העה"ז,

ולא בְאֹשֶׁר העה"ב.

23) שם (כ): [illegible] ר' [illegible] אמר ר' אברהם וכו' עכ"ל תמה: מאחר. וז"ל: ואמרי כי המאמר הזה לא הוצא כי אם

בעבור היות בעליון [illegible] אשר [illegible] לו [illegible] עוד שני מאמרים. [illegible] (מא, יא).

24) ע' (עמ'): [illegible]. [illegible] עכ"ל. [illegible] רמ"ע: [illegible] מות עליונו ואחריהם

עמ' 30.

25) שם (יט): שפל [illegible] עכ"ל. וכו' רש"י: ~~[illegible] הנראה. [illegible]~~

שפלות [illegible] עכ"ל. [illegible] רש"י: [illegible] כי לפני רש"י היה [illegible] שפל לשפלות [illegible]

בלשון נופל על לשון.

26) שם (יט): [illegible] עכ"ל. [illegible] אמרו רז"ל: והנה טוב מאד. והנה טוב מות

(בראשית רבה ט'). והוא, אמנם, [illegible] שורה. ויעויין [illegible] (חג' [illegible]).

27) שם (כ): שהאשה [illegible] באורחין [illegible] עכ"ל. והוא [illegible] שהאשה [illegible] באורחין

[illegible] (בר"ר פ"א). ולכן [illegible] היטב [illegible] דעת. אם [illegible] [illegible]

[illegible] לבוש [illegible] על השמלות.

28) [illegible] (ל'): [illegible] וכו' [illegible]. וכו' עכ"ל במחברתו: [illegible] חרטום לסדר

[illegible] ס"א) [illegible] האלהי. [illegible] רבים אין [illegible] אלא [illegible]. [illegible]. כי

[illegible] ואחרת [illegible] [illegible] [illegible] כל יום, [illegible] אשר [illegible] עד [illegible]

[illegible]. עד [illegible]. [illegible] עמם לאמר עוד. כי [illegible] ואחרת [illegible]

[illegible] בכל יום, בעבור אשר [illegible] [illegible] [illegible]

אותם [illegible], [illegible] עליהם. [illegible] (עזרא ד', ד') והשבו עזרא וחבריו. כי [illegible]

בכל יום [illegible], [illegible] אין [illegible]. [illegible] [illegible]

עליהם [illegible]. [illegible] אשר [illegible] את [illegible] [illegible]. כי לא [illegible]

[illegible] על [illegible] את [illegible]. [illegible] כי [illegible], אחרית. על [illegible]

~~[illegible]~~ (ראה ו' ב'). [illegible] על [illegible]

~~[illegible]~~ [illegible] לא [illegible]

עניינו להגדיל בית המקדש וגדלה הגדולה [illegible] ולא [illegible]

מקדשות. והם עשה בשעות. ולא כמו כלה״ בזה״ל ולחבר בין [illegible] המלכויות בכלל ובין בית

מקדשות. ואם יתקיימו [illegible] המלכויות בכלל – גדולה וגדולה בית מקדשות [illegible]. [illegible]

למעלה כתנאו (שם): כי יש עולם בית אשר הוא יהיה אם ישנה המקדש [illegible] בית

המקדש הוא בית המלכות בכלל. כי לא הזכיר [illegible] כי אם עבודת הגדולה בית [illegible]. ועתה:

מצרים לבית המקדש הוא לדורות בעבור אשר אין כי רק אלהים [illegible] ושואלים. הן הזאת

אחד ונשאר אל המקום הגדול אשר לו נועד בית המקדש. לא כן בית הכנסת הנועד אך לתפלה.

כי לתפלה נשאר כל אחד בכל מקום. ובדברי חז״ל: [illegible] לא הוטב. ושמו הלשון

לשון רבה את הספרים לא אחת ולא שתים. כאשר הראיתי בספרי: אור דגל (לש [illegible] 3) ומדי

דברי ספרי זה אעיר: כי [illegible] כמבואר, אשר בלמוד 1 [illegible] בלמוד 2 אלו: הלשון לשון הוא.

כי למען דעתו כבר נשכח הוא: הלשון לשון. ובזה״ל [illegible] זה הטוב. [illegible]

כי גם שאלות: אלו ודבריו [illegible] אשר לא אחת שאלות: נשים נשים תלויים

תלויים הן אף הלשון לשון: שהרי נשים נשים תלויים: תלויים אלו ודבר להם [illegible]

ולשונו (ברכות כ״ב ב׳).

20) שם (כ׳): השאלה לא היה עד׳. הרצחה לא ותהי [illegible]: הרציחה [illegible] אשר לא [illegible]

21) שם: לא [illegible] אלא בינו עומדו השאלה בהן. [illegible] ופירש״י: בינו עומדו. שבית המקדש

[illegible] עד׳. [illegible] (ר״ע) [illegible] רב אשי ורב אשי הוו [illegible] בינו עומדו״

ושם פירש״י: עומדו. שלוות בית המקדש [illegible] עד׳. [illegible] כי לפניו

הין העומדים בתוך בית המקדש, [illegible] רב אשי ורב אשי הוו [illegible] בתוך בית המקדש [illegible] העומדים

[illegible] כי לפני הין העומדים תחת בית המקדש ורב אשי ורב אשי

[illegible] תחת בית המקדש ולא בתוך בית המקדש. [illegible]

המקדש [illegible] אשר הוא [illegible] [illegible] בית המקדש

בברכה עליהם. [illegible] הוא טס׳.

22) שם: [illegible]

[illegible] הזה העולם הבא. [illegible]

[illegible] אשר [illegible] לא [illegible] העולם הבא [illegible]

[illegible] (הר׳ [illegible]) [illegible]

[illegible]

[illegible](ב): בשלא בעזרה עולה אלא נשמע לדחז בלא נשחט עצ״ל ופירש״י: והה״ד דשם אומר שאת הדרים
[illegible] אלא שמע ונשחט. בשא עולה [illegible] נשחט. אלא אולמא דברא נעים עולה וונעה צאן ונשחט
עצ״ל. ומה [illegible] אות באות כתוב זה בחוט יעלין בעין. אין עוד בתוספות רבים בתוך בדעם כבעט אות
באות [illegible] בפירש״י. ואל תתמה על״ב מרש״י הוה ועד אין נפלץ פוא בעלו הרמב״ם ואחר
לפירוש דברי רש״י אל מתוך התוספותם פרש בראשון שאן ועוף אותו לפרעה לבראות אלא שיוצא
התוספותם ולא פירש״י. והוא עד״ אשר נספר לפירוש בעל שט״ ספרו סנה״ וכל בות שואל פרו
אלה מחודש אל תוך ספריהם. ולפעמים גם בעלי הרמב״ם לא ראו את פירש״י אך טעו לדבריו ועשו
ולמה כן עברשון אחד או בעם לשלא הבדל דם אשר ספר נטול עין פירש״י והתוס׳. ויאם פלנים ופלו
לפרשם ודע הפירושים האלה לתוס׳ אשר דברי רש״י ונראים בבם בראשון שנו. ואחרי דבריו
אין עוד פלחבו מגלת התוס׳. כמו בתמיד בעלם (פ״ב מ״ב ובר תמיד פה דה וחשא) ובתוס׳
בראשון (עי׳ א פ״ל ואן רש״י פ״ג בזו, ופ״ה לאן רש״י הנותן). ועל כל אשר עדותו צאם נמנעים
לאחר פירושו חוק בדות חזק לאחץ עד סופה התוס׳ פאלה ולאסרם אל מרום אחד לומן
פלגל את הרואה מצוין הגרת בפלפלות הבל וריק, ולמען בבין כל דבר לאמתו. ולו אי עתה
בצורתם מעוטה מלון.

36)-עש״ל(ב): כיון שכשם אותם עלה לעולה ועלה אחרון, בכה לאופעלון נכנסו אחרון. בפי׳ רש״י שם
פ״ה פנים בפולחים: לאמר ספר הורות שתבואו בדב פרו עולם שלוחם אותו סר מעליהם
לחבם לאופעלון עצ״ל. וביה ודעו לא כתב: שלוחם אותו סר מעליהם לעלות לעזרה? הלא זאת
פרחם עצ״ לפע בתוספה לאופעלון? וצ״ל פי׳ בזה מעקור אשר דרך רז״ל הורתם חוב לעלות לעולה
~~בהלכתה לחובין ולהלבבל עלם פרח או לשפך את ומשום לפני דיצום הלוה (תמ״ג): עלה לעזרה~~
ועד עלון רחום. ומשכת (תג״ב): ואלו מן הלשכות שהיו בעזרה הן וזה וזה ויושב בעזרה ופרשן. ושם
(פ״ב): שברתא בעזרה כות נתחה כאב וכו׳ והיו שם רגל גאוון אדרום. ותעזרות (ת״ב ב): ויוסף
לאמברא ונזקי חמו. וחגיגה (ה״א): ויושב בעזרה ודרשו. ושם (ה״ב): שיעור אחת הן
מעוק בעזרה כות גופא סורות ועו׳ ושוק פעם אחת היו מוסיפין בעזרים ביוהי. ושם שם בוריו!!
ומשכות (ה״ע): נכנסו סוגים שנאסו בעזרה. פאמר רב ולבר על׳ ומלך בעזרה התנוין
שם שבתון פעמת נגוונת מן המא לשלון יוצטן (ת״א): וחד רשעא אדרגא ומי׳ ופירש״י: סולם של
עלות בית בהרו עצ״ל. וקדושים (ה״ע): ורבדעות רב טרפון והרוים מוסיפין בעזרה בית ומה
בתוך שאלה שמלה גו כבבוד וכו׳. ומסדרין (ה״א): השובוה לו שלום לעזרה. ושם (ת״א):
נכנס נאמו בעזרה בית נכנס אלוה. ושם [illegible] לאוה מה שמה אחת רז״ל לעזרה שלא כשנוק
[illegible] עצ״ל בפסחות אחר פתוח: ובכל שלו

וכאמרם רז"ל: אפילו הוא נוטל את נפשך (הלאה ע"ש). ומצ' כל הרוצה את שמו ומוכן עולם ולאהבה את
ה' עלמם גם כן ורבלנו ויטול את חיין הוא מברך אותם בחנון. ואמרו: בלבב שלם [illegible] חסלה.
בעת דבבור אשר כל תפלה החם לפניו בשלמות ספוף בשמחה. כבתוב: שאו ידיו תחנונו בשוער
אלוך בנשאו ידו אל דביר נפשך (תהלים רח' כ): שאו ידכם קדש וברכו את ה' בירושם ולר' [illegible]) שאו
עליו כפיך (איכה ב' יט). ופעם הכנה בלשון: שמחה. בתהלים בי [illegible] גם שמחת אלוק רבא (תהלים
פ"ו) ופעם בלשון: פרישה. אפרש את כפי אל ה' (שמות ט' כ"ט). ופעם רבים השמיעה (מל"א ח' כ"ב)
ואפרשה כפי אל ה' אלהי (עזרא ט', ה') והתחננים הסורו הוחיל: בצלותא. ופעם בלשון: נשא יד
וברך עזרא את ה' אלהים. ויענו כל העם אמן אמן במעל ידיהם (נחמיה ח' ו'). ונודע כאמר שרא
(בה' ע"ב) שרם קטול השמש הוה בויגנא. ויעוין גם הברכות. מבור בגאון ועמ' אל אדות הענין
הזה.

קכ"ג) שם (ש"ם): רק מלעיל בחם פמסוים שלחוה אמר הבא ורמ' וכו' שלשלמן קפוריום אהבה ואחוה
ואחוה ושלום ורעות וכו' ותשלוח סוסוג אחרות. ותגוה וכו' ותגעשו החבר טום וולד טוב ז"ל.
בחו"ל ורש"י כתוב: כפורים. כאשתנו שתהא מיחגג שלמה באהבה וכו' ורן תרגם לומר בני רשות
של נשואין ע"ש. ויש מהם לפורשן כתסגים שנר השלובים לפיוד ואיש בגדי, יש מתם שוגאת
ושוו כפורים חרכתא ע"ש. ולפי פורשו לבו הפסח מהורושלמו (לשם פב' הל"ב ה') פורשו את
התפלה הנאמרת לה ויחני הן אף לה אלעזר ואתה. ואיך לו המחה וחולה. ואין אומר הוא צנוא
את חסרונם (ועיין לעולה דה' ואו משלום מגוע). ולרוב חרבה התפלה מלחמה אל פאוי חרבא
ומן על פוה, ואמעם נותנת את פרוחה שלום אהבה אחוה ורעות בא חם לשלום [illegible]
כאשר אמר ה' יהודה: לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו. שאין מריבה מצויה
בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה. שנאמר השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך (תהלים
קמ"ז) והיינו דאמרי אינשי: כמשלם שערי מכדא נקיש ואתי תגרא בביתא (שם נ"ט). [illegible]
ולא רק. כי לפעמים גם על עסקי הפרנסה מוסיפה מלוה בתוך ביתו של אדם. ואם יש לאיש
שנו ותולדו תחרר האשה את חוו בגלה. לה' הוא אומר: אין אשה אלא לתכשיטי אשה (כתובות נ"ט
ב') ופירש"י: לתכשיטי אשה. שיהא לה תכשיטין להתנאות בהן ע"ל. והעיקר כל זה שיתן ה'
אלעזר יום יום את שוחו לפני ה' אשר בידו להטות לב אדם אל כל אשר יחפוץ לתת לו
מלאות לשאת פניו על אותו ונהל חסד ונתן באהבתם ולהיות עמו גם לאמת כלשה בהם
ויופיע ואחוה ושלום ורעות, ותהי אך שלות השלום ושלוה נחת בביתם. ואן היה ויתן לו
בצבור עיון לפסטר [illegible] על חסד טוב. כי כל מראה ופנים (תהלים נ"ו ב') [illegible]
אם כי מעשו רחום [illegible] (שם ושם ג'). ואל [illegible] טוב, אם ופשר על פתחם, ולולא [illegible]
ויאנשם והפרש את שם אלהים (שופטים ט', ט') ועל הצלחות. סופו כי ראשיתו פורם [illegible]
~~[illegible]~~ ותסלל כי לעולם לאדם חבו לו רבה. ובעה אמנו: מרוה-ותנוה
מחברתם. ואמו לו חכמה לא רק אשר לפניו ולא רק אשר לאחריו. וכאלו זה [illegible] [illegible]:

[illegible] [illegible] ועתה [illegible] [illegible] [illegible] עיני הוא [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible]
[illegible] אשר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: טוב הוא [illegible] ולי נראה [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible]): [illegible] [illegible] בדבר [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] תמוז תרמ"א

יעקב [illegible]

ב"ה

ידידי היקר שלום רב להרב הגאון המפורסם הגדול בתורה וביראה ובמדות
ובמעש, המפורסם בכל אפסי ארץ [illegible] ראש ומנהיג אבד"ק לאנדאן והמדינות
מו"ה נתן אדלער!

למכתבו [illegible] רה"ג [illegible] עיני ולתשובתו: האח האח אמרתי. יברא את
נפשו [illegible] ואת עצמותיו היבשות [illegible] בשן. ואת מה אשיב לו [illegible] [illegible]
מה אומר [illegible] [illegible] [illegible] לבי! אך נשלו! אך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ימים, [illegible] בשאר [illegible], ויבא [illegible] [illegible] [illegible], ואיש [illegible] [illegible] השם
[illegible] [illegible] לו [illegible] [illegible] עד העולם.

במכתבו היקר כתב: [illegible] [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible] אחרת. ושו"ע [illegible] אסור
[illegible] ולראות [illegible]. אבל [illegible] [illegible] גם [illegible] [illegible]. הלא רצה [illegible] ירותו
[illegible] [illegible] [illegible] לראות [illegible] לא [illegible] עוד [illegible] [illegible] לא רק [illegible]. [illegible] [illegible]
הוא להגיה בהג' רש"י ולגרוס בו: אסור לכבותה ולקראה [illegible]. תחת: ולקראה
[illegible] אסור לכבותה. ולפי הגהתו לא יתכן בו עוד אשר [illegible] [illegible] [illegible].
עוד [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] תחת: [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible]. [illegible] לו [illegible] [illegible] [illegible] הגרסא הזאת. [illegible] [illegible] [illegible]

לגר׳. ובהוא עשה: לתת לכם אחרית ותקוה (ירמיה כ״ט, י״א).

38) שם (שם): ונשבע ונמלא [illegible] ויחד לבבנו ליראה את שמך עכ״ל. ופי׳ רש״י: שלא תתגבר עלינו יצר הרע בהמונו
[illegible] לסור מאחריך ביום אלא כשנשבע בכל דבר נמלא לבבנו מיוחד לך עכ״ל. ועוד כתבתי בספרי: מיושר
דבר. כן תרגם: רחלל. ל״ל: רחלל. ובהוא עשה: יחד לבבי ליראה שמך (תהלים פ״ו, י״א) ואתה אני הונו
[illegible]. כן גם לפי רש״י הפרגום: רחלל־יחחת: רחלל. ופי׳ ל״ל לפי׳ בדבריו: [illegible] ותרת: [illegible]
ועל אשר לפי נוסחתו: רחלל לא יחשב כל דברי רש״י. ומה עיין הערה [illegible]. הולם [illegible] לסור מאחרי
[illegible] ותקוה ?.

39) שם (שם): ותבא לפניך זרות נפשנו לאורה עכ״ל. ופי׳ רש״י: כלומר ספר [illegible] ונורת [illegible] עכ״ל.
[illegible]: ותבא לפניך ?. וה [illegible] ומה עיין [illegible] ספר [illegible] [illegible]
[illegible] לפי רש״י [illegible] [illegible]: [illegible]. [illegible]
לפניך [illegible] את ספר [illegible] ונורת [illegible]. [illegible]
ונמלא ויחד לבבינו [illegible]: לראה את שמך [illegible] נוסחו: רחלל נוסחת: רחלל [illegible] נוסחת:
רחלל ודברו מאחר: ונמלא ויחד לבבינו ומאמר: ותבא לפניך [illegible] נפשנו [illegible] ולא [illegible]
ונשוב [illegible]. ותקוה לבבינו, [illegible] [illegible] [illegible] לכוונו [illegible].

40) שם (שם): ה׳ [illegible] דעלו, אשר הפך ירמא׳ שהתאחרה [illegible] עכ״ל. [illegible]
[illegible] אומנות. ועיין בתוכחות (ר״ג, ב׳): [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

41) שם (שם): [illegible] אשר הפך: [illegible] [illegible] [illegible] עכ״ל. [illegible]

[illegible] [illegible] שלא [illegible] [illegible] [illegible]
אשר עליו: [illegible] [illegible] [illegible] (תהלים ע״ד, י״ג). [illegible]

42) שם (א): בפלוגתא של מעלה ובפלוגתא של מטה עכ״ל. [illegible]
של [illegible] הוא [illegible] להאדם אשר הוא [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] אשר בין הרועים [illegible] [illegible]
[illegible] (רה״ ב׳): [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

43) שם (שם): [illegible] חסדך [illegible] עכ״ל. [illegible] [illegible]
הלשון [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] לפי חסדך (תהלים [illegible]) [illegible] [illegible]
ספר [illegible] אשר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] (סי׳ [illegible]) [illegible]: [illegible] [illegible]. [illegible] כל ספרו [illegible] אשר [illegible]. והוא [illegible]
[illegible]. אבל בלשון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] על רבותם [illegible] (ברכות [illegible]) [illegible]
[illegible].

בתבה" זצ"ל. ואנכי לא אדע מה בין: בתבה בחלוף בבאה ובין: בתלש זקנות
ושי' ובתבה בחן עולף בזה גויל (ירמיה כ"ג מ"ב). סבלא של [illegible] ופרשת
סוכה בתבה עלב (ויקרא כ"ב ט"ז): בבתב שעל מה סבלא (גיטין כ"ב).

על משה כתב. מה הלכות: בתרלש כתבא הוספאי בספור זצ"ל. ר"ל
מה לא אחת ולא שתים כי שם אחת תמיד ותשבה [illegible] ומלוד
שם מאות ואלפים לגגות.
דברים על אדות השגיונות אשר דברו (הושע י"ג י'): כלום מאום.
מפרש פלשתים ודבריהם אשר [illegible] בלא [illegible] הנה לא [illegible]
מה אמון כבוד [illegible] [illegible]. ודברי כוה כי עוד [illegible]
אבל [illegible] ולמעון. ועל דבר מה [illegible] משה את שמו לו באמרו: ואת
בשן לא ידע (במדבר כ"א, ל"ג) הנוצרים.

דבר עם ראשון עוד, ראשית אמרו: [illegible] אשר [illegible]
להשלמון [illegible] [illegible] עת, ויאמר לו משפטו כל שלוח פלום.
[illegible] ברוך שלום כל הדם בחסד הגדול. ואתם [illegible] ומה
[illegible] נפש [illegible] [illegible].
מכבדך ומכבדו כערך הרב והגאון   יעקב רייפמאן
שטשעברשין ה' עקב תרמ"ג.

[illegible]

[illegible] על הרב הגאון הגדול המפורסם על-רחבי התורה והחכמה. יוה"

נתן אדלער הכהן

כל-עצמותי תאמרנה לכבודו תודה גם-על-מכתבו היקר מערב חג הסכות גם-על-התשורה המיוחדה אגורה [illegible]. ואשר אמרה תודתי עד עתה היה בעבור ~~[illegible]~~ הגדולה במחברת ספר על-סדר תעניות מן התלמוד ואין לי עון אשר עזרני להעמיד שלשה. בספר הזה השגותי וגם על-ספרו תוס' ולספרי רבותי הגאונים, והמסורות כל-מדבקותיהם עליהם ערוכים. כל-המקומות אשר לא נגעו עוד בהם ולכאורה הוטב את-כל-הדברים הנשאים אשר בהם מלבד דברים אחרים אשר לא [illegible] על [illegible] ואשאל מאת אדוני ומאת יתר חכמי הדור להבינם לי. ובעבור אשר נפשי נדבה מאד גדל טרדתו לא אעכב עתה לפני כבודו כי אם מעט מזער מן הדברים הנשאים:

ראש השנה ביצה [illegible] חגיגה

א) בספרו תוס' מסכת תענית (ס' ח'): תה"ל כל אחד מודה לחברו [illegible] על האמת [illegible] השוכר [illegible]. והוא תמוה מאד. כי אופנה [illegible] לחשוב את המודה על השוכר [illegible] ותבונתם? ואיה מקור הדבר הזה? והוא בעבור גדל צרות הדבר ההוא [illegible] אשר דבר המחבר לו כשמש בגבורת השתבשות הספרים הנה ערכתי את [illegible] ולחון משפטו, כי התערבו שני סעי[illegible] והן לס' אחד. [illegible] ס' אחד ושמו ג' [illegible] השתבשה מלה אחת. ורה צ"ל:

ח. תה"ל כל אחד מחדד ורשה"ל [illegible] מחברו.

ט. לשון הרע הוא בין על האמת בין על השקר.

[illegible]

וכה באור שני הסעיפים האלה: ס' ח' שב על [illegible] מאמר: שני תה"ח מחדדין זה את זה [illegible] ([illegible]): וס' ט' שב על מאמר: אין [illegible] אלא בשביל מספרי לשון הרע (רש"י [illegible]).

[illegible] בין על [illegible] והוא [illegible] באור [illegible] לשון הרע שורבב [illegible] מוצא [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(לג) שער (לב): [illegible]

[illegible]

[illegible]

(לד) שער (לג): ואמרו גם [illegible]

(עיין): הרואה [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ? לא נשאר כאן בחנוכה ופורים [לא בטלו] כאן
[illegible] בטלו] עכ"ל. וכה"ג בש"ע (או"ח סי' תרע"ג). ומחוץ חנוכה ופורים גם שאר ימים
שאין אומר בתענית צבור לדעה ונתבטלו גם שאר ימים לענין אמירת על הנסים האמורה
על הימים יתכן וזהו נסים משאר ימים וראוים אפוא יותר לבלתי יסוף זכרם עדי עד
מכל הימים האחרים :

ב). בפסקי תוס' מסכת [illegible] כו' ע"ש: ערב יום הכפורים נשתנה מכל השנה כו'. עכ"ל.
יום הכפורים שאין דבר שוה בו המסכת ? ובמה נשתנה מכל השנה ? הרי פורים
להכתוב בחולין (דף ג' א'): משום נמי לא שוינא ליה לבר ממעלי יומא דכפורי עכ"ל ?
המאוחר מזה עד סתומה הלשון ? וי"ל כמו, פי' מלת: ערב היא ט"ס. וכי הס' הזה
הוא סיום הס' אשר לפנינו. ושביב להרבן כזה: עה. בירושלמי יומא פ"ג בעי בע"פ.
יום הכפורים נשתנה מכל השנה. וי"ל יום הכפורים נשתנה מכל השנה כאשר כל
השנה אסור לקרות בע"פ וביום הכפורים קורין בעל פה. והוא דומה להכתוב
בירושלמי (יומא פ"ג ה"א): דאמר רבי שמעון בן לקיש בכל מקום אינו קורא על פה
והכא קורא עכ"ל. ואף לזה כוונו במלת: בירושלמי. והמגיה לא ידע מזה ולכן
תמה לשוא וכתב: דין זה הוא במתניתין ובגמרא דבבלי רפ' בא לו ? עכ"ל. ועוד
מקומות רבים יש בפסקי תוס' אשר נעשה להם מס' אחד שני סימנים : ולא שייך זאת
ומ שם למעלה (סי' יא' וסי' נט') וכבר הרגע אשר צריך לעשות משני הס' האלה
סי' אחד כזה: יח. נרבונות ואמרו על השולחן שגנאי להסתלק מאכילת מצוה
בראשון. וכן פסח וכן מצה [וי"ל מצת אפיקומן שהוא זכר לאכילת פסח. ועיין
ש"ע או"ח סי' תע"ח] וכן אסור לשתות אחר ד' כוסות כי אם מים [וי"ל שגם משתיית
מצוה הוא גנאי להסתלק בראשון. ולכן ראוי שבשתיית ד' כוסות תהיה על הדעה
אחרי שתיית כל צרכו]. וכזה כתוב גם בתוס' פסחים (דף ע"א ד"ה מה טעם אחר
מצה) וי"ל ואת"ה הוא כמנהג נוי אחרון בתורה ובמנחות דנאמרת על השולחן ורו' ?
וי"ל דבאמת הש"ס שלא יצא משולחן רבו רק עכ"ל.

[illegible]): מותר להדליק בכל שמנים בשבת עכ"ל. היש

[illegible] בדפוס [illegible] לפירושו על אבות [illegible]

[illegible] הובא [illegible] את פירוש הר"ן על נדרים (דה"ה לשון שבל). [illegible]

[illegible] בנדרים ונראין לדבר [illegible] בחוסר מלות [illegible] הן באמת ז"ל: [illegible]: נשים שבל

[illegible] הפסוקים. נעלמות [illegible] בין פסוק [illegible] ואין [illegible] שבל ידיעת אדם

[illegible] חלוקי המקראות. ודיינו במקרא זה פסוק טעמים. [illegible]

[illegible] תנועת הטעמים וכו' ולשון זה מצאתי אשר כן כתוב בפי' הר"ן על הרי"ף.

([illegible] פ"ב). ודרך אגב אומר לו שבפי' הרא"ש על נדרים (שם דה"ה לשון שבל) ז"ל:

שבשבל. תחת: שבשבילם.

ב). שם (ס"א): נהגנו לשאול [illegible] אומר [illegible] טל ומטר [illegible]

ג). שם (ס' ס"א): [illegible] היא דעתו יחיד לא [illegible] וכו' [illegible] לשון [illegible]

[illegible] עכ"ל.

ד). בדפוס תוס' [illegible] (סי' [illegible]) [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] בשבת

ולא רצה להודות ממנו עכ"ל. מה זה? ומי הוא האחד ההוא שלא רצה להודות ממנו?

ואיה מקורו?

ה). בדפוס תוס' מסכת נדרים (סי' [illegible]): [illegible] ונכון [illegible]

[illegible] עכ"ל. [illegible] עוד [illegible] שאחר [illegible]

להביא [illegible] דברים אחרים [illegible] הוא בחסדו ושוה [illegible]

ויתנה אותו [illegible] עליון:

א). בדפוס תוס' מסכת תענית (סי' פ): בטלה מגלת תענית הימים שנוהגין [illegible] על

[illegible]. אבל [illegible] תשעה באב לא בטלו עכ"ל. השתבש מאד. ולפני [illegible] כתוב

בלי ספק כזה: בטלה מגלת תענית. [illegible] ט"ו באב [illegible] כ"ל [illegible]: לא היו ימים

טובים [illegible] ט"ו באב [illegible]. אבל הימים שנוהגין לומר על הנסים לא בטלו. והדבר

הוא: מגלת תענית לא בטלה כי אם [illegible] שלא נהגו לומר [illegible] על

הנסים [illegible] ט"ו באב. אבל בימים טובים שנוהגין לומר [illegible] על הנסים [illegible]

[illegible] ומצאתי [illegible] (ת"ל) שכתוב שם: [illegible]

לכבוד ידידי, הרב הגאון, החכם הכולל, הלמדן המצוין, מוה"ר נתן אדלער.

1) בכתובות (י' ע"ב) אמרו רז"ל: מסתברא דאבוה הוי דאזיל בעל מסר לה ל[illegible]
בגולה. פי' רש"י] למנוול ומוכה שחין עצה. על כך שאול אשאל את אבא. המתגן זה?
בהוא משפט לשון? הוא בא עלמא אמרו: אל תחלל את בתך להזנותה. זה המשיא
בתו לזקן (סנהדרין ע"ו א'). ופי' רש"י: מתוך שאינה מקבלתו זונה היא אצל אחר. אם
כן כן אסור כ"ש במנוול ומוכה שחין אשר לו ונפל [illegible] חז"ל להן ותקנו תקנותן
וכן בספר חסידים (סי' שע"ט) כתוב "אל תחלל את בתך להזנותה" זה המשיא בתו לזקן.
וכ"ש **למנוול ולמוכה שחין**". ואיפכא איפוא הותר לאב למסור את בתו למנוול
ומוכה שחין? ומה המתגן בפי' רש"י בכתובות שם (ד"ה אלא מסתברא). שהרי דובר
לבושה בבושת בעולה מן" שאול אשאל אבי: הוא שאמר אמר אל **עבדים**
כנענים: לעולם בהם תעבודו ועבודה נתתים ולא לבושה (נדה מ"ז א'). וכן פסק
הרמב"ם בהלכות עבדים (פ"ט ה"ח). ואיפכא איפוא נוהג למסור אשר **בת ישראל**
כשרה ותמימת דרך נִתְגָה לאיזה מין בושה? הנכון להיות זקנה
באחריות וגבורא בשנו שאוה?

2) **בברכות** (ל"א ב'): שמואל מורה הוראה לפני רבו היה ופי' מיתתו ל[illegible]
בעלי ובי' אמר לה מותר שהיה נזהרת מוהן מורה הלכה בפני רבו את ו[illegible]
המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה ופי' אמר לה שבריו לו באמנותה ובדמותא
רחמי ומהיר לך רבה מנוחה עלך. וע"ל במג"א להלכ': אע"ג דקטן היה שלום היה ובי'
האותה [illegible] אבל בהוא שהיה רבו לגמרי, דכל המורה הלכה בפני רבו
[illegible] [illegible] [illegible] ה[illegible] הוא גדול שהיה אם קטן

[illegible]: ואת [illegible] ואת [illegible] ועל השבת [illegible]

חנוכה. חמה: בשבת. ועיין שבת (כ״א ב׳): אמר רב פתילות ושמנים [illegible]ו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה בין בחול בין בשבת עכ״ל. ובתוס׳ (שם ד״ה ומותר) כתוב שהלכה כרב.

ד). בספרו תוס׳ מסכת בכורות (ס׳ סה״) כשהדיין פוטר הנתבע אין דרכו לומר
א. ע׳ הגהה רדא
לתובע תפסיד עכ״ל. ומתו: תפסיד. ע״י: תפסידו. ולכן כשהדיין פוטר את הנתבע עפ״י הדין אין דרכו לומר את התובע לתפוס מן הנתבע בנזק שתפיסה מועלת כי זה הוא כאלו הוא מחייב את הנתבע עפ״י הדין. וגם הוא עושה את עצמו בזה כעורכי הדיינין. ועיין כתובות (נ״ב ב׳, ס׳ א׳).

ה) בספרו תוס׳ מסכת ערכין (ס׳ לא׳): האשה שמתה והנה שערה העומד ליגזז מחוברת וספוקה עכ״ל. במשנה (ז׳ א׳) כתוב: האשה שנהרגה נהנין בשערה עכ״ל. ועי׳ מעשה הגמרא (ע״ב): ומאי איסורי הנאה ניהו? ותירץ ר׳ נחמן: כי מיתתה אוסרתה עכ״ל. ופי׳ רש״י: דשיער היא לא מתסר בהנאה דלא דמי לשיער בהמה שנהרגה. דאשה מיתתה אוסרתה ושיער לאו גוף מיתה הוא שאין עשוי להשתנות עכ״ל. והוא כולתו מובן הדין. ולפי הכתוב פה שהשער הזה עומד ליגזוז מחוברת עשית הגמרא לא כעדי חודש. כי שער העומד ליגזוז כגזוז דמי. ועיין תוס׳ סנהדרין (מ״ז א׳) מן: בעי ר׳ אבין שער העומד ליגזוז מה הוא: דינו וכו׳ שות. ועושה אפוא מאד מדוע לא תביא בגמרא כן?
[illegible]

ו). בספרו תוס׳ מסכת תמיד (ס׳ ל׳): כהנים לא נשאו כפיהם [illegible] הפוסקים תמיד. ולא כמו שנוסד המיוחס בירכו העם ברכה אחת עכ״ל. וב׳ בתוס׳ ברכות (ל״ד ב׳ ד״ה ונכרות כהנים) ומתן כפי׳ הר״ע מברטנורה (פה מ״א ד״ה והם ברכו). ואומר: ולא כמו שנוסד המיוחס בירכו העם ברכה אחת וכו׳. ורש״י להפיוטן ר׳ מאיר ברבי, ולכן שנוסד בתחנות: תהלה תעת תחנה תבחר אשר בפסוק סלולות לירה: ונכרות כהנים יברכו העם ברכה, ועניים. אלו שכהנים יברכו את העם.

בר״ח ניסן שנת התרע״ח מרחק אמו נאספתה
מאז עד עתה לא נחתה ולא שקטתה.
עודה טלה חלב שחר עדני פלא
ולא מר ממלא כל ערבא
בכל עת צרה ויגון נלאתה
בלי פוגות חמת תמרורים שתתה.
ירחמנו נא עליה ויברך ימי שנותה.
דמוי יפה ומלא רב משאלותה.
מאהבו ישלח נא בעדו רוח ותפלה.
אשר אנחנו מחכים לו לגאולה

ע׳
איך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] באָר
רק ניט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
שוין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ווייס [illegible] ער [illegible] [illegible] און [illegible]
שוין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ווייל de jure [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]. כי אז [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בעדנו [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] עוד [illegible] [illegible] [illegible] בעדנו [illegible]? [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

עודנו עד [illegible] הולכת [illegible] [illegible] נפש [illegible]. ואם נחשב [illegible] לתורה [illegible] [illegible].

נכרים כמו אמרו חז"ל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]". [illegible] (ה'

[illegible]): [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] את [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible] [illegible] [illegible]): [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]. לא [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] בדברי [illegible] [illegible] [illegible] אשר ברוח הקודש [illegible] לו שיברכהו [illegible] [illegible] [illegible]

אותו. [illegible] נא [illegible] [illegible] אל ה' אשר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

ויברך את [illegible] [illegible], ויתן לו [illegible] לו [illegible] [illegible] [illegible] התורה

[illegible] [illegible] [illegible], ויסיר [illegible] כל שטן ופגע רע, וכל [illegible] [illegible], [illegible]

[illegible] [illegible]. [illegible] לו [illegible] [illegible] שלום [illegible] [illegible] [illegible]

יעקב [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

שלום שלום [illegible] [illegible] הרב [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] ההודאות בעל דין כמאה עדים דמי.

[illegible] המודים עד שלו כמו בית-דין תקנו וזה הטעם ההודאות בעל
דין גם עם ידיעות "כמאה" עדים שהודות בפיו לנו אשר הוא אך שוא ודבר
כזב [illegible] לו כמחה דומה כאלפי רבבה: עדים עד בלעד לנו באחד כי נגד
[illegible] אלפי רבבה עדים אלה שוא ובטלן דומה ופיהו? הלא עדות
[illegible] ~~[illegible]~~ כאלה אך אפס ותהו נחשבה אך הבל וריק? ואין זה
[illegible] המובנת הנאמרת בב"ב (קנ"ט, א'): כי מודעא אשר יש הוא
הודאות אנוש על נכסים שאין להם של חפץ. וההודאה הבאה רק הוא להגנות
הנכסים ולתתן בה לעצמו ואין כל דבר מהדברים אשר הנכסים נקנים
בהם. כי כל הדברים האלה נוסדו אך להיות לאות על חפץ הקונה בלב
שלם להקנות ולקנות. ובהעדר הלב הוא חסר הקנין. וכן ההודאה על
דבר שאין שהוא של חברו חלוקה הו"ל לאות אמת על חפץ המודה בלב שלם
להקנות הדבר הזה לרעהו ובחפץ הלב נקנה לרעהו. אבל הודאות אנוש
שאין לו נכסים אף כאמות אין לו כל יכולת מה היא עושה? ומה חפצו לו?
[illegible] בנפה ובין אמרת אויל על כל שהוא אמן ואל חיוך שהוא אומר? ולא
לכן אמר הרא"ש בתשובתו שם: ונ"ל שאין לזה כח וסברין ונכסים
היודעים שלא היו לו באותה שעה והראשון עיקר עכ"ל.

ט) בתמ' נביר (יב' א' פ"ה ס' [illegible]): ואת דבאה עדים בכל יום שלשה
אוררת לחסרתה לנשי לו פתח ובפרוש. חלה ונגע תלמידים של בית רבן
אמרים כן ואינם נעשה שלוה בדבר הזה הא בשעה שעושה אותה שלוה
לו [illegible] [illegible] להשחיתו חלה וגעה זה שאינו בר חובא שאין
עפשלם

[illegible] חלה נקראת [illegible] ולא כקרבנות [illegible] הכהן שלמדין להחם
שלא בשלוחו (קדושין מ"א) והנה רואין אשה להיות שלוחה. והפרשת חלה ומצוה
של עבודת הכהנים. כי הלכות הקרבן והתנאותיה [illegible] טבל היא
מצות לכהנים. אולם בעבור תרומת [illegible] או תרום ומשלוחו (קדושין מ"א, א'). –
ומכיון [illegible] לרשות כי [illegible] בתנאו שמבאר ולא עכ"ז שליח, ורק חייב
[illegible] זה לשלול מצות [illegible] הכהן מן השוחט ואת לו ויחודים (חולין כ"א, א').
ולכן זה אין עוד הפרשת חלה לתרומה שלא עבודת הכהנים ומצות
לכהנים כי אין חוצה. ולפי מאמר רז"ל: אתם גם אתם לרבות
שלוחכם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם (ב"מ כ"ב א'). ועל שלוחכם
לדעתכם פי' רש"י שם: שהבעלים ממנין שליח עצמן. ולפי הדברים והאמת
הללו לא צריך עוד נוגעת הנושא. כי כאשר האשה ממנה את חברתה שלוח
ללוש לה עיסה והפרישה חלה בעבורה הפרשה הזאת יוצאת לאשה ומוציאה אותה
מדין זכין לאדם שלא בפניו אף כי אינה יוצאת מדין שליחות. ואף כי נאמר
שהעיסה הזאת נעשה שליחות הנה נעשה חברתה שליח ונעשה בזה אשר
יחול חיוב הפרשת חלה.

לידידי. הרב הגאון, החכם השלם, הנעים המהיר, העומד בעד הארץ לשם ולתהלה.
מוה' נתן אדלער הכהן [illegible] די.

יהי נא חסדו לשום אזנו אל הענינים השונים אשר הצעתי פה ולא יעזוב
ולהשאיר בהם [illegible] אותו בין אלוהים [illegible] לו [illegible]
נכוחים בהוראות: עד ועד (תהלים ב' ו') שתשגשגו: בר ונבר בר.

יעקב רייפמאנן

שצעברשין ר"ח לסדר מצות תרי"ט

תרי תמיהי במורה נבוכים

א') בפתיחת מורה נבוכים: אמר החכם (שלמה ע"ה) תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אפניו. ושמע באור הענין הזה וכו' וראה מה נפלא זה המשל במאמר המשל המתוקן. והנה שהוא אומר שהדבר שהוא בעל שני פנים רוצה לומר שיש לו נגלה ונסתר שצריך שיהיה נגלהו טוב ככסף ושצריך שיהיה תוכו טוב מנגלהו וכו' עד הם משלי הנביאים ע"ה נגלהם חכמה מועילה וכו' עכ"ל. הוא תמוה מאד. כי מה נאמר על משלי שלמה בכל המשלים אשר נגלהם הם דברים פשוטים והמוניים ודמיוני עניינים? ועוד יותר תמוה. הלא רבינו עצמו כתב בהקדמתו על פרק חלק: והיאך נחשובם על שמדברים המושכלות על דרך משל ומדמים אותם בדברים הפחותים ההמוניים ואיך רואים החכם מכל האדם עשה זה ברוח הקדש ע"ה שלמה במשלי שיר השירים ובמגלת קהלת עכ"ל?

ב') במורה נבוכים (ח"ג פרק מ'): והמתת הבהמה והריגת כשתהרוג אדם אינו לקחת. דין ממנה כמו שירחיבו [בל' סבר ז"ל: שיתחאבו] עלינו החולקים. אבל הוא לקחת דין מבעליה. ומפני זה נאסר הנאת בבשרה כדי שיפליג בעל הבהמה לשמרה וידע שאם תהרוג גדול או קטן בן חורין או עבד יפסיד דמיה על כל פנים (ר"ל גם מועדת גם תמה) ואם תהיה מועדת יתחייב כופר מוסף על הפסד דמיה עכ"ל. אך זה תמוה מאד. כי גם בהמת הפקר ובהמת גר שמת ואין לו יורשים נהרגת כשתהרוג אדם כדתנן בב"ק (דף מ"ד) וזה מורה אשר הריגת הבהמה כשתהרוג אדם הוא אף לקחת דין ממנה. ולא נוכל לומר

שהוא

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 1/c [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] ששה סדרי [illegible] [illegible] [illegible] קצרה שמעון שלו חכם ז"ל שבא לשבחו

[illegible] מלו סדרי חכמה בקצרה. אלא נראה נכונה שר"ל שמעון בני חכם הוא שיהיה ג'

לנשיאות אע"פ שקצרה היה בקיאן מלו [illegible] ומה תורתו באומת ר"ג והיה לנשיא וה'

חנינא אב"ד ונשא חכם [illegible]. אך הירושלמי הוא דבריו שרבי ז"ל הבין כן מדבריו מה

ובדברי האומר: ומה שנקרא הוא ואחר שהחכם הוא ג' לנשיאות ומה רבו שונה הסדר

ואחר שמעון בני חכם גמליאל בן נשיא חנינא בר חמא ראש בראש.— דלא ומה

אין נסדר דבריו החשוב נקדם אין הדין [illegible] ונסדר לה אותו לא זה ולא אותו.

ואין הרבה מלו בקצרה ותרגם הב"ג כלומר לרבו שונה רבו הסדר ומשנתו בלשון

חכמה [illegible] שלא הוא עמו חכם מר"ג ואחר שר"ג הוא ~~[illegible]~~ הגדול

ומלא [illegible] אדין בנשיאות חכמה מלוי שיהיה לו הנשיאה. אין ל' סדר דבריו באופן זה

ואחר כך שהוא בן שמעון [illegible] ז"ל. והתשובה הזאת גם כן היא מתמיהה מאד לא

אוכל לומר [illegible] הוא גם אחת ושני, יען כי במסורת רבו סדרי חכמה וסדרי נשיאות לבנו

הקדים שמעון העליונה למעלת החכמה כמוסד בתוספתא (פ"ג ד'): אמר לבן לכל [illegible] אני צריך.

נתנו ר' שמעון [illegible] [illegible] לו סדרי חכמה. אמר לבן לכל גדול אני צריך. נתנו רבן גמליאל אלו

ומסר לו סדרי נשיאות ע"כ. ור"ל כמו בחא' ארש"י: היה ראוי להקדים [illegible] בנו הגדול.

ומשל בהחכמה [illegible] הנה חשובה ברוך מהנשיאות וכן אמרו שמעון בני חכם גמליאל

בני [illegible]. ולא נראה להמשיך עוד שבזה אחד מנהג מוסבר שבמשנת הוא יעקב אבינו

אשר נאמר עליו: וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו (בראשית לז' ג').

כי גם [illegible] רש"י היה בן זקונים להם ולכן אהב אותו מר"ג והקדימו לכל דבריו. ולכ"א

אין כל תמיה על שונה הסדר בדברי רבו. כי בדברי הט[illegible] הנ"ל היה ראוי בראשו.

~~שמעון בני חכם. ו[illegible] שהמשנה לסדר על אהבת חנינא בר חמא. כי כן [illegible] על [illegible]~~

זכות לעולם, "ומצדיקי הרבים ככוכבים" כי עם בעל עון גם הוא שהחוטא כאלו החולין

(דנ' יב' ג'). "ומחזירו ומצדיק הרבים ויצדיק אלא למחטאה". ופי' רש"י: אלא לתשובה. ובזו שאם

וצדקת הרבים הוא יוצאין מן העולם הוא עצמו. ומובן כי ה' והודה החוטא בתשובה שאין

לו בדלים מן התשובה כמבואר בגמ' (שם). ואף מתאים עם דברי התורה הנ"ל. אולם

הבלטה הזאת בהחטאים החולנים על ה' והודה כאשר פנים בעל התורה עצמו גם

בפי' הראשונים גם בספרי משנה תורה (הלכות עבודת יום הכפ' הי"ן). ונ"ל: כי ה' והודה

הבורא בסדר התורה הנ"ל. והחטאים החולנים אין החוטא כאחד הטעמים

בשונה בנוסחים בספר החנוך ובפי' האברבנאל על התורה ועוד בהרבה ספרים.

ואולי גם כך לא באתם טענת הרמב"ם כי אם את דעת המקובלים ולא סברת דברי התלמוד כאשר פרש לו
(רמ"א) על רבינו אחרי. יע"ש. ואין זה כי אין דעתו שזה לאחרון.

הוספה

על אמרו: שלשת הראשים אשר היו לעבים בישראל אשר נפתח את מחברתי:

סנהדרין (ספרו נכנס תמה).

לשמחת לבבו מלמדת שאלתו על גלות הגמרא "שמעון בנו חכם ואין אומר" בשאלת לו
שלמה לו שלום בהו (למעות ספרים [illegible]) עם תשובה עליה. ונ"ל הנה אחרת בדבריו על הא
דאמר מפרק המנצא בגיטין בסודות רבו שאמר שמעון בני חכם, גמליאל בני נשיא. חנינא בר
חמא ישב בראש והנשיאן בגמרא ואין נאמר והמרגלא בהנך אמרי' שמעון בנו חכם גמליאל בנו
נשיא ~~חנינא בר חמא ישב בראש והנשיאין בגמרא ואין נאמר והמרגלא בהנך אמרי' שמעון~~
~~בנו חכם גמליאל בנו נשיא~~ פי' רש"י. בדבר מאוד מגלה ואין נאמר בדומה בהנך אמרי'
שמעון בנו חכם וגו' גמליאל בנו ודומה נשיא ודי חנינא וכו'. ומדברי הגמרא
והתשובה נראה שרצה להבין שהמ"ש שמעון בנו חכם לא שבא לשבחו שהוא חכם בתורה.
ואולם בתשובתו הוא מרמז. ובדבר שאלתי לתרץ הוא שבא לשב[illegible] ויסר לו מספר גליוני

[illegible]

גם הצעיר הוסיף להעיר הדבור על אודות גם הדבקה והדבור על אודות חנוכה

כי חתאי. כי כן דרך כל אדם לדבר ראשונה על אודות בניו ואחרי כן על אודות אחרים

וכן הוא חובת אהבת אב לבניו. ואין אמות עוד תשובה על השאלה על [illegible] האמת

שמעון בני חכם ומי נצמר" והנה הוא [illegible] גם נכבה. ודרך אגב אני הנני [illegible]

שואל [illegible] חכמי הדור והגדול לו בשר סדרי חכמה" הנ"ל. מה היתה החכמה הזאת?

ומה סדריה? הנה החכמה הזאת הוא חכמת הוראת איסור והיתר לפי הי' רש"י על

משמרת [illegible]" אשר הבאתי במאמרי הנ"ל או חכמת עבור השנים לפי הי' [illegible] שנה

השורים על משמרת [illegible]" אשר הבאתי במאמרי הנ"ל וסדריהן הם כללי (הגאון) [illegible]

החכמות ההן? ואם כן הוא [illegible] לו אופרס היה ולא יד רבו למסור לבנו כל כללי

חכמה אחת [illegible] עספר ובעת אשר לפתח הבות [illegible]? הוכיח ומסר לו סדרי

חכמה" שמסר לו ספר שהוא כתובים בו [illegible] סדרי החכמות את דרכי [illegible] אחר?

גם כותב נפשו חפץ לדעת מה הוא סדרי נשואות הנ"ל. כי בלי כל ספק אין המאמר

הנ"ל [illegible] נחום נשואותיו ברמזים כו' ונראה לגרוס: ברמזים [illegible] הבמוני. והוא

רומז אל דבריו הבאים שהוא רמזים ונשואים. [illegible] היא [illegible] [illegible] ולא

[illegible] [illegible] כי אם נפלג בי ותגדתא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

נשואות.

אך טוב סלה לידידי הרב הגאון, החכם הכולל. המובהק לשם ולתהלה כבוד הרב מוה' נתן אדלער

הכהן.

יהי נא חסדך לשות לבך להדברים אשר צרפתי הר' לאחר פלון ויהיה אות בעד עליהם ותגבה

לו חסדך. ואחתם בכל לבב אוהבו עבדך הנאמן יעקב רייפמאנן

שעבערשין עש"ק לסדר בשלח תר"ט.

הערה להלות באורך על השאלה [illegible]? לו הגה [illegible] ויש שלו הערות על התרגום היה [illegible]

[illegible] בשפה הזאת [illegible] [illegible]

[redacted] ·ולכבוד שמחות וחון ד' את ידידו, הרב הגאון, החכם
הארץ לשם ולתהלה· מוה"ר נתן אדלער.

עתה אני בעני כותב הערות על מדרש לקח טוב (המכונה פסיקתא זוטרתא) אשר על ויקרא במדבר דברים. ובדי כתבי עליו פגעתי בשלש מאמרים תמוהים עד מאד ולא אבין שחרם. ואמרתי אלכה לי אל אבינו שר התורה ואשאלה ממנו פירם. ואלה המאמרים:

1)· בפרשת צו (ד"ה ואם בכלי נחשת): ואם בכלי נחשת בושלה החטאת ומורק ושוטף במים. לפי שאינו בולע ואינו פולט עכ"ל. הוא תמוה עד מאד. כי כשהאור מהלך תחתיו אין גם אחד הסובר שאינו בולע. אך בצונן יש דעת יחיד שאינו בולע. והוא דעת רבינו ירוחם המובאה בש"ך (יו"ד סי' סח' סק' ג'). וז"ל כתב רבינו ירוחם בשם מורה יורה בשר לתוך כלי נחושת של חלב עכ"ל הגהה. בכלי נחשת אינו בולע אלא אם כן האור מהלך תחתיו וכו' עכ"ל רבינו ירוחם. ועי' מ"ש בש"ך: ולא ירדתי לסוף דעתו. בנוב"י פשוט מן הש"ס והראשונים, וכל הפוסקים בכלי נחושת בולע כ"י דינו· מן הש"ס וכו' ע"ש. וברור לי אשר התחלף לו כלי זכוכית האמור לעיל (בסוף אבות דר' נתן) שאינו בולע [illegible]·פולט בכלי נחשת. ואינו פולט הוא שבחו ומש גם כ"ה באבות דר' נתן. כי אם אינו בולע אין לו מה לפלוט.

2)· בפרשת שמיני (ד"ה פרוש שאלו גבולים זה מזה): והיינו כאמר ר' יוחנן מיום שחרב בית המקדש אין טהרה מצויה ואין טומאה מתפשטת. פירוש אין טהרה מצויה אבל טומאה מצויה לפי שאין לנו אפר הפרה להזות. אבל טומאה מתפשטת ליכא כלל שאין בהם מורה ע"ש. אנה אמר ר' יוחנן זה? ואיככה היה יכול לאמרו? הלא לאמוראים היה אפר פרה [illegible] בסוף הלכות פרה אשר להרמב"ם. וז"ל דבריו אמוראים היו מטהרין תשובה בט.

לאסור גם את המותר. והוא כעין [illegible] שו"ע פה', חו"ה פא', הב'): כשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את הטהור וכו'. וכן ר' נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש: ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא (ברכות כח,ב) וברורה (סי' רצ"ט): כעין המחבר האחרוני: בזמן ~~[illegible]~~ האוסר את המותר וכו'. והמוצגר הנהגת הוראת אוסר והותר כעין [illegible] לבעל שהתו והקן (יו"ד סי' רמ"ב): כשם שאסור להתיר את האסור כך אסור לאסור את המותר וכו' ולהוציא [illegible] לאין ההרב ז"ל. והאוסר את המותר גם בהנאה ומפסידו לרבה או יקירה הוא [illegible] על לאו בלא תשלומות. כי מה לו השחתה [illegible] מה לו השחתה [illegible] בגוף?

עוד דוגמא מספרי: חקר מצוה (סוג א' ג ב').

ד'

גדר קיום מצוה

1). קיום מצוה בכלל הוא עשיית רצון המצוה.

2). עשיית רצון המצוה הוא אם העושה את מה שהיא צוה לעשותו והוא קיום מצות עשה. ואם בהשמר מעשות את אשר צוה לבלתי עשותו, והוא קיום מצות לא תעשה.

3). ההפך מעשיית רצון המצוה למושג המוכרש הוא בטול רצון המצוה. בטול רצון המצוה ע"י העדר מעשה, ובמצות השלילה ע"י עשיית מעשה והפך ההוא יקרא בלשון חז"ל כ"פ: הפרת מצוה ובלשון חרמים כ"פ: עברה מלשון: עוברי תורה (ישעי' כד,ה) עובר את מצות המלך (אסתר ג,ג).

4). על פי הדברים האלה מובן היטב גדר מצוה הבאה בעבירה המובא בתלמודנו (ברכות [illegible], סוכה ל' ע"א, ב"ק צד,א). ובירושלמי (חלה פ"א ה"ה, [illegible] ה,ג). בלשון: אין עבירה מצוה. כי כאשר לא יתכנו שני הפכים בנושא אחד כן לא יתכנו קיום מצוה שהוא עשית רצון המצוה ועברה שהוא בטול רצון המצוה בנושא אחד. ולמה הדבר דומה [illegible] בכתב בדויק אשר הוא להורות רצונו ונפשו תשתוקק בו מאד. [illegible] לו [illegible] ונגאל, מטוב לו עלינו בארמון אשר צוה לבלתי תגע בו. היעלה? היחשבהו לעושה רצונו?

ו. כמו במה דרו לספרי צוקרמן (נגעים ו, 5.) [illegible] בגמ' עיי"ש ור' יוחנן היה עוד ראש

באמוראים ומה כאן? ומתם נשה אמרו: מיום שחרב בית המקדש. הלא הרבה תנאים

היו אחרי חורבן בית המקדש. ואם עוד לאמוראים היה אפר פרה אין לו לתנאים? וגם קשה

מה שנות אמרו: שאין בהם מורה? ועל מי ומי ישוב כנוי: בהם? והנה השמיטו

ותוספתא. כי תחת: בהם. צ"ל: כהן. וכהן מורה הוא על שם הכתוב: וללא כהן מורה (דה"ב

ט"ו, ג'). וזה מובן היטב עפ"י הכתוב בספ' על הכהנים הנקרא אולר נחמד (מאמר ג' סי' ט' דה

מה שאנו משתמשים בו): ונראה ודאי שזה שאמר הרמב"ם שדין מצורע נוהג בארץ ובחו"ל

בפני הבית ושלא בפני הבית והוא עפ"י תורת כהנים פרשת מצורע במשנה דר"ט שטוהר

מצורע בחו"ל ובתוספתא דנגעים אמרו לטהרו או לטמאו בחו"ל בחו"ל היינו דוקא בזמן

שהיו עדיין כהנים מיוחסים שהיו עדים שטמאן אבותיהם ע"ג המזבח רגלי בספר

בכתובות משנה"ב בזמן הזה וכו' ועדיין אני חורק בדברי החבר. והרי הנזכר אמרינן

שהכהן דוקא מטמא את המצורע כנזכר בספ"ג דנגעים ובת"כ רפ"ג. ומאחר שבזמן הזה

אין כהן נוגע לטמאו אין כאן טומאה כלל וכו' הנזכר בתו"כ בגמרא בשם מבואר [illegible]

הכהן שותק אעפ"י שהוא טמא וכאן אין כאן טומאה עיי"ש. אולם הנוסחאות הראשונות

עוד רחוק ונלבות. וגם לשון: מיום שחרב בית המקדש לא תתקן כי רחוק

מאד אשר גם זמן רב אחרי חורבן בית המקדש היו עוד כהנים מיוחסים רבנים כשרים.

ומה המגון בדבור ההוא אשוה לאור הטוב עוד תיקן אחד בדבור אחר בפרשה הזאת.

הנה בדברי זאת תורת נגע צרעת כתוב: לטהרו או לטמאו: כשם שמצוה לטהרו כך מצוה

לטמאו. ומכן אנו למד לכל איסור והיתר שבתורה שכשם שזה מצוה כך זה מצוה ובלבד

שתבוא הוראה כהוגן עיי"ש. צ"ל הפסק: כשם שמצוה לטמאו כך מצוה לטהרו. ועי"ז מובן

היטב הנלמד ממנו לכל איסור והיתר שבתורה. כי ר"ל כשם שמצוה לאסור את אשר הוא

אסור עפ"י הדין כך מצוה להתיר את אשר הוא מותר עפ"י הדין. ולפעמים נפסק הרבה

לאסור

מזמור ליום הֻלֶּדֶת את השר הישר באדם, הצדיק התמים, הגדול בישראל ובגוים. מוה' משה מאָנטעפיאָרע אשר ימלא בח' חשון הזה לבריאתו לשנים מאת עבדו הנאמן יעקב רייפמאנן.

א' למנצח מזמור לעדה:

ב' אשריך משה! וטוב לך הר החבצלת! *) :

ג' בראש ההרים הנך - ובעד שלום לך ישאו והגבעות ברכות עד לך תשפכנה:

ד' לשוע ולנשק תאות אלפי רבבה נִכְסֶפֶת הנה בקרבם:

ה' הלא כֻלו נשא רגע ותבלה בעד אֶרֶץ ועיר והרבן תחנה בו ותתחדש כנשר נעוריך:

ו' ואל שבו שֵׂיבַת השמים מכון שבתו והשגיח ארץ ועם ויוצר את עלמותיו ותלמידיו עלומיו ועד מהרה תבוא תשא. ובטח בשנת האמן

ז' כן ימיו עולם ועד וכן תמונה אזני די שבות עדי עד ויום על מאה יוסיף ושנותיך כמו ד"ר ודור ויחנך לראות בבא לציון גואל:

ח' ועת מה זאת לך? ועת מה כה תחבבך על פני כל העם? יען ענוים את ה' נאמת, על כפים מאד תרבת, ולעם ולצאן יען כמוך אהבת.

---

*) כן בשמת פניו: מאנטעפיורע בשפה האיטלקית: מונטע בערג. פיארע בלומע.

[illegible] בדרך אשר בזה שונא נכשל ונגזל ונלקחו? כלום יתכן מצוה את הדין

אבל אמנם באמת כוונת בעבודתו הוא רק לרצות את אלהינו? ואף הסברא הזאת ראה בה

ספר הרמב״ן שאמרו בספרו מלחמות ד׳ (סוכה ראש פ״ג): בזאת באמר מצוה הבאה בעבירה

אין מצוה הוא כמותה נחשבת לו, דאנ״ לית מהאי נחה מסברא את זה עכ״ל. וכן פסק השל״ה באמרו

בספרו באגדו ישב על הערבה (סוכה פ״ג ס״ו ג׳): הואק ברור מגזל ובאמת אין הש״י מצוה על

לעשות חלב זה בהא כתוב לא תגזול וכו׳. ולפי הדברים האמת האלה פסול מצוה הבאה

בעבירה הוא כמורש מהמושכלות הראשונות. ובירושלמי סוף חלה ושבת (שם) הובא עוד ראיה

מן התורה על פסול מצוה הבאה בעבירה. וז״ל אמר רב אולא אלה המצות. אם עשיתן כמצותן

הן מצות. ואם לאו אין אינן מצות עכ״ל. ותוכו: אם עשיתם כמצותן הוא: אם עשיתן כסדרות

[illegible] המצוה ובדרך נעשה כו׳. והוא שנוי גם בנביאים: שונא גזל בעולה (ישעיה ס״א, ח׳)·ס)

ובפסחים מאוד [illegible] הארבה אותה מוכרם (מלאכי א׳, יג׳). ואשר שנא ד׳ בעולה ובקרבן שנוא גם

בכל המצות. כדתנן בתוס׳ סוכה (ל׳ ע״א ד״ה משום): דאע״ג דהא גבי קרבן כתוב הוא הדין

בכל מצות עכ״ל. - כי גם מצוה הוא כקרבן לד׳ ולגבוה סלקא. ויעוין עי׳ (מג״א, א׳): ולכן מצוה

מאו מן מאום כלפי גבוה או לא עכ״ל. ושו״ע (או״ח סי׳ ת״ש סעיף ח׳). ולפי פירוש רז״ל על פסוק

ובוצע ברך נאץ ד׳ (תהלים י׳, ג׳). הוא גם משולש בכתובים. ויעוין ב״ק (צד׳, א׳). ולפי הסברא

והמושכל הראשון הנ״ל פלאה דעת ממנו נשגב לא אוכל והכתוב בתוס׳ סוכה (ט׳ א׳ ד״ה הואיל ואתיא

לה מעבירה, גזולה): וז״ל דטעמא דמצוה הבאה בעבירה לאו דאורייתא אלא מדרבנן עכ״ל. ול״ב״ל

ס) ומתרגום הארמי על שונא גזל בעולה כתוב: מרחק קדמוהי שקרא ואונסא. ולא ארבע מהימנין: ומורה

שקרא לאורחא. אלא: גזל בעולה. ופתשגם הסופר תשגם: חטופא דעולא. וזה מראה

שאלמוד שבינה נראה ונעלבה. בתחתם העוגלה. ועוין פי׳ מפרשנו על הרבון הזה. והנחתן

לך לנור בשמות [illegible] [illegible]...

[illegible] המסורות אשר יִדַעְנוּ חדשים לבקרים [illegible]

[illegible] גם עתה ובודך:

יח׳· על כן אנחנו אלי כי פונים פה ונשפוך את נפשנו לפניך:

יט׳ אנא רחום וחנון! חוסה נא על צאן מרעיתך ההרגה·

סָבְלָה את ברזל בעולה עד צוארה והנה נפוצה על כל

פזורה לכנפות תבל אך בעבור החזיקה בדתך:

כ׳: עד אנה רחום אלוה ותתאפק? עד מתי תָּסֹךְ בענן

לך מעבור נאקתנו מכאוב לב עד כלו כח? פְּתַח דלתי

שמיך ותבא אליך תפלתה ברוח נשברה. ומשם תשיב לה

רֶוַח והצלה וברכה ותשועה:

כא׳: אנא אל תשביע את נפש עבדך משה גילות שְׁלומים

וכל זַרְעוֹ. ומלאו ששון תחת עצבת אשר רַבַּת שבעה לה

נפשו על צרת עמו אשר· מררת לב· אמן:

ט׳ לא-אחת ולא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עליון

----[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: - - - -

....[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible],

[illegible] בני [illegible] ברכות, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ובתוך [illegible] [illegible] [illegible]: ....

יא. [illegible] כי [illegible] [illegible] [illegible] בני [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] לך [illegible] לגן עדנים ומדבר [illegible] [illegible] [illegible]:

יב. [illegible] עם האביונים ואת [illegible] [illegible]-[illegible] [illegible]:

יג: לא רק לבני [illegible] כי גם הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

יד. ברוך [illegible] באורחות אלהינו אשר הוא טוב לכל ורחמיו על

כל מעשיו ונתן גם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]:

טו. על כן כי [illegible] יום [illegible] [illegible] [illegible] אשר בו תחל שנת

המאה להולדתו יגל יעקב ישמח ישראל:

טז. [illegible] יַחְדָּו ויאמרו: זה היום עשה ה׳ נגילה ונשמחה בו.

היום [illegible] [illegible] כי [illegible] ה׳ [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] להיטיב [illegible] ונלכה [illegible] ה׳ [illegible]

כל [illegible] ונשוב גם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כל

ימינו:

יז. [illegible] [illegible] [illegible]-[illegible] [illegible]-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ב"ה

הגאון,
ברכת שלום וטוב תבואין לראש ידידו, הרב החכם הכולל, הנודע בכל אפסי ארץ
לשם ולתהלה. מוה' נתן אדלער הכהן אב"ד בלאנדאן והמדינה.

אחרי שאלה בשלומו ושלום ביתו ספר כבודו ההגיונות זו תעודתו לכבודו על החסד
והאמת אשר עשה עמדי בשלחו אלי את ספרו חמש לספרות. הוא מגלה אתך
ובו על כל גדולתו ולא תתן להגיון אחד לבא בקרבו. ואני זה כחי להשיב את
כל תגמולוהי עלי אין בידי לו כי אם להתפלל בעדו לשומע תפלות כל פה
להשביעהו אורך ימים, ולחדש כנשר נעוריו, ולשולחו ברכות עד אין.

במכתבו כתוב: אחרי שנשברו הפלשתים את העגלה לא הניחו הארון בארץ רק
עשו הם מן הלוחות עגלה חדשה והביאו הארון בעגלה חדשה לבית -
ודרוש מאשר הביאו דוד לבית אבינדב עכ"ל. הנה עיקר הדבר הזה הוא חוא
כתוב בתנ"ך אשר בעמק [illegible] שם. ואמרו „לא הניחו הארון בארץ" הוא
הפך הכתוב: והלוים הורידו את ארון ד' וגו' וישימו אל האבן הגדולה-
ועד אבל [הוא שם אבן כתמונת [illegible]] הגדולה אשר הניחו עליה את
[illegible] לא חדשה ולא ישנה. ואמרו
שדה יהושע בית
השמשי

הרעיון הזה. כדעת ה״ שמעון בן יוחאי היתה דעתו - יוסי בן יועזר, כאשר יורה
ע״ש באבות דר״נ שם (פרק אחרון): מעשה ברבי שמעון בן יוחאי שהלך לבקר את
החולים, ומצא אדם אחד שנתפח ומוטל בחלי מעים ואומר גדופין לפני
הקדוש ברוך הוא. אמר לו: ריקה! היה לך שתבקש רחמים על עצמך
ואתה אומר גדופין! אמר לו: הקדוש ברוך הוא יסלקם ממני ויניחם
עליך. אמר (רשב״י) נאה עשה לי הקדוש ברוך הוא, שהנחתי דברי תורה,
והייתי מתעסק בדברים בטלים. עכשיו הנני רואה, כי חשב את בקור החולים
אשר הוא עבודה מעשית בשם: דברים בטלים לעומת לימוד התורה אשר הוא
עבודה עיונית. וכן היתה דעת רבו ועוד חכמים רבים. אבל דעת ר׳ פנחס בן
יאיר ור׳ יוחנן בן דוסא, וכל הנקראים בתלמוד בשם: אנשי מעשה. היתה
כדעת יוסי בן יוחנן איש ירושלים. כאשר יורו עדויות רבים בתלמודים ומדרשים

ובמא״ אקצה לדבר על אודות הרעיון הנשגב הזה. ועל דבר מאמר יוסי בן יועזר
יש לנו להוסיף עוד, כי הוא לא היה נותן מצות: יהי ביתך פתוח לרוחה, אך
עניים בני ביתך, בעבור שהיה חסיד שבכהונה ונזהר מאד בטהרה ובטומאה
וכל הנזהרים מאד בטהרה לא יתנו את ביתם כי אם לתלמידי חכמים אשר
הם בחזקת טהורים. עיין משנה תורה להרמב״ם (הלכות מטמאי משכב ומושב פ״י
הלכה ג׳). ולא נתנום לע״ה אשר הם בחזקת טמאים (שם ושם הלכה א׳) לכן
ביתם, ולא היו יכולים אפוא לפתוח את ביתם לכל האורחים ולכל העניים אשר
אינם עושים עם הארץ. בהמ״ אם-כן. ועיין באבות (פ״ב, מ״ג): הקדוש

בשעה בקשו את כל השאלה אותה ועלה. וגם המשתתף הזלן את הברכות שלה לד'. כי אומרה בין נעלים אנשו ונושע בורת השעה לשחות עלות המשתתף ולהעלות את פירותיהם עולה לד'?

ולהעיר בענינו עוד: וזה שהלכה היא אין איסור חל על איסור הוא מגמרא יבמ'. ולמה איסורים חלים? הטעם כיון שבשעה שבועה חלה על שבועה וכו' עיי"ש. ובאמת יש הבדל גדול בין שני איסורים שלמים ובין איסור אחד הנכפל שתי פעמים. וישית נא לבו לזה.

בערב שבת ערב פסח אשתעשעתי בדבר אחד נפלא על מסכת אבות. וז"ל פ"א (מ"ד ומ"ה): יוסי בן יועזר אומר יהי ביתך בית ועד לחכמים וכו' יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרוחה וכו' עיי"ש. ובאמרו: תשובת ר' יהודאי גאון הנ"ל שבעתם כי החכמים האלה היו הראשונים בתוך חכמי ישראל אשר עמדו על העבודה העיונית והעבודה המעשית לזו יש יתרון על זולתה. וכן דעת הראשון היתה, כי יש יתרון להעבודה העיונית על העבודה המעשית. ולכן יהודה ראה לעורר על מעלת העבודה העיונית שהם: יהי ביתך בית ועד לחכמים וכו'. ודעת השני היתה. כי יש יתרון להעבודה המעשית על העבודה העיונית, ולכן הוא ראה לעורר על מעלת העבודה המעשית שהם: יהי ביתך פתוח לרוחה. והמרובים בין שני חכמים גדולים בתוך חכמי ישראל אשר עמדו על

ובעתה תכף ופני ואנע מתאוה אלו עם הארץ ולא מאשחו אשלו בכסותא א״ל.
אותן לא לגלה ונסו בן נכרא פא אמ: והו בורח בות ועד להפיוט אשר הם
במדרגת טהורים בג״ל.

אלה דברי ידידך הנאמן המתשגב באהבתו יעקב רייפמאנן הדג״ה
שצעברשין א׳ תזריע מצורע תרמ״ג.

ב"ה

ברכה רב כל בו תשואתה לראש הרב הגאון, החכם הכולל, הצדיק התמים,
הנודע בשערים לתהלה ולשם ולתפארת. שמן תורק שמו. מוה" נתן אדלער הכהן.

מלה נדבה אחד רב עתה להודות לו על החסד והאמת אשר עשה עמדו בשלחו
על תשורה (חמש לטרות). ועתה אלו הנני מודה לו מעמקי יקרה ואלה צדק ומרחבהו.
מן השמים יברכהו ה' ברוב חיים ויחדש נעורין כנשר ויצו אתו את הברכה באסמיו
ובכל משלח ידיו ויסעדהו לעשות חסד ואמת עם כל אוהב ונלוה יום כאות נפשו
הטהורה.

בשבוע „הצפרה" (נו' 35) כתוב דברים האלה: הגביר ה' יוסף סעבאג בן אחותו
של השר מונטיפיורי ויורש הראשו נתן רשות מאת המלכה וויקטאריא להוסיף על שמו
סעבאג את השם מונטיפיורי ולהחתם מהיום והלאה סעבאג מונטיפיורי וכו'. ביום
הראשון לשבוע שעבר נתן אלף סך תרומה מנדבי העזר וכו' ויבטיחם כי הוא
ידרוך בעקבות דודו לעשות טוב וחסד עכ"ל. ומי יתן כי ישמור הבטחתו
ולא יחל אותה ודומה לדודו לא בשמו לבדו כי אם גם בנדבותיו ובהלכותיו וכהן
יגדיל ויגביל ויעשה חסד ואמת עמדו. ואת תהלה לרחום וחנון להצליח את
כל ידי ונפשו ונעמן רוח אשר יאבה להדפיס לכון לטובה ולדבר על לבו להטיב
עמדי.

ישרת עם לבו להדפיס הרביעי מספרו הגדול „חקר מצוה" אשר אלו ערכו כן רב יש
ספר וגדולה אשר השואים כן כל עלמא הספר והשלל בעדו שיחנו לבלעדו נפשו,
לנפשו ולתועלתו ואני.

על האגדה המפורסמת ומשונה המדות שאמרו שורה רבה בב"ח ז"ל מאד. אע"פ שזה לא תלבש
הלשון את פרי המדות בגין הדברים שנכתבו בדרך שבת בין המלשות כאשר תלבה כי
באמתן (אבות פ"ה מ"ו)? ועוד בקשיות רבות, יש דמבו אליו ועל הבעיות בשונות גמורות
בתורה הנמצאות שמה. אך לא אורך היות אליו לשאת.

"דבור אחרון" אשר בשיר רוני רוני השטה (שם ושם) פירושו: ספר תורה הבא מן השמים.
דבור הוא כנוי לספר הכתוב שם. ואחרון הוא כנוי [illegible] הדבור בוורה, יען אחרון לבא.
מעלה. וכן בפסוק ועלה [illegible] אדאון אהרן [illegible] [illegible] פירושו:
ומפוארה בלחות העדות המונחים בארון. והמשגג הלחות [illegible]: עדי עקרים בדבור
הוחם מאבן ספיר וכתוב בתמונת [illegible] הלחות של [illegible] היו עצליון
אמור במדרש (מ"א) שנספו הלחות קשר עלה. ואמר [illegible] [illegible] ונר. ואבן
ספיר הוא מראה [illegible]. הוא ראשית [illegible] גדול על הארון [illegible] ביה ובוע
[illegible] ולבן שמחה לא הלגג [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] קטירת
היום [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ושם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]
[illegible]
לו שלום שלום [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[redacted] נתונה לגר מתפר שמות [illegible]

[illegible] ה: יוסף [illegible]

ע' נפש [illegible]

בן לפרשה [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

חסד [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ושם [illegible]

[illegible]

אשם [illegible]

בם מעבר. בנתה ולכן נראים יהודאו וכו' כך בעבד עברו להולציאן

[illegible] וכו' ומזה נעזר גם הפעל [illegible] עפ' [illegible] אשר

גם עבד עברו ואחוק העברו: בר ישראל [illegible] שנים [illegible]

בעבד עברו (בג' עא'). ולדעתו [illegible] : [illegible] ישראל [illegible]

יהודאה. [illegible] והודאה הוא פו[illegible] התנה [illegible] והו[illegible]

הפעל: מתודיים.

ה). ב' י"ז: פ' לשון גמר [illegible] תבק [illegible]

לפי שעה [illegible] טרד עפ' [illegible] ראה [illegible] רק [illegible]

היה בו
מאד ונעבד. וטרד: [illegible] גם [illegible] [illegible]

עתה אך רגעי מספר.

ו). שם (ט"ז): וכאשר [illegible] ישראל [illegible]

[illegible] לא נעבר שנעבר [illegible]

ז). [illegible] ועתה [illegible]

חדש נראה בגוף השם [illegible] עם [illegible].

ח). ה' ב': [illegible] [illegible] [illegible]

זה לו [illegible]

הוא [illegible] אלהים [illegible]

ט). [illegible]: [illegible] נע[illegible]

וכן לא תרד [illegible] [illegible]

נשך ולא הבין עפ' . אם [illegible]

(מדע) היה [illegible]: בלשוננו בלועזי [illegible]

בלשוננו. אבל [illegible] הנהג[illegible]

[illegible] פן: את [illegible]

ובאנשים הוא הנעשה בהתחלה [illegible]

[illegible] לשונו. ומזה [illegible] (תשלום [illegible]) [illegible]

[illegible] בלבד אך גם באשר גאות אחרים

[illegible] במלוך הארי על החיות והשור על הבהמות והנשר

על העופות, וניתן כל אלה תחת רגלי אדם.

טז). כב ד: במלאכת רקחן. באה בספר זה חברה. [illegible]

כמו לוגי במלאכה [illegible] וכו' עצל-גלות: [illegible] לך [illegible]

אשר המתרגם פי': במלאכת [illegible]

נשלוחות עניה מסירת חפצים און [illegible] איש [illegible]

רצון המשלח.

יז). שם ו: ונרגן [illegible] הוא [illegible] [illegible]

הסורי תרגם כן גם כי אך המשל משום [illegible]

יח). שם כד: דינא לא תני, הוא [illegible]

מדבר עצל. גם המתרגם הסורי של [illegible]

יט). שם ו: [illegible] טרפה.

עי' [illegible] כן כי [illegible]

טרפה עי' [illegible] גם [illegible]

כ). כג ב: [illegible]

ובין (שבת לג ע"א). [illegible] רש"י [illegible]

כא). שם ג: [illegible] על באוהב [illegible] שתמה [illegible]

ועיין וכו׳ מה [illegible] [illegible] עליהן התורה וכו׳.

עכ״ל. ובפירושתא נוסף עוד: הוי [illegible] וירדו גשמים עליהם ונכנסו

בתוך הבית נעשו אוהלים אותן שבע מחיצות עכ״ל וכו׳ אפשר [illegible]

דבריו הם לו לצורך אוסף עליהם להפקיד ::

יג) ירו׳ שם: מה הלשון אלו נבלות בלותיהן. וכו׳ לכן פי׳ [illegible] [illegible]

פי׳ כאן ונתבטלה תבניתן עכ״ל. לא אדע [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] הראשונה? [illegible] [illegible] [illegible]

תבלה [illegible] [illegible] [illegible]?

יד) שם פה: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] עכ״ל. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ומוסיף עוד עוד · כי כמו בזה

ודברי חז״ל בברכות (נ״ז א׳) של [illegible] טוב מקרא הדבר בב[illegible] יהונתן

זה [illegible] ראה נבואתו בשם בצלאל ועוד׳ ·

כ״ג). שם ג׳: כדרשת רז״ל במדרש בצלאל על היות [illegible] · הוא [illegible] (שם).

כ״ד). ט״ט א׳: ואם לשון התפעל המתפרשים לאמר, שלהי התאל [illegible] :

שרת עוד׳ · כן דבר את לשון התפעל המתפרשים · אולם גם [illegible] : [illegible]

(בדלה) פירש כמו שרת (בתון) ; ע״פ תמורת ד״ט ועוד הרבה [illegible]

פירש ע״פ תמורת אותיות כאשר ארצה בנוסחאות [illegible] [illegible]

ועל מאמרי ספרן המפרשים כמו דברים אדברה [illegible] [illegible]

ולמועד אדרבה אשר דברי אינם עלין למשא ·

ארבע הערות מענינה השנית ·

(הערות חדשים מתורגם שונים על תרגום נביאים ·

א׳). בשמ״ (י״ד ט״ז) והלום : תגרוה · זה יורה אשר פירש : [illegible]

~~ענבי סוס (שנפטום ה׳ פ״ב) והלוה פוסרא (שם ושם כ״ו)~~ זכר הרב [illegible]

ב׳). שם (שם י״ט) · אסף ידן : נריב אבודא · זה הוא תרגום [illegible]

היאסף (שם פ״ג ט׳ ו׳ ג׳) · ומה ענין אמוא [illegible] : [illegible]

שאלת הגשת האפוד ? הרב כ וואבער · ויוחנן [illegible]

הראיה בם תקוה על אפוד [illegible]

ג׳). שם (שם פ״ו): כרע דובשא · תמת : [illegible] : [illegible] [illegible]

והוא כן : יורבו (איוב ו׳ י״ז) שלמינה הגדה והצלה · [illegible] [illegible]

(מרק [illegible]). ולריב דובשא הוא לפי שבר [illegible] דבש עד [illegible]

דבש (איוב כ׳ י״ז) · [illegible] כ ערוקה [illegible] [illegible] [illegible]

ד׳). שם (ט״ו ד׳) ויעדם [illegible] : [illegible] באמרי פסוקת [illegible] : [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

המעשה כלומר אותו למשל מניח נעשה לושב זה.

(מ"ו) כ"ב ג: לאספי נטמא. ופי' ומפרש כמו ספו לו מלוה בסחורה (דה"ב ג') ספו

לבם כי תורא (דה"ב כ"ב) ע"כ. ספו לו, וספו לבם הוא לשון אסיפה ולא

מבין כלה. והאמת היא אשר לספר נטמא הוא לשון כליון ור"ל לבלות

המדבר מעל הארץ. והוא מן: ויספון במרוצת עיניהן מגמן (ירמיה

מ"ח).

(מ"ו) כ"ה ו: שבע בולא עד ונשמה [illegible] ע"ש. ו' עלה, ט: גורלא הוא:

פעילים (מדליות) בחולק בונג.

כ"ב - שם ל': מסתבראותן בין עיניהם וכ"ב הראשונים שלו כתוב [illegible] עיניהם

ע"כ. לו נראה כי נוספת: בירת עיניהם באה מעמדו סוף הפנים תמיד לאמר:

בירת חומה: בירה כנראה מתבונן סוף שמתרגם בו כל: בירה במות: בית

עליון כן. ולכן אומר, כי כל בתבונן [illegible] על משלי השבילות: בית אשר

בספר עם נתיבות נצבה (משלי ח' ב'). לשון סודות. ולכן תשוה: בית

שבילים. ומזה מתשוב גם: בירת התבה (בראשית ו' ט') לשון סודות ולפרש

החשבון: דבין כל השבון הלוחות [illegible] [illegible] לטובה.

[illegible] הוספות אחד המעתיקים [illegible] עלה על לבו בעת העתקו

אגריפס המלך אשר קרא [illegible] אתת ותת עיניו [illegible] וישראל

[illegible] לכהן גדול. תנן עומד בפסקיים וכו' (פסחים סד ב) והיינו [illegible]

מתוך התרגום אותו פסקויא. אבל שאול לא מצד [illegible] וישראל [illegible]

מוטלת הכסת.

הערה משערוות תרגומי אסתר.

לבעל תרגום שני התחיל [illegible] התרגום בלא [illegible] התרגום [illegible] ג' ל:

[illegible] כשבא לא על [illegible] בגלל די היה [illegible] לוהן דתרנגול

ברא דאתמנדו לכנשתא דישראל לסעודת יומא [illegible] עכ"ל. ועד[illegible]

[illegible] עם: תרנגול ברא אתמנדו לכנשתא דישראל לסעודה יומא רבא

[illegible]לא: תרנגול ברא אשר הוא על [illegible] פרתו, [illegible]גטין (סח ב): אלא

לתרנגול ברא וכו' והיינו דמתרגמינן נגר טורא עכ"ל. ועיין גם

חולין (סג א): דוכיפת שהודו כפ[illegible]ת ה[illegible] שהיה לבית המקדש

עכ"ל.

עבד התרפוס [illegible]

הרב הגאון הגדול. מוה' נתן אדלער

יצחק רוזענבערג

שעברשין [illegible]

בגמרא שם. ורש"י מבין לא מפרש אלא משום שהעידו עליו בבא שעל

[illegible] ולא שטרא שחתמו בעדים פסולים עכ"ל. ואף להוראה דאמת אינו אמור

בגמרא (הט"ב): על עדות שאינו צריך אפילו רשע גמור מקבלת שלא הרבה

מסויה דלבן עכ"ל.

4) עוד כתב: מה שהקשה מה יועיל הצטרפות? נראה עיקר גמרא מוכח סנהדרין דף ט'

פלוני רבעני דפלגינן דבורא ומצטרפין הוא ואחר להרוג השור והרובע עכ"ל. לא כן. לא על

[illegible] כל עיקר. ואני הקשיתי אף לפי משפטו של"ע בתוס' דמחייב כבתוב בתוס' ב"ק דמ"א ב'

ד"ה על פי עד אחד): ונראה דהווה טעמא דלא מחייב ע"פ הבעלים וכו' משום דאדם קרוב

אצל ממונו. דהא דאמרינן בסנהדרין דאין אדם קרוב אצל ממונו הה"מ שנאמן להעיד גם

על חברו וכו' אבל אמר שור נרבע לא מהימן לן דפשיטא דקרוב אצל ממונו הוא טוען שלא

בא לבעור על חברו עכ"ל. ולפי דבריו שאדם קרוב אצל ממונו לענין אחר קנסות: מה מועיל

הצטרפות עד אחד אל הקרוב? הלא גם הקרוב גם עד אחד הם פסולים לעדות גם מצטרף

בעדות עם אחר וגם מצטרף קרוב ומה מועלת הצטרפות של פסולים? וגם קשה הוא ועוד מה

ע"י הצטרפות קרוב או פסול על עדים כשרים אפילו בהיות הכשרים הלא עדותם בטלה?

5) עוד כתב: ועי' פרשו דהטעם שאסור ונהרג ע"פ הבעלים מפני כל באיסורים וכו'

ואף נהרג השור ע"פ הבעלים בודאי אסור מעולא להדיוט ולמה לי קרא מ"א ובאו

ראוים נהרג עכ"ל. אין זה כי אם הוכחה שאמת שכן הוא הדין. אבל לא טעם הדין ולא

מצי לכתוב ע"ד לשון: עכ"ל.

[illegible] בהושעת אדם לעזר כבוד: כהושעת אדם ומותרים ולא משונים. כלום לנו מה

[illegible] לה שונים עכ"ל. מעדים ומותרים ולא משונים הוא מדרש על הבאור אחרון: אנו

[illegible] לה שונים. ודפירוש הזה צריך מקום (עי' ב') [illegible]

ב"ה

ידידי היקר שלום וברכה, מחותני ושארי ותפארתי, גדול חכמה ורב בינה, חסיד לה' ואיש
חסד לבני אדם, שמן תורק שמו: מוה' נתן ארלנגר.

אכתבה ברכה ואשר הנה אלעזר בן ברוך את נפשו גולה [illegible] בני בנות
המהללים הדודים בעדות שמחה כולה. זה אשר [illegible] תגמוליהי [illegible] בעה
עוד עניה חסר כל ותתו לו חוץ כל החסרים ועל המות אחר [illegible] [illegible] גם
כי בענתה מהם? אך כי אשר בחסד כוה תבל ועליה וחסד אהוב לו [illegible]
[illegible] ונכח הוא נהל להמכלהו פרי מעלליו והשיב לו גמול ובניו ולבנים [illegible]
משפחת שלמה עמנו. ושבויהו ארך ימים וחבר כעשר נהרון נהרין לבכן
תמיד ובוא כל ימי חיון אך שמח. אמן.
~~שמעתי לאלה ויספרתי שורה ב' שורי תהלים, לכבוד [illegible] ולהמחון אלו~~
וברכה אשר בעותה כי נהו לרצון אחכן סמיכה כמה [illegible]
נכספה וגם כלתה נפשי, והנה אני עלה חן כי [illegible] נפשי [illegible] אל שר
גדול כמהו.

עתה אדברה בנו כמעט רגע על אבות [illegible] [illegible] אשר [illegible]
ו'. הנה כתוב: [illegible] שתברך [illegible] לזה לא [illegible]
[illegible] אשר לא היה להם אהוב. [illegible]
[illegible] בגדים [illegible]

[illegible] אומר לעו לשר כאלו אנו עודים עולם (בהתן
[illegible] אותו בשום פעמים בשתי לשונות - בר' פ"ו) אלא הכא אמרן. ואמא לה אנשים
הרים. ורצינו לה׳ מיתלדות על- ולפירוש הזה רוצ הסוטון באמרו: טורים
מיתלדים. ולא עשינו כלו ואמנם מאמינים בשתי לשונות. והוא כלשון: כמו שחשבן
המפרשים (עיין תו"ס ר' עה')- שפירשו האבותו: הן מאמינו הלשונות עכ"ל.

בעזרת השם. נברך אחת תאוה בספק עבודת עבודות שונות לא אחפוץ להרחיב
עוד עוד יותר בזה.. לכן אשים קצה לכלו - ואומר לו שלום שלום עד העולם אנא עזרו
ותכבדו בארץ - ברם - וכלא..

יעקב רייטמאן

שבועות א' נח תשמ"ג

ובזה אפוא נאמר. כי לא היה ואין ידע אז להשיג את לבנו האמונה אשר נחוץ
הדבר אחד נכון ובאין אהבת את ה'. כי במה נחשבה לנו ויחסר [illegible] המשתה ?
ובאין ה' אין עבודות יום בכפורים גם כי תעשירנה מאלפי האפוד
עוד. והנה כשר הדברות בבקרים האלה נחוץ לעשותן.

2). עוד כתב: אבל לא נאמר לו שהנביאים לא התנבאו אלא על ידי סנהדרין. כי
כמה נביאים כמו אלדד ומידד נבאו כאשר שרה עליהם רוח ה' והתנבאו [illegible]
עכ"ל. אנכי לא חשבתי לערך רשות הסנהדרין לנביאים כי אם [illegible] [illegible] בגבולות
בראשית ואחרון החרון התגלות המפורש [illegible] והמשפט [illegible] [illegible] משה. [illegible]
בעת אשר גם אלדד ומידד התנבאו ברשיון הסנהדרין גם כי לא נאמר הרשיון
בפירוש. וגם הנה רשיון הסנהדרין היה אך למען לאמר בעד נביאי [illegible] והיתה
אפוא מגמתם לבחון ולברר על נבואה אם היא באמת נבואה בה' או אך נביא
אלהו כמבואר היטב בגבולות הנביאים כאלדד ומידד [illegible] אתמחו [illegible] [illegible]
בלבבו ולראות בו ולא היו צריכים עוד רשיון הסנהדרין. [illegible] [illegible] [illegible]
ארכה לדבר על זה ולהאריך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

3). עוד דבר מחודש בדבריו. כי נראה שלא עבר [illegible] [illegible] [illegible] פסול [illegible]
כבעל מום. וכן הוא בעל מום בנפש הוא, ובעל מום בגופו [illegible] [illegible] [illegible]
ובעל מום בגופו ובתהלים (נ"א ו'): הולך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
שלא עשה תשובה לא יכול להקריב [illegible] כמו שלא יכול להכ[illegible] [illegible] [illegible]
שלא עשה תשובה כמבואר בגמ' (חגיגה [illegible]): [illegible] [illegible]
פסולים [illegible] [illegible] שחטאו או שמעלו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
פסולים עד שיעשו שחזרו בהם [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] להוציא מידו כל וחומר. יען שם ״הפתגם בנוסחות״ של הורפא
[illegible] עמו כמה ועמה״ שב אך אל נדבורם ולא אל כל התורה. גם כל
המוגא שם ונדבר אך על נדבורם.

ויהי-נא חסדו לחלות את פני גם הרב נ״י להוציא לו אל דברו לעת
תעוף ספר הטרדות לדחה ויוצא ימה לנפשו ווידו לו זה יספרו
ראה החפץ לוגארדע. ואת נפש עבדו הנאמן

[illegible]

[illegible]

ב״ה

רב שלום עד-בלי ירח לכבוד הרב הגאון, החרף הגדול, הלביע בנגלין והחסיד המפורסם. שמן תורק שמו. מוה״ פה״ך מלצער.

כל עלומות תחותרה לכבודו תודה על החבורה אשר שלח אלי. [illegible] כולה [illegible] ורגו [illegible] בה החידה את גורת ומשך גם את נשמתו אשה [illegible] היום אל החוברה והחרמה כארץ [illegible] אל אבירו [illegible]. ואמר [illegible] הגונה לא יתן את [illegible] להשיג מאווה. ולכבד תודתו [illegible] [illegible] [illegible] לו [illegible] [illegible] ורבבות [illegible] שנן. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ירח [illegible] ויתן לו. והוי חסון כארז [illegible] להגות. בתורה ובחכמה ולעשות [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

במכתבו הורה רחש: לענ׳ [illegible] יש לו [illegible] [illegible] לקברה מכין אותו עד שתצא נפשו אפילו [illegible] שלשה [illegible] אחר [illegible] אין [illegible] מורידין לעונש אותו [illegible] שלא יוכל [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עד מורידין לעונש ~~אותו~~ את [illegible] כדי [illegible] ולא יוכל [illegible] [illegible] [illegible] על התורה (פרשת ויחן הסוף הרגו את [illegible] [illegible]) [illegible]: [illegible] במצות לא תעשה גדול ועושין בו דין [illegible] מכות מרדות ומיתה. ואין עושין בו דין [illegible] [illegible]. אלא [illegible] במצות עשה כגון לולב ולעשות אינו עושה, סוכה אינו עושה, מכין אותו עד שיקבל עליו לעשות או שתצא נפשו עכ״ל. וכן [illegible] [illegible] [illegible] ונבא (סנ׳ פ״ב): שאל לא תעשה [illegible] [illegible] מכות ~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~ ארבעים [illegible] של תורה. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] של תורה, [illegible] [illegible] של [illegible] [illegible] (מנחות [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עכ״ל. ולפי דבריו [illegible] [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

April 1st

1739

שמקריבין בפסח [illegible] אלו הכתוב לרבות וכו' עיי"ש. וכן כל הכלים אשר
משמשים לעולה הם לא כמצות נדבות. והפלא הוא לאו בפירוש אותו
בתלמודנו אלא שבלא מתנאי. והוא משום לא שאל בתלמודנו: אשכחן למצוה
לעכב מנין? גם אם בנדבות (עיין זבחים ח' א', חולין יג', א'). ולא במצות
אחרות. וכן כתב הרש"ש שנראין שהוה העיקר הראשון זה הפלא הזה בספרו
רשימות (חולין ה' שער א' סעיף כ"ג). ועיי"ש כל התורה כולה לא מצינו (בשו
ראו רק למצוה ומכ"ש לעיכובא אלא בחד נרא סגי לרפא. רק בנדבות דבעינן
בכמה מקומות אשכחן למצוה לעכב מנין עיי"ש. ודבק אז ומה זה
את הפלא הזה עפ"י הכתוב בכתובות (מ"ג א' במשנה): יש לה אב ואין לה
פתח בית האב יש לה פתח בית האב ואין לה אב הוי דין בסרוה. לא
נאמר פתח בית אביה אלא למצוה עיי"ש. ובסוגיה (מ"ח ב' במשנה): אע"פ שאינו
אותן כולו עיי"ש. ופי' רש"י: דלא כתוב בזה לעיכובא ולא נאמר אלא למצוה עיי"ש.
כן בכתובות דבר שתקן בעל התוס': דשאני הכא דגלי רחמנא ולהחם לרבות
הוראה שלא בנדבותה והורו נמי אין לה אב עיי"ש. ובסוגיה הוא בעבור
אשר עולה מוספת דין נדבות לה. כתוב בעולה (רא',א') ובנדבות (ה"י,א')
ובעז"ל (פ"ט,ב'). ובזבחים (ע', ע"ב): ובחולין (ה',א'): כפרה כתוב בה רק בנדבות
עיי"ש ובירושלמי (סוטה פ"ט הלכה ה') כתוב עוד: יכיון דאתה אומר כפרה
כתוב בה בנדבות כמי שיש מהן לעזרה עיי"ש. ובנדבות באין יותר
אלו הכתוב לעכב. אבל מצות אחרות כגון עגלה ואתרוג ובדיון הכן לא
תמצא כתוב בשום מקום: אע"פ שאינה אלא עוד אלא כה ודי חובתו.
אע"פ שאינו הדר כשר. אע"פ שאינן דבר הוי לקט וגורדו יותן בין
פדו. וכזה בכל המצות האחרות. וכן לא תמצא שישאל התלמוד עליהן:
אשכחן למצוה לעכב מנין?

עוד נראה: כן גם במצות נדבות אין צורך לשבל להורות על עכוב רק
בספרים מקומות לרבות המצות. אבל בעיקר המצות [illegible]

מעשה). ועיין שם תוספ׳. ודברי הרמב״ן ושיטתו צריך [illegible] להבין אותו ולבאר. אף אין [illegible] בכל שאר המלקיות לדעת רב״ש אין מלקות על עבירת עשה. אך מכין ולא מכת מרדות. ומכת מרדות על עבירת עשה הרמב״ם בספר משנה תורה להרמב״ם (הלכות [illegible] של פ״). הוא רק בעבירת עשה ע״י עשיית מעשה ולא בעבירת עשה ע״י העדר מעשה.

עוד שם: תוס׳ סברו גם בלא״ה עבדם שעבר עליהם מחויב הב״ד להפרישן ולהעניש רק אחר שעבר ויש עדות או מודה או פשע עכ״ל. לא תוס׳ לבדם כי אם גם כל הפוסקים סברו כן. ומוכרחים לסבור כזה בעבור אשר כתוב בתלמוד: קטן אוכל נבלות אין בד״י מצווין להפרישו (שבת קכ״א, יבמות קי״ד). וזה מורה באצבע. כי גדול אוכל נבלות בד״י מצווין להפרישו. ולא בד״י לבדו. כי אם כל אדם מצווה ע״י גם משום מצות הוכח תוכיח את עמיתך גם משום מצות השבת אבדת נפש הנאבדת ע״י כל מצוה. השבת אבדה אצל ממון.

עוד שם: ומה שפרש טעם הכלל שבקדשים בעינן תמיד קרא מיוחד לעכב באחד לא ידעתי כלל הטעם. כי מצות מנחות וכו׳ דכ״ט היכא דכתב בזה קרא לעכב ואין חלוק בין קדשים לשאר מצות וכו׳ עכ״ל. ולהסיר את שאלתו אשים לפני מאור פניו מעט מהרבה אשר כתבתי על אודות הכלל הזה בקצור ספרי: חקר באצרה. וז״ל ודע לך כי עיקר הכלל להורות על עיכוב הוא אך במצות קדשים. אבל בכל המצות האחרות גם מספרם אחת נוהג עכובן. כי בתוס׳ פסחים (ומ״א ד״ה רבנן) כתב: ואין להקשות מו אורכא מידי דבאורייתא [illegible] אסור ובדרבנן שרי דאורבא מילי טובא בעינן שינה הכתוב עליו לעכב בקדשים עכ״ל. ובספר דבר שובה לר׳ שלמה אלגאזי רעל מנחות כו׳): וז״ל דבקדשים בעינן תרי קראי חד למצוה וחד לעכב דהכא נאמר בעולה בגזרה עכ״ל. ובספר שער המלך (הלכות קרבן פסח פא׳, בא׳): וז״ל בעלמא דבקדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעכב וכו׳ דוקא בכל התורה. אבל בקדשים

[illegible] פט לכל בו ולשון דיוק

[illegible] שלומי אנו אלא סימן הבנתה. הרי אני

לשלום בשם הללו המלבבים ז"ל. ומן הי' רה"ג. יזכון בידינו לש. וברוך הבורא

נעתון על הבעיות האלה ולא נשאר בספקנו כי אם ההוראה אשר נהיר

ואני מבקש שוב לבקר.

יעקב רייטמאנן

ערובים. וכן כל טפל לא נוסף אל העיקר כי אם להגדיל ולהאדיר את העיקר
או להוסיף עליו לוית עליון הוד והדר. ולכן אין מציאות הטפל הכרחי ~~במציאות~~
במציאות העיקר, ולא יתכן אפוא בלתו עליו לבדו לשפוט שלא נאמר לעיקר
ולא על העיקר. ולכן כל תרגמות חובה מספרים גם כי לא שנה עליהם
הכתוב. וכן כל הכפלים אשר הבאתי למעלה הם אך בטפלי המצות ולא
בעיקרותן. כן הכפל הראשון שהוא: וכל שחטו שלא לשמן ועיקרה הפסח
עצמו הוא עיקר ושחיטתו לשמן הוא אך טפל לו. והעיקר יכל להתקיים
גם בלעדי הטפל ההוא. וכן הכפל השני שהוא: עלית גורל ונתן לבדו הוא
אך טפל למצות. שני שעירים, והיא יכולה להעשות גם בלעדי הגורל.
והכפל השלישי שהוא: הבאת פר יום הכפורים אך משל כהן גדול ולא
משל אחיו הכהנים הוא אך טפל למצות הקרבת הפר. והכפל הרביעי:
שהוא השתוות שני שעירי יום הכפורים במראה ובקומה ובדמים ובלקיחתם
כאחד גם הוא אך טפל למצות שני השעירים. והכפל החמישי שהוא: אפיית
שתי מנחה אך מצה ולא חמץ. הנה שלשת חלות אותה כי אם טפל
למעלת המנחה עצמה, הבא אל אכילתה ומהותה הוא העיקר ותוכו
והתוכן בכל עת אם מצה ואם חמץ. והכפל הששי שהוא: עבודת הכהן
בעבודה. הנה העבודה עצמה הוא העיקר, והעבודה בו הוא אך
טפל לה, והעיקר יוכל להעשות אם בעמידה ואם בישיבה. ואם כהן
אחר. ויותר כבגדיו. כי הבגד הוא אך צורה הנלוה על העצם. וכל זה
נאמר על הכפל השביעי שהוא: כל הורג בחטא גוה רגא ובאו מעשה
אשר גם הוא ישוב רק על הדברים הנטפלים לעיקר. והכפל השמיני שהוא
[illegible] הפרוכת מערב את רובו הנה שיעור הכתוב הוא טפל לעיקר עצמו
כי כל צורות הוא אך צורה הנספח אל העצם רק [illegible] בהגיון. ולפי הדברים
האלה נדע אשר במצות אחרות גם בדברים הנטפלים לעיקרו המצות
אין צורך כפל להורות על עיכוב. ועתה נראה בחלוקה לראשונים [illegible]

מקורי מנהגי ישראל וקורותיהם וטעמיהם·

יש מנהגים אשר אינם תלוים בזמן ויש מנהגים אשר הם תלוים בזמן· ובחבור אשר כבר ערכתי [illegible] בדברים אלה מנהגים תלוים בזמן ובדברים אשר הם תלוים בזמן אדברה עתה ראשונה על המנהגים אשר אינם תלוים בזמן·

מנהגים אשר אינם תלוים בזמן

1)· המנהג לכבד כל מלך בספר תורה נזכר בספר החנוך (מצוה שנ"ט)· וז"ל וזה שנהגו באלות הימים להוציא ספר תורה לקראת מלכי האומות עכ"ל· והוא נזכר במדרש בשמות רבה (סדר יתרו פרשה כ"ז): ויצא משה לקראת חותנו· אהרן ונדב ואב אביהוא ושבעים מזקני ישראל· ויש אומרים אף ארון יצא עמהם וכו'·

2)· להמנהג להדליק נר בהכנסת [illegible] לעת תפלת שחרית ותפלת ערבית יש רמז במדרש במדבר רבה (סדר במדבר פרשה ד')· כי כתוב שם: [illegible] ר' [illegible] פקחתו? אמר להם על שהיה מצוה גדולה בתורה· מה מצוה גדולה היא? שהיה מדליק נר בהשכמה עד אחר שחרית ונר אחד ערבית עכ"ל·

3)· מקור המנהג לתת יין לקדוש ולהבדלה הוא מה שכתוב בתעניות (פ"ג א') כי כתוב שם: אמר ליה מאי עובדך? אמר ליה דדיירנא בקוסטא דמוגה בלית שום חמרא לקדושא ולאבדלתא טרחנא ואתינא חמרא לקידושא ולאבדלתא ומפיקנא להו ידי חובתייהו עכ"ל·

4)· להמנהג [illegible] ידי [illegible] לשמחה פנים על ידו [illegible] אחר כל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כי אם בספר: הזהר· בפרשת [illegible] יוסף (אות)"

מ'

[illegible] לנהוג כמנהג זה הכפרות [illegible] [illegible] [illegible]. ואחר מוסיף עוד ויותר

ושמתחלה [illegible] [illegible] כמו שנהגו [illegible] [illegible] (חולין [illegible]). אנו מצאנו נוהג

זה [illegible] בזמנו רק לאחר [illegible] שהיו נוהגין כדוגמא זה, שהיו שוחטין

התרנגול [illegible] לכפרה על [illegible] [illegible] ומחשבין [illegible] וחולים [illegible] בעולם באותה

השעה עם שלום, והכל [illegible] שנראה בעיני כדרכי האמורי, ובאמת על זה

היה, ובחסד עליון נשען דברי, ולא לאחר מכל זה ומפורש באלו בעירנו [illegible]

ארה"ב שלטונות [illegible] [illegible] הגאונים [illegible] [illegible] [illegible] בזמן ביות המדרש,

של רבינו [illegible] [illegible] מן ערבי יום הכפורים ושוחטין לכפרה [illegible] והתרנגולים.

אם שלטונות. מן [illegible] ורבנו [illegible] גאון ז"ל ואחר שכן נהגו. ועם כל זה [illegible]

במנהג הזה בעירנו [illegible]. [illegible] (או"ח סי' תר"ה) כתב: וכתוב באחרונות [illegible] שהמנהג

[illegible] [illegible] מדרכי האמורי עכ"ל. [illegible] כתב בשו"ע שם: מה שנוהגים לעשות כפרה

בערב יוה"כ לשחוט תרנגול על כל בן זכר ולומר עליו פסוקים יש למנוע המנהג

עכ"ל. [illegible] [illegible] שבת. [illegible] [illegible] [illegible] סוף הערה ו). כתב:

[illegible] ספר [illegible] (או [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

עם הגהות הרמ"א ושם כתב (או"ח סי' תר"ה): מנהג כפרות בעיו"כ מנהג

של שטות הוא עכ"ל. וכן [illegible] [illegible] שם כתב: אין ספק שראוי לבטל

המנהג משום חשש דרכי האמורי וכתיב תמים תהיה עם ד'

אלהיך עכ"ל. אולם בהגהת הרמ"א שם כתב: ויש מהגאונים שכתבו מנהג זה. וכן

[illegible] אותו [illegible] מן האחרונים. וכן נוהגין בכל מדינות אלו. ואין לשנות כי הוא

מנהג ותיקין עכ"ל. [illegible] [illegible] הרמ"א [illegible] [illegible] ביאר [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]. והאחרונים [illegible] [illegible] מנהג זה. [illegible] בתשובות הרשב"א [illegible]

וא

[illegible]

[illegible] (ויסרתנוך) [illegible]

ז) [illegible]

ס) המכהה לגלח את [illegible]

[illegible] רבנו משה

פרוזבינצירלר. [illegible] 3: על אשה

שגלחה את ראשה קודם שתכנס לחופה וכו' ע"ש. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] דהא נוקבא

בפריא לספרא כך אתייא לאזדרוגא הדכורא ז"ל. [illegible]

[illegible]:

עיטרא דשמאלא. [illegible]

[illegible] וכו' כי גם הנקבה צריכה לגלח את

שערותיה בבאה להצמד לזכר. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ועל דברי הרמ"א כתוב במג"א ובבאור הגר"א שם: וכן כתב האר"י ז"ל בספר כוונות עפ"י
הקבלה עכ"ל. ואני תם לא אדע ולא אבין אמרם שהאר"י כתב כן עפ"י הקבלה. הן הרמב"ן
היה גדול בעלי קבלה כידוע. וכן תלמידו הרשב"א היה מתופשי הקבלה כידוע בשם
הגדולים. ובכל זאת חשבו גם שנוהגים את המנהג הזה לדרכי אמורי ודחוהו בשתי ידים
עכ"ל. וכן הרדב"ז אשר היה בעל קבלה גדול כידוע. ובספריו לא הביאו והזכיר את
המנהג הזה. אך כתב: ועל ענין שחיטת התרנגולים ערב יוה"כ לכפרה על הנערים.
הגדולים ונשים בני הבית. אבל הרשב"א אסר. ונסתברא לי שאם נותנין התרנגולים לעניים
שאפילו הכי נראה שאין בזה משום דרכי האמורי. ובפרט להא דאמרת סלע זה לצדקה
בשביל שיחיה בני וכו' (פסחים ח' א'). ולא ראיתי בכל חכמי הדור מי שמוחה בזה (שו"ת
רדב"ז ח"ב סי' [illegible]). ואיננו בדברים האלה רצה להחזיק במנהג הזה כי אם ממסר
התרנגולים לעניים, וגם מודיע שאין איסור בו בהיות סלע זה לצדקה לעניים. ועל
ענין לכונת אשר לא חשבו [illegible] גם בדרך הכוונה. וכן בעל בית יוסף ושו"ע היה
מקובל גדול וגם [illegible] להזכיר לו שאין אלה [illegible] [illegible] במחלוקת ומה נוהג

בכפרה לא גלה לן ולא הודיענו שהוא חושב כדרכו עלי [illegible] הנ"ל. וספר הכוונות
המיוחס לאר"י לא ראיתו עוד. והנה כזה הרמב"ן [illegible] [illegible]. הן המנהג הזה
עתה בתשובת הגאונים המובאה בשו"ת הגאונים הנזכרת: שערי תשובה (סי'
רצ"ט) בשם: מר רב ששנא גאון. ובתשובותיהם (ראה סדר [illegible] יום הכפורים)
ובספריו (ראה יומא). בשם גאונים סתם, ובשבת (פ"א [illegible]) בשם ר' האי גאון. יעויין
כל בספרים האלה. והרמב"ן עצמו רמז על הגאונים: אבל ראיתי שהגאונים מעידים [illegible]
שנראה לא נראה כן ביטול וכו' עכ"ל יש לנו לקבל [illegible]. שהגאונים [illegible] [illegible] [illegible]
ורבנן סבוראי [illegible] אמוראו, ובתשובתו על [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ויעוין

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1828 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

אך טוב סלה להרב החוקר הנעלה החכם הגדול המפורסם בקי בכל
תלמוד ופוסקים נודע. מוה' ד"ר נפתלי אדלער הכהן.

אני האשה הנזכרת מטה באה עניה סוערה נשאת רוח אל אדוני
בעלי ה' יעקב רייפמאנן בכ"ד מרחשון תרנ"ו אחרי חמורות אולך
ערך ימים רבים עלה נשמתו לרום ונשארתי באין משען ומשענה ובעלי הרועה
צורת ימותו עד היום חייו לא השאיר אחריו ברכה לביתו לא כסף
ולא זהב אף לא נחשת בלעדי כתביו וספריו שהניח. ועוד ובזה את
הספרים מן החכמה הזה אין קונה עוד ואנוכי עזבתי זה כבר.
ונפשי אשר טפחתי ורביתי על ברכי מחוז הולך בדרך ונעשה בעל
אשה ובנים שלשה והוא גם הוא נטוש אלי ואל ביתו. על כן באתי
בתפלה ובתחנונים לחונני על אלמנות ויעזור ידי רבה אחי תם.
ולהשמע באמת נדיבותו כיד ד' הטובה עליכם.

מאוד אבקש כל שואל לבו חונן ישלח את הספרים אשר שלח לבעלי
ה' יעקב רייפמאנן המנוח ז"ל ובטוחה ובחסדו צרוים הבטחתו היחודה
ושלח לו. אל הם הצלות הנ"ל כי יש אתה נפשו עם שלשה ילדים

ms 9341

Shabrashkin
Kaufmann

ב"ה

ברכה עד בלי די יריק ה' להרב הגאון, החריף הכולל, הנשר הגדול,
המעטר בשערים לתהלה ולשם ולתפארת · מוה' נתן אדלער הכהן לעולם·

יהי נא חסדו לחות אותה דעו על ההערה בבו' וכו' אם' אחד הערה
פה לפני כבודו. וזאת היא:

בשו"ע או"ח סי' רנ"ז סעיף י'): ויש אוסרים לטבס בין בספסל ארוך בין בראש מגולה עכ"ל. מג"א: אף בראש מגולה תשובה משלו פלוס א'). הוא אסור כניסה לבה' בראש מגולה כתוב בספר לעולה (סי' לג' סעיף ב') וה"ל ויש אוסרים שיש לאחות שלא לטבס בבה' בגלוי הראש עכ"ל ב'). וה עלמן ראש מגולה אלא ספסל ארוך שנפשטו מה זה? ואיכה ~~עוד הספרים הדאתה? ודוה בבו' (שם) אשר הוא תשוב ~~ ~~כתוב בספרים~~
האלה: כתוב באו"ח בשם הרמ"א שאסור לטבס לבה' בספסל ארוך וכן והגיה רצון הה"ע
עיהו אין לחוש כי אם בגלוי הראש עכ"ל. ולפ"ז שיטבס אותם והגיה כו': אם הראש
מגולה: אף בראש. ואין אמצא באה כי אם בין אחד הוא בין אסור כניסה לבה' בספסל ארוך
וראש מגולה הוא אף תנאו. וה"ל שאין אסור לטבס לבה' בספסל ארוך אף בהיות ראש המגולה
מגולה משרת הה"ע הנ"ל. אולם גם בדברי הה"ע דלעיל אדי נעמת כי בהם תמוהים משלו
פלוס א'). מה לגלוי ראש אלא ספסל ארוך. וה והם שלא כוונתו ב') לגלוי ראש ואדרבה
עוד ספסל ארוך? הוא הה"ע דלענו אסר לטבס לבה' בגלוי ראש לבדו מבלי דבר ספסל
ארוך. כמבואר בלבן (סי' ו"ז). וה"ל והה"ע כתב שלא לאחות שלא לטבס בפנות הכנסת
בגלוי

רשמו כאן עדותו ושפטו בענין אין כתוב זה. ונמסר ע"פ ספר.

בשם הרשמה

טשארני רויפמאן

הספר ימסר מעכשו לשמור אל פרופסור על נכדו יוסף רויפמאן.

הרב"ז
גם אני דורש שלום הרב בחסד הגדול ומברך בחג הגאולת שלה
באושר ובעושר ובהצלחה. לנצור הבטחתה אחת על 'האמונה' הוא אני
מגמתי. עבדו הדל השתחוה מרחוק אל הדרת קדשו

יוסף רויפמאן

לובלין עש"ק פרה ה' תשו"ה

להרב הנ"ל.

גם בר פעדן כל יהודית אשה שלה פעדן אהרבים וחדש רח"ח ... כסא לעשור
לזה פרק הפאסט מפה אחר עשר רח"ח ונבז' נזפע חוץ רבינו והספנו הרב
בעבור אשר היה נשמה שלה כבתו רוססוא. אך להיות בעזה חותמות גדולים
ולרשום אל הנעשה כמה יש בו.

הא אז בזה [illegible]

הא לעבודו הנ[illegible] אל שנה נשמות המתגבים האחרונים ידידו הקטן.

[illegible] (הל' גו' פט סעיף ג') כן לענין [illegible]

על [illegible] על [illegible] נר' ולכתוב אות [illegible] [illegible] בשבועות הא

א). [illegible] כל חוזי [illegible] על השבועה לא עבדנו תנועה ותנועה בדבקנו. וכן

[illegible] בפוסקים בלשונם [illegible]? אחרי [illegible] [illegible] שנשה הרגלה כן [illegible]

בנוסחא אחרת [illegible] על התלמוד. ונ"ל [illegible] ומדבקין שני עבדנו תנועה ותנו'

ולא [illegible] [illegible] [illegible] שבועות הדעתן [illegible] [illegible] על השבועה בדבקין

לא עבדנו תנועה ותנועה. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] בדבקין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אלא [illegible]

[illegible] השבועה [illegible] [illegible] [illegible] על [illegible] [illegible] אלא [illegible] תנועות דבת אחת

ושם תנועות דבת אחת עבדנו [illegible] וכן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] דבת

אחת. [illegible] [illegible] [illegible]

אלה דברי עבדו הנאמן המצפה בארך רוח [illegible]

יעקב רייפמאן

שצעברשין ג' ראה [illegible]

אנו [illegible] על חסרון [illegible] בשנה הזאת. הה! רבות רעות [illegible] גם סבבוני על ידו.

ושאלו נא בשלום [illegible] [illegible] החכם הגדול נ"י.

בגמרא רק"ל [illegible]. ומובא גם בספרו (דף ס"ו א'). ובשו"ת (דף ר"ן סימן ג'). בסוף רב אחרון
[illegible] ונוסחת הברייתא הוא אשר לכל בד' עגונים מנחות מוטעת בדברי רבנו הנמצאים ומתן
בסוף חמ"ש. והנוסחא הנכונה והנכוחה היא הנמצאה בכתבן (סי' ו'): בגליון. לשון כל שלמה: הראש.
ונ"ל אמרו: אין לחוש כי אם בדיעות הסכין גזו לכל אשר. ולא כדיעות [illegible] ונותן ותחת לזה.
הן אם לשון כל דור נכון לזוית הפגימה. ואין כל ספק בזה. ואמנם אשר אשר [illegible] מטעו הפגימה
לבד בסכין ארוך הוא כשנבדק (פ"ב ס"א): משום שאינו נכנס בלו רק לזוית הנקב [illegible].
ובדיבור זה לא אמר הרא"ש כי אם סכין ארוך. ועוד אשר אף סכין ארוך הוא כלי רק. אחרי כן
זה. ועוד זה אשר על דיעות מסחת: בגליון לשון זו שלה: הראש נפוחלה הנ"ל שרי הבשר
בדבור בספר שלוה רבה. ומובא באשל אברהם. ויעוין שם ושם. אבל על האחרון: אם הראש.
תחת: אם בראש. לא העור עוד אשל. ואם נפלא רק בכלל.

חשבתי לעיין במצות דְּבְרֵי רבנן אחד מספריו: חקר מצוה אשר הוא טוב עבודתו. וז"ל על מצות
דרבנן של החנוכה אמוראים אם מברכים עליהן או לא. ויעוין סוכה (מ"ו,א'): אמר רב יהודה אמר
שמואל מצות לולב כל שבעה (לברכה. פי' רש"י). ור' יהושע בן לוי אמר יום ראשון מצות לולב מכאן
ואילך מצות זקנים (רבן יוחנן בן זכאי וסיעתו. ולכן לא בעי ברכה. פי' רש"י). וכן אמר רב
יצחק וכו' עיי"ש. ויעויין פי' רש"י ד"ה ואף רב ורבה דאמרי רבנן. והיינו דשמואל כי גם רב ור' יוחנן סבר
לברך נר' חנוכה (שבת כ"ג א'). סברי כמאן דאמר. וכן ר' יהודה ורבא אמרי דמברכין לברך שבירך
(פסחים ס"ז ד"א) ובהברכה הוא אף מצות דרבנן. וכן אביי אמר שלמצוה אבל הנאות
הנאה שבית אף דרבנן (מגילה כ"א ב'). ונ"ל כי האמוראים האלו חולקים במחלוקת ר' ורבנן אם
בדרבנן עבדינן תקנתא לתקנתא ואם לא עבדינן בדרבנן תקנתא לתקנתא (שבועות מ"ו א').
שרבנן ור' סברו כר' יהודה שאומר באורייתא עבדינן תקנתא לתקנתא למטה בדרבנן
הוה תקנתא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן. והחכמים אלו חלוק עליהם סברו דרבנן שאף
בדרבנן עבדינן תקנתא. ואם כי המצות דרבנן הן אין תקנתא דרבנן עבדינן להו תקנתא
דרבנן.

ВСЕМІРНЫЙ ПОЧТОВЫЙ СОЮЗЪ. РОССІЯ.
UNION POSTALE UNIVERSELLE. RUSSIE.

ОТКРЫТОЕ ПИСЬМО. CARTE POSTALE.

23
ОКТ
1887

Sr. Hochwürden
Herrn Dr. N. Adler
Landrabbiner in London
(England)

Côté réservé exclusivement à l'adresse.

ברכות שנים [illegible] לא [illegible] ומהר [illegible]
בתגרה [illegible]
הפהן [illegible] נתן אלפער

הרח נים, שכחה [illegible] עד [illegible] רום [illegible] נפלאות
מאז עד עתה [illegible] כחדי ולא שכחתי
עודי שולד [illegible] שחר [illegible] .ח. סני
ולא סר [illegible] טוני
בכ. עת. צרה [illegible] מצוקתי
די פוגה [illegible] תעלים [illegible]
ירחתני [illegible] ושם [illegible] ישנות
למני יהר [illegible] ויצא [illegible] משאלותי
רחהל: נא גם זאת [illegible]
לי אריך [illegible] [illegible]
כר [illegible]
עה [illegible]

ענינים שונים

א) בפי' הר"ן על נדרים (ד' א' ד"ה ושבועות בשבועות): ונראה שענין דשבועה לא כנדר שיש, אלא כיון שאמר שבועה אז שבועתו שהוא כעושה שלא אוכל ככר זה אסור לאכול וכו' וכיון שכן בשבועה גמורה הוה לן למימר דאפילו מושבע ועומד עליו להביא שם ק' עצ"ל וגזילת רחוקה ומה שהלכה שלא אוכל ככר זה סוטה. הן שבועת שלא אוכל ככר זה הוא להעמיד זה על והשאן בכר זה. כמו נדר. ולמה כולה וחולה הארסת השם מותר הוא כולה וחולה לומר. כי הדבור לבדו מחייב לקיים את הדבר אשר העמיס על והלכן לאו ועבור על שבועת: לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה. אבל שבועת סוטה היא לדבר שכר אסורת בכר זה. ולמה וחולה הארסת השם, רק אף זו חינה: אין לחלל שבועה שם ה' אלהיך לשוא. תתברר האמת. ונאמן בזה אמת ברורה.

ב) שם (ד' א' ד"ה ולדון הלכה בקדושין): שהרי מוגיא מהולשת. היא בחוץ כרן ~~הערוך והלחוק בספר ענין דרוש הרי הוא הפך ענין דמאליין~~ היה לקוחה ונחבר וכו' תגרלו לה וכו' מעשר גל אלא וכאו הגירוי בענין דרוק לו עוברי סברה באסורא אלא הכנה בממונא ולגולא עצלי. ולו והמה לאסור כזה בכר מבגל והוא, כי יש הבדל בין ממון עניים שהוא אף זו ודבת. הי הקודם. כהן: הכהן רוצה לשנות במתנת כזה לממון עניים שהוא עז' מצות. הו כי חבון רל האחר כמו לקי. ירחה ונחלה ומעשר וכו'. הכן לבו משפטו אין לקנין שרבה והאחר ובז' מלוה על כגל השבה לחתם לעניים. אף כי צדקה לממון עניים, והיה דינים מעלה ולוחים מאתי ועם עם הפנוך כב' הכתוב אלא כי הפנוך כי משך לו האחר ומלואה. ולכן ראויה אלצ' ונאה ונלוות ונפרט לשון: תנצב"ה ובשפחה לשון: יהודה ועמ"ז לשון:

כתב הרמב"ם: כזית דנכרי ונכ' לאמור דאף חדש בזה והוא שאסור אכילת
פסח ושתיה מכל איסורין כלו זה להורות לחוץ בן שיעור לבן זה דישראל.
בעצמו אשר יסוב אסור אכילת פסח לכן זה הוא יחודו ויעודו לישראל. והיות
בלתו נתון לגרת בדבר המיוחד ועוד לאותו. יעוין שנות רבה (הרמב"ם ט'):

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן זאת חקת הפסח. משה לא יודע מזה ובשו
ובשמחתו לא יתעורר זה וזה' ונותן שכמו לצאת ואמר עליהם הנה לרשות.
פסח באו הפלסים לאכול ערבים אל וגו' ובשמחתם לא יתעורר זה עמו. ולכן
אין בן נכר עובד עו"ג מהרה. וכל בן נכר לא יאכל בו מה אם באמון
עמו שיעור אשר הישראל היה יצא לצאת בן ידי חובתם ובזה מיות.
הן אף אחר הוא פוגע בדבר המיוחד ועוד לישראל והדין. ועתה מוכן
היטב הכתוב במכות (יח א'): ואלו הן משום זרה לא יאכל מן נבלה הם.
הני מילי הזבח באהבתם חיי, הפסח באהבתם ועוד לא חיי לא ירצה
[illegible] יסוד אכילת קדש אם הוא יחודו ויעודו לכהן.

בשה"ש (מה סי' ונמ' סעיף ו'): וכ"ש אוסרים ליגע בן בפסוק ארוך אף בראש
גולה וכו' אמר: **אך בראש מגולה** חנוה משלו פרוק. א) הל' אמור
ניסה לבה' בראש מגולה דהוא רבה לעולה (סי' ל"ה סעיף ג'). וכ"ל וכ"ש אוסרים
[illegible] לבחות שלא ליכנס בבה' בגלוי הראש עדל"ד ב'). מה ענין ראש מגולה אצל ספר
[illegible] שנכנסין בה לבה? ולמה נעור הספירה הזאת? והנה בבה' (שם) אשר הוא
[illegible] נעור של"ו רתוב בדברים האלה: רתוב באות' בשם הרמ"א לאסור ליכנס לבה'
ספרן ארוך וכו' והגאה עלין הוא? עיכן אין לחוש כי אם בגלוי הראש עד. ולכאו'
שיעורם אותם להאה בשו': **אם הראש**. אחת: **אך בראש**. ואין אכו'
[illegible] כי אם דין אחד הוא בין אסור כניסה לבה' בספרן ארוך, ובראש מגולה הוא

והנחת בשעריך, ובא הלוי והגר והיתום והאלמנה. ולכן בהולך מן
בהן אין הספק על בעל השדה אם יש עליו מצוה לתתם לעניים או לא, כי אם
עוסקים עכשיו מה הדין. אם – ממון בעל השדה, ואם – ממון עניים. ואין ספק כזה
כי אם ספק ממון ולא ספק מצוה ומוציאין לעולם אצל בהולך ספק בממון עניים
שהוא אף עד״ שבעת כי הודם אין הספק על הדבר עכשיו מה הוא אם – ממון
עניים ואם ממון בעלים הראשון, רק אם – יש על הבעלים מצוה לתתו לעניים
ואם לא. כי בכל אופן אינו ממון עניים כל עוד לא יצא מידי בעלים הראשון.
אך עליו חוב ושעבוד הגוף לתתו לעניים ואין דיין מצות: ולכן שייך חשבון.
וספק כזה אינו ספק ממון, כי אם ספק מצוה, ומוציאין לחומרא.

ג׳) בספר משנה תורה להרמב״ם (הלכות מלכים פ״ט ה״י): וכן חייב על אבר
מן החי ועל בשר מן החי בכל שהוא. שלא נתנו השיעורים אלא לישראל בלבד.
בס׳ צל״ח על פסחים (דף מ׳ ד״ה שהשן שלא לאוכלין) כתוב: בפסח כתוב כל בן נכר
לא יאכל בו. והרי לא נאמר לא יאכל בן נכר ממנו. שהוא אחד האיסורים בתורה
שלא יאכל בן נכר, אבל כתוב, בן נכר לא יאכל בו. אם כן אחד בן נכר מוזהר
שלא יאכל בו. והנה כלו ספק טעם הרמב״ם. בס״ד הנ״ל שכתוב להמוציא כזה
מן הפסח ולבן נכר עובר בלאו, ואינו חייב עליו רק מיתה בידי שמים והרי ובחר
כזה. ולדבריו בפשוט שעובר בלאו שפתח הרמב״ם הטעם לכל אחד לא תתן מרשות.
כיון שהושע אינה לבן נח. אבל גוף האזהרה של כל בן נכר לא יאכל בו את בן
נכר מוזהר עליו. ועיין ספרו ועוד שם (ומורה שלמת ח״ג ח׳). ולפי דבריו הרמב״ם
כתב שלא נתנו השיעורים אלא לישראל בדבר אזהרה ועוד לאסור אשר לבדו
אזהרה כל בן נכר לא יאכל בו הוא על בן נכר עצמו. הוא אם כן הוא והיה
בן נכר עובר על האזהרה הזאת גם באכלו כל שהוא מן הפסח. ולפי זה

ברם רב האי גאון הגאונים הנדפסות בשם: **שערי צדק**. ואיפכא ערך הרמב"ן
ב. ולכן למלוב ונהוג אשר הגאונים המדינין דן לנהוג מוריו ודרך מזכרו אלוליף?
ומן שלא ודי לויב את הקבוצה הגדולה הזאת כי אם בספרו אשר הרמב"ן לא חבר אחת.
הגאונים באלה לגאוני בבל אשר דבריו נודעו ספרדיו ושבן על פסק ר' האי, כי אם
לגאוני אשכנז ולספרת המאוחרים הרבה מאד לגאוני בבל. ובשם: **ששעה** אשר בעירו,
תשובה הנ"ל חבר לסה"ו. ונדפס בספרים רבים אשר גם גדולי אחרונה ולספרת החרגן בשם:
הגאונים. יען שדבריו רבו בשפה שכונה גם את ר"י סגן ונוה בשם: **גאון**. ונרח שם
גם: **גאוני מגנצא**. ועין בחבורו הנ"ל שם על מרדכי יומא (אות א') הובאה תשובת
הגאונים והוא אך מחברים מאוחרים הרבה לגאוני בבל. כי נזכרים בה ר' אליעזר
בר' שמשון וכו'. ועין כתוב בהקדמת הרב נוה"י ואלו מוולדר לספר תשובות חכמי צפת
ולותר (בה' פרר הדור הרשד"ל ז"ל בשם האולם). וז"ל וכן מלוון בספרו החדשים
בתשובות הנקראות: **תשובות הגאונים**. והתשובה שמזכירים היא מן אוצה חכם שהיו
אחרי גאוני בבל. ולראות אבאת כלת וקוות. בא"ח חא"ה סי' חוא"ה הובא שתשובות
הגאונים. הנה בדבונה כל הרואה לדופן הלא סודרא ונדרין לה הלוורמא וכו' והיא
בתשובה שלפנינו סי' צ' ושם רוחבה ר' ולחן בר' יהודה. ושם סי' רצה"ו ואלו מלאחת
סמך לדבריהם בתשובות הגאונים ר' אליעזר ור' יהודה ודבוא גלווימוס ושני בבוא
לגמרא לאחר פטירת ר' ינאי. ועין בשבלי הלקט סי' ר', וח"ה ס"ט ע"ל. ואשר הביא
בתשב"ץ בתשובתו הנ"ל את דברי ר' האי אך בלשון: **שמעתי** ולא בלשון: **ראיתי**
בתשובות הגאונים. יסוף אומן לתלמידו שהגאונים אשר היו נוהג הרבה
מגאוני בבל. ופנה שני רש"י (שבת פא' ב' ד"ה הלו בפיוסא) הובאה תשובת.
הגאונים אשר ז"ל: שנשתן מחלות. ודבות תמרים ומולאים אותם עפר וכו' הגהה.
ז"ל גם לכל רבי יעולק כל מחה ואחר לשם בל נזון ונטינה שבגות.
ומורין

אף תנאי. וז"ל שאין אסור ליכנס לבה"כ בסכין ארוך אף בדיעות. ראיה הנכנס שאלה כדעת הר"ע הנ"ל. אולם גם בדברי הר"ע עצמו לפי נוסחת בו"י דברים המובאים בשלט הגבו' ט'). מה לגלוי ראש אצל סכין ארוך? מה יחס ושום ביניהם? בו). לגלוי ראש למה זה עוד סכין ארוך? הלא הר"ע עצמו אסר ליכנס לבה"כ בגלוי ראש לבד ובלעדי סכין ארוך. כמבואר בשלטן (סי' יא'). וז"ל והר"ע כתב שיש ליזהר שלא ליכנס בבית הכנסת בגלוי ראש עכ"ל. ומובא גם בב"י (טוש סי' קנא') ובש"ע (שם ושם סעיף ו'). כלום יש אומרים כן? והאמת הברורה היא אשר לבעל בו"י נזדמנה נוסחא מוטעת בדברי הר"ע המובאים שם בסי' קנ"א. והנוסחא הנכונה והנכונה היא המובאה בשלטן (סי' יג'). בגלוי לבדו בלי עטת: הראש. וז"ל מפרש: אין לחוש כי אם בהיות הסכין גלוי לכל אדם, ולא בהיותו סגור וטמון תחת לבגדיו. הן אמת אין כל בוז ובזיון לבית הכנסת. ואין לו כל ספק בזה. ומגמ' מקור אשר עליו אסור הכניסה לבה"כ בסכין ארוך הוא בסנהדרין (דף פ"ב סע"ב): מכאן שאין נכנסין בכלי זין לבית המדרש עכ"ל. ובעבור זה לא

אסר הר"ע כי אם סכין ארוך. יען אשר אך סכין ארוך הוא כלי זין. אחרי כתבי זה נודע לי אשר גם אגודה נוסחה: בגלוי לבדו בלי עטת: הראש נמצאה הנ"ל בשם הגאון בנימין בספר עולת רבה. והובא באשל אברהם יעו"ש שם ושם. אבל על האמת: אם הראש. תחת; אך בראש. לא העיר עוד איש. ומאד נפלא זה בעיני.

ה'). בתוס' כתובות (דף ב' ד"ה אף רצה והוסיף): וי"ל דכיון דכתיב סתמא שוהין כל נכסין אחראין להם לא נתחייב הרי הודה שיש לו נכסים. ואעפ"י שאנו יודעים שאין לו הודאות בעל דין כמאה עדים דמי ומטעם זה אמרו רז"ל שכותבין בהרשאות ובקנינא לו אדבר ממות בגבר בחשו אעפ"י שאין

נוחה ומנהג הזה. ועד לא הנהיגו אותו רק לכבוד על סמך זאת: תרתי משמע. ואין אפוא גם
מפליאת זה נגלה על הרעיון והתשובה הדבר. זאת מדברת בעדה רבות על [illegible] וולדות.
הנוהג הזה. הנה בזאת תגובה (ראה שביעי מחברת ידיעות לג 375, 376 בהערה)
כתוב: איך וויל נור [illegible] דען מנהג פירות אנפוהרען. ביזהער האט ווערדעט
מען תורה שברכתו נאך חורה שבע״פ איינעם גרונג ורו דיך גולערכען אחר אמס,
דאמס דואת דען גרוססען דעווייניגען דעו פאן איינער גוהארלערען [illegible] [illegible]
געזעהן אונד דעם טאגע ערנסטהאפטער וואר איינען האבען זו [illegible] פעלעגען.
וועהרשיינליך פאנגען דוא והודיע דיך אונזער איהרען לעזען איהרען [illegible] [illegible]
אונד אוהרע הויגע ריוטע [illegible], גוהאלטען פון [illegible] אוהרער גוהוירע
אונד נאהמען דיין פאן איהרען אן וכו׳ ז״ל. ועל פי הדברים האלה יוצא היות יש לשבילונה
היה מנהג בו רשום זכרת גם בכל ימות השנה הנהגו׳ לדבר בדבר חולה ולהתפלל
בו אל בי לשלוה בדין ורפאהו. או בדבור אחד אשר המסכת מחלון ולהודות בו לבי חסד.
וברכות הימים לפני מנהגי הזמן אשר לא נוכ לדעות דרה בכל הזמן כן אם פעם אחת

בכל שנה ושנה ולהתפלל בפעם ההוא בארגוו לכל החולה רבה להלי רב חסד בכל חי,
ומדי ולהצלה מהרה ורפואה לכל אשר חולה, ויחדו לה חת. דרך יום הכפורים ויסבו
לאמר את הפסוק: אוולים מדרך פשעם וגו׳ ויצעקו אל ה׳ בצר להם וגו׳ וישלח דברו וירפאם.
אשר נוסד לחגיגת חולה שהתרפא. יעוין ברכות (נ״ד ב׳) חייבים להודות. להודות וכו׳ ושי
להיה חולה ונתרפא וכו׳ מי שחלה ונתרפא בטעם אוולים מדרך פשעם וכו׳ יודו לה׳ חסדו
וכו׳. ובם פסוק אם יש עליו מלאך מליץ וגו׳ הדברי מחולה נוטל היות עוד. ט׳ ידוע
המנהג הזה הוא בעלות שומר המשלה ובמשנות מה לה. ולכן במיחדים ראשונה את.
התפללו על הדבר ושלוחים אותו אחרי כן על אחיו. כן היו עושים להזכיר החולה.

די

ומוסרין לחכם כול הקהל, או קטנות נערין לה מכרכסא ולבנה ובערב רה' נוטל כל אחד
שלו ומחזירו סביבות ראשו שבעה פעמים ואומר זה תחת זה זה חליפתו זה תמורתו
ומשליכו לנהר וכו'. ואין להשיב על הרמב"ן מהתשובה הזאת. כי אולי רק מנהג הכפרה
בזה חשב לדרך אמורי ולא מנהג הכפרה בכלל. והתשובה הזאת הובאה ואתה לעדו עוד
עליה ג' הערות. א'). הנה כתוב בה: לשם קטן וקטנה. וכן בתשובת הרשב"א הנ"ל:
הכפרה שעושין לנערים. וכן בתשובת הרמב"ן הנ"ל: וכפרה על הנערים. ומזה
מוכח אשר גם מנהג הכפרה בכלות גם מנהג הכפרה כמו נוסדו ראשונה רק בשביל
הנערים והנערות ולא בשביל הגדולים כמונו. ולשון תשובת הרשב"א והרמב"ן ושע (וכו')
נראה כי מנהג הרשב"א והלאה לא היה המנהג הזה רק לנערים קטנים ולא לגדולים גם כן.
ב'). הנה כתוב בה: ובערב ראש השנה נוטל כל אחד וכו'. וכן כתוב (סי' תל"ז) וכו':
ערב ראש השנה מתח': ערב יום הכפורים כמנהג הכפרה אצ"ו. ג'). כתוב בה:
ומחזירו סביבות ראשו שבעה פעמים וכו' ומשליכו לנהר. הוא דומה אל
אשר אמרה האם לאביי על הגבחת השלוחה כל יום: ואיתו רואה חכמה ולקיל לנהרא
וכו' ולהדר שב זימני על רישיה ולשדיין לאחוריה (שבת סו ב'). ואין מזה
במנהג הזה כי אם הכל הנוהג בכל הדברים אשר עשתה האם לאביי. ועין מורה נבוכים
ח"ג (פ' ל"ז): כל אלו הלחשים והכשופים אחר כאשר בלט חן כמו חנם
מינו עכ"ל. ומה יש בהם מלים ברשת האמורי אחר לפני ידם רק כמו הואה עוברך מאר מן
הגולה. ומה לרמב"ן כי חסרו אלה הרבה מהם בסוגיא זו והמשנה אחרים הם ונזכרו בדבר
זה. אלו שן בגדים. המחבר לא היה לו דבר כמו והכוונות אלה הכלים המונים
וכתב בנליום. כמו לתחלה כדרים שלא מוחסים אותם על שם הנלוים המוניות המגבלות
את הוליכם ומגדלות (ר"ע): ומרגילות אותם כלשון הצאצאים. והוא מתרים: מורה לו אם
וכו' עכ"ל. ומה לספק עוד עיון גדול. אולם אין פה מקומו ונעוז אך כי לא היה רוח הגאונים

בין המועדים עולין על ראש ההר ומשם השליכוהו ארצה טבוע. ומן [illegible] השעיר היה ע"י איש עתי. ונשאר מנהג הכפרה לפי המנהג בדור (רש"י) היה אך ע"י שלוח עפור וזבל ולא ע"י כל איש ואיש ועו"ש. ובערוך (פי' סא) כתוב: ונפוצו [illegible] או תמוה ובד"ל טווה ויגנו אותו ויניפוהו סביב ראש המתכפר ע"ש. ומן [illegible] תשובה והתכוונו [illegible] (ריש) „מוחה שליח״. ועד היום גם המחויבים במנהג היה מן הקדמונים לא חלקו את התרנגול והניפתו סביב הראש ואמורות פסוקים ודרשות [illegible] [illegible] ועין [illegible] (שם): כתוב בתשובת הגאונים וכו' ושאנו לוקחין תרנגולין [illegible] [illegible] ומספר [illegible] הכות וכו' ושוחטין ולוקחין תרנגולין [illegible] [illegible] [illegible] לוקחין תרנגולין עי"ש וכו' ולוקחין ומחלקין בין עניים ויתומים ואלמנות כדי שיהא כפרה על נפשם וכו' ונ"ל [illegible] גדולים [illegible] [illegible] ומחלקין לעניים ע"ש. ובערוך (שם): [illegible] [illegible] התרנגול [illegible] כמו לא כדו לעשות כפרה על [illegible] [illegible] גדול [illegible] [illegible] (ריש): ותרנגולין לתתן לעניים כדי שיהא כפרה [illegible] [illegible] [illegible]:

והמגן נותן הכפרות לעניים [illegible]

משום [illegible]

ורעו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ובפו' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

הכפרה [illegible] [illegible]

ואל [illegible] [illegible] [illegible]

ובויום הסמוכים [illegible] [illegible]

ולשחוט [illegible] [illegible]

עין

ב"ה

[illegible] לכבוד הרב הגאון, החכם הכולל, הנשר הגדול, הפרש [illegible] -
המפורסם בתורה וחסידות. הנודע בכל הארץ לשם ולתהלה. מוה"ר נתן אדלער.

שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים. ואלה הם:

[illegible] (במ"ב א'): מנין לחכם שכתוב בפרה האדומה שנאמר וירכיבו את ארון
[illegible] אל עגלה חדשה ע"ש. ועי' בפי' רש"י כאן פשר בריתת לעולם השמים בראות
[illegible] אשר פירוש המספר המאות הראשונים. לרש"י הוא ב~~מאות~~ מאות, רבנו גרשם
[illegible] ורבי [illegible] וכתבו הכהנים עם אחרי ארון. אל עגלה חדשה. אותה עגלה שעשו,
[illegible] ובאותה עגלה הביאו עוד מגבות מבית אבינדב לעיר דוד ע"ש. והנה
[illegible] אשר עין גם פרה גם חרש - ולמה הכבש הזה וכו' ועוד ראיה אשר אין להשיב
עליה על שולחנו. והוא הכתוב בש"א (ו' ו"ז) באר היטב: ויבקעו את עצי -
העגלה אמנם עוד [illegible] ~~בית~~ ומאן שכתוב החכם הוא בפרה
מה עשה אחר. אותה עגלה [illegible] בית נדיב [illegible] אשר שגו בדבר
[illegible] של בית [illegible] ויכנסו אותה כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו.
[illegible] רש"י [illegible] (ו"ג) והוא מפורסם? ועוד קשה אם ראוי לדעת את החכם
[illegible] לא נמצא לו גם לעלות עגלה חדשה שלא היתה עוד
[illegible]?

ב'

כדבריו ספו עש״ל. אך מר׳ שם לא עשו כ״ש כדבריהם חוץ על החוץ הנ

ברור מאד אשר לא נוכל מזה כל מאומה בחומק. והנה לפי הדברים האלה ודברי ירוש׳

רש״י הנ״ל קשה מאד לומר זה לא נמצא גם אסורים חשובים מאחרו רבים להטות

ולמנו. כי רק כאשר האוסור הוא חשוב יותר מהמותר אמנם בטל ברוב המותר

בעבור היות לו יתרון על המותר. בענין החשיבות ומעלת החשיבות גדול

ורק [illegible] רבה הפרגת. אבל כאשר האוסור והמותר שוים בחשיבות והוא כמו

גם המותר ברוה אין חתיכה הראויה להתכבד בה לפני האורחים או דבר [illegible]

בטל כאשר הוא בבין אחרו רבים להטות ולא עוד אלא שהוא מחזק יותר על גוף הנשא

ברור שאמ״ו על חתיכה של נבלה „שאלה חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה לפני

האורחים" יען אשר גם הגופים המותרים הם יקרות ויש החתיכות המותרות הן

ראויות להתכבד בהן לפני האורחים ושוים אל האסורים בחשיבות ולמה לא

עוד יתרון על האסור ברובו הפעמים? זה בין אסורים חשובים ומאת הדברים ה

ובין מותרים חשובים מאת חכמים?

ד׳) בעטרת זקנים (או״ח סי׳ תל״ד): וצריך האשה אין לה לעשות שלוח לבטל החמץ

כי צריכה גופו הדבר מצות החגיגה שאין שלוחו כמותו משום [illegible] חולה

[illegible] ז״ל. והוא פליאה גדולה. כי דין הדבר הוא רק בשלוח האיש ולא

~~בשלוח האיש ולא~~ בשלוח האשה. כמבואר היטב בנדרים ([illegible]) יעוין שם. וגם

בקדושין (מ״א א׳) כתוב: [illegible] שהיא גופה שלוח ז״ל. ולמה לא נודע מזה שגם על

בטול חמץ יכולה אשה לעשות שלוח?

ישרות נא כבודו לבו לשמירת הדברים האלה ויאיר [illegible]

ואמרת עבדו הנאמן יעקב [illegible]

[illegible] אין איסור חל על איסור גה"נ וחלב וכו'. הן על האיסורים הם איסורו [illegible]י. כמבואר בפי' הר"ן על נדרים (יח' א' ד"ה הכא במאי): שמצוה ושבועה שאותן איסורי דגברא הן וכו' והאי לאו איסור דגברא הוא ככל [illegible] המעשה שבתורה עכ"ל. ומגברא וחלו לחול איסורים רבים כאחד - ונעשה עונש על [illegible] האיסור. כאמור בתרבה מקומות: לעבור עון - בשלו לאוין" ובגמרא (כר"א ב'): י"ש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין וכו' עכ"ל. וכזה נמצא עוד במקומות רבים. כי ומשך גם במלות אנשים גם במלות די הדבור אדם לבלתי לעשה דבר מה באמירות [illegible] ומרגלות.

ג'). בחולין (צ"ט ע"ב - וק' רע"א): גיד הנשה שנתבשל. ונתבטל ברובא. ברוב שאלו וכו' חתיכה של נבלה וכו'. ונתבטל ברובא וכו' שאלו חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה לפני האורחים עכ"ל. ובפי' רש"י (צ"ח ב' ד"ה - ברובא רווחא) פירוש: ברובא הוי' לן בטלה כבכתוב אחרי רבים להטות (שמות כ"ג) עכ"ל. וכן שם (ד"ה לטעם כעיקר): דהא קיי"ל אחרי רבים להטות בבטלו ברובא עכ"ל. ורמ"ה בבולים (ג' ב' ד"ה ואפילו) וביבמות (פ"ב א' ד"ה ופריכינן). ועוני גיה"נ מה אומר. כי זה עוון בטול ועונש איסור ברוב הוחס אלא אחרי רבים להטות האמור בסנהדרין? הלא בסנהדרין הטעם הוא בעבור שרבוי הדעות ומרבית לעולם אל האמת ורחוק מן הטעות. כמבואר בספר החנוך (מצוה ע"ח). ומה לא יחשב בבטול אחד איסור ברוב הוחס? והנה בספר החנוך כתוב שם עוד: ובתורת רוב זה לפי הדומה הוא ראשית הכתות החולקות ונדעות בחכמות התורה כשוה. שאין לומר שכת חכמים מועטת לא תשמע כת גדולים מרובה ואפילו טועים וכו' עכ"ל. ויש לזה מקור בירושלמי (ב"מ). כי רמה שם: ואין דאמר [illegible] [illegible] כי אלו [illegible]. הכא בכא הדבר [illegible] (בחגיגה. פי' רש"י הכא כ"ו וחבריו

[illegible] פעם לבדנו הבטחנו [illegible] לא עלה - ואמרו אשר שלחתם [illegible] - [illegible]
[illegible] לא נמצא פה - ונגלה בעיני - [illegible] נגד השולחן - את [illegible] - [illegible] רוח

~~[illegible] החכם ר' דוד בר' [illegible] רכב ואמר על~~
~~[illegible] ירו. להסכמתו [illegible] [illegible] יום היה~~
~~[illegible] כתב שהג' המיוחס לר' הוא [illegible]~~
~~[illegible] מאור הגולה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~
~~על קורות היהודים חלק ה' עמוד קל"ג אך [illegible] [illegible]~~
~~[illegible] הביא ראיות להוכיח בן ירו. [illegible] [illegible] הוא~~
~~[illegible] קשה ודי העירה הרבה גם [illegible] [illegible]~~
~~אחרים דהוסיף עליהם דברים מדעתו הרחבה אבל~~
~~הירו' בריש [illegible] הוא [illegible] [illegible]~~